

**Stipe Nosić**

**FRA DAMIROV  
VRT**

**Dubrovnik, 2010.**

***Izdavači***

Franjevački samostan Male braće, Dubrovnik  
Turistička naklada, Zagreb

***Za izdavače***

Stipe Nosić  
Marija Vranješ

***Tekst***

STIPE NOSIĆ

***Lektura***

Antun Česko

***Korektura***

Stipe Nosić

***Obrada fotografija***

O\_TISAK, Zagreb

***Grafička priprema***

Turistička naklada d.o.o., Zagreb

***Tisak***

PRINTERA grupa, Zagreb

ISBN 978-953-215-642-3

# FRA DAMIROV VRT

## SADRŽAJ

1.	<b>UVOD</b> .....	11
2.	<b>IZ ŽIVOTOPISA FRA DAMIRA CVITIĆA</b> .....	13
3.	<b>NAJAVA KNJIGE</b> .....	15
4.	<b>O ŽIVOTU I RADU</b> .....	17
4.1	Životni put fra Damira (Pijo Pejić) .....	17
4.1.1.	Curriculum vitae .....	17
4.1.2.	Svećeničke i redovničke službe .....	18
4.1.3.	U Maloj braći .....	18
4.1.4.	Rad s mladima .....	20
4.1.5.	Iz fra Damirove bibliografije .....	22
4.2.	Iz života s fra Damikom (Stipe Nosić) .....	23
4.2.1.	Poznanstvo iz Pule .....	23
4.2.2.	Studentski dani .....	23
4.2.3.	U atomskom skloništu .....	24
4.2.4.	Bijeg u Italiju .....	25
4.2.5.	Za đakonske i kapelanske službe .....	26
4.2.6.	Mali .....	28
4.2.7.	Džemper »moga Stipe« .....	29
4.2.8.	Slalom niz kameno stubište .....	30
4.2.9.	Dragovoljni darivatelj krvi .....	31
4.2.10.	Vrtlar i ljubitelj životinja .....	32
4.2.11.	Čitav život na disku .....	34
4.2.12.	Čovjek brze reakcije .....	35
4.2.13.	Svijeće .....	38
4.2.14.	Grejp za fra Damira .....	39
4.2.15.	Damirova kava .....	40

4.2.16.	Opet u Vukovaru . . . . .	41	8.	<b>SVJEDOČANSTVA</b> . . . . .	135
4.2.17.	Rođeni ekumenist . . . . .	41	8.1.	Riječ bivšega kolege (Ante Peran) . . . . .	135
4.2.18.	Fra Damir i Dick . . . . .	44	8.2.	Posljednji dani (Marko Medved) . . . . .	135
4.2.19.	Zub u džepu . . . . .	46	8.3.	O fra Damirovu vrtu (Slavica Bašić) . . . . .	136
4.2.20.	Spavaš li? . . . . .	46	8.4.	U maškarama (Slavica Bašić) . . . . .	137
4.2.21.	Živi caritas . . . . .	47	8.5.	Početak i kraj s Krnjevom (Milan Brkić) . . . . .	138
4.2.22.	Sigurno si fratar . . . . .	47	8.6.	Tajna uspjeha - cvjetić iz fra Damirova vrta (Ilija Barišić) . . . . .	139
4.2.23.	Fra Damirov križ . . . . .	49	8.7.	Suradnik Hrvatskoga katoličkog radija (2005. - 2009.) (Tanja Popec) . . . . .	140
4.3.	O sebi i o Crkvi (Damir Cvitić) . . . . .	50	8.8.	Kava preko skele (Karolina) . . . . .	143
5.	<b>HEROJSKI POTHVAT</b> (Stipe Nosić) . . . . .	57	8.9.	Dobar suradnik (Suradnica) . . . . .	143
5.1.	Mali adresar . . . . .	58	8.10.	Naš fra Damir (Ana Joskić) . . . . .	143
5.2.	Izlazak (Damir Cvitić) . . . . .	63	8.11.	Fra Damir u našem životu (Luce i Željko Čatić) . . . . .	144
5.3.	Patnja dragih . . . . .	95	8.12.	Brat svima (Ivan Miklenić) . . . . .	145
6.	<b>POSLJEDNJI KRIŽ</b> (Stipe Nosić) . . . . .	97	8.13.	Nekoliko trenutaka u mojoj kući (Dragica Zeljko) . . . . .	146
6.1.	Propovjednik do kraja . . . . .	97	8.14.	Prijatelj mnogih (Goran Protega) . . . . .	148
6.2.	Fra Damirova posljednja čestitka . . . . .	102	8.15.	Hvala mu (Đani Kobilić) . . . . .	149
6.3.	O bolesti mnogo prije . . . . .	103	8.16.	Crtice Tonija iz Splita (Ante Zoričić) . . . . .	151
6.4.	Posljednji razgovori . . . . .	104	8.16.1.	Drugačija propovijed . . . . .	151
7.	<b>POSMRTNA SLOVA</b> (Stipe Nosić) . . . . .	115	8.16.2.	Prvi susret . . . . .	152
7.1.	Dvije osmrtnice . . . . .	115	8.16.3.	Trenutno nadahnuće ili . . . . .	152
7.2.	Na dan pogreba . . . . .	116	8.16.4.	Svakodnevne kave . . . . .	152
7.3.	Homilja msgr. Valtera Župana, biskupa krčkog . . . . .	119	8.16.5.	Strah i trepet mladencima . . . . .	153
7.4.	Oproštajni govor provincijala fra Josipa Sopte . . . . .	120	8.16.6.	Vrt . . . . .	154
7.5.	Pismo biskupa dubrovačkog msgr. dr. Želimira Puljića . . . . .	123	8.16.7.	Odličan kuhar . . . . .	155
7.6.	Pismo bivšega provincijala fra Bernardina Škunce . . . . .	126	8.16.8.	Bog nije nasilnik . . . . .	155
7.7.	Sv. misa zadušnica u Dubrovniku . . . . .	128	8.16.9.	Griješ . . . . .	156
7.8.	Mediji o fra Damiru . . . . .	132	8.16.10.	Moj naklon . . . . .	156
			8.16.11.	Šala na Damirov račun . . . . .	157
			8.16.12.	Puhala je jaka bura . . . . .	157
			8.16.13.	Duh ovoga svijeta . . . . .	158
			8.16.14.	Neobavljeni poslovi . . . . .	158

8.16.15. Pas	159	8.29.6. Maratonac	195
8.16.16. Posljednja misa u Splitu	159	8.29.7. Doktore, što znaš o leukemiji?	196
8.16.17. Košljun	159	8.30. Oproštaj na Poljudu (Ana Šitum)	197
8.16.18. Prvi udar	160	8.31. Čovjek za sve (Renato Tomaš)	198
8.16.19. Leukemija	160	8.32. Flauta (Nikolina Pervitić)	200
8.16.20. U bolnici	160	8.33. Zapisi o fra Damiru (Ivan Golub)	201
8.16.21. Posljednji pogled	161	8.34. Sveti fra Damirov nemir (Bernardin Škunca)	220
8.16.22. Možeš li me čuti?	162	8.35. S fra Damirom u ratu i u miru (Mario Šikić)	222
8.16.23. Tuga neopisiva	162	8.36. Uz svećeničko ređenje fra Damira (Mario Šikić)	223
8.17. Pravi prijatelj (Jure Tokić)	163	8.37. Hvala ti, Damire (Marija Glumac)	225
8.18. »Buzdo« i ja (Nikola Babić)	164	8.38. Dobri fratar (Stjepan Kirigjija)	226
8.19. L'uomo dell'accoglienza (Angelo)	165	8.39. Jedna s interneta (iz Željkiine kašete)	228
Čovjek gostoljubivosti (preveo Ante Šoljić)	166		
8.20. Un ponte di amicizie come testamento (Angelo)	166		
Most prijateljstava kao oporuka (preveo Ante Šoljić)	168		
8.21. Gli incontri a Padova: la felicità nello stare insieme (Sandro, Irene e la piccola Letizia)	170		
Susreti u Padovi: sreća u druženju (preveo Ante Šoljić)	173		
8.22. La nostra ultima vacanza insieme (Chiara)	175		
Naš posljednji zajednički odmor (preveo Ante Šoljić)	177		
8.23. Lovio je ljude (N. N.)	179		
8.24. Iz početaka (Ljiljana iz Pule)	180		
8.25. Fra Damir je uistinu sve obavio (Miro Renić)	181		
8.26. Nedini cvjetići za Cvitića (»Mala sestra« Neda)	186		
8.27. Uzgajivač kunića (Miodrag Marić)	189		
8.28. Srest ćemo se opet (Ante Frankić)	190		
8.29. Crtice Mladena iz Splita (Mladen Frankić)	192		
8.29.1. Pojava	192		
8.29.2. Šišaj na muško	192		
8.29.3. Fratar	193		
8.29.4. Kokošinjac	193		
8.29.5. Doček Nove godine u Dubrovniku	194		

## 1. UVOD

S nove mladog franjevacu Damira Cvitića prekinula je iznenadna zlokobna bolest. Borio se, ali je izgubio bitku. Umro je za nešto više od mjesec i pol dana nakon što je osjetio ozbiljnije poteškoće i nakon što je primljen u riječku bolnicu. Mnoge njegove prijatelje to je ražalostilo. I ja sam jedan od njih. Odlučio sam zato pisanim načinom ovjekovječiti uspomenu na njega. U ruci ti je knjiga koja je nastala tako što sam elektroničkom poštom pozvao fra Damirove prijatelje da napišu i pošalju svoja svjedočanstva o njemu, odnosno zgode koje su nastale iz susreta s njim. Začuđuje podatak da elektronička pošta u roku od mjesec dana (rok koji sam stavio za slanje priloga) nije stigla u samostane u kojima je fra Damir živio: u Pulu, u Rijeku i u Split. Ipak, na dopis je reagiralo mnogo ljudi. Svi koji su me zvali ili pisali, rekli su da je to dobra ideja, da je to fra Damir zaslužio... Određen broj njih napisao je svoje dojmove, i nastala je knjiga puna svojevrsnih »franjevačkih cvjetića«, ali i »drugoga mirisnog cvijeća«, koja govori o fra Damiru i o njegovim prijateljima.

Moja namjera nije bila od njega »praviti sveca«, te sam namjerno izbjegavao pohvale na njegov račun. Htio sam pokazati kako je bio »običan«, ali istovremeno tako izniman i originalan. Kao što sam i zamislio, prikazuje knjiga fra Damirov »vrt« u kojem ima izvještaja o stvarnim njegovim vrtovima, i o onome što je u njima bilo, ali mnogo više i o onim drugim »živim vrtovima« u kojima je fra Damir radio, i o kojima se fra Damir skrbio. Iako sam znao za njegove brojne kontakte, nisam mogao ni pretpostaviti da ih je toliko imao, da je s toliko ljudi komunicirao, da je tolikima pomagao i bio svojevrsni orijentir u kriznim trenucima. Posebno su vrijedni fra Damirovi opisi razdoblja iz služenja vojske i dramatičnoga bijega iz nje, skokom s jurećega oklopnog transportera. O tim događajima nije mnogo pričao. Ali za sreću, zabilježio ih je. Jedan fra Damirov poznanik rekao mi je da je on bio »tvrd.« I drugi neki možda su ga takvim doživljavali. Ali njegovi tekstovi, a i prilozima koje su napisali drugi, pokazuju kako je osjećajan, blag, svestran, sposoban i odlučan bio taj čovjek, i to u svim fazama života.

Ljudski gledano, dragi Bog prerano ga je uzeo k sebi. Ali tko zna, možda nekoga od mlađih čitatelja ovoga štiva zato pošalje da nastavi raditi »u vrtu« tamo gdje je fra Damir stao?

Moji prilozima samo su jedan mali dio »cvjetića« koje sam s njim doživio, koji naravno ocrtavaju jednu stranu moje veze s fra Damiirom. Prilozima drugih autora dio su sličnog »cvijeća.« Na nekim od tih tekstova obavio sam blago djelomično »šminkanje.« Ova svjedočanstva govorit će i onda kad vrijeme na sjećanje spusti svoju sjenu. Dugujem zahvalnost mnogima koji su me u ovom projektu podržali, a posebno onima koji su se uključili svojim pisanim prilogom.

Stipe Nosić

## 2. IZ ŽIVOTOPISA FRA DAMIRA CVITIĆA



*Fra Damir na Košljunu*

Rođen 23. prosinca 1970. u Labinu.  
Roditelji: Petar i Pijerina rođena Licul.

Kršten 31. siječnja 1971. u Sutivancu (Sveti Ivanac nad Rašom), Župa Bezgrešnog začeca BDM i sv. Ivana Krstitelja (Porečko i Pulska biskupija.)

Završio srednju strojarsku školu u Puli.

U novicijat Franjevačke provincije sv. Jeronima stupio na Košljunu 3. srpnja 1988.

Prve zavjete položio na Košljunu 2. srpnja 1989.

Vojni rok služio u Rumi od listopada 1990. do 11. srpnja 1991. kada je u dramatičnim okolnostima herojskim skokom s jurećega oklopnog transportera u Vukovaru prekinuo služenje vojske.

Studij teologije pohađao u Rijeci, Bariju (Italija), u Splitu, Samoboru i u Zagrebu.

Svečane zavjete položio 18. rujna 1994. u Rijeci.

Za đakona zaređen 20. srpnja 1995. u Pazinu.

Đakonsku službu obavljao u Župi sv. Nikole Tavelića u Rijeci.

Za svećenika zaređen 27. travnja 1996. u Puli.

Župni vikar u Župi sv. Nikole Tavelića u Rijeci od 1996. do 1997.

Magister klerika i vikar Samostana sv. Ante na Poljudu u Splitu od 1997. do 1999., u isto vrijeme obnašao službu tajnika Provincije od 1997. do 2000., od čega u Zadru od 1999. do 2000.

Vikar i ekonom Samostana Male braće u Dubrovniku od 2000. do 2006.

Definitor Provincije od 2003. do 2006.

Župnik Župe sv. Trojice i gvardijan Samostana sv. Ante na Poljudu u Splitu od 2006. do 2009.

Gvardijan Samostana Navještenja Marijina na Košljunu (Krk) 2009.

Umro u Zagrebu 10. listopada 2009.

Pokopan na Košljunu 13. listopada 2009.

### 3. NAJAVA KNJIGE

**K**njigu *Fra Damirov vrt* započeo sam sljedećim dopisom objavljenim na web stranici Franjevačkog samostana Male braće: [www.malabraca.hr](http://www.malabraca.hr)

Poštovani fra Damirovi prijatelji!

Fra Damir Cvitić proveo je u Samostanu Male braće šest godina. Sa mnom je tu živio kao samostanski vikar tri godine. U Rijeci smo također bili zajedno u dva navrata, gdje je on u to vrijeme bio student teologije, a poslije đakon, pa svećenik. Nakon fra Damirove prerane smrti češće sam razmišljao o tome da o njemu nešto napišem, ali sam uvijek odustajao obeshrabren jer sam bio svjestan da je to velik posao, da je fra Damira nemoguće obuhvatiti jednim napisom, i slično. Jednoga nedavnog jutra probudio sam se međutim vrlo rano. Probudila me je zapravo ideja da o fra Damiru, zajedno s njegovim brojnim prijateljima, trebam napisati knjigu. Ideja je tog jutra bila sasvim jasna, i odlučio sam, uz pomoć vas fra Damirovih prijatelja, napisati knjigu sa svjedočanstvima o njemu, i to ne klasičnu knjigu i ne s velikim i dugim istraživanjima, nego jednostavnu i modernu, koristeći se blagodatima tehnike kojima se i fra Damir služio. Knjiga bi trebala izići do prve godišnjice njegove smrti (10. listopada 2010.), a zvat će se *Fra Damirov vrt*. U njoj bi trebala biti prikupljena svjedočanstva o njemu; zapravo karakteristične zgode koje su zapamtili njegovi prijatelji, i ja. Sam naslov govori da to neće biti znanstvena knjiga, nego »vrt« s naslovima, na primjer: »Životni put«, »Vojničko vrijeme«, »Damirova kava«, »Ekumenist«, »Vjeroučitelj«, »Radijski urednik i voditelj«, »Vrtlar i ljubitelj životinja«, »Pastoralni rad« »Posljednji dani« i slično. U jednome od tih ili sličnih naslova trebalo bi se naći i vaše kratko svjedočanstvo o njemu, neki vaš doživljaj koji ima veze s njim. Moja nakana je da što više ljudi iznese svoj pogled prema tom franjevcu, svoj osobni doživljaj u susretu s njim. Zato vas molim da opišite neki svoj posebni doživljaj (svjedočanstvo, zgodu ili slično) u susretu s njim. Tekst treba poslati na naš e-mail: [mala.braca@du.t-com.hr](mailto:mala.braca@du.t-com.hr) u roku od mjesec dana (do 15. veljače 2010.). Iznimno, onaj koji najavi da će napisati neki tekst s određenom temom, moći će mjesec dana produžiti taj rok za slanje priloga. Bilo bi inače poželjno da onaj tko dobije ovaj e-mail i misli nešto napisati o fra Damiru, to javi. Tekst će biti objavljen s Vašim imenom, ako ne istaknete želju da budete anonimni.

Onaj tko želi naručiti buduću knjigu, za koju ne znamo kolika će biti (a koštat će 50 kuna, i novac od njene prodaje ići će za Misiju Kimbulu u Kongu, u kojoj djeluje



fra Ilija Barišić, čiju misiju već duže vremena pomaže naš samostan u sklopu akcije »Mala braća pomažu«, neka e-mailom već unaprijed javi svoju želju s potpunom adresom.

Zbog postavljenog roka za objavljivanje *Fra Damirova vrta* neće biti uobičajenog dopisivanja niti autorizacije tekstova. Već sada vas, iz istog razloga, obavještavam da sebi zadržavam pravo izbora, popravljanja i kraćenja teksta, uz poštovanje bitne poruke (radi toga da knjiga ne bi bila prevelika). Molim vas, prosljedite ovaj e-mail (ili ispričajte o namjeri pisanja knjige o fra Damiru) svima za koje znate da su bili u kontaktu s njim!

Od vaše suradnje ovisi uspjeh ovoga specifičnog zajedničkog projekta, pa s nadom u uspješnu suradnju, srdačno vas pozdravljam.

Dubrovnik, 15. siječnja 2010.

fra Stipe Nosić

Košljunski vrt



## 4. O ŽIVOTU I RADU

*Pijo Pejić*

### 4.1. Životni put fra Damira

#### 4.1.1. Curriculum vitae

**F**ra Damir je rođen 23. prosinca 1970. u istarskom Labinu. Sin je Petra i Pijerine rođ. Licul, koji osim njega imaju i kćer. Kršten je 21. siječnja u Sutivancu u Porečko i Pulsnoj biskupiji. Prvu sv. pričest primio je 9. srpnja 1978., a sakrament sv. krizme 6. svibnja 1984.

Osmogodišnju školu završio je u Sutivancu, a srednju strojarsku u Puli. Kao srednjoškolac osjetio je želju da postane franjevac. O tome je razmišljao, molio se i razgovarao sa svećenicima. Dana 3. srpnja 1988. u crkvi na otočiću Košljunu kod Punta obukao je franjevački habit i započeo godinu novicijata koju je okončao polaganjem jednostavnih redovničkih zavjeta 2. srpnja 1989. U jesen iste godine započeo je studij teologije na Visokoj bogoslovnoj školi u Rijeci. Nakon drugog semestra pozvan je u JNA, iz koje je pobjegao 11. srpnja 1991. Zbog opasnosti od uhićenja poglavari su ga poslali u Samostan bl. Jakova Zadranina u Bitetto kod Barija. U Bariju je nastavio studij teologije 1991.–1992. Godina boravka i života u franjevačkoj zajednici u Bitettu ostala mu je u lijepoj uspomeni. Doživio je franjevačku jednostavnost, ali i neposrednost fratara u pastoralu s mladima koji su se okupljali u Blaženikovu samostanu. U Bitettu se upoznao i prijatelji s brojnim mladićima i djevojkama i s njihovim roditeljima. To je razlog njegovim posjetima tome talijanskom gradiću na domak Barija. Kada je Hrvatska postala suverena država 1992., dolazi u Split u samostan na Poljudu, odakle je polazio Visoku bogoslovnu školu. Papa Ivan Pavao II. 20. ožujka 1993. proglasio je blaženim franjevca Ivana Duns Skota, koji je uz sv. Tomu Akvinskoga i sv. Bonaventuru bio najpoznatiji skolastički teolog i filozof. Povodom te beatifikacije fra Damir je održao predavanje svojim kolegama, bogoslovima i svećenicima poljudskog samostana: »Bl. Ivan Duns Skot uzor studija i molitve mladim franjevcima.« Osmi semestar teologije završio je ak. godine 1993./1994. na Franjevačkoj teologiji Sarajevo, koja se tada, zbog rata u BiH nalazila u Samoboru. Godine 1994.–1995. član je franjevačkog samostana Kaptol 9 i student Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. U rujnu 1995. sudjelovao je na Međunarodnom susretu mladih franjevaca u Santiagu de Compostela.

Godinu pastoralnog praktikuma završio je u župi sv. Nikole Tavelića u Rijeci. Teologiju je diplomirao 19. svibnja 1997. na Katoličkom bogoslovnom fakultetu

u Zagrebu. U međuvremenu je 18. rujna 1994. položio svečane zavjete u samostanskoj Crkvi sv. Nikole biskupa u Rijeci te postao punopravni član Franjevačkog reda u Franjevačkoj provinciji sv. Jeronima u Dalmaciji i Istri. Svjesno i slobodno darovao se Bogu i ljudima. Za đakona ga je zaređio msgr. Antun Bogetić, porečko-pulski biskup, 20. srpnja 1995. u franjevačkoj crkvi u Pazinu. Isti biskup ga je zaređio za svećenika 27. travnja 1996. u Crkvi sv. Antuna u Puli.

U prvu svibanjsku nedjelju, tjedan dana nakon svećeničkog ređenja, fra Damir je slavio sv. misu u Crkvi bl. Jakova u Bitettu. Bio je to čin zahvalnosti bratskoj zajednici koja ga je primila u teškim trenucima, kada je pobjegao iz jugovojске i nastavio studij teologije. Bio je to radostan dan za širokogrudnoga gvardijana samostana blaženog Jakova Zadranina fra Gvida Laera i gvardijana Sv. Frane u Zadru fra Alfonsa Orlić, koji je kao provincijal bez postulate primio fra Damira u novicijatu. Dana 19. svibnja slavio je mladu misu u svojem Sutivancu. Bio je to događaj koji je ostao u pamćenju njegovih roditelja, rodbine i sumještana.

#### 4.1.2. Svećeničke i redovničke službe

Fra Damir je bio:

- župni pomoćnik u župi sv. Nikole Tavelića u Rijeci 1996. – 1997.,
- tajnik Provincije sv. Jeronima 1997. – 2000.,
- magistar bogoslova u Splitu na Poljudu 1997. – 1999.,
- ekonom i vikar samostana Male braće u Dubrovniku 2000. – 2006.,
- definator Provincije 2003. – 2006.
- gvardijan samostana na Poljudu i župnik Sv. Trojice u Splitu 2006. – 2009.,
- gvardijan samostana na Košljunu 2009.

#### 4.1.3. U Maloj braći

Fra Damir je došao u Malu braću 5. kolovoza 2000. Za vrijeme služenja u Maloj braći u samostanskoj crkvi dnevno je slavio sv. misu. Vjernicima je bio na usluzi za sakrament sv. ispovijedi. Predvodio je tjedna euharistijska klanjanja za redovnička i svećenička zvanja i ostale pobožnosti, kao što su put križa, pobožnost trinaest utoraka u čast sv. Antuna i svibanjska pobožnost. Povremeno je držao duhovne nagovore članovima Franjevačkoga svjetovnog reda. Pomagao je bolesnoj i starijoj braći. Svojom vedrinom i neposrednošću, u samostansku je zajednicu unosi osveženje. S puno pažnje i poštovanja primao je siromahe koji su dolazili na samostanska vrata. S njima se znao našaliti i redovito im nešto darovati. Nastojao je Boga ljubiti iznad svega, a bližnjega kao samoga sebe. Njegova je ideja da se početkom lipnja pozivlju vjernici da na uočnicu sv. Antuna, oni koji žele i mogu, dođu u Samostan Male braće i darivaju krv. Odazivao se znatan broj. Fra Damir je i sam bio darivatelj krvi, 32 puta.

Bio je prijatelj pravoslavnih svećenika u Gradu. Posjećivao ih je, a i oni su njega posjećivali. Nazočio je bogoslužnim slavljinama u pravoslavnoj crkvi za božićne i

uskrsne blagdane. Ostao je u spomeni kao iskren, ali i realan promicatelj ekumenizma i međureligijskog dijaloga.

Fra Damir je volio i poštovao svećenike. Sudjelovao je na svećeničkim sastancima. Svećenici su ga pozivali da u njima povjerenim župama i crkvama predvodi misna slavlja, da propovijeda i ispovijeda. Spremno i rado se odazivao.

U Gradu su brojne crkve, male i velike. U svakoj od njih je predvodio misno slavlje, u nekima i više puta. Tako je u Katedrali – navodim samo neke datume – 7. prosinca 2002. u prigodi duhovne priprave za beatifikaciju službenice Božje Marije Petković slavio sv. misu i održao prigodnu propovijed. Godine 2004. u Katedrali je od pete korizmene nedjelje do Cvjetnice održao duhovnu obnovu. U Crkvi svetog Ignacija 2001. propovijedao je trodnevnicu kao duhovnu pripravu za svetkovinu presv. Srca Isusova, a na dan svetkovine Srca Isusova predvodio je koncelebriranu sv. misu i procesiju na Boškovićevoj poljani. U Dominikanskoj crkvi na blagdan svetog Dominika, 8. kolovoza 2001. i 2006. predvodio je svečanu koncelebriranu sv. misu. U Crkvi svetog Josipa u Gradu slavio je sv. misu na blagdan sv. Josipa 2004., u Crkvi svetog Nikole na Prijekomu na spomendan sv. Nikole 6. prosinca 2003., a u crkvi Domino na blagdan sv. Stjepana 2003. u 11 sati. U svetištu Gospe od milosrđa u Gospinu polju na blagdan Male Gospe ispovijedao je vjernike u jutarnjim satima 2001. - 2005., a popodne je koncelebrirao u svečanom misnom slavlju. Povlaštena mjesta njegovih misnih slavlja bile su župne i filijalne crkve po selima dubrovačke biskupije. Primjera radi navodim samo nekoliko crkava. Dana 28. ožujka 2002. slavio je Misu večere Gospodnje u Stravči, a sljedećeg dana na Veliki petak u istoj župi Službu Muke Gospodnje, a na Veliku subotu Misu bdijenja. Dana 1. travnja na Uskrsni ponedjeljak slavio je sv. misu u Šiljezima i Jasenici. Više je puta slavio nedjeljnu i blagdansku sv. misu u: Mlinima, Cavtatu, Brgatu, Postranju, Rožatu i Boninovu. Nedjeljnu sv. misu slavio je u Dubravci, Trstenu, Majkovima, Stonu, Žuljani, Novoj Mokošici, Orašcu, Slanom, Kuni, Pridvorju, Obođu, Dupcu, Pupnatu, Nuncijati, Gružu, Zatonu, Platu, Josipovcu, Kuparima i drugim mjestima, u njihovim crkvama i kapelama. Vjernici tih mjesta u kojima je fra Damir slavio sv. misu i ispovijedao, sa zahvalnošću ga se sjećaju.

Fra Damir je bio član Vijeća za posvećeni život u dubrovačkoj biskupiji. Održao je dva turnusa duhovnih vježba redovnicama. Koncem travnja 2001. održao je duhovne vježbe u Baškoj Vodi Školskim sestrama franjevka Hercegovačke provincije, a koncem rujna 2005. u Prižbi sestrama Družbe kćeri milosrđa. Neokatekumensku skupinu koja se okupljala u crkvi Domino vodio je fra Damir od 16. svibnja 2001.

Dana 27. rujna 2005. dubrovački biskup msgr. Želimir Puljić fra Damira je imenovao voditeljem vjerskoga programa na Hrvatskom radiju, Radiopostaja Dubrovnik. Svojim priložima više je puta govorio i na HKR i na dubrovačkom radiju Laus.

Dana 11. studenog 2003. na malom Stradunu na Babinu kuku slavio je sv. misu za dalmatinske umirovljenike.

U Krakovu je od 20. do 27. studenog 2005. održan sastanak europskih franjevačkih provincijala. Razgovarali su o suvremenoj evangelizaciji u Europi. Fra Damir je na tom sastanku bio tajnik Južnoslavenske konferencije provincijala. Bio je zapisničar i prevoditelj za talijanske i južnoslavenske provincijale.

Dana 21. ožujka 2005. blagoslovio je postaje križnoga puta u bolničkoj kapeli, a zatim je predvodio pobožnost križnog puta.

Dana 2. svibnja 2005. sa skupinom redovnica otputovao je u Vukovar i Ilok.

Fra Damir je obrađivao samostanski vrt. Sijao je i sadio. Kopao i zalijevao, ali i plodove brao. U prostranom vrtu bilo je mjesta i za domaće životinje koje je on nabavio i hranio. Bila je to, moglo bi se reći, mala farma životinja – kokoši, japanskih jarebica, pataka, gusaka, fazana i kunića. Sveti Pavao u poslanici Timoteju piše: »Svako je Božje stvorenje dobro i ne valja odbaciti ništa što se uzima sa zahvalnošću, jer se posvećuje riječju Božjom i molitvom.« Sv. Leon papa u božićnoj propovijedi kaže: »Dolično se služi vidljivim stvorenjima! Od srca budi zahvalan i slavi Stvoritelja za sve što je u tim stvorenjima lijepo!« U obrađivanju vrta često su mu pomagali mladi prijatelji. Rad u vrtu bio mu je odmor.

#### 4.1.4. Rad s mladima

Smatram uputnim napose istaknuti fra Damirov rad s mladima u školi i izvan nje. Bio je čovjek natprosječnih sposobnosti, a znanje i iskustvo stjecao je tijekom studija teologije i boravkom u raznim mjestima i franjevačkim zajednicama. Bio je neposredan, a ponekada i smion.

U jesen 2000., nakon što ga je biskup dubrovački imenovao katehetom u Dubrovačkoj gimnaziji, započeo je s predavanjem vjeronauka. Šk. god. 2000./2001. u Gimnaziji je bilo 547 učenika, a vjeronauk kao izborni predmet izabrala su 490 učenika. Sljedeće školske godine od 505 učenika vjeronauk su izabrala 450 učenika. Sam je morao pripremati predavanja. Srednjoškolskih priručnika za vjeronauk nije bilo. Pohađao je i slušao predavanja koja je organizirala Katehetska škola u Splitu za nastavnike vjeronauka u srednjim školama. Sudjelovao je na sastancima katoličkih vjeroučitelja srednjih škola u Rapcu. U proljeće 2002. preuzeo je predavanja vjeronauka u dubrovačkoj Medicinskoj školi (privremeno) dok je vjeroučiteljica bila na roditeljskom.

Na početku svake školske godine sa srednjoškolcima je slavio sv. misu, a prije slavlja omogućio je onima koji žele sakrament sv. ispovijedi.

Prijateljski se odnosio prema profesorima i profesoricama, i oni su 28. rujna 2001. i 14. veljače 2004. posjetili Samostan Male braće i s fratrima razgovarali.

U studenom 2002. napisao je priručnik vjeronauka za svoje učenike. Tiskao ga je za internu uporabu.

Koncem listopada 2003. preuzeo je predavanje vjeronauka u Biskupskoj klasičnoj gimnaziji Ruđera Boškovića u Dubrovniku.

Nekoliko je puta držao predavanje katehetama i katehisticama. Omogućio im je sakrament sv. ispovijedi, a zatim s njima slavio sv. misu. Tijekom školske godine

običavao je svakog četvrtka u 20,30 u dvorani Samostana Male braće poučavati mlade nauk o vjeri. S mladim pjevačima i pjevačicama, koji su u Crkvi Male braće pjevanjem i sviranjem preko nedjeljnih sv. misa u 11 sati prionosili ljepoti bogoslužja, bio je napose blizak i velikodušan.

Za njih i njihove prijatelje običavao je organizirati i višednevna hodočašća – izlete u domovinu i inozemstvo. Početkom kolovoza 2000. s 25 mladića i djevojaka otputovao u Bitetto. Nekoliko su dana bili gosti Samostana bl. Jakova Zadrana i pojedinih obitelji s kojima je fra Damir bio prijatelj. Iz Bitetta su otputovali u Rim na Svjetski susret mladih katolika, koji je bio održan 15. – 20. kolovoza. Aktivno su sudjelovali u katehezama po skupinama. Na katehezama se govorilo o sakramentima pomirenja, pokore i euharistije. Hrvatskim su skupinama među ostalim predavačima govorili nadbiskup Bozanić i kardinal Puljić. U nedjelju 20. kolovoza susreli su papu Ivana Pavla II., koji je sa svim sudionicima Svjetskog susreta mladih katolika slavio sv. misu.

Sljedeće, 2001. od 22. do 28. kolovoza s istim pjevačkim zborom bio je na izletu u Istri. Noćili su u pazinskom kolegiju, iz kojega su išli u razgledavanje Pazina, Poreča, Pule i Rovinja. Jedan su dan rezervirali za posjet Padovi i Palmanovi u susjednoj Italiji.

U Bitettu se svečano slavi blagdan bl. Jakova Zadrana, 26. travnja. Godine 2002. fra Damir je sudjelovao u toj proslavi s pedesetak hodočasnika iz Dubrovnika među kojima je bilo oko trideset mladića i djevojaka.

Dana 11. travnja 2004. skupina mladih uputila se na hodočašće u Rim. Vodič je bio don Stanko Lasić. S njim je bio i fra Damir sa svojim mladim prijateljima koji su se skupljali na misnim slavljinama u Maloj braći. Na Trgu sv. Petra zajedno su s papom Ivanom Pavlom II. molili anđeoski pozdrav.

Na blagdan bl. Jakova Zadrana 2005. svečanu koncelebriranu sv. misu pred crkvom je slavio i procesiju po Bitettu predvodio dubrovački biskup dr. Želimir Puljić. Za tu prigodu fra Damir je došao u njemu dragi Bitetto, autobusom hodočasnika iz Dubrovnika među kojima je bilo i mladih. S mladima je običavao ići i na dnevne izlete u Konavle i Dubrovačko primorje.

U nedjelju, 6. kolovoza 2006. fra Damir je u crkvi Male braće slavio sv. misu u 19 sati. Prije otpusta s vjernicima se oprostio. Nakon sv. mise u našem blagovalištu s njim su se došli pozdraviti mladi koji pjevaju u našoj crkvi i pravoslavni svećenici, gospoda Spaić i Zorica.

Na blagdan sv. Klare 2006. otputovao je u Split preuzeti povjerene mu službe.

Ostala je uspomena na fra Damira, koji se nastojao predati Bogu po primjeru sv. Franje iz Asiza. Bio je zadovoljan svojim franjevačkim i svećeničkim zvanjem, i to je razlog njegova poštovanja ljudi i prirode.

Dana 10. listopada 2009. u KBC Rebro (Zagreb), okrijepljen sv. otajstvima kršćanske vjere, umro je fra Damir Cvitić u 39. godini života, 20. redovništva i 13. svećeništva, pa sam smatrao svojom obvezom napisati nekoliko stranica u spomen vrijednoga subrata.

#### 4.1.5. Iz fra Damirove bibliografije

- »Iz života naših bogoslova. Bogoslovi u Zagrebu«, Vjesnik Franjevačke provincije svetog Jeronima u Dalmaciji i Istri, god. XXXVI., br. 4, Zadar, 1994., str. 25. (dalje: Vjesnik.)
- »Zbivanja u Hrvatskoj 1991.–1992. prema talijanskom tisku«, Bilten Franjevačke teologije Sarajevo, ak. god. 1993./1994. Samobor, 1994., str. 150. – 155.
- »Međunarodni susret mladih franjevac. Santiago de Compostela, 10. – 13. rujna 1995.«, Vjesnik, god. XXXVII., br. 3, 1995., str. 10. – 13.
- »Susret redovničkih promicatelja duhovnih zvanja«, Vjesnik, god. XXXIX. br. 1 1997., str. 24.
- »Zasjedanje Definitorija provincije«, Vjesnik, god. XXXX., br. 1, 1998., str. 9. – 10.
- »Sjednica Definitorija provincije«, Vjesnik, god. XXXX., br. 2, 1998., str. 4. – 6.
- »Franjevačka mladež – svijetli životni ideal. U L'Osservatore Romana. 10. V. 1998.«, Vjesnik, god. XXXX., br. 2, 1998., str. 12. – 14.
- »Biti asistent FRAME«, Vjesnik, god. XXXX., br. 3 – 4, 1998., str. 41. – 48.
- »Posjedovati Duha Gospodnjeg i njegovo sveto djelovanje«, Vjesnik, god. XXXX., br. 3 – 4, 1998., str. 43. – 46.
- »Sjednica Uprave provincije«, Vjesnik, god. XXXXI., br. 1, 1999., str. 9. – 10.
- »Sjednica Uprave provincije«, Vjesnik, god. XXXXI., br. 2, 1999., str. 26. – 28.
- »Sjednica Uprave provincije«, Vjesnik, god. XXXXI., br. 3, 1999., str. 10. – 11.
- »Sjednica Uprave provincije«, Vjesnik, god. XXXXII., br. 4, 2000., str. 14. – 15.
- »Kronika boravka generalnog ministra u našoj provinciji 27. II. – 2. III. 2000.«, Vjesnik, god. XXXXII., br. 1, 2000., str. 12. – 14.
- »Molitva sa sv. Franjom«, Vjesnik, god. XXXXIV., br. 3, 2002., str. 37. – 40.
- »Moliti sa sv. Franjom. Prema Leonard Lekmann: Francesco – Moestra di Peghiera, Roma 1993.«, Vjesnik, god. XXXXV., br. 1, 2003., str. 22. – 29.
- »Moli sa sv. Franjom«, Vjesnik, god. XXXXIV., br. 4, 2002., str. 50. – 53.
- »Proslava 500. obljetnice franjevačkog samostana u Nerezinama«, Vjesnik, god. XXXXV., br. 3, 2003., str. 50. – 51.
- »Visoko priznanje fra Dinku Vlašiću«, Vjesnik, god. XXXXV., br. 3, 2003., str. 53.
- »Franjevci i evangelizacija u suvremenoj Europi«, Vjesnik, god. XXXXVII., br. 4, 2005., str. 15. – 19.
- »Franjevačka provincija u Dalmaciji i Istri«, Vjesnik, god. XL., br. 3 – 4, 2008., str. 29. – 30.

### Stipe Nosić

#### 4.2. Iz života s fra Damirom

##### 4.2.1. Poznanstvo iz Pule

Kao župski pomoćnik, u Župi sv. Antuna u Puli proveo sam godinu dana (od 1987. do 1988.). Bilo je to vrijeme nakon mojeg postdiplomskog studija u Freiburgu i. Br. u Njemačkoj. Između drugih pastoralnih poslova, u tom razdoblju vodio sam i susrete za srednjoškolce i mlade, koji su se odvijali uvečer jedan dan u tjednu. Primijetio sam da se u crkvi oko oltara češće po danu »mota« jedan srednjoškolac.

On bi pokatkada časnoj sestri sakristanki pomogao okriti oltar ili obrisati prašinu po teško dostupnim mjestima na oltarima. Nije to baš uobičajena slika, pa sam upitao koji je to mladić, i želi li dolaziti na susrete. Rekli su mi da je to srednjoškolac Damir Cvitić, koji iz udaljenoga istarskog mjesta dolazi u Pulu u školu, i budući da mora nekoliko sati čekati autobus za povratak kući, obično vrijeme provodi u crkvi. Stupio sam i ja s njim u kontakt, pokoji put izmijenili smo misli, ili pak nešto zajedno učinili u crkvi. Bilo mi je jasno da je riječ o mladiću kojega zanima vjera, Crkva i još puno toga što se tiče samostanskog života. Iz razgovora s njim otkrio sam da je jedini sin u roditelja, i da ima još samo jednu sestru. Iznenadilo me je zato, kad je nakon završene srednje škole, zaželio doći u franjevce.

Iznenadilo me je, ali razveselilo. Kod toga me je posebno oduševila njegova upornost. Bio je odlučan i onda kad njegovi roditelji na početku nisu nikako htjeli prihvatiti njegovu odluku. Ništa ga nije moglo zaustaviti, pa je u srpnju 1988. ušao u novicijat (obukavši franjevačko odijelo) na Košljunu, te se počeo zvati fra Damir. Ja sam pak premješten u Rijeku na Krnjevo. Otada se naši putevi tako često ukrštaju.

##### 4.2.2. Studentski dani

Studij teologije fra Damir je s još jednim kandidatom naše Provincije trebao započeti u jesen 1989. u Makarskoj, gdje je u to doba bila Franjevačka teologija Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, no budući da on, kao i taj mu kolega, nisu imali latinskog jezika u srednjim školama, nisu tamo primljeni. Tada su došli k nama u Rijeku i upisali se na Teologiju, na kojoj je bila mogućnost učenja i polaganja latinskog jezika kao preduvjeta za studij teologije. Stanovali su i živjeli s nama u Samostanu sv. Nikole biskupa na Krnjevu, a u to vrijeme uz nas trojicu svećenika živjelo je u tom samostanu i njih sedam studenata franjevac (fra Vlado, fra Ante, fra Josip, fra Drago, fra Mijo, fra Roy i fra Damir). Fra Damir je morao prekinuti studij jer je 1990. dobio poziv za služenje vojnog roka. I otišao je. Baš u ta burna vremena. Nakon spektakularnog bijega iz vojske, studij

teologije nastavio je u Bariju (Italija), Splitu i Zagrebu. Zbog manjka predznanja i zbog čestih promjena fakulteta imao je i problema u polaganju nekih ispita, toliko da je u jednome određenom trenutku (zbog nekoliko uzastopnih padova na jednom ispitu, već pri kraju studija) razmišljao o prekidu studija. Kad je ipak taj ispit položio, i zatim uspješno diplomirao, vidjelo se da je fra Damir zapravo pravi teolog, okretan i svestran, da brzo uči, i da je i na tom području spreman mnogo dati, bez obzira na to što to neki njegovi profesori u vrijeme njegova studija nisu bili spremni otkriti.

#### 4.2.3. U atomskom skloništu

U Rijeci, u Samostanu sv. Nikole, živio je fra Damir 1989. kao student teologije sa svojim kolegama i s nama drugim fratrima. Odatle je 1990. otišao na služenje vojnog roka. Služio je u Rumi. Tu su ga zatekli prvi nemiri. Bilo je to vrijeme puno neizvjesnosti. I kod nas u Rijeci osjećala se u zraku nelagoda i moguća opasnost. Prisjećam se da sam toliko puta u te dane išao na spavanje s osjećajem kako je moguće da nas ujutro na radiju probudi vojna glazba. A sigurno, to nije bio samo moj osjećaj. Fra Damir je pisao o teškoj situaciji u kojoj se nalazi.

U našim odgovorima, a svaki od ukućana napisao mu je barem nešto, često smo ga hrabрили. Iz pisama koja je fra Damir čuvao, vidi se to. Ja sam mu npr. 22. veljače 1991. napisao: »Damire! Čitao sam tvoje pismo i gotovo plakao. Ali nije samo tebi tako; iako ti je teže, i nama nije lako. Drži se dobro i hrabro. Puno pozdrava, Stipe.« Iz Rijeke mu je 26. veljače 1991. poslao pismo i fra Ivo Peran. To pismo napisale su mu kolege s Košljuna. Fra Ivo je nadodao: »Dragi moj Damire, da što prije ide pismo, samo dvije riječi: mislimo na tebe, nisi sam, s nama si, među nama u molitvi, a s Bogom je sve moguće! Voli te tvoj brat Ivo. Pozdravljaju te iz Rijeke otkuda ti i šaljem pismo.« I u pismu koje mu je 22. ožujka 1991. upućeno iz Rijeke, ja sam napisao: »Damire! Budi dobar vojnik, a vrati se živ i zdrav. Pozdrav, fra Stipe.«

Jednog jutra nekoliko mjeseci poslije, u opterećenoj i neizvjesnoj atmosferi, dok smo zajednički molili časoslov, zazvonio je telefon. Budući da je zvonilo blizu rekreacije, u kojoj smo tada molili, i jer je poziv bio u neuobičajeno vrijeme, prekinuli smo molitvu i ja sam se javio. Zvao je fra Damir iz vojarnje u Vukovaru. Znao sam da ne možemo dugo razgovarati, čudio sam se da je uopće dobio vezu, jer je to bilo vrijeme nemira u Mirkovcima i okolici. Pitao je samo: »Što ću, što da radim?« Odgovorio sam mu: »A što čekaš, bježi ako možeš? Ali pazi se!« Nisam tu rečenicu ni izgovorio do kraja, a veza se prekinula. Imao sam osjećaj da ju je netko nasilno prekinuo, i neko vrijeme živio sam pod tim dojmom. Poslije mi je fra Damir rekao da nije ništa bilo, nego da mu je baš tada nestalo žetona u javnom telefonu koji se nalazio u vojarni.

Nekoliko dana poslije tog događaja, točnije 11. srpnja 1991. u kasnim večernjim satima, fra Damir je pun uzbuđenja javio da se nalazi na slobodi. Rekao je da je pobjegao. Nakon nekoliko dana, 15. srpnja, s trsatskim je franjevcima osobnim

automobilom došao do nas. U to vrijeme još uvijek je ceste i važnije objekte kontrolirala tzv. Jugoslavenska narodna armija, ta ista iz koje je on pobjegao. Prijetila je opasnost da bude uhapšen i suđen kao dezertar. Bili smo toga svjesni, kao i on. Zato smo mu rekli da se ne smije nikome javljati; čak ni doma. Rekli smo mu da se drži atomskog skloništa (sklonište s 10 postelja napravljeno je 80-ih godina prošlog stoljeća ispod nove crkve, kad se gradila). Jedno vrijeme to je funkcioniralo; kad bi netko zvonio na ulaznim vratima, fra Damir je trčao u sklonište, a onda je rekao da on ne može stalno bježati, pa se više nije skrivao, tako da su ga neki članovi crkvenog zbora koji su ga poznavali, već tada vidjeli.

#### 4.2.4. Bijeg u Italiju

Fra Damir nije imao putovnicu jer su je u ono doba regruti prije polaska na služenje vojnog roka morali predavati policijskoj upravi. Tako je i on svoju putovnicu prije polaska u vojsku predao u Policijsku upravu u Pulu. Znali smo da će je teško dobiti i da je možda opasno tamo je pitati. Pokušao sam zato saznati moguća rješenja. Zvao sam anonimno Vojni odsjek u Rijeci, koji se baš u tom trenutku okretao prema hrvatskoj obrani. Rekli su mi da se on tamo javi, ali ipak nismo imali povjerenja. Iako smo znali da je opasno jer je fra Damir u tom trenutku tretiran kao vojni bjegunac, ipak smo se odlučili poći u Pulu. Vozio sam ga tamo. Fra Damir je ostao u Samostanu sv. Antuna, za slučaj da bude trebalo da on dođe pridignuti putovnicu. A ja sam s fra Matijom išao u Policijsku upravu, tada jednu od najvećih policijskih zgrada u Hrvatskoj, napravljenu još u vremenu kad je Tito češće dolazio na Brijune, pa je trebalo jače osiguranje. Zapravo, čekao sam fra Matiju vani ispred zgrade.

On je izišao s viješću da nema šanse da je uopće danas dobije jer nema »šefova.« Morali smo se vratiti u Rijeku. Bili smo pod određenim pritiskom zbog moguće kontrole. Sjećam se, kad smo prolazili blizu skretanja prema fra Damirovu rodnom mjestu, zatražio je da navratimo. Rekao sam da je preopasno, jer ako ga igdje traže, tamo će ga najprije tražiti, pa je prihvatio argumentaciju i odustao. Kad smo došli u Rijeku, nazvao je kući. Njegovi su sutradan došli do nas u Rijeku. Dogovoreno je da otac Pere pokuša poći u Pulu po putovnicu. Uz malo odlučniji nastup, ipak je dobio putovnicu, i to nam je javio u Rijeku. Fra Damir nije izdržao, htio je poći kući da je sam uzme. Tamo ga je vodio fra Vlado Jajalo.

U međuvremenu sam razgovarao s provincijalom fra Marijem Šikićem u Zadru; dogovoreno je da dođe u Zadar, gdje će trajektom do Ancone. Veze su bile slabe do Zadra, a bilo je opasno ići autobusom. Naišao je moj brat Ivica, koji je putovao iz inozemstva, i on ga je (20. srpnja 1991.) povezao do Zadra. Budući da je situacija bila napeta, i vožnja je morala biti takva, brza i opasna. Ipak su došli do Zadra, ali tog dana trajekt za Anconu je bio ukinut. S fra Alfonsom Orlicem je išao fra Damir do Dubrovnika i prebacio se u Italiju. Situacija u Hrvatskoj bila je sve napetija. Ostalo mi je u sjećanju da je to bio jedan od posljednjih trajekata iz Dubrovnika prema Italiji.

#### 4.2.5. Za đakonske i kapelanske službe

Bio sam u Rijeci i obavljao službu gvardijana u Samostanu sv. Nikole biskupa na Krnjevu. U početku fra Damirova studija, koji je i tada tu s nama živio, postajala je tu jedna velika župa, i to Župa sv. Nikole biskupa. U međuvremenu ona je podijeljena, i od nje je stvorena još i Župa sv. Nikole Tavelića. Obje te župe u to doba vodili smo mi franjevci. Fra Damir je svoje apsolventske studentske dane provodio tu s nama na Krnjevu. Tu je svečano zavjetovan. Tu je obavljao svoju đakonsku službu, i poslije svećeničkog ređenja fra Damir je ostao i dalje s nama, i tu u župi sv. Nikole Tavelića obnašao službu župskog pomoćnika, u kojoj sam ja u međuvremenu postao župnik. Taj posao obavljao je godinu dana, ali je u tom razdoblju pokazao da je spreman ući u nove pastoralne projekte. Uz redoviti uhodani pastoralni posao on je tražio i novi, na primjer rad sa skupinama odraslih. A posebno je bio blizak mladima. S njima se družio, čak i u starom bunkeru, koji se u to doba nalazio ispred naše crkve. Dao im je i improvizirani priključak za struju, koji je uzeo iz naše kotlovnice, jer je ta skupina mladih jedno vrijeme u bunkeru obavljala glazbene probe s električnim glazbenim instrumentima. Fra Damir se nije ustručavao raditi bilo koji posao. Tu nije imao vrt, ali je ponekad pomagao ljudima u njihovim obližnjim vrtovima. Nije mu tako bilo teško otići ubrati salatu u vrt Uhačevih, preko zaobilaznice. Veze s ljudima iz tog doba, kao uostalom mnogobrojne svoje kontakte, fra Damir je njegovao doslovno do posljednjih trenutaka života.

Iz tog doba je i jedna naša zajednička čudna priča, koju mogu doživjeti samo duhovnici pastoralci. Poznato je da mnogo osoba dođe do samostana i župnih ureda s različitim izmišljenim pričama koje imaju za cilj dobiti pomoć ili, drugim riječima, prevariti duhovnika. To zna svaki župnik, koji je često izložen dilemi kako razlikovati istinitu tužnu sudbinu od laži. Ova je bila tužna, ali lažna (u policijskom žargonu »drska laž«). Jednog dana zazvonilo je zvono na ulaznim vratima našeg ureda. Ulaz je bio isti i za naš Caritas, pa su gospođe koje su radile u Caritasu pozvale mene jer da je došao jedan gospodin i traži svećenika. Vidio sam čovjeka neobrijana lica; rekao je da je došao prijaviti sprovod, da se zove V., i stanuje u našoj župi, da mu je poginula žena u prometnoj nesreći, da ima dvoje djece koja su mu sada kod punice na drugom kraju grada, da je išao dati osmrtnicu u »Novi list«, ali nije mogao platiti, pa su mu zadržali osobnu iskaznicu... Suze su mi gotovo navrle na oči. Upisao sam u pripremljen formular podatke o njegovoj ženi. Sprovod je zakazao za dva dana, jer je, navodno, još nisu dovezli, a opisao je i njenu pogibiju. U cijeloj priči, jedan sumnjivi detalj upao mi je u oči. Bila je to adresa stanovanja. Čovjek je rekao kućni broj koji u toj ulici nije postojao. I budući da sam to znao napamet (jer sam već nekoliko godina radio popise župljana za blagoslov stanova), reagirao sam, i rekao da te kuće nema. On se kao malo uvrijedio: kako on ne bi znao gdje stanuje, kad stanuje kod kuma N. N. Odmah sam i to ime znao i rekao mu da je to druga ulica, ulica odmah do one koju je on bio naveo. Taj je broj sada odgovarao ulici, i pomislio sam da je čovjek u tuzi pomiješao imena ulica. Odmah nakon dogovorenih za nas već rutinskih de-

talja oko sprovoda, slijedilo je za mene drugo iznenađenje. Čovjek je zamolio za pomoć. Zbog šoka koji sam i ja doživio na vijest o pogibiji mlade žene, spontano sam izvadio novčanik i dao mu sve što sam u tom trenutku imao kod sebe, 700 kuna. Čovjek je uzeo novac, zahvalio i otišao. Odmah kad sam stupio iz ureda na hodnik, nešto mi je govorilo da sam pogriješio. U prostoriji do župnog ureda, gdje je privremeno djelovao naš Župni Caritas, radile su spomenute gospođe. Rekao sam im: »Upisao sam sprovod, ali ne znam hoće li ga biti!« Upitale su: »Kako to sprovod, pa hoće li ga biti?« Naime, kad sam već bio dao novac, prisjetio sam se da u ovakvim tragedijama rodbina i susjedi priskaču u pomoć, i nikada mi se još nije dogodilo da netko, k tome nepoznat, tko je pogođen sličnom tragedijom pita pomoć. Počeo sam razmišljati o tome hoće li biti sprovoda. Tu slutnju ispričao sam subraći, među kojima je bio i tadašnji kapelan fra Damir. Sutradan sam išao na Teološki fakulte, gdje sam držao predavanja, i kada sam se vratio kući poslije objeda, fra Damir mi je rekao da će sprovoda ipak biti, jer da je čovjek opet dolazio. Upitao sam ga šta je rekao. Fra Damir je odgovorio da je zatražio još novaca. Mene je to već gotovo potpuno uvjerilo da sprovoda neće biti, pa sam rekao: »E, ako je tražio novac, onda ga neće biti!«

Uvečer, istoga dana, pet minuta prije večernje svete mise, koju sam trebao slaviti, došao je isti čovjek, i mislim da me je opet fra Damir pozvao. Došao sam i ugledao V. s četiri velike svijeće pod pazuhom. Uveo sam ga u ured i pitao zašto je došao. Kad je opet zatražio novac, rekao sam da sam mu dao, ali da sad sumnjam hoće li će sprovoda uopće biti. Odgovorio je: »Bit će, bit će!« Ja sam onda u našem popisu pogledao ima li njegov kum telefon. Nije ga imao. Zapitao sam od njega broj puničina telefona, ali mi je odgovorio da ga ni ona nema. Morao sam na misu, i rekao sam čovjeku da bih ja sada zvao policiju, ali da moram na misu. Ispratio sam ga, pomalo ljutit, što tako moram završiti ovaj neugodni susret.

Nakon svete mise odmah sam išao u ured i zvao susjedu u stanu na istom katu na kojem je stanovala navodna pokojna žena. Ona, naravno, ništa nije znala o nesreći, a rekla je, kad bi to zaista bilo, sigurno bi znala. Zamolio sam da kum dođe do telefona u njen stan. Kad je čovjek došao, na priču o smrti V. supruge, rekao je: »Padre, moja žena jest njemu kuma, ali nema on ni žene ni djece.« Stvar je sada bila jasna. Sprovoda neće biti. Nazvao sam Policijsku stanicu na Zametu. Kad sam spomenuo čovjeka koji je dao podatke svoje pokojne žene, i da sam mu dao novca, odmah su mi rekli da je taj čovjek bio u zatvoru, da mijenja adrese stanovanja i da mu nisam smio davati novac. Budući da mu je posljednja adresa stanovanja bila na Zametu, nazvao sam odmah oce isusovce koji su vodili tu župu. Kad sam župniku spomenuo ime tog čovjeka, on je odmah rekao: »A, je li i tebe?« Već je, naime, taj čovjek bio prevario šest-sedam župnika po gradu Rijeci, neke čak po nekoliko puta, pričajući priču o svojoj ženi koja da je imala roditi četvrto dijete; zatim da je žena umrla pri porodu, o potrebnoj pomoći za pogreb, djecu i slično. Jedan od župnika upisao je sprovod izravno u maticu umrlih, i išao na groblje i čekao pogreb, kojega, naravno, nije bilo. Ja čitavu priču nisam znao jer nisam bio na prethodnome dekanatskom susretu.

Nakon tih događaja neki ljudi imali su problema pri prijavi sprovoda. Župnici su počeli tražiti osobne iskaznice preminulih da bi provjerili postoje li ti ljudi i gdje su stanovali. I fra Damir je tog ljeta, kad sam ja bio na odmoru, slično postupao; tražio je dokaz da je pokojnik živio na terenu župe. Dogodilo se međutim da je umrla starica (imala je više od 90 godina) koja je živjela u našem susjedstvu (živjela je s unukom, koji nije bio vjernik, i ta činjenica ju je posebno boljela) a bila je pravno prijavljena na adresi u drugoj župi. Drugi župnik joj je po toj papirnoj logici trebao voditi sprovod, i vodio ga je, ali tako da su išli po njega jer je bio zaboravio, pa su početak sprovoda čekali sat vremena. Doznao sam to vrativši se s odmora. Bila je to starica kojoj sam ja nekoliko godina uoči Božića i Uskrsa išao u kuću, ispovijedao je i pričešćivao (unuk je poštovao njezinu vjeru). Naravno, fra Damir to nije znao jer nije bilo nikoga da mu to priopći a nije imao ni povod da bi pogledao u popis bolesnika.

U to vrijeme našega zajedničkog života u Rijeci, imao sam i ja zdravstvenih problema. Fra Damir je zvao hitnu službu. Liječnica očito nije prepoznala ozbiljnost situacije. Kad injekcija koju mi je dala, nije pomogla, a bolovi su postajali sve jači, znao sam da je stvar ozbiljnija. Na mom programu k tome toga dana bilo je dogovoreno predavanje članovima Hrvatskoga katoličkog liječničkog društva, pa sam pozvao liječnika koji je u to vrijeme bio tajnik tog društva i moj liječnik, i opisao mu situaciju. On je vrlo brzo došao s još jednom kolegicom liječnicom, i to upravo u trenutku kad je fra Damir bio na oltaru, a fra Vlode u staroj Crkvi sv. Nikole, pa budući da u kući nije bilo nikoga, morao sam ja sići u prizemlje i otvoriti vrata. Iskusni liječnici odmah su na vratima vidjeli žutilo u mojim očima. Bio sam za bolnicu, i dospio sam u riječku bolnicu na intenzivnu njegu, zbog upale žučne kesice i komplikacija. Kad se stanje malo popravilo, na običnome bolničkom odjelu čeka sam smirenje situacije da bih bio operiran. I naravno, braća iz samostana su me posjećivala. Tada se dogodila jedna šaljiva zgodica. Tražio sam da mi donesu još jedan ručnik, i fra Damir mi ga je donio. Uzeo je čisti ručnik po redu s hrpe od njih sigurno dvadesetak koji su bili u ormaru u prizemlju samostana, donio ga, i tek tu u bolnici ga rastvorio. U istom trenutku smo obojica zapazili da je na dva mjesta progoren, na što smo se gotovo u isti mah nasmijali, a ja, naravno, onda počeo prigovarati. Dan poslije toga fra Vlado mi je donio sapun i drugi, neprogoreni ručnik, ali nije se potrudio staviti sapun u neku kutiju, kao što je to uobičajeno, nego onako, u džepu. Na račun tih događaja često smo pravili šale. Podsjećali smo se te zgodice fra Damir i ja i nedavno kad je u istoj bolnici ležao on. Pita sam ga telefonski iz Dubrovnika hoću li mu donijeti ručnik i sapun. Iako teško bolestan, bio je spreman i na šalu te vrste.

#### 4.2.6. Mali

Fra Damir je zbog bijega iz vojske i zbog Domovinskoga rata morao prekinuti studij teologije u Rijeci i nastaviti ga u Bariju u Italiji. Bilo je za očekivati da tamo ostane i završi studij. Međutim, ljubav prema domovini i nostalgija bile su jače, i

fra Damir se, na vlastito traženje brzo vratio. Iako je u Italiji bio relativno kratko, dobro je naučio talijanski jezik i očito se bio uklopio jer su veze iz tog doba ostale do njegovih posljednjih dana. Studij je poslije nastavio na nekoliko naših teoloških učilišta. Posljednje ispite iz teologije išao je iz Rijeke polagati u Zagreb. U to doba živio je u Rijeci s fra Vladom Jalalom i sa mnom. Bilo je to vrijeme u kojemu se Hrvatska, presječena na dva dijela, još grčevito branila. Bilo je to vrijeme krize i vrijeme u kojemu su mnogi ljudi preživljavali zahvaljujući humanitarnoj pomoći. U našoj župi dobro je funkcionirao Caritas, koji smo ustanovili odmah na početku rata i smjestili ga u samostansko prizemlje, u prostor predviđen za samostansku knjižnicu, koja u to vrijeme nije još bila opremljena. Caritas je vodila skupina žena pod vodstvom gospođe Radojke Sušan. Podijelile su potrebitima na tisuće paketa s hranom i životnim potrepštinama.

Zanimljivo je kako se to brzo gotovo zaboravilo. Vidljiv trag o tome ostao je možda samo na malim papirićima s datumom, brojem i pečatom župe, kojima smo se koristili da bi podjela išla redovito i bez dužih čekanja. Uz to što smo mi franjevci organizacijski pomagali u tom poslu, vrlo smo često morali i iskrcavati kamione robe, koji su ponekad dolazili i noću. Naravno, i fra Damir je bio angažiran u tome humanitarnom radu. Bilo je pri tom različitih dogodovština. Ponekad su izlazile na vidjelo žalosne i tragične sudbine ljudi koji su nekoliko dana prije nego su došli u Caritas, sami davali u iste svrhe, a sada sa suzama u očima čekali do dobiju nešto što im je bilo potrebno za život. Ali bilo je i komičnih zgoda. Jedna je ostala dugo u našem sjećanju, tako da je i fra Damir po njoj dobio ime. Jednoga dana došao je gospođama u Caritas župljanin kojeg smo svi mi dobro poznavali jer mu je sin pohađao vjeronauk. Bio je međutim tako »snalažljiv« da je i Caritas uspio varati, ali tako »nevinim« načinom. Naime, nakon što bi dobio svoj paket s humanitarnom pomoći, došao bi on za koji dan opet, ali s konzervom u ruci i tražio bi novu jer da mu je ona koju je dobio »udarena.« Naravno, kad bi dobio novu, a uz nju je sigurno dobio još nešto, tražio je on i onu »udarenu«, koju je možda sam udario jer da »i tako ne valja.« I nije on s tim trikom išao samo u naš Caritas nego se mogao vidjeti s konzervom i po drugim humanitarnim ustanovama u Rijeci. A argument po kojemu bi mu pripadalo više hrane bila je izjava što se odnosila na njegova sina: »Mali zdrav, mali jede.« Fra Vlado je, naravno, na fra Damira, koji je u to vrijeme bio odeblji, primijenio ovu zgodu, pa smo ga jedno vrijeme zvali »Mali.« Fra Damir se nije ljutio, ali je za druge često upotrebljavao taj univerzalni nadimak.

#### 4.2.7. Džemper »moga Stipe«

Nakon što smo jedno vrijeme proveli zajedno u Rijeci, gdje je fra Damir bio župski pomoćnik, a ja gvardijan samostana i župnik novoosnovane Župe sv. Nikole Tavelića, došlo je vrijeme rastanka. Ja sam određen za župnika u Hrvatskoj katoličkoj misiji u Göppingenu u Njemačkoj, a on za magistra bogoslova na Poljudu u Splitu. Između mnogo zgodica koje smo zajedno doživjeli, ispričat ću i jednu koja će pokazati fra Damirovu skromnost.



Spremajući se na put u Njemačku, trebao sam se pakirati, što mi je uvijek bio najteži posao pri premještaju, zato se redovito na vrijeme rješavam suvišnih stvari, čak i knjiga. A premještaji iz jednoga samostana u drugi događaju se kod nas redovnika češće, ovisno o potrebama pojedinog mjesta i mnogo drugih čimbenika. Znajući da neću rabiti neke skripte, koje su u mene već bile desetak godina, i računajući da ih neću trebati barem još desetak godina, a možda i nikad, bacio sam ih u kontejner za smeće. Bile su to većinom skripte i kopije dokumenata na njemačkom jeziku iz vremena pisanja moje doktorske disertacije u Freiburgu. Isto tako, znajući da svu robu koju sam tada imao, neću trebati u Njemačkoj, izabrao sam ono što sam mislio da ću tamo koristiti, pa sam to ponio sa sobom. Drugo sam bacio u isti kontejner, a ono što je eventualno bilo nešto bolje stavio sam ispod stepeništa za Caritas, koji smo u to doba imali u staroj župnoj kući sv. Nikole biskupa. Fra Damiru su se neke od tih stvari ispod stepeništa očito učinile predobre, pa da ne bi kupovao i trošio, izabrao je za sebe nešto od toga. Otišao je u Split na Poljud. Na njemu je bio jedan od džempera koje je uzeo ispod stepeništa. Naravno, ja to ništa nisam znao i vjerojatno ne bih nikad ni doznao da nije na Poljud ponekad dolazila i moja sestra, koja živi u Splitu, i vidjela na fra Damiru džemper koji je vidjela i na meni. Fra Damir mi je poslije ispričao da je izabrao neke moje bivše stvari, i da je moja sestra prepoznavši džemper spontano rekla: »To je džemper moga Stipe.« I ta zgoda poslužila bi nam da se ponekad našalimo. Govori ona međutim i o tome kako je fra Damir bio skroman.

#### 4.2.8. Slalom niz kameno stubište

Kada sam u rujnu 2003. godine premješten u Samostan Male braće u Dubrovnik, tu sam našao fra Damira. On je tu već živio tri godine. Samostan je u to vrijeme bio veliko gradilište jer je bila u tijeku njegova obnova i rekonstrukcija nakon velikih ratnih oštećenja. Fra Damir mi je jedan od tih prvih mojih dana boravka u Samostanu pokazivao neobnovljene prostore. Išli smo tako na drugi kat sjevernog krila, na kojega se s jedne strane dolazilo kroz malu kućnu kapelicu uskim kamenim stubama. Obišli smo hodnik toga kata, uglavnom zatrpan starim ormarima i posteljama. Na stropovima su mjestimčno bile samo provizorno zatvorene velike rupe od granata koje su u ratu pogadale krovove. U sobama toga kata u tom trenutku nalazile su se knjige na improviziranim policama jer knjižnica još nije bila obnovljena (njezina obnova upravo se bližila kraju). Nešto knjiga bilo je i u najširem dijelu toga hodnika. Tu su one, naravno, bile u neredu. Uzeo sam tada i jedan mali molitvenik koji se tu nalazio, da ga spasim. Iznenađen stanjem u kojemu se nalazio taj dio samostana, razmišljajući o poslu koji je još pred nama, nakon što smo pregledali neke sobe u kojima su bile smještene knjige, spuštali smo se istim stepeništem opet na prvi kat. Fra Damir je išao ispred mene. Ja sam, vjerojatno malo pod dojmom viđenog »krša« bio zamišljen, a i zbog istrošenosti stuba, prašine koja je bila na njima, u jednom trenutku, okliznuvši se, poletio niz te uske stube. Iako sam išao barem dva metra iza njega, u trenu sam se našao kod njega. Svojim stopalima



»Spašeni molitvenik«

izbio sam njegove noge ispod njega i oba smo se zaustavili na dnu stubišta. U tom trenutku pomislio sam da se nijedan nećemo podići, ali, začudo, odmah sam ustao i upitao: »Jesi li živ?« »Dobro je«, rekao je dižući se na noge.

I doista je dobro prošlo, razmišljao sam o tome češće poslije, jer smo tada oba prošli bez ogrebotine. A na kamenim stubama koje s prvog kata vode u prizemlje samostana, poginulo je, kažu kroz povijest samostana, više redovnika, upravo padajući.

Molitvenik »spašen« toga dana još uvijek je u mojoj sobi. Riječ je o molitveniku s ukrasnim koricama: *Rajski cvjetovi: molitvenik za kršćane katolike / sastavio Vladimir Bakotić; Winterberg; New York: Katolički nakladni zavod, knjigotiskara i umjetnička tiskara J. Steinbrener [s. a.], 256 str.; 12 x 6 cm.* Inače,

molitvenici se troše i nema ih sačuvanih mnogo po knjižnicama. Tako je i s ovim; prema online-katalogima, u Nacionalnoj sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, postoji samo opis ovoga molitvenika, bez signature. Jedno izdanje istog molitvenika s 384 stranice iz godine 1905. nalazi se u Češkoj nacionalnoj knjižnici.

#### 4.2.9. Dragovoljni darivatelj krvi

Fra Damir je volio darivati. Darivao je puno toga, sve što je mogao dati. Posebno je uživao kad bi darivao trude svojih ruku, ono što je on proizveo u svojem gospodarstvu. Ali uz takve darove darivao je i vlastitu krv. Činio je to još dok je bio student u Rijeci, ali to nije stavljao na velika zvona, tako da sam i ja, koji sam s njim, tada bio usput to doznao. I druge je motivirao da daruju krv. U Samostanu Male braće počeo je organizirati darivanje krvi uoči Sv. Antuna. Ta akcija prešla je u tradiciju i organiziramo je u Samostanu Male braće u suradnji s Crvenim križem uoči tog blagdana svake godine. Do sada je provedena desetak puta.

Fra Damir je ovu humanitarnu akciju uz Svetog Antuna uveo i u Splitu na Poljudu, kamo je premješten iz Dubrovnika.



#### 4.2.10. Vrtlar i ljubitelj životinja

Fra Damir je u mladim danima vrlo često čuvao krave. Njegovi su imali i druge domaće životinje. Odatle vjerojatno i njegova ljubav prema životinjama i sklonost vrtlarskim poslovima koji su s tim povezani. Bez obzira na završen studij teologije i svećeničke obveze, mnogo vremena provodio je po samostanskim vrtovima. U svakome samostanu u kojemu je živio, a gdje je bila mogućnost obrade vrta, on je mnogo radio. Obrađivao je zemlju, sadio razne biljke i povrće, uzgajao različite životinje. Posebnu priliku za to imao je u Samostanu Male braće u Dubrovniku. Taj samostan, kao što je poznato ima relativno velik vrt, uz gradske zidine. I ulaz u njega je po strmim kamenim stubama uz same gradske zidine. Tu, na samom dnu stuba, fra Damir je negdje početkom 2004. godine, ispod jednog starog kamenog luka, postavio mali Gospin kip, a ispred njega posadio biljku penjačicu. Ta Gospa, u kamenom okružju, ali u stalnom zelenilu, sada kao da pozdravlja sve koji dođu u vrt. Mnoge voćke koje su tu rasle stradale su od krhotina u Domovinskom ratu, i gotovo su sve bile usahnule. Fra Damir je nabavljao sadnice i mnoge od tih voćaka nadomjestio. Danas one daju plodove. U vrtu, između ostalih stabala, ima: limuna, naranača, mandarina, šljiva, dunja, loza, smokava, kivija, stablo mimoze, ruža, ružmarina, jorgovana, lavande, i drugoga.

Fra Damirovo različito povrće jeli smo u samostanu, a velik dio dijelio je svojim prijateljima u Dubrovniku i okolici. U vrtu je imao raznih životinja: pataka, gusaka, kokoši, kunića, i ne znam što sve ne. Jedan dio te neobične obitelji bio je vidljiv s gradskih zidina, preko kojih je godišnje tada prolazilo i do 700 tisuća posjetitelja, pa je fra Damirov vrt bio prava turistička atrakcija. No, najatraktivniji je ipak bio fra Damirov mali pijetao, koji je pjevao tako glasno da je budio stanovnike gotovo pola starog Dubrovnika. Susjedi se ipak nisu bunili, osim jedne susjede i ona je zbog toga dobila ime »Ona od pivca.«

Čančare u dubrovačkom Damirovom vrtu



U radovima su fra Damiru ponekad pomagali prijatelji i đaci iz srednjih škola u kojima je predavao vjeronauk. Vrlo često dovodio je skupine đaka, profesora i prijatelja u svoj vrt, uživajući s njima u toj oazi prirode u kamenom Gradu. Uz to često je pješao po konavoskim brdima, ali i tu rekreaciju spajao je s korisnim. Skupljao je raznovrsne trave, sušio ih i od njih pravio čajeve. Proizvodio je za nas i za



Obnovljena odrina

prijatelje različite napatke, pa smo se često na račun toga šalili: da bi od toga fratri, kad bi znali, mogli živjeti. Kad je fra Damir premješten u Split na Poljud, morao se riješiti tog blaga. Nešto smo pojeli, nešto je on razdijelio. Vrt je još neko vrijeme živio zelenim životom, a onda je gotovo opustio. Ostale su voćke, koje osjećaju manjak njege. Od životinja u vrtu su ostale samo mediteranske kopnene kornjače čančare (*Testudo hermanni*). Tih rijetkih životinja, koje su kod nas zbog toga i zakonom zaštićene, ima u ovom trenutku u našem vrtu više od petnaest. Jedino one nas još podsjećaju na fra Damirovo raznoliko životinjsko carstvo. Kanarinca je ponio sa sobom u Split. A ako je riječ o istomu, dospio je na Košljun. Tamo je ta ptica pjevica ostala bez gospodara. Fra Stipe Žužić je, čuo sam, pitao fratre: »Želi li netko fra Damirova kanarinca?«

Fra Damirove loze su nam, međutim, »stvarale velike probleme« i nakon njegova odlaska u Split, jer su bile narasle na mjestu gdje je nekad bila odrina podignuta na kamenim stupovima, granatama porušenima u Domovinskom ratu. Fra Damir je naime posadio loze ispod porušene odrine, pa budući da su oslonci uz koje su bile vezane bili improvizirani, često ih je vjetar rušio na stazu. To je davalo vrlo ružnu sliku sa zidina, pa smo odrinu morali obnoviti. Učinili smo to u proljeće 2009. Kamenari su spojili razbijene kamene stupove. Na njih je drvodjelac postavio drvenu konstrukciju, preko koje je opet došlo nekoliko pocinčanih žica. Tako se loza mogla normalno razvijati i penjati se. Obavještavao sam fra Damira o tom poslu, šaljući mu e-mailom fotografije. Veselio se. Došao je polovicom svibnja 2009. to vidjeti. Bio sam s njim tada u vrtu. Loza je gotovo već bila prekrila tu novu konstrukciju. Izrazio

Odrina u kolovozu 2009.





Na farmi u Konavlima

je svoje divljenje i, naravno, dodao cijelu listu onoga što bi još u vrtu trebalo napraviti. Ponovio sam mu tada opet onu rečenicu koju sam češće govorio u vremenu kad je on bio tu s nama: »Imamo mi i prišnjih stvari.« Ipak, nešto od toga što je on nabrajao, učinili smo. U siječnju 2010., kad smo obrezivali loze,

iskopao sam tri rupe, u njih smo posadili loze koje su nedostajale, za tu sada obnovljenu odrinu. U veljači smo opet posadili dvije smokve: jednu »bjelicu« na donji dio vrta i jednu »petrovaču« na gornji dio.

Dok je bio u bolnici u Rijeci, davao sam mu izvještaj o lozama, o grožđu koje je dozrijevalo. Želio je toga grožđa, pa je govorio da mu pošaljem, a onda odmah zatim: da ga i ne smije jesti. Planirao je doći u Dubrovnik na oporavak... Ništa od toga nije se ostvarilo... Dobio je samo jednu dunju iz dubrovačkog vrta (sa stabla kojega je sadnicu on donio iz Konavala i posadio) što sam je ponio na Košljun i na groblju stavio na njegov mrtvački sanduk, prije nego je spušten u raku.

#### 4.2.11. Čitav život na disku

Svoju mladu misu slavio sam 21. srpnja 1979. u svojem rodnom mjestu Lovreću pored Imotskoga. Toga dana fra Marijo Šikić bio je snimatelj, kako je on to često radio na sličnim svečanostima. Snimao je međutim kamerom Super 8, bez tona. Taj je film bio na vrpici, i čini mi se da ga nitko nije gledao dok nisam došao u Dubrovnik i ispričao to fra Mariju. On je uzeo film i dao ga u nekom studiju u gradu prebaciti na videokasetu. Budući da je i to već bila stara tehnika, u »kućnoj radinosti« prebacio sam taj stari film na DVD disk. Fra Damir je to gledao i rekao da i on ima nekoliko kaseti koje bi mu trebalo prebaciti na DVD.

Učinio sam to, i to tako što sam ih nekoliko presnimio i smjestio na jedan disk. Na njemu sam napisao: »Čitav život na jednom disku.« Fra Damir je zavrtio glavom i nasmiješio se. Na tom disku nalazi se, čini mi se, zavjetovaje, đakonsko ređenje, svećeničko ređenje i mlada misa. Jedan sličan disk s dijelom fra Damirova života, ali ne tako veselim događajima, jest onaj koji sam vidio na klupi u

blagovaonici Franjevačkog samostana na Košljunu na dan fra Damirova sprovoda. Bo je to disk s nalazima iz bolnice iz Zagreba, gdje je proveo posljednje dane bolesti. Shvatio sam da mu ipak nisam uspio staviti sve na jedan disk. Nedostajao je križ bolesti. Fra Damir ga je strpljivo ponio i popunio životni disk. Oba ta elektronička nositelja podataka vidio sam opet na Košljunu kad sam fotografirao fra Damirova pisma.

#### 4.2.12. Čovjek brze reakcije

Predajući vjeronauk u dubrovačkim srednjim školama, u razdoblju kad nije bilo odobrenih udžbenika, fra Damir nije čekao, uredio je i u vlastitoj nakladi izdao vjeronaučne udžbenike.

Koristio se njima sam sa svojim đacima, ali su ih i drugi vjeroučitelji tražili i upotrebljavali. U našoj knjižnici sačuvani su: Vjeronauk 1, priručnik za prvi razred srednje škole, Dubrovnik 2002.; Na putu, vjeronaučni priručnik za II. razred srednje škole, Dubrovnik 2003.; Vjeronauk 4, priručnik za četvrti razred srednje škole, Dubrovnik 2002. (ovaj je izdan i 2003. u Dubrovniku pod naslovom: Obilježeni znakom križa, priručnik za četvrti razred srednje škole). U fra Damirovu kompjutoru na Košljunu našao sam svoje kratko sedam godina staro elektroničko pismo iz 2003. njemu o njegovim udžbenicima, i njegov odgovor. Iznenadilo me je da je fra Damir čuvao sva pisma koja je dobivao poštom. Još veće iznenađenje doživio sam kad sam otkrio da je čuvao i elektronička pisma.

Evo toga pisma koje sam mu poslao u Dubrovnik:

*Fra Damire!*

*Ovo što si priredio nije mala stvar. Meni se čini da ćeš postati novi Pavić. Ta i on je bio iz Domaje - Istre. Ne vjerujem ipak da si ovu obradu na kompjutoru sam radio. Nisi toliko napredovao otkad sam te ja ostavio. A tko zna, nije to tako ni teško kad se hoće. Ne znam kako ćeš tiskati ove knjige. Trebalo je možda još staviti slika u boji, te lijepo urediti omot, i bili bi to pravi udžbenici, bez obzira na to što to nije službeno. Važno je da služi ljudima. »Mali«, nemoj se ti sada uzoholit kad si knjige počeo izdavati!*

*Pozdrav tebi i braći*

*fra Stipe*

Odgovorio je:

*Pax tibi!*

*Iznenaduje me da se ti, kao znanstvenik i školovan čovjek, čudiš napretku ljudske civilizacije u cjelini i pojedinca (mojega napretka u uporabi računala...) Ne daj Bože da je svijet ostao na razini 1997. ... Zafrkavam se... hoću samo reći da sam ipak sve što si mogao vidjeti uradio sam uz neprocijenjivu pomoć ove meni neshvatljive naprave zvane računalo - iako ne računa baš, više se bavi pisanjem... A zar ti nisi vidio naše web stranice koje također uređuje moja malenkost (www.mala-braca.cjb.net)... Svojim đacima - koji se također koji put iznenade nekim mojim postupcima, izjavama, mobitelu, radu na internetu... znadem reći: AKO NE IDEŠ U KORAK S VREMENOM - VRIJEME ĆE TE PREGAZITI...*

*Ti se pitaš kako ću tiskati te »knjige« (ja ih ne smatram knjigama, već skriptama...), a ja ti govorim da su već tiskane. Ona br. 1 već je odavno i izdilana (raspačana), fali mi još 20-ak komada da bih mogao poslati svim svojim prijateljima i poznanicima (a vidiš da si i ti izostao...), a ova br. 4 danas popodne će mi biti isporučena i odmah podijeljena đacima. Nisam tiskao puno: samo onoliko koliko mi treba za đake (moje i još 2 vjeroučitelja), i poneke poznanike i prijatelje (i ti ćeš biti među njima) - u svemu 420 kom. Neki naši u Provinciji tiskaju stotine komada knjiga koje malobrojni čitaju: i sâm sam svjedok sudbine zbornika *POD ZAŠTITOM SV. JERONIMA*, tiskana u 800 primjeraka. Bio sam tada »tajnik.« Razaslao sam svima kojima je trebalo, a preostalih, više od 600 komada, strpali smo u zadarsku knjižnicu. Prije toga morali smo očistiti police od starih konstitucija koje su također tiskane u stotinama primjeraka. Sve je završilo u kontejneru za smeće. Bilo mi je žao i loše sam se osjećao - jer sam znao da će i ove knjige koje ja stavljam u te police završiti na sličan način... Fra Stanko je tiskao svoju knjigu o povijesti franjevaštva *FRANJEVAČKA RENESANSA*, ili tako nešto se zove..., opet stotine primjeraka... Stotine primjeraka Romičevih knjiga o *SLOBODI* i slično vuče se po sobama ovoga samostana... (tako da su nas te knjige o slobodi zapravo zarobile...) Isto je i s knjigama koje fra Vito prevodi (u nešto manjem broju), koje su dobre i vrijedne. Slična je vjerojatno i sudbina *ZBORNIKA* u čast fra A. Matanića, itd.*

*Kada su jednom zgodom pok. msgr. Antunu Tamarutu predložili da tiska svoje propovijedi i govore, odvratio je: »A ki će to čitat?« Fratri se to ne pitaju prigodom tiskanja.*

*Dakle - ovaj br. 4 ću ti poslati i tiskano izdanje jer sam njega tiskao 50 kom. više nego mi treba za djecu. S brojem 1 se dogodilo da su neki vjeroučitelji poslije vidjeli o čemu se radi pa su tražili još - tako da je nestašica tog broja.*

*A glede opreme toga djelca: prvotna je zamisao bila fotokopirati samo tekstove i dati djeci u obliku skripta... No, više se isplatilo tiskati nego fotokopirati kada mi je nekoliko vjeroučiteljica reklo da bi i one to za svoju djecu htjele imati. Onda sam se malo još potrudio i malo bolje uredio (ubacio one grafike). Kada sam pitao ravnateljicu svoje škole smijem li to djeci dati (jer službeni katekizam ne postoji), odgovorila mi je da mogu s naznakom da je to za internu upotrebu, i predložila mi da to pošaljem ministarstvu kao predložak službenog udžbenika... Nemam ja za to snage ni volje, a osim toga ima ljudi koji su za to zaduženi i koji su učili taj posao. Mogli bi reći da im se miješam u posao - ja laik u katehatici, jer je nisam studirao... Već tri godine očekujemo te katekizme po novom planu i programu. Nema ih... A ljudi iz kancelarija stvaraju planove i programe, šalju formulare, pišu statistike. Slava im...*

*Sve u svemu - i ja i još poneki vjeroučitelj koji je djeci podijelio ovu »knjigu« uočili smo koliko je nama lakše raditi, a djeci učiti. A to mi je bio jedini cilj kada sam se odlučivao na ovaj pothvat...*

*Oprosti što sam malo oduljio... Ali ponekad je čovjeku (i fratru) potrebno se malo i ispričati, a često nemaš s kim. Verba volant - scripta manent...*

*Pozdrav!*

*fra Damir*

*P.S. Jučer je stiglo pismo generalnog vizitatora... Vizitacija započinje 13. siječnja 2003.*

Kao što je fra Damir bio brz u tim pothvatima, brz je bio i u mnogim drugim akcijama. Na primjer, otvorio je web stranicu Samostana Male braće, u vremenu kad je to bilo rijetkost. Poslije, kad je ova zastarjela, postavio je drugu, višejezičnu. Taj je u zapravo vodič: *Franjevački samostan Mala braća*, Dubrovnik – Croatia, koji je uredio i izdao on 2003. godine, zajedno s fra Marijem Šikićem. Bilo je predviđeno da taj vodič bude izdan još na pet jezika, ali budući da se to nije ostvarilo, prijevode je fra Damir stavio na spomenutu web stranicu. Kad je premješten u Split na Poljud, i tamo je vrlo brzo pokrenuo web stranicu, na kojoj je objavljivao i liturgijski listić. Bio je čovjek koji je bio spreman u jednom trenutku donijeti odluku, ponekad možda i ne baš posve utemeljenu ili malo upitnu. Događalo se i da mu neki potezi nisu bili dostatno argumentirani, pa je nekad nailazio i na nerazumijevanje, čak i u unutar svoje franjevačke zajednice, ali mnogi su ga cijenili i voljeli.

Fra Damir se koristio i raznim mogućnostima internetske komunikacije da bi došao do ljudi. I tako je propovijedao, čak i preko chata. Evo jednog pisma koje je također u elektroničkom obliku ostalo sačuvano u njegovu kompjutoru. Donosim ga u cjelini, samo bez imena:



*Dragi N!*

*Dok ti ovo pišem ti slaviš svoju maturalnu večer... Zvao sam te kući i N. mi je rekao da si upravo otišao... a zvao sam te zbog toga što sam od WOLFA (sa chata) doznao da je sve O. K. to jest da ona nije trudna... Wolf je O. K. već se duže vremena poznamo preko chata. I on je molio za tebe, i još nekima na chatu rekao sam da mole – jasno, bez da sam spominjao o kome se radi.*

*Vijest me je obradovala - nadam se da je točna, jer je još nisam čuo od tebe. Pred tobom je budućnost - ŽIVOT - dar!!! Pazi kako ćeš ga proživjeti jer polagati ćemo račun onome od koga smo primili dar života. Ali ne samo radi računa - nego iznad svega zbog ljubavi kojom nas ljubi!!!*

*Ti si sada na maturalnoj večeri... U svojoj večernjoj misi molio sam za tebe, a i sada mislim na tebe, jer znam da je maturalna večer »sklizak teren« - svi hoće maturirati (postati »ZRELI«), pa te noći isprobavaju mnoge stvari: od droge do seksa... Ti si neke već isprobao i vidio što one donose - zato molim za tebe i večeras, jer kad neke stvari probaš - teško ih se odričeš ma kakv rizik i opasnost sa sobom nosile... Trebaš biti jak - i ne pouzdati se u svoju snagu jer ona je mala; treba ti snaga od Boga - po Kristu, koji je svladao grijeh, i smrt, u koju nas grijeh vodi. Rješenje je u povezanosti s Kristom. Zato: što prije: ISPOVIJED I PRICHEST - to su najdjelotvornija sredstva našega povezivanja - sjedinjenja s Njim. Ako je On u nama - On se za nas bori protiv grijeha... Nismo prepušteni samima sebi... To je snaga njegova uskrsnuća!*

*Završavam - drago mi je da smo se sreli, drago mi je ako sam ti bilo kako pomogao i ako to ubuduće budem mogao činiti... [www.blackgaysman.com/891/1047745329.shtml](http://www.blackgaysman.com/891/1047745329.shtml)*

*Neka te Gospodin blagoslovi i čuva, po zagovoru naše nebeske Majke Marije.*

*Amen. Fra Damir*

#### 4.2.13. Svijeće

Fra Damir je u vrijeme dok je bio sa mnom u Maloj braći, obnašao službu samostanskog ekonoma, i o raznim stvarima u samostanu vodio je brigu sam. Ako bi vidio da nešto treba, sam bi organizirao nabavu. O nekim važnijim stvarima konzultirao bi se sa mnom, jer sam tada obavljao službu gvardijana. O nekim pak velikim zahvatima, odluke smo donosili na samostanskim kapitulima, kao što predviđaju naši propisi. O nabavi štedljivih žarulja, koje su znatno poboljšale rasvjetu naše crkve, najprije smo eksperimentirali on i ja, tako da je on 2004. godine naručio

manju količinu s »malim grlom« da vidimo da hoće li se dobiti bolji učinak, i kada smo zaključili da su ove žarulje puno bolje od klasičnih, on ih je nabavio i za druge »čoke«, i s nekoliko mladića ih sve promijenio; u crkvi ih je takvih ukupno 193 komada.

Budući da je bio i vrlo ekološki svjestan, predložio je tada da kupimo dva električna stalka s električnim svijećama, kako bi ljudi manje rabili one u zvoniku u plastičnim čašicama. Naravno, on je, u Trevisu u Italiji, kupio te stalke koji su imali bijele plastične svijeće s izgledom pravih voštanih svijeća, s električnim žaruljicama na vrhu. Predviđeno je da onaj koji želi zapaliti svijeću jednostavno utakne tu svijeću u utor na stalku, čime se upali žaruljica na vrhu te svijeće. No starije gospođe nisu bile naviknute na takvo što, pa je tu bilo određenih poteškoća. Bio sam baš odsutan kad me je mobitelom obavijestio da od 64 svijeće nedostaje 12 komada. Bilo je to već dan nakon što smo ih stavili u crkvu. Vrlo brzo ipak 11 od tih 12 nestalih svijeća bilo je opet na svome mjestu. Nedostajala je jedna, koju je »pobožna duša« sigurno »dobro istražila«, pa kad je shvatila da svijeće nisu voštanice i da joj ove »nerazmontirane« ništa ne mogu koristiti, vratila ih tamo gdje su i bile. No, još i danas poneka gospođa donose voštanu svijeću, zapali je i utakne u mjesto na tom stalku. Sreća da je riječ o struji niske voltaže. S tim svijećama bilo je uvijek nekih problema, pa je fra Damir nabavljao rezervne za te uređaje, čak i preko prijatelja u Bitettu i u vrijeme kad više nije bio s nama u Dubrovniku. I nekoliko dana prije nego je dospio u bolnicu, molio sam ga opet za intervenciju, govoreći mu kako jedino on može nabaviti te svijeće, pa je bio obećao da će »skoknuti do Trevisa.« Sada, kad se on više »ne bavi svijećama«, morao sam to ja učiniti, pa sam e-mailom naručio svijeće, u istoj trgovini u Trevisu gdje je fra Damir kupovao. Doduše dok smo svijeće preuzeli, uz pomoć časnih sestara koje u istom dućanu nabavljaju robu, prošlo je čak nekoliko mjeseci, a fra Damir bi to riješio u nekoliko dana.

#### 4.2.14. Grejp za fra Damira

U našem velikom klausturu dva su velika stabla grejpa (*Citrus decumana*). Gotovo svake godine puni su plodova. Ne beremo ih sve do trenutka kad baš počnu naglo sami padati, jer želimo da ih turisti vide, fotografiraju, i pitaju o kojemu se voću radi. Fra Damir ih je volio jesti, što je očito bio i dio njegove kure mršavljenja. Smatra se naime da ovo voće pročišćava probavni trakt, regulira krvni tlak i potiče probavu. Više puta u Split smo mu slali toga našeg južnog voća. Ali zato je on često uzvraćao darovima u naturi. Slao nam je ono što je on na Poljudu uzgajao: kuniće, tuke, kokoši (naravno zamrznute). A grejp na Poljudu, rekao bi on, ipak nije jeo sam. Pričao je da i fra Stipe Pupić voli jesti to voće, ali bi dodao, »ali ipak ne kao ja«, čime je priznao da ipak više toga on pojede. Da je fra Damir još na Poljudu, i fra Stipe bi se sigurno opet sladio tim našim voćem, jer su stabla u ovom trenutku puna velikih zrelih plodova.



Dubrovački vrt nakon fra Damira

#### 4.2.15. Damirova kava

Fra Damir je kavu pio, obično ne s nama i ne u vrijeme kad bi je mi drugi u samostanu pili. A obično smo kavu pili poslije objeda. Fra Damir je sjedio s nama, ali na pitanje želi li kavu, obično bi rekao: »Ne sada, i ne ovdje.« Išao bi na kavu s prijateljima po okolnim kafićima.

I »kava« nije uvijek morala biti kava. Tako je to zvao, iako je ponekad pio sok, čaj, nešto drugo, ili možda ništa.

Bio mu je to način da bude s ljudima, posebno s mladima. Išao bi tamo gdje su se okupljali: na Gracu, na Porporeli...

Jedna od kava



Kavu je često pio i u vrtu. Tu je također na kavu zvao prijatelje. Bio je to njegov način kako se sprijateljiti s čovjekom, biti zajedno s njim, upoznati ga, i eventualno mu pomoći.

A pomagao je mnogima na razne načine. Posebno je bio osjećajan prema siromašnima i onima koji su u potrebi...

#### 4.2.16. Opet u Vukovaru

Nekoliko je puta nakon Domovinskog rata posjećivao Vukovar. Tu je očito ponovno u duhu proživljavao muke koje je u tom gradu doživio. Tamo je fra Damir išao i iz Dubrovnika, kao član delegacije redovničkih zajednica, 3. svibnja 2005., povodom



U Vukovaru 2005.

Dana grada Vukovara. Na memorijalnom groblju tada je predvodio molitvu. Mogu sebi predstaviti njegove tadašnje emocije, nakon što sam iz njegovih opisa doznao kako se osjećao u vukovarskoj vojarni.

#### 4.2.17. Rođeni ekumenist

Imao je nešto urođeno ekumensko. Prihvaćao je ljude, bez obzira kakvi oni bili, koje boje kože ili vjerskog određenja. Družio se s različitim ljudima, od onih s najobičnijim zanimanjima do intelektualaca. Redovito je u Dubrovniku za velike blagda-

ne braće pravoslavaca išao na njihovu liturgiju. Aktivan je bio i u dijalogu među članovima različitih religija. U njegovu vrtu, onom stvarnom u Dubrovniku, ispod Minčete, mogli su se ponekad susresti pravoslavni svećenik i muslimanski duhovnik. Još češće on se s njima družio u onom »duhovnom« vrtu, ponekad čak i u onom »virtualnom.«

Ovdje je njegov razgovor objavljen na stranici Manastira Lepavina Srpske pravoslavne crkve:

### ***Duhovni razgovor oca Gavrila s fra Damirom***

- Otac Gavrilo* - Bog blagoslovio!  
 Fra Damir - Amen, ne znam zapravo kako da odgovorim, vi ste o. Gavrilo iz Lepavine, ili?
- Otac Gavrilo* - Dobro ste odgovorili, da, ja sam.  
 Fra Damir - Evo sam upravo na radio SVETIGORI slušao intervju gosp. Nenada i tako došao do Vas.  
 link: <http://www.svetigora.com/node/5008>
- Otac Gavrilo* - I kako vam se čini?  
 Fra Damir - Veseli me, nešto slično i ja radim.  
*Otac Gavrilo* - Trudimo se na njivi Gospodnjoj.  
 Fra Damir - Ja sam redovnik franjevac - katolik, vjerujem da vam je poznato, u Splitu živim. **www.samostan-poljud.com** ovo je naša stranica.
- Otac Gavrilo* - Da, razumem, jeste li u samostanu ili na župi; stranicu ću pogledati.  
 Fra Damir - I jedno i drugo, gvardijan sam (iguman) i župnik, i to me veoma rastrga...
- Otac Gavrilo* - Posjećujete li vi naš sajt?  
 Fra Damir - Da, ali ne redovno, inače sam rodem iz okolice Rijeke.  
*Otac Gavrilo* - Koliko imate braće u samostanu?  
 Fra Damir - Ima nas pet; malo ili puno u odnosu na vas.  
*Otac Gavrilo* - Koliko godina imate i otkad ste redovnik?  
 Fra Damir - Imam 38 godina, a u samostan sam ušao 1988. godine, najmlađi sam u samostanu.
- Otac Gavrilo* - Neka ste živi i zdravi i dobro trpljenje.  
 Fra Damir - Nadam se da ćemo se još susresti ovde, ako vam ne smetam.  
*Otac Gavrilo* - Meni je 64 godine i 47 god. sam u manastiru; od toga 13 godina na Atosu u Grčkoj.  
 Fra Damir - Želja mi je posjetiti Atos. Imam jednog prijatelja što studira bogosloviju u Solunu, pa nešto planiramo... on je sin od o. Save Jovića što je službenik u Patrijaršiji u Beogradu.
- Otac Gavrilo* - Evo sad će te vizuelno posetiti Atos na ovom blogu: <http://agioritiksmnimes.pblogs.gr/>

- Fra Damir - Poslao mi je taj prijatelj CD, tako da nešto malo znam o Atosu, a i Vašu biografiju sam pročitao na manastirskom sajtu.
- Otac Gavrilo* - Na ovom blogu se svakodnevno menjaju fotografije (iz života monaha na Svetoj gori.)
- Fra Damir - To je blog nekog monaha? Još da znam grčki?  
*Otac Gavrilo* - Koliko ja razumem, mislim da... da. Na ovom blogu je misija Pravoslavne Grčke crkve svih Grka u svetu, pa je među tim sajtovima i manastir Lepavina; pronaći ćete ga jer je među ovim blogovima napisan latinicom (međunarodnim pismom.)
- Fra Damir - Znam ćirilicu, pratim redovito [www.svetigora.com](http://www.svetigora.com), poslušam radio... vladika Amfilohije pokreće i TV <http://www.mogulu.com/mitropolija>. Kad vi liježete, oče, ili, još bolje, kad ustajete?
- Otac Gavrilo* - Ležem u 1 čas, a ustajem u 6 časova.  
 Fra Damir - Uh, to je malo, ja sam već trebao biti u krevetu... nastojim leći oko 23 časa, a ustati u 6.30 časova.
- Otac Gavrilo* - Monahu je dovoljno 6 sati spavanja.  
 Fra Damir - A jeromonahu, parohu?  
*Otac Gavrilo* - Dobro, svako prema svojoj moći.  
 Fra Damir - Ja sam čitav dan u pokretu; ako se ne naspavam, ne funkcionišem dobro, zato bih vas sad pozdravio. Nadam se da ćemo se još susresti i pričati.
- Otac Gavrilo* - Duže se živi kad je čovek konstantno u pokretu, a pogotovo mlad.  
 Fra Damir - Ah, nisam u pokretu zbog dužeg života... služba me »tjera«. Danas smo imali dvije sahrane, dežurao sam u župnom uredu (primamo stranke)... redovita briga za životinje, nabavka, imamo i veliki vrt; najmlađi sam, pa moram i najviše »potegnut«.
- Otac Gavrilo* - Da, mora se raditi, i ja sam dosta radio kad sam bio u vašim godinama, zato i nagrada od Gospoda će biti veća.
- Fra Damir - Što je sad sa vašom nogom? Možete li se normalno kretati? Jedan od nas pet je nepokretan... imao je moždani udar i sad mu je oduzeta lijeva strana.
- Otac Gavrilo* - Sad se malo manje krećem, jer sam imao operaciju desne noge zbog tromba. A koliko ima godina vaš subrat?
- Fra Damir - Ima 72 godine, a još je relativno mlad.  
*Otac Gavrilo* - Stariji od mene 7 godina. Čovek je mlad onoliko kako se oseća.  
 Fra Damir - Oče, ja ću vas sad pozdraviti, s jednom misli koja odgovara trenutku. Kada ti samo jedna osoba kaže »uljepšao si moj dan«, onda je tvoj dan nešto sasvim drugo. Eto, ja vam kažem ULJEPŠALI STE MI DAN, Gospodin vam dao MIR I DOBRO! Laku noć!

*Otac Gavriilo* - I ja se radujem ovom našem susretu na ovaj virtualni način. Laku i mirnu noć vam želim!

Na dan sv. besrebrenika Kira i Jovana 2009. godine.

Razgovor oca Gavriila obavljen sljedeći dan s fra Damiirom

Fra Damir - Pomaže Bog, oče!

*Otac Gavriilo* - Bog pomogao!

Fra Damir - Želio sam vas samo pozdraviti, neću puno smetati... a i ja sam u poslu, dovršavam Listić koji umnožimo i podjelimo vjernicima nedjeljom...

*Otac Gavriilo* - To i mi činimo... a to rade i Grci.

Fra Damir - Potrebno je to... neka se u »šumi« medija nađe bar jedna mladica Božanskoga. Jeste li vi jedini jerej u manastiru? Koliko vas ima?

*Otac Gavriilo* - Da, ima nas četvorica, jedan jerođakon i dva monaha.

Fra Damir - Ja uvijek »zavidim« pravoslavicima što imate jednu Liturgiju nedjeljom...

*Otac Gavriilo* - Ne samo nedeljom, u manastirima svakodnevno, a monasi se svaki drugi dan pičešćuju na Svetoj gori, imamo celi krug bogoslužjenja. A van bogoslužjenja, monasi na poslušanijima neprekidno izgovaraju umnu molitvu GOSPODE ISUSE HRISTE, SINE BOŽIJI, POMILUJ ME GREŠNOGA!

Fra Damir - Mislio sam da običnim danom imate, jutrenje i večernju molitvu, a ne i Liturgiju. Blago onome ko može ustrajati u toj svetoj sabranosti. Idem sada, moram u vrt srediti životinje... nahraniti, a poslije imam 3 vjenčanja. Pozdravljam vas.

*Otac Gavriilo* - Hvala na javljanju.

Na dan sv. mučenika Trifuna 2009. godine.

(Ovaj razgovor objavljen je i na nekim drugim web stranicama.)

#### 4.2.18. Fra Damir i Dick

Onih dana 2006. godine kad je u Dubrovnik trebao stići potpredsjednik SAD-a Dick Cheney, grad je bio gotovo u blokadi. Neviđene mjere sigurnosti danima su mučile Dubrovčane. I nas su posjetili predstavnici Ambasade SAD-a iz Zagreba i diskretno zamolili da pregledaju neke naše prostore, radi eventualnog posjeta »visokog gosta.« Toga trenutka već se nagađalo da bi to mogao biti Dick Cheney. Zatražili su da vide našu povijesnu knjižnicu (izgled nije mijenjala od kada je 1690. godine napravljena), koja je nakon što je oštećena u Domovinskom ratu bila obnovljena i u koju su u prosincu 2003. godine ponovno vraćene knjige. Nakon relativno kratkih dogovora, zaključeno je da će američki potpredsjednik doći vidjeti i našu knjižnicu. Dogovoren je i dan kad će biti generalna proba za njegov posjet s vodi-

čem, i neki drugi organizacijski detalji. Već prije na razini Grada učinjeno je mnogo priprema, koje su mnogim građanima stvarale neprilike zbog ograničenoga kretanja i parkiranja automobila. I umjesto da se u dogovoreno vrijeme održi generalna proba, dana 6. svibnja k nama je došao predstavnik Američke ambasade iz Zagreba i rekao da je plan izmijenjen, da probe neće biti, nego da potpredsjednik dolazi toga dana. I taj iskusni diplomat bio je vidno uzbuđen jer to, naravno, ni on nije znao. Došli su i hrvatski policajci s psom pregledati prostore, kao što to obično čine kad nas posjećuju šticiene osobe. Ovaj put oni čak nisu znali da je planiran posjet knjižnici, pa su, na moju napomenu o tome, pregledali i prostore koji vode do knjižnice na drugom katu, zapečativši čak i hidrante.

Moram priznati da kod nas nije bilo nekih vidljivih sigurnosnih mjera, jer su Amerikanci očito u franjevce imali povjerenje. Pričalo se da je i zrakoplov za radarsko izviđanje Avaks u zraku i da iz visina nadgleda sigurnosnu situaciju. Mi to nismo osjetili. Došli su doduše neposredno prije dolaska visokoga gosta neki ljudi iz američkog osiguranja s naprtnjačama na leđima, prošli putem koji je bio predviđen za njega, također i unutar knjižnice oko polica s knjigama, i izišli. Ja sam također, a da toga nisam bio ni svjestan, imao jednu indirektnu sigurnosnu ulogu, kao domaćin, koji je poznavao kuću i osoblje u njoj. Trebao sam u habitu stajati na ulazu u kuću, kod portirnice. No u toj zbrci tu ulogu i nisam baš preozbiljno shvatio. Tako sam, kad je došla tadašnja gradonačelnica prof. Dubravka Šuica, koja je potpredsjednika trebala pozdraviti u našoj knjižnici, napustio dogovoreno mjesto i otišao s njom u knjižnicu. No na poziv službenika Ambasade zauzeo sam opet dogovorenu poziciju. Dick Cheney sa suprugom i pratnjom otišao je u staru apoteku, kako je bilo i dogovoreno, kratko se tamo zadržao, a onda krenuo prema nama.

Već prije su osobe iz njegova osiguranja bile raspoređene na pojedine točke kuda je trebao proći. I tu, u prizemlju na vratima prema kuhinji, bio je postavljen jedan doslovni »gorila.« Ja sam bio ispred njega nekoliko metara. Još samo nekoliko trenutaka dijelilo nas je od dolaska Cheneya, koji će s gospođom i vodičkom dizalom do drugog kata, a ja sam malo prije toga trebao s drugom pratnjom ići pješice u knjižnicu, da ga gore zajedno s gradonačelnicom pozdravim. Iznenada se, međutim, iza leđa spomenutoga iznimno glomaznog zaštitara, pojavio fra Damir u radnoj odjeći s vjedrom otpadaka od hrane koje je uzeo u kuhinji, namjeravajući je odnijeti kokošima u vrt. Ja sam, uz smijeh, jer mi je sve to ispalo komično, povikao: »Kud ćeš sada!« Sreća da čovjek iz osiguranja, izgledao je tako tromo i flegmatično, ne razumjevši o čemu ja govorim, nije zapravo ni registrirao što se događa. Po mom izrazu lica shvatio je, vjerujem, da nije riječ o nečemu opasnom. Samo se malo osvrnuo, i ostao miran. Fra Damir se naime odmah povukao, zatvorio vrata, i drugim putem otišao u vrt.

Posjet je tekao skladno. Svi zaštitari povukli su se iz knjižnice, osim očito »šefice« osiguranja, koja se držala diskretno pored vrata. Turistička je vodička protumačila osnovne stvari o knjižnici i samostanu, pokazala vrata knjižnice za koja su obnovu financirali Amerikanci, poznanici potpredsjednikovi. Zanimali su se on i

njegova gospođa o starosti nekih knjiga. Ja sam zatražio potpis Dicka Cheneyja za našu knjigu uspomena, a gradonačelnica je zamolila da se s njima fotografira, što je sve išlo bez većih poteškoća, osim što njena voditeljica protokola, koja je fotografirala i nije baš bila vična digitalnom fotoaparatu pa joj je gradonačelnica pri fotografiranju morala pomagati.

Budući da Amerikanci nisu tražili da se muzej zatvori za posjet, čak su platili ulaznice za potpredsjednika i sve svoje osoblje, čitavo je vrijeme on bio otvoren za posjet malobrojnim turistima koji su uspjeli proći »blokade« po gradu. Dogodilo se tako da je i nekoliko turista pokušalo ući u taj dio kuće gdje se nalazi knjižnica, jer su vrata iz klaustara ostala širom otvorena. U tom ih je spriječio naš kućni majstor, koji je samoinicijativno privremeno bio zauzeo mjesto portira, i shvatio da to nisu »amerikanci.«

Tek kad su gosti otišli, htjeli smo na snimci videonadzora provjeriti kako je sve išlo. Tada smo međutim otkrili da na kompjutoru od snimaka nema ništa, čak ni od onoga što je prije na njemu bilo zabilježeno. Shvatili smo da je to dio sigurnosne strategije i da Avaks iz bez fizičkog dodira ima određene moći. Fra Damira ipak nije mogao predvidjeti. Ali on je i tako bio miroljubiv čovjek. Njemu su u tom trenutku bile zanimljivije kokoši nego američki potpredsjednik, o kojemu su tada svi pričali.

#### 4.2.19. Zub u džepu

Jedna od fra Damirovih »odlika« bila je i da olako donese odluku i da je provodi u djelo, pa i onda kad to i nije baš najbolje rješenje. Tako je na primjer odlučio da iz Splita ide u Zagreb na popravak prednjeg zuba, koji mu se bio slomio napola. Zub mu je trebao popraviti mladi prijatelj stomatolog Splićanin, koji je nekoliko mjeseci prije toga počeo odrađivati staž u Zagrebu. Namjestio je on put u Zagreb s Košljuna, gdje je ostavio svoje splitske ministrante, koji su bili na susretu s drugim ministrantima naše Provincije. Iako je njegov prijatelj dao sve od sebe da mu to sredi, nije to moglo biti gotovo jer se fra Damir morao vratiti po ministrante, a zub je morao po kalupu napraviti protetičar. Tako je mladi zubar nakon desetak dana »morao« doći u Split s Damirovim zubom u džepu, te mu ga je ugradio u jednoj stomatološkoj ordinaciji u Splitu. I funkcioniralo je. Samo što mu je zub, iako ga nije plaćao, bio na koncu mnogo skuplji nego da ga je radio u Splitu. No, istina je i to da fra Damir nije u Zagreb išao samo radi zuba. On je koristio vrijeme da bi posjetio prijatelje.

#### 4.2.20. Spavaš li?

Za vrijeme našega zajedničkog života u Rijeci, živjela je na području naše župe starija gospođa sama u svom stanu. Ona bi nas češće zvala telefonom. Pitanja su joj bila uvijek tako direktna kao da razgovara s djecom (možda i zbog toga što djece nije imala?) Tako bi svoje telefonske pozive prema nama obično započinjala po-

zdravom: »Hvaljen Isus. Spavaš li?« Kako sam joj ja tako nekoliko puta osornije, kao što već znam, odgovarao: »U! Da sam i spavao, vi biste me sada probudili!«, ili i »Spavao sam do sada, ali sad više ne, sad pričam s vama.« Počela je ona onda s drugom formulom: »Hvaljen Isus. Jedeš li?« Bio je to njen način ophođenja, i tako bi govorila bez obzira na to tko bi se od nas javio na telefon.

Aludirajući na te razgovore, i fra Damir je u razdoblju našega zajedničkog života ponekad započinjao naše telefonske razgovore formulom spomenute gospođe: »Hvaljen Isus. Spavaš li?« »Hvaljen Isus. Jedeš li?« Na jednoj razglednici koju sam mu napisao u vojsku 7. ožujka 1991., a koju je fra Damir sačuvao, napisao sam mu: »Vidim da je 'sitno'! Drž' se dobro, pa će biti dobro.« A ispod, pod oznakom P. S. je ostalo zapisano »Ubit će te N. što joj se nisi javio!« Odnosilo se to na spomenutu gospođu.

#### 4.2.21. Živi caritas

Mnogi ljudi u potrebi osjetili su fra Damirovu djelotvornu ljubav. Za mnoge takve znam iz zajedničkog života s njim. Neki ljudi usmeno su mi ispričali o različitim njegovim humanim gestama.

Fra Damirovu dobrotu osjetili su mnogi na društvenom rubu. Voljela ga je i teta Ane, koja je sa svoje dvije plastične vreće vrijeme po danu uglavnom provodila po crkvama u Dubrovniku, a noći pod vedrim nebom, većinom na klupi na Pilama. Često ga je posjećivao Frane, koji je živio po dubrovačkim pločnicima, dok ga don Stanko Lasić nije smjestio u jedan stančić. Fra Damir bi ga susreo na ulici, pa bi došli da mi zajedno kažu: »Što je tebi melijun?« Naime, taj skromni, pristojni i nenametljivi siromah svima je tako govorio kad bi molio neki novčić za kruh.

Fra Damir nije znao reći »ne«, čak i pod uvjetom da ga neki prevare, jer takvih je, naravno, bilo. Sjećam se jednoga specijaliziranog prevaranta koji je je »prodavao« priču da je bjegunac, i išao od samostana do samostana i po župnim uredima. Nakon što sam saslušao tog blagoljivog »profesionalca« koji je k nama došao u samostan u Dubrovnik, prozrevši ga, rekao sam da bih ga ja, ako je istina to što govori, zapravo trebao prijaviti policiji. Prekinuo je svoju priču i vrlo brzo nestao. Kad sam fra Damiru, koji je tada bio u Splitu, pričao o tome, rekao je: »A, je li? Bio je i kod mene, ja sam mu povjerovao, i dao!«

#### 4.2.22. Sigurno si fratar

Malo poslije nego sam bio premješten u Dubrovnik, negdje na početku 2004. godine, putovali smo fra Damir i ja autom prema Dubrovniku i svratili u Runoviće k mojoj sestri. Ona mi je u plastičnom spremniku darovala 20 litara bijelog vina. Pa budući da je do Dubrovnika trebalo prelaziti granice, prepustio sam inicijativu fra Damiru. Za prijeći bilo koju europsku granicu s takvim »teretom«, za mene ne bi bio problem; prijavio bih vino, i bez velikih poteškoća i troškova prošao bih.



Budući da sam na tim takozvanim tada »mekim granicama« bio nov, pomislio sam da će se fra Damir bolje snaći.

Ja sam vozio, a on je imao zadaću skrbiti se o vinu. Išli smo preko Sovića, gdje je granični prijelaz prema Bosni i Hercegovini. Odmah na prijelazu on je cariniku prijavio vino, a ovaj, videći kako je to malo, kaže: »Ma, idite, pa na izlazu recite da vas se pustilo.« A fra Damir kaže: »Dajte vi meni za to potvrdu.« A carinik kaže: »Onda idite

*Uspomena na prve zavjete*



gore u ured.« Otišao je fra Damir, a ja sam ga na parkiralištu sa strane čekao u autu. Vratio se za nekoliko minuta, bez papira. Upitao sam: »Što je bilo?« A on ulazeći u auto, kaže: »Ni ovo mi se još nije dogodilo! Ja mu kažem što imam, i što bi mi trebalo, a on meni: Ti si sigurno fratar!« A ja njemu: »Jesam, zar mi piše na čelu?« On mi onda kaže: »Idite vi lijepo tako, jer ako vam izdam carinsku deklaraciju, koštati će vas više nego vino.« Prošli smo dalje tri granična prijelaza i nitko nije ni pitao za vino. Poslije sam shvatio da je fra Damir htio dobiti obični papirić s pečatom i oznakom robe koji u tranzitu za ovakve slučajeve daju na granici u Neumu, ali na granici u Sovićima to, naravno, nije postojalo. A carinik je pogodio da je riječ o fratru zato što takvo što na tom graničnom prijelazu nitko ne bi pitao, osim, naravno, fratra.

#### 4.2.23. Fra Damirov križ

Svečano se oprostio od dubrovačke franjevačke zajednice i od dubrovačkih prijatelja u nedjelju, 6. kolovoza 2006. Učinio je to misnim slavljem u Crkvi Male braće, u

kojoj je šest punih godina zajedno s braćom i pukom slavio Gospodina. Premješten je u Franjevački samostan na Poljud u Split, gdje je obavljao službu gvardijana i župnika u pripadajućoj Župi sv. Trojice. Kao i ja onda u Rijeci, ostavio je fra Damir u Dubrovniku stotinjak knjiga. Ali ostalo mu je u Dubrovniku i nešto što je sigurno zaboravio (jer uspomene je nosio sa sobom i vrlo pomnjivo čuvao), stilizirani križ s dva srca ovjenčana trnovom krunom, s križem iznad slova M. Na tom brončanom odljevu s druge strane na komadiću papira napisao je: »Prvi zavjeti Košljun – 2. VII. 1989.«, a ispod je naslikao komad fratarskog pasca s tri uzla, koji simboliziraju tri zavjeta: poslušnost, siromaštvo i čistoću.

*Druga strana uspomene*



## Damir Cvitić

### 4.3. O sebi i o Crkvi

Nije se ustručavao govoriti otvoreno o sebi u raznim prilikama. Ovdje je njegov intervju za »Du reviju« – Dubrovnik, iz ožujka 2005.

#### • Recite nam nešto o sebi kao osobi; odakle dolazite, kako ste se odlučili za fratarski poziv?

– Rođen sam i do završetka srednje škole živio sam u Istri. Nakon ulaska u samostan i završenog školovanja, razne službe obnašao sam u samostanima u Rijeci, Splitu i Zadru. U Dubrovniku sam već gotovo pet godina.

A što se tiče povijesti moje odluke za život u samostanu, važna napomena u svemu tome je da sam odrastao na selu. U moje vrijeme - dakle prije 20-ak godina, razlika života na selu i u gradu bila je još znatnija. Svakodnevno sam u školu putovao sat vremena autobusom. Vrijeme između nastave i autobusa, a bilo ga je dosta, nisam provodio kako se to danas najčešće radi. U kafiće tada nisam zalazio. Za kompjutor sam doznao tek poslije srednje škole, postojanje videoigara i sličnih naprava koje danas oduzimaju previše vremena mladome čovjeku, meni nije bilo poznato. Mogu reći da sam mladost proživio u veoma visokom stupnju sklada života s prirodom. Kod kuće, uz redovite poslove u polju dosta sam vremena provodio čuvajući krave. Sve to omogućilo mi je »bavljenje sobom«, dosta sam čitao (više nego danas!), imao sam i vremena za molitvu. Meni osobno sve to su bili važni preduvjeti koji su mi omogućili donošenje takve odluke. Naglašavam da ne potječem iz neke izrazito vjerničke obitelji; dapače, s obitelji sam imao i poteškoća nakon odluke o mojem odlasku... To je bilo vrijeme prije »demokratskih promjena«, pa je i zbog toga donošenje takve odluke, na neki način, bilo drukčije nego što bi bilo danas. No ipak, presudnu ulogu ima ono »nešto« što čovjek u sebi osjeti, a najčešće ne zna izraziti, ali duboko u sebi osjeća da je upravo to - to. Kad čovjek to osjeti, onda mu nikakve prepreke nisu nesavladive. Napominjem da stvar ulaska u samostan nije samo pitanje čovjekove odluke; radi se tu o Božjem pozivu, onomu što mi zovemo »duhovno zvanje«, i upravo je taj Božji poziv u svemu presudan. Danas, mlad čovjek najčešće nije sposoban čuti taj poziv, ili pak u njemu prevladaju zamamnosti ovoga svijeta.

#### • Možete li nam kratko opisati kako izgleda jedan dan u fratrovu životu?

– Jedan prosječan dan započinje oko 6.30. Mi u Male braće imamo jutarnju misu u 7 sati, a nakon nje molitvu do 8,45. Poslije doručka svak se posvećuje svojem poslu: dežurstvo u sakristiji i crkvi, kapelanska služba u bolnici, vjeronauk u školi, knjižnica, redoviti tekući poslovi oko obnove samostana, obrađivanje vrta, čitanje, spremanje propovijedi... Nakon objeda i pauze, koju ja osobno volim iskoristiti za kakvu šetnju ili kraći izlet autom - makar do Srđa, svatko se vraća svojim obvezama. Večernja je molitva poslije sati, a misa (za onoga koji ju nije imao ujutro) je u 19 sati. Slijedi večera. Povečerja u strogom smislu te riječi nema. Neki se iznenade ako me vide u kasne (ili rane) sate vanka: mogu ostati, do kada hoću ako ću ujutro biti sposoban obnašati svoje dužnosti. Napominjem da to »biti vanka« za mene ne znači isto što znači za većinu. Želim upoznati stvarnost ovoga Grada, pa i onu noćnu, koje mnogi nisu svjesni. Pa ni oni kojih se jako tiče, a to su u prvom redu roditelji; većina ih ne zna, ili ne želi znati, o noćnim zbivanjima vikendom na Gracu, Komardi, Jezuitima, po parkovima...

#### • Radite i u školstvu. Kakva su vam iskustva u radu s mladima?

– Jednom riječju mogao bih reći da su mi iskustva pozitivna. Također mislim da je nazočnost svećenika u školi dragocjena. Rad u srednjoj školi pomogao mi je da se veoma brzo udomaćim u ovoj sredini. Veseli me što sam uspio razbiti neke predrasude. Iznenadim se koliko ima srednjoškola koji nikad nisu nogom stupili u unutrašnjost Samostana Male braće (mislim na muzej - svjetski poznatu staru ljekarnu, knjižnicu, klaustar...), kao što se iznenadim brojem onih koji nikada nisu bili u Konavlima ili u Primorju. Je li i to pokazatelj neke vrste nezainteresiranosti i samodostatnosti? Mnoge od njih prvi sam put uveo u samostanske prostorije i vrt. Mnogi s predrasudama i neizvjesnošću ulaze k nama, a onda se iznenade kad vide da smo i mi - fratri normalni ljudi... Dođu i nekatolici i oni koji ne idu na vjeronauk (neki su mislili da njima nema pristupa u crkvu i samostan...) Osobno smatram da tu moramo još više poraditi. Moramo se učiti kulturi suživota jedni s drugima. I mi iz crkvenih krugova moramo više prihvaćati i ne bježati od onih koji se ne deklariraju vjernicima, a opet i oni bi trebali dopustiti da ima netko drugačiji od njih. Mjesta na Stradunu, u Gradu, u Hrvatskoj i na ovom planetu ima za sve - samo ako naše pameti i srca nisu tijesna. To potvrđuju mnogobrojna moja iskustva.

#### • Držite li pozitivnim i poticajnim za učenike ocjenjivanje na satu vjeronauka?

– Kad bih išta mogao promijeniti glede vjeronauka u školi, to bi bilo ukidanje ocjena, barem u ovakvu obliku. Dogodi se ponekad intervencija »zabrinutih« roditelja: »Pa moje je dijete svaku nedjelju na misi - kako može imati vjeronauk 4?« Napominjem da ja vjeru ne ocjenjujem: moju

i svačiju vjeru jedini Bog može ocjenjivati. Mi u školi ocjenjujemo svladavanje ono malo teorije što je učenicima prenosimo, i eventualno njihov odnos prema predmetu.

Prilikom razmjene učenika s V. zagrebačkom gimnazijom, na mom satu razgovarali smo o vjeronauku u njihovoj školi. Oni su se iznenadili zbog dubrovačkog postotka učenika koji upisuju vjeronauk - a on je veći od 90%. Kažu da se kod njih redovito spajaju barem dva razreda kako bi formirali jedan odjel za vjeronauk. Hoću reći: velik je broj vjeroučenika, a znatno manji broj vjernika, i tu ponekad nastaje kratak spoj. Ocjenjivanje tomu pridonosi, jer je većina navikla da ima 5 iz vjeronauka.

• **Kakvim bi ste ocijenili odnos mladih prema vjeri i religijskim običajima?**

- Nažalost, došli smo do toga da je dobro razdvojiti vjeru od vjerskih običaja. Danas sve više običaji zamjenjuju vjeru. Ja sam živio u vremenu kada se vjera nerijetko morala živjeti bez običaja; neka bude dosta spomenuti da sam sve osnovno i srednje školovanje svakoga Božića bio u školi, a da ne govorim o vremenu provedenom na odsluženju vojnog roka. Negdje sam pročitao zanimljivu definiciju: tradicija je živa vjera mrtvih, a tradicionalizam je mrtva vjera živih. Ima puno tradicije i tradicionalizma, a jako malo žive vjere. Mislim da dolazi vrijeme kada ćemo morati početi veoma razlikovati pripadnost kršćanskoj vjeri od pripadnosti kršćanskoj tradiciji ili kulturi. Vjera je veoma zahtjevna, i teško je danas biti vjernik u pravom smislu te riječi. To ne znači da nije moguće. Puno je lakše održavati običaje: npr. na Badnjak jesti bakalar, a vjera je dopustiti da taj Bog koji dolazi - Emanuel doista bude »Bog s nama« u svakom času našega života; običaj je upisati vjeronauk ili primiti sakramente, a vjera je praktični svakodnevni život po vjeri, i to ne nekoj privatnoj, u kojoj ja biram ono što se meni sviđa, nego onoj cjelovitoj koja nam je objavljena. Običaj je grlićanje za Sv. Vlaha, i vjera me osposobljava da pazim na riječi koje izlaze iz mogega grla. Dogodi se da se zanosimo statistikama, a u mnogim primjerima statistika je samo statika - mrtvo slovo na papiru. Dostatno je prošetati gradom u najudarnijim terminima za život vjernika - večer i noć uoči najvećih vjerskih blagdana: događanja koja nemaju nikakve veze s vjerom, a velika većina njih će vam reći da su vjernici i da slave Božić ili Uskrs. A da i ne govorimo o rječniku: uočio sam u ovome kraju pojavu, kako kod starijih, tako i kod mladih a koja u drugim našim krajevima nije tako izražena; to je zaklinjanje Bogom za svaku sitnicu. Prečesto se čuje ono za mene zgražajuće: »Boga mi!«, i to kao zalag za raznorazne izjave koje nemaju nikakva smisla. Poštenu čovjeku zakletva nije potrebna, a kamoli zakletva Bogom.

I zato - da konačno odgovorim na vaše pitanje - odnos prema običajima je dobar, a odnos prema vjeri znatno slabiji.

• **Bliže nam se uskrnsni blagdani. Kako se u vašim redovima dočekuje Uskrs i možete li nam reći nešto više o značenju korizme i posta?**

- Već u ranim svojim godinama znamo reći da je korizma priprema za Uskrs. I to je tako. No, valja nam zaroniti malo dublje. Značenje korizme i posta proizlazi iz značenja Uskrsa. Kršćani ne slave samo Isusov Uskrs, to jest neki povijesni događaj, već slave nešto trajno i svoje. A što je Uskrs? To je konačan i potpun ulazak u božanski svijet i život. Uskrs je u biti promjena kvalitete života. Uskrs je punina života. Ono što se dogodilo s Kristom, može se dogoditi i s nama ako to želimo. Korizma je malo intenzivnije promišljanje svega toga. Zato ona nije nikakvo »izvanredno stanje« u našim redovima jer je cjelokupan naš životni stil usmjeren tako. I kao što je svake nedjelje »mali Uskrs«, tako je i svakoga dana »mala korizma« - ovisno o tome kojim intenzitetom želimo napredovati.

Uskrs se je za kršćanina počeo događati kad je on kršten. Nastavlja se događati u svakome drugom sakramentu, ali i u svakodnevnom životu - u onoj mjeri koju mi sami odredimo. Pokušajte posijati nešto, otići i vratiti se u vrijeme plodova. Najvjerojatnije plodova nećete naći. Potrebno je plijeviti, zalijevati, čuvati od grabljivica... Tako i u našem duhovnom (a i tjelesnom) životu. Ako lozu sada ne obrežete, ne očekujte baš puno kvalitetnoga grožđa, pa onda ni vina. Korizma i post je to »obrezivanje« - čišćenje koje nam omogućuje da donesemo obilan rod: novi - kvalitetniji život. Kako to zvuči u osobnom životu, to svatko za sebe zna najbolje. Crkveni zakon propisuje neki minimum. Za mnoge je on danas beživotan, i ne vide mu smisla: postajem li bolji ako petkom jedem zubatca ili ako jedem piletinu. Zbog toga je potrebno nalaziti nove, suvremene oblike korizmene pokore i posta, a to najbolje može svatko za sebe iz svoje životne situacije. Ne može biti jednaka korizmena pokora onoga koji zarađuje (makar pošteno) 15.000 mjesečno i onoga koji zarađuje 1.500 kuna i jedva spaja kraj s krajem. Obojica mogu poštovati taj zakonski minimum: ne jesti meso i time sebi umiriti savjest i reć da su dobri vjernici. Ima puno sličnih situacija. Korizma i post - zapravo, kršćanstvo je nešto puno više od toga.

• **Što biste savjetovali građanima kako se dočekuje Uskrs i koje mu pripreme prethode?**

- Spomenuo sam da je Uskrs promjena kvalitete života: iz materijalnoga prelazimo u duhovno, iz raznoraznih opterećenosti u slobodu... Proživljavanje je korizme svojevrsno čišćenje. Zato bismo mogli reći: korizma je svijest da smo u ovome svijetu u prolazu, a da bismo mogli prijeći u svoje konačno odredište, potrebno je očišćenje, oslobađanje od onoga što nas u tome priječi. Jako je dobro smisao korizme opisan u liturgiji: »...radosno čekamo vazmene blagdane, pokorom čistimo dušu, revnije se molimo i vršimo djela ljubavi [...] da se obnovimo u čistoći srca, oslobodimo sebičnosti te u ovom

prolaznom svijetu postignemo neprolazno spasenje. [...] odricanje kroti našu sebičnu narav, otvara nam srce za potrebne po uzoru na Božju dobrotu [...] tjelesnim postom Bog suzbija naše zle sklonosti« itd. Sve su to tekstovi iz korizmenih predslavlja (dio mise). Iz toga bi trebao proizići i izbor našega »korizmenog odricanja« jer nije bit korizme u odricanju od npr. slatkiša (mislim da je to najraširenja pojava); te slatkiše za Uskrs opet ćemo jesti (možda i u pretjeranim količinama). Odricanje od slatkiša (ili cigareta ili kave...) samo je prvi korak. Rijetki se usude učiniti i drugi korak a to je: suma koju sam dobio time što nisam trošio na slatkiše ili kavu trebala bi biti darovana onima potrebitima. To je ono prije spomenuto otvariti srce za potrebite. Ako se netko usudi odreći cigareta, i izdrži tih 50-ak dana, ne vidim razloga zašto ponovno nastaviti pušiti. Takav bi uistinu mogao reći da je doživio promjenu kvalitete života, a time, vjerujte mi, i njegova okolina.

No, nije smisao korizme iscrpljen u odricanju. U korizmi bi trebalo preispitati svoj dnevni red: molitva je najčešće zadnja točka; svoj odnos s bližnjima: za neke imamo vremena tek kad se dogodi da im moramo na sprovod... Korizma je za kršćanina ono što je za sportaša vrijeme pred prvenstvo: vrijeme intenzivnijeg treninga.

• **Što Vas najviše motivira, a što demotivira u Vašem pozivu kod mladih s kojima se susrećete?**

– Motivira me duboka svijest da na mladima svijet ostaje. A mladi su uvelike onakvi kako ih odgajamo - počevši od obitelji, pa do škole, ulice i medija. Svi smo odgovorni. Naša će starost ovisiti o ovima koji su sada mladi i koji se tek rađaju. Odgovoran pristup i zdrav odnos s njima određuje našu budućnost. Mediji su sve drugo, a najmanje odgojni, ulica i društvo je na istom putu. Teret ostaje na obitelji i školi. Reći ćete: a gdje je tu Crkva. Više puta mi se dogodi da mi pristupe roditelji - koje ja i ne poznajem, ali oni mene poznaju - pa mi kažu: »Utječite na njih, oni se družu s vama...« Koliko ja mogu utjecati na nekoga s kim se vidim 45 minuta na tjedan? Koliko na nekoga s kim se usput sretnem na ulici? Koliko na nekoga tko dolazi na misu? Zasiurno mogu donekle, ali činjenica je da ipak tu najviše može obitelj, a ona je zakazala. Obitelj nam je razbijena. Posljedice su očite. S druge strane, mediji i ulica nadoknađuju ono što obitelj, škola i Crkva ne ostvaruju.

• **Kako gledate na recesiju javnog morala, promiskuitetno ponašanje mladih i što smatrate razlogom ili krivcem takvu sustavu vrijednosti?**

– Javni moral čini moralnost pojedinaca, a moralnost, pak, pojedinaca proizlazi iz odgovora na pitanje: »Odakle dolazim i kamo idem?« - to jest iz odgovora na pitanje o smislu života. Prije nekoliko godina prašinu je di-gao izričaj kardinala Bozanića »grieh struktura.« Strukturu čine pojedinci. Grieh struktura jesu ujedinjeni grijesi pojedinaca. Tu bismo se lako mogli

zaplesti u mrežu pitanja: U jednoj zemlji u kojoj se velika većina deklarira kao kršćani (raznih konfesija) odakle toliko socijalne nejednakosti? Oda-kle u toj istoj zemlji toliko mita i korupcije? Odakle toliko kriminala, or-ganiziranoga i neorganiziranog, otkrivenog i neotkrivenog? Odakle toliko nasilja u obitelji, alkoholizma i narkomanije? Zar sve to čini ona neznatna manjina nekršćana? Vraćamo se na spomenute statistike: mrtvo kršćanstvo ili dvolične kršćane? Ja znam da su sveci - kako mi kažemo - »u nebu«, ali na zemlji nam nedostaje puno dobrih i poštenih ljudi i kršćana.

Kršćanstvo nam Isusa kao donositelja »vode žive« - ne donositelja neke nove tradicije i teorije, već donositelja novog smisla života. Međutim, taj Isus u ovaj svijet ulazi kao Božić - bespomoćno dijete. Ne pokrštava na silu, niti oružjem pridobiva svoje sljedbenike. On je tu za onoga tko ga u slobodi i ljubavi želi prihvatiti. Takvome on daruje »živu vodu« - to jest novi smisao, mogućnost promjene, novi početak. Takvih ljudi ima. Oni su svjedoci istinitosti Kristove poruke.

• **Što mislite o čestom prozivanju Crkve u ovo vrijeme u vezi s raznim aferama?**

– Crkva je - osim što je Božje djelo i Božje otajstvo - i ljudska orga-nizacija. Ja bih modernim rječnikom rekao da minimalno 51% dionica u tom društvu jesu Božje djelo, a ostalih maksimalno 49% ljudski element. Čovjek je sposobniji vidjeti taj ljudski elemenat. Tako se puno priča o pe-dofiliji, skupim autima, politiziranju propovjedaonica - i svega toga ima, ali puno manje u medijima ima o djelatnosti Caritasa i ostalih požrtvovnih svećenika i laika. Malo se zna o učincima crkvenih komuna za liječenje ovisnosti, o tolikim sirotištima, djelatnicima u bolnicama, školstvu i slič-no. Crkva je po svojim članovima (a to nisu samo biskupi i svećenici nego svi kršteni ljudi) istovremeno i sveta i grešna. Ukratko: vidimo i čujemo ono što želimo vidjeti i čuti.

S druge strane, Crkva ima svoj nauk, a to je zapravo nauk Isusa Krista. Ona je po svom poslanju dužna propovijedati taj nauk. Stvar je pojedin-ca - pa čak i onoga koji se smatra pripadnikom te Crkve - hoće li taj nauk prihvatiti. Samo nije dobro kada se drugom uskraćuje što se istovremeno sebi dopušta, a to je sloboda govora, mišljenja i stavova. Svaka ljudska organizacija za svoje članove određuje nekakva pravila ponašanja. Pošto-vanje tih pravila za sobom povlači prava i obveze u toj zajednici, a njihovo nepoštovanje ponekad i sankcije. Slično je i s Crkvom.

Ili, ako ćemo u slici: prolazeći danju ispred Crkve sv. Vlaha, ako pogledamo u prozore, vidjet ćemo sivilo. Ako uđemo unutra, vidjet ćemo prekrasne vitraje s bogatim i poučnim sadržajem. Tako je i s crkvenim - biblijskim naukom: promatran izvana djeluje siv i hladan, negovu ljepotu i smisao moguće je vidjeti u punini tek iznutra.

*Stipe Nosić*

## 5. HEROJSKI POTHVAT

U Domovinskom ratu, kažu, nije bilo heroja. Fra Damir ipak je bio jedan od njih. Zatekao se u tom nikada objavljenom ratu na odsluženju vojnog roka, u takozvanoj Jugoslavenskoj narodnoj armiji. Da je ta vojska doista bila »takozvana«, potvrdila je ona sama baš u tim trenucima teškime za fra Damira i za mnoge druge. Većina nas bogoslova doživjela je prije u toj vojsci mnoge neugodnosti. Meni je tako starješina u Kumanovu u Makedoniji, gdje sam služio u laboratoriju garnizonske ambulante, rekao: »Momak, veronauka je u vojsci zabranjena.« Jednome drugom kolegi, koji je služio kao pekar u ondašnjem Titogradu, rekao je: »Nemoj mi mešat religiju u lebac.« Ali, fra Damir je služio vojsku u tako opasnom vremenu u kojemu se osjetio životno ugroženim. Na svojoj koži proživljavao je rat, koji nije želio. Herojskim pothvatom, iako to bijegom obično zovemo, okončao je to stanje. Za vrijeme »terena« na kojem je osobno doživio očito svrstavanje vojske na jednu stranu, odlučio se na bijeg, i to skokom s jurećega oklopnog transportera. Djelo je to iznimne hrabrosti, ali i velike opasnosti, koje možda fra Damir nikada posve i nije bio svjestan. Mnogo je vojnika u tim danima na različite načine i trikove pobjeglo, ali nije se baš čulo da bi netko pobjegao na tako rizičan način. O svojem pothvatu nije gotovo nikad govorio, osim ukratko u danima neposredno nakon bijega. Znajući otprilike što je sve prošao, jednom zgodom pitao sam ga kad će objaviti sjećanja na te dramatične trenutke. Rekao mi je da je sve spremno. Pomislio sam tada da je te događaje opisao i otipkao, i da čeka priliku kad će to tiskati. Nedavno, kad sam se odlučio na pisanje ovih tekstova o njemu, pao mi je na pamet taj razgovor s njim, pa sam nazvao fra Stipu Žužića na Košljun da mi potraži taj njegov tekst. Fra Stipe je našao rokovnik u kojemu su rukopisni opisi i dokumenti iz tog doba. Poslao mi je taj rokovnik sa svim vojnim uspomnama koje je fra Damir u njemu čuvao. Dobio sam ga 26. siječnja 2010. Prvi pogled na te dokumente otkrio mi je da ću imati puno posla. Ali nisam žalio jer sam shvatio da je riječ o dokumentima koji će govoriti o stanju koje je u tom trenutku vladalo u Hrvatskoj. Svjedočit će ti napisati o fra Damirovoj tadašnjoj situaciji i njegovoj osobnosti. Ti opisi pokazuju kakve je sve križeve prošao, u kojim neizvjesnostima, opasnostima i nedoumicama je bio. Fra Damirov opis ovih događaja tražio sam 19. veljače 2010. u njegovu kompjutoru na Košljunu, ali ga nisam našao, iako je u tom kompjutoru ostalo gotovo sve što je fra Damir pisao. Opisat ću zato ukratko sve što se našlo u Damirovu rokovniku, sa svim bilješkama koje je on tu spremio. Ići ću redom onako kako je to bilo poslagano, očito po njegovoj logici. Rokovnik sam vratio osobno na Košljun uvečer 9. travnja 2010. sa svim onim što je u njemu bilo i onako kako je bilo, da bude na tome mjestu gdje počiva fra Damir i gdje se nalaze druge njegove uspomene.

## 5.1. Mali adresar

U kožnim koricama rokovnika na prvome je mjestu minijaturna knjižica, fra Damirov adresar, koja je ujedno i puno više od toga. U njenim pak malenim koricama nalazi se desetica - »krunica prsten« (ta krunica bila mu je pri ruci za vrijeme služenja vojnog roka; spominje je u svom opisu bijega). Tu je i sličica s Isusom na križu i dvije poštanske marke iz tog doba o 700. obljetnici Gospe Trsatske.

Sadržaj tog notesa imao je očito za njega posebnu vrijednost jer ga je takva čuvao 18 godina.

Na adresaru je Damirov potpis, a ispod piše:

»Ruma, 29. 11. 1990.«

Ispod nacrtanog križa napisao je »Pax et bonum«.

Na sljedećoj stranici s datumom Ruma, 7. 12. 1990. napisao je:

»Nemo iudex in causa sua.«

(Nitko ne može biti sudac u svojoj stvari.)

»Honeste vivere, alterum non laedere suum quique tribuere.«

(Časno živjeti, drugoga ne dirati, svakom dati što mu pripada.)

(Prenio iz »Glasa Istre« / ? 12. 1990.)

*Fra Damir kao vojnik*



Stranica s datumom Ruma, 27. 10. 1990., sadržava molitvu:

*Oče jedini koji si na nebesima!*

*Pritekni u pomoć mojim osjetilima, koje je zasjenila zemaljska obmana; daj mojim očima prodornost vida, a mom razumu bistrinu kako bih od sebe otklonio obmane i tlapnje i ostao nepokoleban u tvojoj vjeri i svojoj ljubavi za Sina Tvojega, Spasitelja Isusa. Amen.*

(Danilo Kiš, Enciklopedija mrtvih.)

Na stranici s datumom R - 13. 12. 1990. stoji:

Pitagora: »Život je nalik na olimpijske igre: jedni trguju, drugi gledaju, a treći se bore.«

(Hrvatski radio – Ante Bekić.)

Stranica s datumom Ruma, 15. 12. 1990.:

»Ljudski je život kao mač:

Ako ga upotrebljavaš

troši se,

ako ga ne upotrebljavaš

zahrdat će«

(kineska.)

Na jednoj stranici slijedi izreka koja ju je očito duboko proživio, a nosi dva datuma:

Ruma, 31. 12. 1990. i 3. 1. 1991.

Sretan sam, i Bogu zahvalan što mi je danas »dana milost za Krista: ne samo u njega vjerovati, nego i za njega trpjeti.«

Na sljedećoj stranici je napisao:

»Ako hoćeš mir, poštuj savjest svakoga čovjeka.«

(Ivan Pavao II., Svjetski dan mira 1991.)

Ruma, 2. 1. 1991.

Na sljedećih nekoliko stranica napisani su datumi koji su mu očito govorili:

25. 1. 1991. »Afera Špegelj«

Sremska Mitrovica (22. – 26. 1.)

8. 3. 1991.

Pakrac

Sremska Mitrovica

10. 3. 1991.

Beograd

Ruma

3. 4. 1991.

Plitvice

Sremska Mitrovica (3. - 23. 4.)

2. 5. 1991.  
Kijevo – Vukovar – Borovo  
Sremska Mitrovica (2. - 4. 5.)

4. 5. 1991.  
Sremska Mitrovica, Martinci, Kuzmin, Šid, Sotin  
Vukovar 4/5. 5.

1. 6. 1991.  
Srijemski Čakovci

27. 6. 1991.  
Rat u Sloveniji

Uz datum 3. 7. 1991., stoje šifre:  
SDB+3=>0  
»Spasenje donijet onom ko ga želi«  
4. - 5. 7. 1991.

11. 7. 1991. istaknut je datum u njegovu adresaru, i piše:

»Gospodin je pohodio i otkupio narod svoj.« (To je dan fra Damirova herojskog skoka i završetka vojnog roka.)

Na jednoj drugoj stranici adresara s tim istim datumom, 11. 7., stoji nešto nespretnijim slovima napisano:

»Vukovar, Negosl., Oriolik, Slakovci, Sr. Laze, Jankovci, Mirkovci.« sa strjelicom koja znači i obratni smjer, i s tumačenjem koje je poslije ubacio, a glasi: »Pisano u transporteru za vrijeme vožnje.«

13. 7.  
Zagreb

15. 7.  
Rijeka

20. 7.  
Zadar / 21. 7. Zadar obnovio zavjete.

22. 7. Dubrovnik

23. 7. Italia  
Bari – Bitetto

10. 8.

Piše:

»Debeli ima rođendan«.

(Možda je mislio na jednog od kolega. Očito nije mislio na sebe, iako je fra Damir u to vrijeme bio relativno debeo, pa smo ga ponekad u šali tako zvali. Posljednje godine života ispuštao je večere i vježbao, te je bio znatno smršavio, i nije pripadao u »debele«.)

Adresar ima još nekoliko zapisa.

Na jednom listu piše:

»Novu Hrvatsku zastavu prvi put sam uživo vidio na ulazu u Vukovar, u noći 4. - 5. svibnja 1991.«

Adresar i krunica »prsten«





Na sljedećem listu piše:

»Odmah po dolasku u Vukovar smrtno je stradao (nesretni slučaj) vojnik junske partije – Slovenac – Urh, iz Bleda (?) Prignječen je između dva transportera Vojne policije u Autoparku.«

U knjižicu je fra Damir stavio popis oficira i imena njegovih kolega vojnika (njih oko 35) s mjestom rođenja.

Sačuvao je i dokument »Svečana obaveza« od 6. 10. 1990. u Sremskoj Mitrovici. Možda zato što je njegovom rukom napisan datum i njegovo ime, vjerojatno su mu dali da to uradi i za druge.

Iz vremena dok je fra Damir bio u Italiji stavio je u ovaj adresar samo dva podatka:

2. rujna 1991. »Zvala sestra. Otac je u bolnici«.

11. rujna 1991. »Dobio sam pismo o. provincijala o ostanku ovdje.« Tu je još u crtežu stavio jednostavni znak križa.

Uz privatne adrese što se još u ovoj maloj knjižici nalaze, tu su dvije poštanske marke Republike Hrvatske, vjerojatno s prvih njegovih pisama iz tog razdoblja. Mali katolički kalendar 1990. i jedan mali kalendar 1991. godine. Na njemu su iglicom probušeni dani provedeni u vojsci, ali je u svibnju, iz nekoga razloga, prestao bušiti datume, vjerojatno predosjećajući da ih neće izdržati do kraja. Inače je na jednome dodatnom papiru uredno izbrojio dane provedene u SMB uniformi: 299 dana, i izračunao da bi mu još do kraja ostalo 50 dana (do 30. kolovoza 1991.). Tu je podsjetnica Tomislava Udovičića iz Zagreba, kolege iz vojske, dvije potvrde o novcu koji je dobio iz našeg Samostana iz Rijeke i od provincijala iz Zadra.

Tu je i mala fotografija u vojnoj odori, bez kape, na kojoj je napisao: »Sremska Mitrovica, rujna 1990.«

Puno toga je stavio u tu malu knjižicu – adresar. Tu su i neka pisma što ih je pisao iz vojske. Neka od tih je dobio od primatelja očito u kopiji. Tu su i dva pisma koje je sam dobio; jedno od njih je od kolega bogoslova iz našega samostana s Krnjeva iz Rijeke. Oba je dobio nekoliko dana prije nego je pobjegao iz vojske, i vjerojatno ih je imao sa sobom prilikom bijega.

## Damir Cvitić

### 5.2. Izlazak

(»Izlazak« je vjerojatni naslov njegovih sjećanja o služenju vojske i bijegu, jer je na jednome presavijenom papiriću u adresaru bez datuma napisao:)

»Izlazak. Izlazak kojim je obilježena povijest izraelskog naroda. Izlazak kojim je obilježena povijest spasenja. Osobni izlazak. Osobni prijelaz preko Crvenog mora. Čini mi se da svaki čovjek u životu doživi takav 'izlazak', izlazak koji obilježi njegov život. Ja sam ga doživio. Pokušat ću ga ovdje prenijeti na papir.«

Očito da je s ovim ili sličnim uvodom htio započeti opis događaja koje je proživio (a nalaze se u rukopisu na 50 stranica rokovnika A5 formata.)

Ovdje donosim te opise onako kako tamo stoje. Na nekim mjestima stavljao je fra Damir umetke, koje je označavao zvjezdicama. Da je on te umetke ubacivao

u tekst, vjerojatno bi ih bolje prilagodio. Ja ću tu izvršiti samo minimalne prilagodbe. Negdje ću se umjesto navedenim imenima i prezimenima koristiti inicijalima.

**Anno Domini 1991.**  
(pisano kolovoza 1991. u Italiji – Bitetto)

Naša kasarna u Rumi bila je »filijala« kasarne u Sremskoj Mitrovici – dakle bili smo u sastavu 453. mehanizirane brigade – Novosadskog korpusa – I. vojne oblasti.

Peripetije su počele još 3. siječnja 1991. kada sam bio udaljen iz kuhinje u rumske kasarni (»Stevan Petrović - Brile«) na »aeodromu« – izvan grada – jer u gradu postoji još jedna kasar-

Rokovnik





na, gdje sam od listopada 1990. služio vojni rok. Došavši iz Sremske Mitrovice u Rumu, odmah nakon nekoliko dana, na vlastitu inicijativu počeo sam raditi u kuhinji. Hranu nismo kuhali, već smo obroke dobivali gotove iz kasarne u gradu. Mi smo ih samo dijelili i prali suđe. Tu sam radio, i mogu reći da mi nije bilo loše. Mnogo sam puta prolazio bolje nego ostali. Osobito u zimskom razdoblju kada su se temperature spuštale dobrano ispod nule. Na obuku nismo išli, posla je bilo malo (za 140 ljudi), tako da je ostajalo dostatno vremena i za odmor i za razonodu. A spavali smo svugdje – i na podu (pločice) i na stolu i ispod stola. Bojim se da će me reuma jednog dana podsjetiti na to vrijeme. Dakle 3. siječnja 1991. došao je kraj lagodnom životu. Naime 31. prosinca 1990. u kontrolu kuhinje došao je načelnik štaba potpukovnik Ilija Jokić – strah i trepet i oficirima, a kamoli ne vojnicima; dakle, započela je premetačina. Najprije je u ormaru u garderobi zapazio kartonsku kutiju u kojoj je bila lijepa količina »voćnih kocki« – keksa koji smo dobivali za marendu – a koji su ostali još od Božića, kada vojnicima iz Sremske Mitrovice koji su bili na gađanju nije bila podijeljena marena, jer su otišli ujutro. Među garderobom (vojničkim odorama – jer smo bili u kuharskim odijelima) zapazio je moju vojničku torbicu koja je bila prilično napunjena. Počeo je vaditi stvari – od kojih prvo »Novi zavjet« (džepno izdanje), koji je tada bio zabranjen. Tu je još bio novi broj političkog tjednika »Danas«, na čijoj je naslovnoj strani bila upravo promovirana nova hrvatska zastava s povijesnim grbom, i Vjesnikovo prigodno izdanje »Božićni magazin.« Vidjevši sve to potpukovnik me je samo upitao znam li da je to zabranjeno. »Znam«, odgovorio sam. Tada se je obratio komandantu kasarne kapetanu I. kl. Nedeljku Pejčiću, rekavši da će morati razmisliti o podobnosti nas koji radimo u kuhinji, a nama je svima zaprijetio da ćemo biti smijenjeni. Tu su još bili prisutni Mitja Terbovac – desetar (koji je bio i šef kuhinje) i Miroslav Bartolović. Ostali (četvorica: R. M., D. F., K. L., D. S.) koji su s nama radili u kuhinji, nisu bili prisutni. Tako je to završilo. Popodne smo se pripremali za doček Nove godine. Neki smo legli već oko 10 sati. Sljedeća dva dana sve je teklo normalno, do popodneva 3. siječnja, kada je došao po mene kurir komandanta – vojnik Ermin Hadžihasanović (iz Bihaća, poslije je na vlastiti zahtjev prestao raditi u komandi, a na njegovo mjesto došao je Srđan Jovković iz naše čete, s kojim se nisam baš slagao. A kako sam s Erminom bio jako dobar, više puta sam imao privilegija kod njega. Za primjer samo: kada sam dobio paket od kuće, dobio sam i vina i rakije, i sve sam to lijepo primio (iako je bilo zabranjeno), jer je on riskirao i nije dao paket da ga pregleda oficir. (Naravno da je on od toga imao korist, dobar mladić, inače i moj dobar prijatelj.) Priopćio mi je da me zove komandant. Znao sam zbog čega. Pošao sam u komandu, malo smo popričali. Rekao mi je da je pokušao isposlovati da ostanem u kuhinji, ali da je načelnik štaba (Jokić) bio uporan. Rekao mi je: »Idi, pokupi svoje stvari, i od sada više ne radiš u kuhinji. Žao mi je; bio sam zadovoljan tvojim radom, ali takva je naredba.« Također je naredio da mu donesem tu literaturu. Otišao sam i donio »Novi zavjet«, »Danas«, »Božićni magazin« i knjigu »Jednostavno volim te« (nju mi je za Božić poklonio salezijanski bogoslov Marijan Ivić, rodom iz okolice Banja Luke. Oni su za Božić bili kod nas na gađanju. O njemu će biti riječi

poslije.) Pitao me je od koga dobivam tu literaturu, koju sam bio kupio na kiosku. Također sam bio upitan gdje vršim »verske obrede«, na što sam se ja nasmijao jer svoje osobne molitve ne smatram vjerskim obredima, rekavši da molim gdje mi dođe. Komandant me je na to »poučio« da, dok sam ovdje, neka zaboravim na to, da ne mislim na to. Dalje nisam komentirao. Otišao sam pokupiti stvari i otišao iz kuhinje na opće čuđenje i žalost vojnika, jer ne da se hvalim, ali razumio sam se u kuhinjske poslove, a i pri podjeli nisam bio škrt, posebno za određeni krug vojnika. Eto, to bi otprilike bila prva epizoda.

Poslije u »normalnom« vojničkom životu također sam se dobro snašao. Odmah koji tjedan nakon toga počeo sam davati stražu (u kasarni). Što se straže tiče, pretrpio sam dosta zime, spavao sam i snalazio se na svakakve načine (kao i ostali). Poslije polnoći, kada dežurni oficir ide spavati – spavaju i stražari. Sami smo se razvodili. Spavali smo i u kotlovnici, i u kamionu, i po rovovima, kako se je tko snašao. Jednom sam se bio napola smrznuo zaspavši u ugljarniku i uplašio da možda i nikad više neću moći stati na noge – jer bunda je pokrivala do koljena, a dolje su bile samo hlače. Bilo je i lijepih trenutaka samoće, molitve i sabranosti. Uglavnom danju. Najgore je bilo po kiši – nemaš kamo sjesti, ni leći, a dva sata stajati na kiši... To je za mene bilo jedno lijepo iskustvo – nešto novo. Pogotovo na početku – prvi tjedan bilo je napetih situacija; no sve u svemu sviđjelo mi se, i prihvatio sam to – tako da sam od otprilike polovine siječnja do kraja ožujka sakupio gotovo 50 dana straže. Čak sam dobio i nagradni izlazak (od majora Vejnovića – zbog odličnog poznavanja posebnih dužnosti stražara na stražarskom mjestu br. 1) – koji nisam nikada iskoristio (zbog kasnijih događaja.)

Sve je bilo dobro do potkraj siječnja. Naime, pratili smo događaje u Hrvatskoj i potajno se radovali. Velika radost i nada bila je donošenje novog Ustava Republike Hrvatske 23. 12. 1990. na moj 20. rođendan. Toga dana u Sloveniji je održan i referendum (plebiscit) »za osamosvojitve.« Sjećam se da sam nacrt ustava – koji sam dobio preko »Glasa Istre« što sam ga poštom dobivao, kao kakav najteži »propagadni materijal« davao čitati i drugima. No – tu u Rumi – zajednica Hrvata nije bila tako jaka. Bilo nas je nekoliko: Tomislav Udovičić, S. T. P. N., P. S., K. S. – koji smo se znali pokoji put okupiti u većem ili manjem broju, ali prema onome što je poslije bilo, to nije ništa, a možda ondašnje prilike to nisu ni zahtijevale. No, dakle, krajem siječnja, točnije 22. siječnja prvi put smo dobili uzbunu – i tada je negdje pola naše (mehanizirane) čete otišlo popuniti batoljun u Sremskoj Mitrovici. Nama koji smo ostali, nisu ništa rekli kamo idu – tako da smo dva dana živjeli u neizvjesnosti. Počele su kružiti svakakve glasine. Kao, otišli su u prekomandu ili na nekakav tajni zadatak. Tada mi je bilo jako teško jer je otišla većina prijatelja, među njima i Tomislav Udovičić.

Ja tada nisam otišao, nego sam ostao na straži. 25. siječnja došla je naredba da se pošalje još vojnika. Nešto poslije 16 sati došao je autobus i tada sam otišao i ja. Bilo je to prvo ozbiljnije iskušenje. U Mitrovicu smo stigli nešto poslije 18 sati. Bilo je strašno hladno. Odmah smo otišli u autopark, i imali smo što vidjeti: tenkovi i transporter, poredani u koloni, spremni za marš. Tada smo doznali da je otkriveno

da je Hrvatska uvezla velike količine oružja; da se sprema oružana pobuna. Došao je i general iz Novog Sada. Te je večeri prikazan i videofilm na TV (Vidjelo se je poslije da je taj film montiran. Usput, mi vojnici ga nismo mogli gledati. Za to vrijeme mi smo stajali u autoparku na strašnoj hladnoći. U misli je svašta dolazilo. Borbena kolona uzrokovala je raznolike glasine i dezinformacije. Tada je to bilo strašno. Bio je to za nas prvi susret s ovako ozbiljnom situacijom. Psihički je to bilo veoma teško podnijeti za mnoge od nas. Razne misli i slike su se motale po glavi. Bilo je i straha i pitanja. Što ako krenemo? Kamo ćemo krenuti? Hoće li se pucati? Tada nacionalna podijeljenost još nije bila toliko uočljiva. Možda tek pokoji slučaj.) o toj aferi – gdje glavnu ulogu ima ministar obrane Hrvatske Martin Špegelj. Cijelu večer – do 22 sata stajali smo pod punom ratnom opremom u autoparku čekajući nove naredbe. Onda je došao general i tobože pitao zašto se vojska ne odmara. A odmor je bio kao u koncentracionom logoru. Vojnika je bilo puno, a prostora malo. Spavali smo kako se je tko snašao; mi iz Rume uglavnom po podu. Tko je imao malo sreće, uspio je i »ćebe« (deku) nabaviti. Čizme se dakako nisu skidale zbog opasnosti od krađe. Puška pored glave, rame pod glavu, i laku noć. Ujutro su nam rekli (»na informisanju«) da zasjeda predsjedništvo i da će se u podne znati ishod. Poslije ručka rekli su nam da je postignut dogovor (više se ne sjećam o čemu – valjda o nekakvim razoružavanju), i poslijepodne smo se vratili u Rumu.

Usljedio je opet jedan miran period i normalan život u kasarni. Negdje krajem siječnja pošli smo na teren – na Nabrđe (današnji izbjeglički centar Gašinci) kod Đakova. Pričalo se tada da idemo zauzeti položaje u Hrvatskoj – u slučaju pobune – jer smo na teren trebali ići nešto poslije. No od toga nije bilo ništa. To su bila samo bojeva gađanja. Bilo je strašno zima. Ujutro i do -20 °C. Ja sam tamo uglavnom davao stražu – samo noću. Bilo je to još jedno novo iskustvo. (Ovdje u zagradi fra Damir je napisao: »Pretresanje nakon gađanja – radi metaka. Krunica – Dejanović.« Pretpostavljam da mu je tu kod pretresanja pronađen »prsten krunica«, koja se nalazi u ovom adresaru.) Vratio sam se tada ponovno na stražu. Već je bila dobrano i cifra pala (= vojnički žargon, izražava veliki broj dana u vojsci; napomenuo S. N.), približavala se polovica i sve je išlo normalnim tijekom.

Ali veljača je brzo prošla, a u ožujku ponovno napetosti. Ovaj put zbog događaja u Pakracu. 3. ožujka ponovno smo pokupljeni i odvezeni u Mitrovicu. Bilo je opasno u početku. Gotovo smo mislili da ćemo krenuti (van kasarne). Mogli su se tada čuti uzvici: »Idemo na Hrvatsku«, zna se iz čijih usta. Mislim da ne treba komentirati kako smo se osjećali mi Hrvati. Bili smo se dogovorili da, ako slučajno izađemo, pobjegnemo. No nasreću nismo izašli. Tada smo prvi put tenkove popunili granatama. Kako reče pukovnik L. B. (komandant brigade), u njegovoj karijeri »ovo je prvi put da se granate stavljaju u tenkove.« Stalno su nam govorili da se ne udaljavamo, da budemo na okupu, jer svakog časa može doći naredba da se krene. No već treći dan smo vidjeli da od izlaska neće biti ništa, jer smo preko radija čuli da se je situacija smirila. No, ipak smo u Mitrovici ostali sve do 8. ožujka. Bilo je dosta naporno. Svaki dan pod punom ratnom opremom u autoparku do 13 sati. Svi oficiri su bili u kasarni i nije se moglo »magliti.« Dakle, 8. ožujka vraćeni smo

u Rumu. Malo smo odahnuli, ali ne zadugo. Već sutradan, 9. ožujka u Beogradu su se održavale demonstracije (Vuk Drašković). Bile su to demonstracije srpske opozicije. Željeli su smijeniti između ostalog i rukovodstvo Beogradske televizije. Preko TV smo sve pratili. Došlo je do nereda. Pale su i dvije žrtve. Na spavanje smo otišli u velikoj neizvjesnosti – gotovo sigurni da nećemo imati mirnu noć. Nismo pogriješili; u neko doba vozači su dobili uzbunu; svi smo se probudili. Rekli su da je i potpukovnik tu, i da i mi ostali budemo pripralni. No, ipak smo u miru dočekali jutro. Izašavši van vidjeli smo tenkove i transportere poredane u borbenu kolonu – dakle, sve je bilo spremno. Još prije doručka major Vejnović nam je održao »informisanje«: još uvijek je napeto i postoji mogućnost da krenemo za Beograd. Sada je nama Hrvatima malo olaknulo, i kao što su Srbi vikali u Mitrovici: »Idemo na Hrvatsku«, tako smo sada mi vikali: »Idemo na Beograd.« No, već toga dana, 10. ožujka popodne, stanje se je u Beogradu smirilo i vraćeni smo u normalne uvjete života. Tenkovi i transporter ipak su još nekoliko dani ostali vani u borbenoj koloni.

Do kraja mjeseca bilo je mirno. Izlazili smo u grad, počelo se ići i na vikende, čak sam se i ja ponadao da bih mogao otići za Uskrs. No i tu je bilo mučke, pa su na vikend otišli izabrani. S. Kraljević je po kazni otišao na »redovno.« Uskrs sam dosta lijepo proslavio. Na veliku subotu je u posjet Tomislavu Udovičiću došla majka i bratić, pa su i mene izvukli. Uzeli smo sobu u hotelu i lijepo se provešeli. Inače, s Tomicom sam još od prije bio jako dobar prijatelj. Navečer sam išao u crkvu. Bilo je bdijenje u 20 sati. Na molbu i radost župnika g. Boška Radjelovića otpjevao sam »Exultet.« Dogovorili smo se da će sutradan (na Uskrs) po mene doći g. Bernardo. Tako je i bilo. Negdje oko 9 sati izišao sam iz kasarne i bio kod župnika cijeli dan. No raspoloženje su pokvarile vijesti s Plitvica, gdje je poginuo Josip Jović, mladi policajac iz Aržana. Tada sam već bio gotovo siguran, i govorio sam svima, da mi vojni rok nećemo završiti normalno. Znao sam da će – da mora puknuti. Nisam znao kako i što će biti, ali sam bio siguran da će nešto biti, nešto izvanredno. No, opet je bilo dobro. Polovinom ožujka bili su došli i »gušteri« (mladi vojnici) – što je bilo veliko olakšanje za nas »džombe.« Oni su se odmah prihvatili »dobrovoljno« čišćenja i glancanja, tako da smo mi do kraja ožujka baš pravo zaživjeli. No, uskršnja radost donijela je i žalost. Kako sam za Uskrs bio kod župnika, dogovorili smo se sa Sugjem da će i on popodne doći na misu. Poslije 16 sati, kada vojnici izlaze iz kasarne, izišao sam u grad ne bih li koga sreo – međutim u gradu ni traga od vojnika. Poslije sam doznao da je izlazak popodne bio zabranjen zbog najnovijih događaja na Plitvicama, gdje je došlo do puškaranja, i izišla je vojska. Bilo je mrtvih i ranjenih – o tome sam slušao preko radija još kod župnika. Dakle, vrativši se u kasarnu ponovno sam zatekao stanje pripravnosti. Bili su tu i svi oficiri. Već smo znali da će svakog časa, možda još ove noći, doći autobus i da ćemo poći u Sremsku Mitrovicu. I tako dođe večer 3. travnja – dan Uskrsnuća Gospodnjeg. No, začudo u iščekivanju u rumskoj kasarni ostali smo još tri dana, kada je ipak na zahtjev zbog još uvijek napete situacije na Plitvicama došla naredba da se mehanizirani bataljun u Sremskoj Mitrovici stavi u trenutnu borbenu gotovost.

Tako popodne odosmo put Sremske Mitrovice. Zatekli smo već poznato stanje: borbene kolone, žurba, nervoza, granate. Odmah smo se uključili – no ne s nekim posebnim žarom, jer već smo bili navikli na ovakve situacije i gotovo smo bili sigurni da opet od svega ovoga neće biti ništa – da nećemo krenuti. No ipak, napeto je stanje potrajalo nekoliko dana, ali na koncu predviđanja su se ostvarila. Iako smo ostali u Mitrovici, ipak smo živjeli malo normalnijim životom – obuka, bez borbene opreme, spavanje u koliko toliko normalnim uvjetima, čak i izlazak u grad s posjetom. Tu sam priliku i ja imao čast iskoristiti – naime, preko Marijana Ivić (SDB) u posjet nam je došao mitrovački kapelan Božić. Proveli smo jedan prelijepi dan. Navečer smo išli po još jednog salezijanca – Bora Kljajića – služio je u Nikincima. Tada sam prvi put obukao civilno odijelo (Marijanovo) koje je on čuvao kod kapelana.

Ovaj put smo u Mitrovci ostali najduže – čak do 23. travnja – dakle 20 dana. Bili smo se privikli dosta dobro. Kantina je imala dosta prometa. Tu je bio i telefon – što u Rumi nismo imali – a moglo se je i dosta spavati. Doduše, morali smo davati požarstva, ali nije to bilo ništa strašno. Nekoliko dan prije povratka bio sam se razbolio, neka temperatura i mučnina, tako da sam predzadnji dan završio u garnizonskoj ambulanti, ali sam se sutradan ipak s drugima vratio, i liječenje nastavio u garnizonskoj ambulanti u Rumi (7 dana). Izišao sam 29. travnja. Već sutradan, 30. travnja iznenada mi se pružila prilika za izlazak u grad – jer se do zadnjeg časa nije znalo hoće li se uoči blagdana izlaziti. Dakle, to popodne 30. travnja, izišao sam, i to je bio moj posljednji izlazak u grad. Išao sam najprije župniku po civilno odijelo – koje su mi poslali, i tada sam jedini put obukao svoje civilno odijelo.

Slijedili su praznični dani – što po JUS-u (Jugoslavenski usvojeni standard) znači do 6. svibnja, jer 1. svibnja pada u srijedu – pa da se ne bi samo u petak dolazilo na posao (oficiri). Bilo je dosta odmora, zabave, slušanja muzike, ali i dosade i nervoze. Ipak mi nismo imali tu milost da u prazničnom raspoloženju proživimo svih 6 dana. Naime već 2. svibnja preko radija slušasmo o najnovijim nemirima u Borovu Selu kod Vukovara. Kulminacija je postignuta viješću o 12 ubijenih (zaklanih) hrvatskih redarstvenika. Iako je to bilo nešto neobično, ipak tada još – barem ja – nisam bio svjestan svega toga. Ubijeno je 12 ljudi. Jest me to uznemirilo, ali kasnije sam vidio da je to nešto puno strašnije nego što sam to tada doživio. Nažalost su Srbi i šale stvarale na račun toga. Nastala je opća panika – dotad se barem nije ubijalo. Iako nije bilo oficira u kasarni (osim dežurnog) znali smo što nas čeka. Kako su i preko radija rekli – to je praktički početak rata. No došao je i ručak, a nove vijesti što se tiče uzbune, nisu stizale. Tak popodne - oko 16 sati stavljeni smo u trenutnu borbenu gotovost. Stigli su svi oficiri, poslani su kuriri po vojnike koji su bili u gradu. Bilo je i lukavih, koji se na poziv kurira nisu odazvali. Kao Čatić Edin. Jednostavno je ostao u gradu. Niti poslije nije s rezervistima išao u Šid, nego je uživao s ostatkom mladih vojnika u kasarni. Nastala je opća strka, iako smo bili navikli na sve to. Bilo je zatopljilo pa mnogi nisu bili ponijeli vjetrovke (zbog čega su se poslije kajali). Neki su ponijeli pra-

zne transportne vreće. Zamjenik komandanta kasarne kapetan I. klase Slobodan Šapovski rekao je da ponesemo papuče. Konačno negdje oko 17 sati došao je po nas autobus i zaputismo se u Sremsku Mitrovicu. Popodne se je naoblačilo i baš u vrijeme uzbune, počela je padati kiša – tako da smo do polaska svi bili napola mokri. Poslije će se vidjeti da je to bio odlazak bez povratka, iako se tome nije nitko nadao.

O zalasku sunca stigismo u Sremsku Mitrovicu. Ništa posebno, tenkovi i transporteri su još uvijek tu. Kažu da se kolona nije ni rasformirala od prošlog puta. Uobičajeno se pale motori, provjerava veze, pregledi prije upotrebe, ali je sve to bilo uobičajeno za ovakve situacije. Odmah smo raspoređeni u posade, i pomiješani s vojnicima iz Mitrovice, no u mojem transporteru ipak ostadosmo trojica »naših« iz Rume. Dakle, bio je to transporter br. 6903, u kojemu smo bili nas trojica iz Rume: Nikola Popović – Travnik (Nova Bila) – Hrvat; Stanko Kraljević – Široki Brijeg – Hrvat, i ja. Od mitrovačkih vojnika bili su: vozač Goran Trajković, a komandir njegov brat blizanac Boban Trajković iz Aleksinca – Srbi; vojnik Brane Mačkić Manjača – Srbin; Nedžad Bečirević – musliman; Dragan Kovjenić – Rijeka (Drenova) Srbin. Poslije je kod nas ubačen i Ivan Alilović iz Širokog Brijega – Hrvat. No pokazat će se da se za Popovića i Kraljevića nije znalo da su Hrvati, i da su zato stavljeni u ovu posadu. To nam je otvoreno rekao komandir desetar B. Trajković. Zbog njihovih prezimena. Što se N. Popovića tiče – moram spomenuti da je bio predložen za kurs za desetara, međutim zbog njegove stranačke pripadnosti (HDZ), iz Mitrovice su ga odbili. Poslije je pak kao najbolji vojnik dobio čin razvodnika, a u Vukovaru zbog nedostatka desetara bio je i komandir odjeljenja.

Redovito slušamo vijesti Hrvatskog radija. Napetost u Borovu ne popušta. Sveopća je situacija još napetija blokadom hrvatskog sela Kijeva u Sinjskoj krajini. Sve su učestalije i vijesti o eksplozijama, pucnjevima... i sve to polako u našim ušima postaje normalno. Dakle, te večeri 2. svibnja nije se dogodilo ništa posebno. Legosmo »u miru« i tako dočekasmo jutro 3. dana mjeseca svibnja. Opet uobičajen raspored za takve situacije. Do 13 sati obuka u autoparku. Čišćenje, pregledi, uvježbavanja. Ništa što bi odavalo izvanredno stanje. Popodne nam je bila isključena voda. Za piće se je moglo dobiti samo tko je imao jake veze u kuhinji. U ružnoj uspomeni su ostali nužnici tog popodneva. Negdje oko 16 sati dobili smo signal za uzbunu. Kod oficira se je primijetio povećan stupanj nervoze. Pozvani su i komandiri odjeljenja na dogovor za slučaj pokreta. Bilo je dosta napeto. Dobili smo i upute za podjelu municije. Svibanjsko je sunce dobro pripeklo, a mi u zimskoj uniformi u transporterima. Udaljavanje nije bilo dozvoljeno. Vode nije bilo. Napetost je bila takva da nas je polako počela zahvaćati psihoza pokreta. A kada je riječ o pokretu, mislim da valja spomenuti kako smo ga svi nekako u nutrini priželjkivali - jer - mislili smo: bolje da negdje krenemo nego da nas ovdje maltretiraju. Bilo nam je već dosadno čekati – toliko smo puta dolazili u Mitrovicu da nam se je činilo kako nema smisla više dolaziti ako nećemo krenuti. Treba krenuti, smiriti stanje i vratiti se, i gotovo s tim. Kasnije ćemo vidjeti kako

su to bila »zelen« razmišljanja. Tada još nismo znali kako je situacija ozbiljna. Došla je i večer, spustila se noć, a mi smo još uvijek čekali na svojim mjestima. Ponovno – po tko zna koji put, pozvani su komandiri. Negdje oko 22 sati naredeno je da se pođe u zgradu na »noćni odmor« (iliti spavanje), ali da se bude u punoj pripravnosti – što znači nema skidanja, nema izuvanja čizama, nema odlaganja oružja – jer ćemo najvjerojatnije noćas krenuti. Time je nervoza i napetost kod vojnika još više povećana. Što sada ako ipak krenemo? Već smo počeli mijenjati mišljenja o pokretu, no od umora nije se moglo mnogo razmišljati. Krenusmo dakle »na spavanje.« S puškom ispod glave zaspali smo u neizvjesnosti. Ali, iako umoran, nisam mogao spavati. Ubrzo sam se probudio. Po glavi se počеше motati crne misli sa slikama iz ratnih filmova. Što ako sutra bude trebalo pucati – i to najvjerojatnije na svoj narod? A i roditelji ništa ne znaju. Tko zna do kada nećemo moći kontaktirati? I bezbroj pitanja, sve do pred zoru, kada sam zaspao. A spavali smo po prazničnom rasporedu – do 7 sati. Noć je dakle protekla u miru, i svanuo je kobni 4. svibnja 1991. Izjutra lijep svibanjski dan. Iako je bio praznik (do 6. svibnja) mi smo zbog borbene gotovosti ipak prije podne bili u autoparku i uvježbavali, spremali, pregledavali, čistili, kao i svaki put do sada. Napetost je popustila i pomislili smo da je i ovo bila samo jedna od probnih uzbuna (prošle noći). Oko 13 sati dobili smo »voljno« za pripremu za ručak (u 14 sati). Sve to dotad bilo je uvod u »ratno stanje.« Od ovog trenutka počinju se odvijati događaji koji su se duboko usjekli u sjećanje. Zapravo od ovog smo trenutka praktički ušli u rat. Niti je izvršena »priprema«, niti smo ručali. Nešto prije 14 sati alarmirani smo, i mrzovoljni smo opet morali zauzeti svoja mjesta u borbenim vozilima. Nema druge. Izvrši, pa se žali. Ljuti i gladni posjedali smo u transporter i počeli se pržiti. Na ručak smo išli oko 14 sati sa svom borbenom opremom i naoružanjem. Mislim da je dobro spomenuti da sam bio zadužio pištolj. Po VES-u od početka sam bio strijelac i zadužen za pušku (AP M70 br. 80832), a sada po dolasku u Mitrovicu većini starih vojnika promijenjen je VES (mladi vojnici postavljeni su za strijelce) – tako da sam ja postao »operator POLK-a« (protivoklopnoga lansirnog kompleta) iako o rukovanju njime nisam imao pojma. A o sudbini mog osobnog naoružanja (pištolja) bit će riječi poslije. Uz stalno požurivanje sa strane oficira, na brzinu smo progutali onaj »drnč« i onda odmah opet na svoja mjesta u neizvjesno čekanje. Kako je bio 4. svibanj, dan smrti – 11. godišnjica smrti druga Tita – nešto prije 15 sati pozvani smo na ledinu iza autoparka. Tada nismo znali zašto smo pozvani i mislili smo da će nam dati upute za pokret – da ćemo imati »informisanje.« Ali kad smo se skupili, kapetan Belušević je počeo čitati brzoglav, mislim, komandira Novosadskog korpusa (general Bratić) povodom godišnjice. Pri početku pozvani smo da minutom »ćutanja« odamo počast. Ušutjeli smo, a iz sudsudstva se je čula pjesma: »Tko to kaže, tko to laže...«

Nešto je puklo u meni. Poslije smo pitali jedan drugoga (Hrvati): »Jesi li čuo?« No odmah koji trenutak poslije (možda koju minutu) dotrčao je kurir kapetana Kragulja i prekinuo kapetana Beluševića u čitanju, obavijestivši ga da je komandant naredio da vojnici hitno zauzmu svoja mjesta. Sjećam se kako me je

tada nešto »presjeklo.« Zastao sam za trenutak i pokušao si dokazati da ovo nije stvarnost, ali to je bilo nemoguće. Bila je ovo gorka stvarnost. Iako se još nije jasno znalo, ja sam bio siguran da ćemo krenuti. Čoporativno – u trku požurili smo opet u transporter. Odmah su pozvani komandiri. Nakon malo vremena desetar Trajković se je vratio i obavijestio nas da će se dijeliti municija – krećemo. Više nije bilo sumnje. Uхватила me je panika – a možda i bojazan i strah od događaja koji slijede. Nemam riječi za opisati taj osjećaj. Nešto kao smrtna tjeskoba, ili agonija – nešto strašno – kada tlak prijeđe sve granice. No utjeha je bila što nisam bio sam. Tu sa mnom u transporteru bili su Popović, Kraljević, Alilović. Iako se po prezimenima ne bi reklo – ipak su sva trojica naši ljudi. Nakratko smo se pogledali, možda krišom digli dva prsta – riječi nisu bile potrebne. Kroz otvor na krovu podigao sam glavu ne bih li vidio koga od naših. Uzalud – svi su bili na svojim mjestima u transporterima. Bio sam kao izgubljen. Imao sam želju sve vidjeti, a nije bilo nikoga. Uzalud sam kružio pogledom kroz buku motora transportera. Bilo je zagušljivo od ispušnih plinova. Traženje je prekinuo desetar Trajković kada je donio municiju. Čim izađemo iz kruga kasarne, trebamo metke staviti u okvire. I ja sam tako dobio svoje »sledovanje« za pištolj: 50 metaka 7,65 mm. Grčevito sam u rukama stiskao dvije bijele kutije metaka, i kroz otvor puškarnice promatrao početak pokreta. Sve je bilo zadimljeno, tako da se početak kolone nije ni vidio, no za koji tren izišli smo na otvoreno – na put prema Laćarku.

Odmah po izlasku iz kasarne počeo sam s punjenjem okvira pištolja (2x20; 1x10). Išlo je dosta sporo jer je ovo bio prvi put kako radim taj posao. Počeo me je obuzimati neki čudan osjećaj. Kamo idemo? Zašto? Što nas tamo čeka? Pitanja koja su mi se nametala po tko zna koji put. Iznenada su mi u misli došli roditelji. Tko zna kada ću opet moći kontaktirati s njima. Oni ništa ne znaju. Naime, u posljednje vrijeme nisam im govorio o pravom stanju. Sada mi je bilo pomalo žao, bojao sam se da ćemo završiti u kakvom polju gdje neće biti ni pošte ni telefona, a znao sam da roditelji već sada brinu. Povremeno sam provirivao kroz otvor puškarnice – uz cestu se je već bilo skupilo dosta naroda. S lica se moglo pročitati raspoloženje, bilo je uplakanih (uglavnom starica u crnini), bilo je onih koji su nijemo gledali, drugi su opet mahali i dizali tri prsta, a bilo je onih koji su na usnama imali osmijeh. I tako možda petnaestak minuta neprestano – uz punjenje okvira - svako malo usmjerio bih pogled prema van, no cijelim putem nije se slika mijenjala. Suze i smijeh, tupi pogledi tijekom cijelog puta kroz Laćarak. Ništa drukčije nije bilo ni u Martincima – drugom selu od Mitrovice. Toplo popodne izvuklo je starije ljude iz kuća. Prošli smo i Martince. Negdje na putu prema sljedećem selu – Kuzminu – stali smo. Kvar na vozilu. Temperatura u motoru je previsoka, međutim u koloni se nalazi i kapetan Kragulj. Naredeno je da se unatoč tome krene. Naređenje – izvršenje. Krenuli smo, ali ne zadugo. Stigli smo u Kuzmin. U selu je već bio stao, također zbog kvara, vozač Franjo Glavaš (Hrvat iz Doboja). Stali smo iza njega i promatrali ostatak kolone dok je prolazila. Izgledalo je kao u kakvom ratnom filmu. Tenkovi, transporter, kamioni – uz zaglušujuću buku – prava ratna scena. Dakle, stali smo tu – u blizini kafe bara Merilin,

jedne krojačke radnje i marketa, čini mi se Colbiko – odakle su nam nakon malo vremena dvije djevojke donijele dvije litre rakije, međutim to nismo primili, pa su poslije donijele »Colu.« To smo uzeli i nadušak ispili. Čekali smo negdje oko dva sata dok je stigla radionica – jer je iza nas bilo još kvarova. U međuvremenu otkriven je kvar na našem vozilu: pukao je remen na ventilatoru – posljedica: ki-puća voda u hladnjaku. Slijedilo je možda pola sata posla, i kvar je bio otklonjen i vozilo spremno za pokret. Tako se je formirala mala kolona od nekoliko vozila (mislim tri transporter, jedan tenk i radionica) i krenusmo dalje. Već se je polako smrkavalo, a ubrzo je pala i noć. Stigosmo i u Kukujevce (?) Tu, izvan sela, opet smo se zaustavili, ne znam zbog čega, vjerojatno još jedan kvar na vozilu, i čekali oko sat vremena. Zatim smo produžili za Šid, kamo smo stigli, čini mi se, nešto poslije 22 sata. (U bilješku je fra Damir stavio tekst koji je vjerojatno mislio ubaciti ovdje, a glasi: »Oboren električni stup u Šidu jednim tenkom - Iluminacija. Ljudi na šidskim ulicama, čekanje u noći.«)

Zaustavili smo se u gradu i pokušali stupiti u vezu s ostalima. No čini mi se da nismo uspjeli; govorilo se kako na 7 kilometara odavde počinje opasna zona za nas (teritorij Hrvatske), pa smo na prijedlog policajaca, jer u našoj grupi nije bio nijedan oficir, vratili se nazad – možda kilometar van grada i ušli u jednu plantažu voća – tu su bile i prostorije teritorijalne obrane – kako smo poslije vidjeli. Tu smo trebali prenoćiti. Bili smo umorni i izgladnjeli – no večeru nam nije nitko nudio. Bile su tu kutije s napola trulim voćem – kruškama i jabukama. Probrali smo i uzeli pokoji komad – na što nam je čuvar rekao da on to ne bi jeo ni za kakve novce. No glad je bila jača od razuma. Poslije smo to plaćali – barem ja – trbuholboljom. Iz jednog magazina gdje je bila vojna oprema (uniforme, čizme...) dali su nam vreće za spavanje, i odveli nas u neki hangar. Neki su bili već legli, a ja kad sam taman izuo čizme, pukne glas: »Ustaj! Pokret!« Što li je sada? Stigao je puk. Lunova i rekao da se je stanje smirilo, i da ćemo otići u Vukovar. Ne znam je li nam bilo drago ili krivo. No bilo kako bilo, nismo mogli ništa promijeniti. Stigavši u grad opet smo se zaustavili, bila je ponoć već prošla. Stajali smo možda oko pola sata. Svladao me je san. Probudio sam se na hrvatskom teritoriju – nešto ispred Sotina – koji je bio u snu. Nigdje nisam primijetio nikoga osim nekoliko osvijetljenih prozora. Međutim na izlazu iz sela bila je patrola MUP-a i još je nekoliko ljudi ležalo u kanalu pored ceste. Zbog noći i brzine nisam uspio prepoznati uniforme. Nešto me je steglo u grudima kada mi je odjednom pred oči došla tabla s natpisom »Vukovar.« Dakle, ipak smo stigli. Tu na ulazu u Vukovar ima benzinska crpka, i tu sam prvi put uživo vidio hrvatsku zastavu. Bio ih je pun grad. Inače, sve je bilo mirno. Na mnogim prozorima mogle su se vidjeti goruće svijeće. Bio je to još jedan spomen na prve mučenike hrvatske slobode. Ubrzo smo stigli u kasarnu – koja je blizu izlaza iz grada, prema Negoslavicima (ali unutar grada). Prvi dojmovi u kasarni bili su zastrašujući. Sve puno tenkova i transporter. Bilo je oko 3 sata 5. svibnja. I mi smo parkirali naše transportere, zatim nas je nervozni kapetan Belušević postrojio i poveo put paviljona – gdje bismo se trebali odmoriti, no tek što smo stigli pred paviljon, naši drugovi koji su

stigli još sinoć – upravo su bili dobili uzbunu; izlazili su i penjali se na vozila. Ista sudbina snašla je i nas. Vozila su poredana u kolonu pred ulazom jer se očekivao izlazak. Sjeo sam na svoje mjesto u transporter, i ubrzo me je svladao san uz pomoć gladi. Tako smo ostali sve do doručka – oko 6 sati bilo se je već razdanilo. Oko sat vremena čekali smo u redu za doručak. Poslije doručka transporteri su opet preparkirani na mjesto gdje su bili noćas. Prvi dan, kao i nekoliko sljedećih, protekao je u čišćenju, popunjavanju, pripremanju...

(Ovdje je negdje fra Damir stavio Umetak I. - to je njegovo pismo. Napisao je: »Više o putu i dolasku u Vukovar i o prvim danima tamo – u pismu koje sam tih dana napisao braći u Rijeku.« Iz pisma je neke dijelove prepisao, ili, prema pismu opisao. Dugo pismo, koje opisuje situaciju kroz nekoliko dana, navodim čitavo bez obzira na to što se neki opisi ponavljaju:)

Sremska Mitrovica – 4. svibnja 1991. (zatim u zagradama) U Vukovaru, 10. svibnja – na blagdan Gospe Trsatske 1991. g. (u još jednoj maloj zagradi napisao je: O. T. (= oklopni transporter) 6903.

Prva je subota u svibnju. Dan prelijep, ali samo do podne kada nebo prekriše crni oblaci. Nakon nekoliko grmljavina počne padati kiša. Kratkotrajno. Ne prođe ni sat vremena i nebo opet bijaše čisto. Završavamo rad u autoparku i odlazimo na ručak. Poslije po običaju zauzimamo »borbene položaje, lezi gotovs« u krevetu; kad odjednom oko 14,30 netko viknu: »Uzbuna!« Što? Gdje? Kome? Nižu se pitanja, uz ubrzano trčanje i uzimanje opreme. Bili smo zapravo spremni na to; još sinoć oko 22 bilo je sve spremno za pokret, ali smo tu noć ipak prespavali u kasarni – iako u čizmama i s naoružanjem i opremom pored sebe. Ubrzo se svi sastadosmo na svojim mjestima u borbenim vozilima. Čekamo. Još se ništa ne zna. Oko 15 pozvani smo u »zbor« na poligon pored autoparka. Kad smo se skupili, kapetan Belušević počeo je čitati brzojav povodom 11. godišnjice Titove smrti. U minuti šutnje iz »komšiluka« se je čula pjesma: »Ko to kaže...« U nastavku nije stigao ni sljedeću rečenicu dovršiti kada dotrči kurir i prenosi naređenje kapetana Kragulja: svi na svoja mesta. Ubrzo se vratismo u svoje transportere. Komandiri su pozvani. Sada je već gotovo sigurno da krećemo, ali kamo, to se još ne zna. Nakon malo vremena doniješe nam municiju. Tu smo dakle. Ipak je do toga došlo. Naređenje je i čim se krene, počinju se puniti okviri. Zatutnjiše motori tenkova i transporter i kolona se zaputi prema izlazu (oko 15 sati). Iako smo na neki način svi priželjkivali da krenemo, jer postalo nam je već dosadno iščekivanje, sada s municijom u rukama to je izgledalo drugačije.

Procurila je informacija da idemo u Vukovar. Izađosmo van kasarne. Počelo se i s punjenjem oružja. Povremeno gledam kroz uski otvor puškarnice. Uz cestu - ulicu skupio se narod. Izidoh iz kuća natjerani silnom tutnjavom motora. S njihovih lica mogli su se pročitati osjećaji. Prevladavala je žalost. Starice u crnini plaču. Očito znaju što je rat. Ali suze nisu tekle samo vani; bilo ih je i u transporter. U misli mi dolaze roditelji. Majka. Užurbano nastavljam puniti oružje. U

okvire pištolja koji nosim treba nabiti 50 metaka. Iz srca naviru molitve. Zar nas je Bog posve odbacio? Hoće li još ikada biti milostiv? Smiluj se. O, Marijo, kraljice mira, moli, moli za nas. Zagovaraj, pomagaj. Isuse, ne napuštaj. Sjeti se svoga križa. Ponovno pogled usmjeravan kroz puškarnicu - na ulicu, i ponovno narod, i ponovno suze, djeca, ponovno starice, ponovno majka. Potekoše suze. Majka, gdje li je sad? Hoće li znati gdje sam ja? Buka motora ne jenjava. Ljudi sa strane ceste je sve više. Na zapadu se ponovno pojaviše crni oblaci. Stajemo. Što li je sad? Saznajem da je zakuhala voda u hladnjaku. Kolona prolazi. Malo nakon nje stiže komandant. Naređenje je da se nastavi put. To i činimo. Nakon dvadesetak minuta opet stajemo. Mjesto Kuzmin. Dalje ne možemo. Ventilator – remen je pukao. Ispred nas još jedan transporter u kvaru. Moramo čekati radionicu, što će, po svemu sudeći, potrajati jer, kako smo čuli, iza nas ima još vozila u kvaru. Skupio se narod, gledaju, komentiraju. Ubrzo dođe jedna mlada žena donoseći dvije boce loze – poklon ovdašnjih djevojaka - kaže. Ne možemo primiti. Razočarana odlazi, ali nakon nekog vremena vrati se s dvije boce »Cole.« Zahvaljujemo i svatko svom slašću ispija svoju bocu.

U iščekivanju protekoše gotovo dva sata kad stiže radionica. Kvar je ubrzo otklonjen i pred sumrak nastavljamo put Šida. Bijaše već kasno kada smo stigli u Šid – negdje oko 21,30. Stadosmo ispred jedne kavane i čekamo – zajedno s još nekoliko vozila koja su doživjela kvar. Izgleda da nećemo moći dalje jer, kako kažu, nakon 7 kilometara za nas je opasna zona. Mislim si što li je to tamo. Dolaze policijska kola. Da. Dalje ne možemo. Morat ćemo ovdje naći neko mjesto za prenoćište. Nastavljamo s čekanjem. Bližila se ponoć. Nakon nekog vremena stigoše još jedna policijska kola, i pod njihovom pratnjom odlazimo do mjesta za noćenje – to je malen poljoprivredni magazin – neka plantaža. Bila je ponoć kada smo stigli. Umorni i izgladnjeli – no večere nema. Bilo je vani u »kašetama« nekih napola trulih jabuka, ali nam ih »nitko nije davao.« U nadi da će umor nadvladati glad – uzemo vreće za spavanje i zauzmemo svoja mjesta u nekakvom hangaru. Ali ništa od toga. Još se nisam ni izuo – kada puče glas da je stigao pukovnik i naredio pokret. Nema druge. Na brzinu skupljamo svoju opremu i upućujemo se prema vozilima. Usput uzimam nekoliko natrulih jabuka i krušaka i dijelim drugovima. To nam je bila večera. Bila je prošla ponoć kad smo krenuli. Naredba je da se, čim se prođe Šid obvezno zatvore svi lukovi, jer »tamo« je opasna zona, vrebaju snajperi... Baš interesantno. Unatoč naređenju ja svoju puškarnicu držim otvorenu. Ulice Šida u to vrijeme bijahu puste. Zaustavljamo se. Ni danas ne znam zašto smo tu čekali oko sat vremena. Tu sam zadrijemao i zaspao.

Probudio sam se nešto poslije dva sata ispred mjesta Sotina, pred Vukovom. Dakle, već smo na »onoj strani.« Na izlazu iz mjesta pokraj ceste primjećujem nekoliko ljudi u uniformama – ne uspijevam razaznati čijim. Nakon malo vremena ulazimo u Vukovar okičen hrvatskim trobojnicama; na dosta prozora još gore svijeće zapaljane za poginule redarstvenike. U meni se probudiše neki nezavidni osjećaji. Grad je pust. Nigdje nikoga. Bilo je oko 3 sata po ponoći. Nastavljamo gradskim ulicama do kasarne. Ulazimo i parkiramo pored ostalih

koji bijahu stigli još sinoć. Postrojavanje, i krećemo na spavanje. Ali ne, nismo ni stigli do spavaonica, a naši drugovi već izlaze, jer je naređeno da se u 3,15 bude na svojim mjestima u transporterima. Vraćamo se nazad u svoje »konzerve« i u njima dočekasmo jutro – dan prvi u Vukovaru. Od tada 5. svibnja – pa do danas 11. svibnja – svi su dani isti. Ne prođe dan, a da neki vod ili odjeljenje ne dobije uzbunu. Katkada treba ići na zadatak, na teren. Tako je 40-ak naših drugova išlo na »obezbeđenje« mosta preko Dunava u Iloku. Kako pričaju, narod ih je odlično primio. Donose ljudi hranu, piće... Iste vijesti stižu i iz Borova, gdje je čak i u pošti i u trgovini sve besplatno – od telefona do cigareta. Mi ovdje u kasarni dajemo noćno »obezbeđenje.« Svake noći čuje se pucanje, i to je već normalno. Je li normalno da se sa strepnjom očekuje svaki novi dan; je li normalno da se većinu noći prespava na svojim mjestima u oklopnim transporterima. Može se zamisliti koliko je sve normalno kada se već 7 dana nisam razdvojio od pištolja koji mi visi o boku. Municiju samo povremeno razdužujemo, ali ne prođe dan, a da i nju ne nosimo uza se. Možete zamisliti kakav je osjećaj u džepu od hlača nositi Novi zavjet, a na opasaču preko njega pištolj i municiju. Bože sačuvaj. Ima i još toga; no bilo kako bilo uz pomoć dobrog društva sve se je nekako prebrodilo; za sada, a ubuduće – živi bili pa vidili. Upoznao sam ovdje jednoga Zadranina, zapravo iz Polače – Zdravka, koji ovdje služi. Lijepe trenutke provodimo zajedno. Aktivni je kršćanin i može se s njim razgovarati. Znak raspoznavanja bila nam je krunica na prstu. Jučer, 10. svibnja bio je ovdje A. Marković, S. Brovet i J. Manolić. Posjetili Vukovar, a stigli su i otišli vojnim helikopterom u našu kasarnu. Uspio sam ih vidjeti – makar iz daljine. Bilo bi to sve za sada. Moram naglasiti da je ovo samo ugrubo opisano, a o svemu bi se mogla i knjiga napisati. A sada završavam, uz preporuku: Kraljice mira – moli za nas. To molite svi, i ja koji sam ovo napisao. Damir Cvitić.

Na završetku pisma stoji:

Vukovar, 11. svibnja 1991.  
Mir i dobro!

Evo kako ćete imat prilike pročitati = u Vukovaru sam od 5. svibnja. Za sada je dobro.

Sve vas od srca i s čežnjom pozdravljam. Molite za mene i za sve nas. To je sve što sada možete učiniti. Javit ću se.

Mijo, molim te da mi ovo pismo sačuvaš. Hvala.

Istovremeno upoznali smo se polako s kasarnom, stanjem u okolini, načinom života. Odmah smo prihvatili »obezbeđenje« kasarne. Naime, u sumrak rasporedilo bi se pet transportera i dežuralo »očekujući napad.« Bilo je strašno provesti noć u transporteru. Pored prevelike skučenosti, bila je i hladnoća, a onda i nedostatak svježega zraka. Imali smo samo bluže, a noću je bilo hladno. Baš tih dana bila je pala i kiša, koja je dosta potrajala. Bilo je strašno. Nažalost, osjećaji se ne mogu opisati onako kako se mogu doživjeti. Spavali smo po podu po učionicama. Tko je stigao, uspio je uhvatiti kocku ili podmetač. Ostali su utjehu našli na parketu. Dosta puta sam bio među ovim drugima jer se nisam znao svađati, no imao sam dobrih prijatelja, koji su se više puta pobrinuli za mene. Posebno bih spomenuo Nikolu Popović iz Travnika. Od njega sam dobio i prvi žeton za telefon. Javio sam se kući, razgovarao sa sestrom, rekao sam da sam u Vukovaru, ali da majci ne govori, tako da mama nije to znala sve do polovine šestog mjeseca. A što se žetona tiče – cijena je bila za »A« žeton 4 dinara a mi smo ih kupovali za 10 dinara, a bilo je slučajeva i po 15. Uvijek se netko obogati na račun tuđe nevolje. Popović mi je poslije i deku nabavio, koja me je dosta puta spasila od zime. Sjećam se jedne noći kada smo bili na »obezbeđenju« – uzeli smo ceradu transportera i stavili je na zemlju u parku, stisnuli se i tu prespavali, a bio je jak vjetar. Tako smo životarili nekoliko dana. Nažalost, ne sjećam se datuma, ali ubrzo je provedena mobilizacija u Srbiji, i za nekoliko dana u kasarnu su stigli rezervisti iz Sremske Mitrovice. Bio je to još jedan udarac za hrvatske vojnike. Tada su se počele rađati prve ideje o bježanju. Svima nam je bilo jasno o čemu se radi, kada smo vidjeli te ljude, od kojih je većina bila nepodašišana. Nakon nekoliko dana počelo je šišanje, pa je poznavao Pravila službe OS bilo jasno da će duže ostati. Usput rečeno – šišanje je većina njih teško prihvatila. Odmah drugi dan po njihovu dolasku raspoređeni su sa nama u posade. Tada mi je bilo jako teško jer su iz moje posade otišli Kraljević i Alilović, a umjesto njih su došle dvije prave »koke« = kokarde, čitaj četnici. Iz tog razdoblja u pamćenje mi se duboko usjekla jedna noć kada smo bili na »obezbeđenju.« Psihički sam tada mnogo toga pretrpio. Naslušao sam se svakakvih pogrda i uvreda na račun Hrvatske. Naime, odmah pošto smo raspoređeni, ja sam u transporteru sjeo na svoje mjesto i naslonio se kao da spavam, kako ne bih morao kontaktirati s njima, a to im je dobro došlo, jer su se osjetili slobodni da pričaju o svojim temama – ne znajući da ja slušam. Odmah su se »koke« počele raspitivati o nacionalnosti ostalih članova posade. Otpočeo je zatim za moje uši gorak razgovor – kako bi se ubijali mupovci. Bilo me je strah. To mi je bila jedna od najgorih noći. Poslije je u našu posadu došao još jedan rezervist – doznao sam da je Hrvat – kada mu je jedan »koka« opsovao sjeme šokačko. Njegova se imena ne sjećam.

Malo vremena nakon dolaska u Vukovar u vojarni se dogodio »nesretan slučaj« - kako se to naziva – smrtno je stradao vojnik Urh iz Bleda, Slovenac. Prignječen je između dva transportera vojne policije iz Beograda u čijem je sastavu bio i on. Iz njegovih sam usta slušao priču o boravku u Borovu Selu, odmah sljedećeg jutra nakon zločina (3. svibnja). Poslije nekoliko dana došli su njegovi roditelji, i tek tada je krv posipana zemljom (na mjestu nesreće.)

Početak svibnja bio je rok za skidanje vojnika »majske partije.« Međutim, po nalogu vojnog vrha, a ne po naredbi Predsjedništva SFRJ, koje je vrhovni komandant OS, njima je vojni rok produžen, u prosjeku za desetak dana. Kad su se oni skinuli, Popović je otišao na mjesto jednog K. odj. Ostao sam sam. Bilo je tada i natezanja oko izbora Stipe Mesića za predsjednika Predsjedništva SFRJ. Tih smo dana stavljeni u potpunu gotovost od straha da Hrvati ne bi digli pobunu.

Tako je u tim mukama i strahu prošlo možda dvadesetak dana, dok rezervisti nisu pušteni kućama. Bilo je dosta problema s njima. Kad su stigli, nekoliko dana spavali smo na golom podu. Poslije su nas premjestili u hangar, gdje su bili kamioni. Barem su nam tada dali kocke, ali je opet bio problem s dekama. Bilo je jako hladno i kišno. Propuh na sve strane. Tada nam je na »informisanje« dolazio neki major, ne znam mu imena, pa su mu rezervisti napisali neku peticiju sa zahtjevima i potpisima. Tada smo dobili televiziju. Zna se koji se je program gledao. A ta je peticija poslije digla veliku prašinu jer »to nije način rješavanja problema u vojsci.« Zbog toga je dolazio i komandant Osječkog garnizona puk. Boro Ivanović, čijoj kompetencij je pripadala i vojarna u Vukovaru. On nam je više puta dolazio držati »informisanje.« Za to vrijeme malo smo se bolje organizirali (Hrvati). Sjećam se da smo jednu stijenu u autoparku prozvali »Hrvatski kamen« jer smo se na njoj više puta okupljali. Sve više se je raspravljalo o situaciji i o tome što poduzeti. Bijeg je sve češće bio tema jer bilo je jako teško izdržati među rezervistima. Ipak, kada su oni otišli, malo smo se smirili. No, ne zadugo jer možda desetak dana nakon toga imali smo prvi izlazak iz kasarne. Zapravo, imali su, jer izišla je I. četa i jedan vod T. Č. Tog predvečerja dobili smo uzbunu i na vozilima proveli vrijeme do ponoći. (Prva četa bila je izišla oko 19 sati.) U ponoć mi smo pošli na spavanje, a ja sam tada prvi put postavljen na dužnost pomoćnika dežurnog čete, što znači budnost cijele noći i smjenjivanje požarnih. A prva četa otišla je u Srijemske Karlovce. Bilo je to 1. lipnja, zbog nekakvog incidenta u tamošnjoj gostionici. No, kako su sutra pričali, vojnici nisu ništa radili, samo još jedna noć provedena u transporterima i spremnost. A te noći dogodilo se još nešto: redove federalne vojske napustio je vojnik Valentin? – vozač kamiona T. Č. iz Tomislav Grada. To se je doznalo tek tijekom sutrašnjeg dana, i o tome se nije puno pričalo; službeno se nastojalo zataškati, no među nama to je probudilo nadu. Sutradan opet dežurstvo, ali ništa od toga. Uslijedilo je »mirno« razdoblje u lipnju, što znači barem dva puta tjedno uzbuna, pripravnosti, dežurstva, nespavanje...

U to vrijeme nije bilo ni tako čestih »informisanja.« Bilo je to jedno monotono razdoblje. Kući sam telefonirao svaki dan, ili najmanje svaki drugi. Tek sam tada shvatio pravu vrijednost telefona. Nažalost, koji se je put pokvario, pa po nekoliko dana nije radio. Učvrstila su se mnoga prijateljstva. Okupljanja su bila svakodnevna i po nekoliko puta. Dolazili su i paketi, pa su se organizirala »hrvatska slavlja.« Između ostaloga i ja sam dobio paket od kuće i 3 litre vina – što smo bez problema dobili, jer je naš čovjek Goran Šimac radio u komandi. Baš dok smo »jednonacionalno« jeli moj paket, naišao je kapetan Belušević – i to za ručak i za večeru – usput nam je održao predavanje iz »moralnog obrazovanja i vaspitanja.« Inače, ja sam za

vrijeme »slobodnog« vremena bio s vojnicima iz prve čete, jer u drugoj četi nisam imao osim Kraljevića nikoga s kim se moglo družiti, a u prvoj četi i u tenkovskoj je bilo dosta naših ljudi. Tu je bio i salezijanski bogoslov Marijan Ivić, s kojim smo bili jako dobri i, kad god smo mogli, bili smo zajedno. Koliko smo mogli, i pastoralno smo djelovali; sjećam se tako jedne rasprave o pobačaju. Teško ili nisu prihvaćali kršćanski stav o tome.

Mirno je bilo sve do početka rata u Sloveniji – 27. lipnja. Tada je puklo. »Narodna armija« ipak puca u narod. Snimci s televizije podsjećali su na ratne filmove. Teško je bilo vjerovati da se sve to događa na samo nekoliko stotina kilometara odavde. Bilo je Slovenaca i među nama. Bili su potišteni i, mislim, poniženi. Suosjećali smo s njima. Tada smo se počeli još dublje povezivati. Svi smo se uplašili. Bili smo svjesni da će danas–sutra isto biti i ovdje. Nije bilo druge – treba bježati dok se još može. Počele su organizacije. Kako je »Hrvatska organizacija« bila dosta jaka, u prvoj četi se je uglavnom gledala Hrvatska televizija pa smo bili dobro informirani o zbivanjima u Sloveniji. Bilo je i sukoba koji će se program gledati. Tako je jednom kapetan Belušević zabranio uopće gledanje TV – međutim, to se je poštovalo samo dok je on bio tu. U četi vojne policije bilo je strože – tako da je njima stvarno bilo zabranjeno praćenje TV programa. Bili smo ohrabreni vijestima da mnogi vojnici napuštaju »JNA.« Kada su oficiri primijetili da se previše gleda Hrvatska televizija, počeli su nam govoriti kako te informacije nisu istinite, kako su točne i za nas mjerodavne samo one koje »saopštava« vojni vrh i izvjesni general Marko Negovanović. Međutim, ono što smo očima vidjeli, teško se je moglo opovrgnuti. A što se tiče samoga povoda rata – s dviju strana – bili smo na dva načina informirani. Naime, general Negovanović govorio je kako je vojska morala intervenirati da pomogne organima Saveznog SUP-a u nadgledanju carina u Sloveniji – jer su oni odbili uplaćivati u savezni budžet, a naši oficiri su nam govorili kako je prijetila opasnost od vanjskog napada. Tako su se sami izdali. Bila su tu i dva Slovenca iz Maribora – dobri nam prijatelji. Oni su se tih dana trebali skidati – pa ih je uhvatio strah da toga neće biti, kao ono u svibnju. No sve je proteklo u redu. Tada su se skinuli i Krešimir Malec i Denis Franc, a desetak dana prije Denis Fumić – Zagrebčani – svi članovi našeg »Hrvatskog društva.« Ne trebam posebno govoriti koliko smo bili zavidni kad su odlazili.

Kada nije bilo paketa, kupovali smo u kantini, jer je hrana u kuhinji bila odvratna. A opet, od onoga suhog iz kantine osušila bi se i crijeva, tako da se na WC nije išlo ni po pet-šest dana. A oni koji su jeli kuhinjsku hranu, jeli su još od početka svibnja ispod šatora i vani iz porcija, koje smo prali, i ne prali – tako da se je i žutica pojavila. Onda bismo ponekad dobili deterdženta, a bilo je i tople vode. Počeli smo se tada i »grebati« – ne bismo li bilo kako mogli poći kući. Stizali su raznorazni telegrami, pisma, ali su to samo rijetki sretnici uspjeli izboriti. Među njima bio je i Dino Hadžiomerović iz Dubrovnika. Mislim da se on nije nikad više vratio. Pokušao sam i ja, i Ivić, i Udovičić – kao radi škole, ali ništa od toga.

Redovito smo davali »obezbeđenje« i dežurstvo. Sada sam gotovo redovito spavao vani – ili na krovu transportera, ili u kakvom kamionu, ili ispod njega. Naj-

ezda komaraca bila je neizdrživa. Do zaštitnih sredstava se je jako teško dolazilo. Danonoćna puškaranja već su se bila udomačila u našim ušima – tako da se više nismo ni obazirali na to.

Kad je 26. lipnja proglašena hrvatska samostalnost (7. srpnja stavljen je moratorij na 3 mjeseca), bili smo pod uzburom. Međutim, uspio sam ipak gledati na TV prijenos iz Sabora.

Slijedila su čestitanja – a i nove nade su se probudile. Čak smo na TV uspjeli gledati i smotru Zbora narodne garde. Bili su to svečani trenutci.

Bila je još jedna intervencija u lipnju na silos u Bršadinu – no nakon nekoliko sati vratili su se nazad (poslije će se vidjeti da su se morali vratiti, inače bi bio izveden napad na kasarnu).

Negdje u lipnju nestao je i jedan pištolj – i to onaj za koji je bio zadužen Mario Ević. Dolazio je i Jokić i »bezbednjak« Bešić. Bila su mnoga saslušanja, ispitivanja – no pištolj se nikada nije našao. (Očito je fra Damir svoja sjećanja imao namjeru dopunjavati jer je ovdje ostavio papirić sa sljedećim natuknicama: »Za bilj. lipanj – selo Čelije napušteno, porušeno i spaljeno; ispaljen metak u spavaonici T. Č; slučaj ludila u I. M. Č.)

Došao je tako i srpanj. Samo da spomenem da sam 28. lipnja skromno obilježio treću godišnjicu ulaska u samostan. Pritisци su svakim danom rasli i puno nas je već bilo odlučilo da treba uhvatiti maglu. Ne sjećam se točnog datuma - Ivić, Slamić, Kranjčec, Veinan i ja odlučili smo krenuti. Sve je bilo spremno. I onda je oko ponoći počela jaka minobacačka paljba, mislim na Borovo, tako da je propalo. Za pola sata dobili smo uzbunu. Otišli smo na vozila i opet se ponovilo, kao i uvijek u ovakvim situacijama - nespavanje, hladnoća, zagušljivost i slični osjećaji u transporteru. No sutradan se je sve završilo. Napetost je rasla. Nema se što čekati. Raspravljajnja i dogovaranja su bila svakodnevna. Ali »obezbeđenje« i straža su bili jaki. Došao je tako i četvrti dan srpnja. Prije postrojavanja za večeru vidio sam Ivića, Slamića, Kranjčeca i Samboleca. Rekli su mi da idu malo pogledati gdje bi se moglo izaći. Ja sam pošao poslije postrojavanja s ostalima u kantu. Te večeri naš je vod bio dežuran, a Ivićev vod je trebao biti »obezbeđenje.« Negdje oko 22 sata proširila se vijest da su neki vojnici pobjegli. Bio sam tada u transporteru. Nije mi odmah bilo jasno tko bi to mogao biti. Malo zatim došao je vodnik Ignjatović i tražio mene – jesam li tu – tada sam doznao da su njih četvorica pobjegli. Malo sam se iznenadio kako mi nisu ništa rekli, jer smo i prije planirali zajedno, no nisam se ljutio – dapače, bilo mi je drago da barem netko spasi glavu. Bio sam i zadrijemao kad je došao kurir i rekao da se javim poručniku Bojeviću. Malo sam se uplašio. No pošao sam. Došavši u oficirsku spavaonicu javio sam se poručniku. Reкао je da izgleda kako su Ivić i još neki iz prve čete pobjegli. Znao je da smo se družili pa me je pitao jesam li znao da će pobjeći – a ja, kao iznenađen da je on pobjegao – rekao sam da nisam imao pojma o tome. Tražio je njegovu adresu koju mu nisam dao jer je nisam znao, niti je ni danas (2. 9. 1991.) znam. Uzeo je zatim moju adresu i adresu bogoslovije u Rijeci, jer je znao da učim teologiju. Dao mi je zatim »uputstva« kako trebam postupiti ako do-



znam da netko planira bježati, i pitao me je kako se ja osjećam, imam li problema s članovima posade... Rekao sam da mi smeta što se priča o Hrvatima, što vozač Tojković naziva ustašom Željka Božića, koji je bio došao u naše odjeljenje... Rekao je da će se on o tome pobrinuti. Otada sam za njih postao opasan. A i vojnici, od kojih posebno Srđan Jovković, često su me pitali: »Još si tu?« Odmah sutradan, 5. srpnja imali smo »informisanje« zamjenika komandira bataljuna kapetana Beluševića. Rekao nam je da nismo ništa izgubili time što su pobjegli – da smo samo dobili – jer su se naši redovi pročistili. Nazvao ih je doslovno »p.« i rekao da su dvojica uhvaćena, a da će dvojica vjerojatno završiti negdje u žitu. No, to je već istog dana opovrgnuo »Večernji list« svojim člankom da su četvorica vojnika koji su pobjegli iz vukovarske vojarnje sretno stigli u Zagreb. Bili smo sreti, ali i žalosni što smo mi još uvijek ovdje. No, nismo gubili nadu. I moje su molitve postale žarče. Preko radija smo bili u tijeku događaja vani, tako da kapetan Belušević svojim »informisanjem« nije postigao željeni cilj. Dapače, poslije smo vidjeli da je te noći, ili jutro 5. srpnja kasarnu napustio još jedan naš razvodnik, Zaviša Pavičić iz Slavenskog Broda. Odmah nakon »informisanja« kapetan Belušević me je pozvao na stranu i pitao me je doslovno kako to da nisam pobjegao i ja s Ivićem, kada smo bili tako dobri prijatelji i kolege. Rekao sam da to još ne planiram. A vojnicima – pošto su se gotovo svi pozivali na Ivićev bijeg – rekao sam da on rukovodi akcijom izvana, a ja iznutra – te da ću ja posljednji otići – tek kad svi ostali iziđu. Tih sam dana dobio i počasnu pratnju: bio je to mlađi vodnik Aleksandar Tomić – Koka. U to sam se uvjerio kada su se određivale dužnosti. Netko je predložio da ja budem pomoćnik dežurnoga – na što je drug vodnik odgovorio da ne mogu ja, jer kako će me nadgledati da ne pobjegnem. No, meni to nije ništa značilo, jer sam nastavio »živjeti« kao i prije. Ti su dani stvarno bili puni planiranja. Početkom srpnja ukopana su tri tenka. U tenkovskoj četi bili su N. Lubenjak i S. Sakač – oni su također bili »opasni« i izgleda da su i oni imali pratnju. Pokušavali su bježati i oni, ali noću je bilo jako opasno. Čim si bio na krugu poslije deset sati – odmah si bio optužen da bježiš – pogotovo ako si Hrvat. Opasnost su bila i jednonacionalna okupljanja. Sjećam se, jedne večeri poslije večere sjedili smo u parku G. Šimac i ja. Naišao je Belušević i odmah »intervenisao«: zašto nismo s ostalima iz čete, zašto se izdvajamo... Tih smo dana psihički dosta pretrpjeli, ali i ojačali.

Bio je puknuo glas da će jedan tenkovski vod ostati u kasarni, a ostali da će poći zamijeniti one na položajima u Borovu. Skinut je i šator gdje smo jeli, a prešli smo jesti u kuhinju. U transporteru i tenkove stavljene su vreće sa zemljom. Tih dana popio sam prvo pivo – i to po dva-tri u danu. Pio sam i do tada, ali nikada nisam popio cijelo pivo. I tako. Napetost je rasla. Prije se pucalo samo noću, a sada već nije bilo ništa čudno čuti pokoji rafal usred dana. Iskreno govoreći, bio sam se pomalo »ohladio« – možda zbog učestalih »duhovnih« nagovora. No, jedan me je telefonski razgovor zapalio. Naime, zvao sam kući – i otac je tražio da bi razgovarao s komandantom. Meni se je tad smučilo. Što? O čemu? Pitao sam. Nije rekao ništa, nego me je pitao znam li da se mnogi vojnici koji su otišli na vikend ili odsustvo

nisu vratili u kasarnu. Valjda se je bojao reći da su pobjegli. Kako ne bih znao – rekao sam – ima toga i kod nas. Od tada je žar za bježanjem bio još jači. Bilo mi je jasno što je otac htio reći. Prilika se je tražila svakoga časa i na svakome mjestu. Jedne večeri bio sam takoreći jednom nogom vani. Ne znam zašto sam odustao. Možda zato što sam bio sam, a uvijek sam govorio da sam ne bih nikada bježao. Bilo je to tamo iza paviljona oko devet sati – malo prije nego što je izišlo »obezbeđenje« paviljona. Bilo se je smračilo. Na igralištu nije bilo nikoga – bio sam možda na pet metara od ograde. Vratio sam se. Bilo je to možda koji dan prije 11. srpnja.

Jedan od pokušaja bijega bila je i inscenirana bolest. Naime, smatrao sam da ako bi me poslali na pregled u Novi Sad – što su mnogi činili – lakše bih uspio pobjeći iz Mitrovice ili Rume. Tako sam pošao na pregled žaleći se na bolove u desnoj strani trbuha – kao slijepo crijevo – jer su mi simptomi bili poznati (od pred nekoliko godina). Izgleda da je uspjelo – dobio sam uputnicu za vađanje krvi u vukovarskoj bolnici. Otišli smo tako nas petorica, s pratnjom poručnika Dema Muse. No dvojica su prije trebala ići zubaru, i ostali su ušli u zgradu – ostali smo vani samo vozač i ja. Bila je to zgodna prilika – nigdje nikoga, a grad na domaku. Ni danas mi nije jasno zašto nisam tada bježao. Otišli smo poslije u bolnicu. Pred ulazom bio je »mupovac« s puškom i s dva slijepljena okvira. Susreli su nam se pogledi. Pokušavao sam mu dati kakav znak, ali su ostali bili oko mene. Nakon što sam dao krv, vratili smo se u kasarnu, i ja sam očekivao nalaze i daljnje upute, no došao je 11. srpnja.

Koji dan prije toga dana »izbavljenja«, nakon večere krenuo sam prema telefonu. Ispred komande stajali su kapetani Kragulj i Ristić. Normalno sam prošao, pozdravio, kad me nakon nekoliko koraka pozove Kragulj. Vratio sam se, pozdravio: »Izvolite...« Kad me upitao, kamo idem, što ću tamo, i da me je već tri-četiri puta vidio kako prolazim tamo. Kako stvarno tog dana nisam išao tamo, osim ujutro jednom, rekao sam mu da me je možda zamijenio s onim vojnikom iz pozadine, s kojim me je mnogo vojnika poistovjećivalo, zbog slične face i tamnih naočala. Rekao je: »Ne mijenjam ja one koji nose lanac oko vrata. Znaš li tko nosi lanac oko vrata?« Pitao me je: »Što imaš na njemu? Skini to!« Počeo je vikati. »Imam križ«, rekao sam. »O, vidi, vidi – krstača i petokraka – ne ide to zajedno kod nas« rekao je. Odgovorio sam da po novim dopunama Pravila službe može ići, ali da se to ne smije vidjeti, i tako smo se počeli doslovno prepirati, dok se nije uključio kapetan Ristić rekavši da se može nositi, ali da se ne vidi. A meni se i nije vidjela »krstača«, nego samo možda lančić oko vrata. Tu me je razbjesnio. Vidio sam da nemam šanse – zapravo nisam se htio svađati. Skinuo sam lančić za pola sata, a poslije ga opet vratio.

Tih dana bio sam dosta nervozan, jer vrijeme je prolazilo, situacija se je sve više zaoštravala. Teška srca smo promatrali policijske patrole, koje su dosta često prolazile pored kasarne. Oficiri su postajali sve drskiji svojim postupcima i izjavama. A 11. dan mjeseca srpnja počeo je kao i svi ostali. Tog dana nije vrijedilo ono, da se po jutru dan poznaje. Ništa posebno. Popodne je naš vod preuzeo unutrašnje službe – tako da je i meni pripalo požarstvo u autopradu. U 16 sati

počela je moja smjena. Nešto prije 17 sati u park je dovezeno vozilo kapetana Kragulja, a za njim je došao i on. Odmah zatim došao je jedan vojnik uzeti svoju pušku, koja je bila kod mene. Za požarstvo smo morali imati pušku, a kako sam ja zadužio pištolj, uzeo sam pušku od tog vojnika N. N. On mi je rekao da smo dobili uzbunu. Pošao sam pitati kapetana što da radim, da li da idem na vozilo ili da ostanem na požarstvu. Zapravo, ni ja tada nisam bio baš odlučan ići jer mislio sam ako je stvarno nešto ozbiljno, bolje je da ne idem. A opet ako nije ništa, ne isplati se umarati bez veze, no ipak nekako je u meni prevagnulo da bih išao. On se međutim malo premišljao, a onda je rekao neka ostanem. Poslao me je zatim da pozovem vodnika Isića. On je bio u od oficirskoj spavaonici. Kako je tamo bio i moj komandir čete (poručnik Bojević), upitao sam i njega da li ću ići. On je rekao da, ako se bude pošlo nekamo, neka idem i ja, ako ne, neka ostanem na mjestu požarnoga. Dok sam se ja vratio u autopark, vozila su već bila spremna za izlazak. Odmah sam uskočio u transporter, i krenusmo. Odmah preko puta kasarne ljudi su izašli iz kuća. Nijemo su gledali. Kroz puškarnicu sam izvukao ruku i mahao, međutim nitko nije odgovarao. Osjećao sam se bijedno. Što ti ljudi sada misle o nama, o meni? Što im znači sada moje mahanje...? Negdje pred izlazak iz grada vidio sam patrolu MUP-a. Pokušat ću mahnuti njima, pomislih. Kad smo se približili, ispružio sam ruku van, podigao dva prsta i mahao. Odmah su se oduševili, i podigoše i oni dva prsta i mahahu. Mene je tada svladao neki osjećaj radosti. No transporteri su brzo odmakli i više nisam vidio naše policajce. Na samom izlazu iz grada bila je barikada, oboreno stablo. Zaobišli smo i nastavili dalje. Produžili smo tako, možda dva-tri kilometra izvan grada. Onda smo stali i na jednom sporednom putu okrenuli transportere. Vratili smo se nazad u kasarnu, parkirali transportere, skinuli oružje, vratili municiju, kad opet viknuše: »na svoja mjesta!« O, što li je sad? Sjeli smo u još uvijek užarene transportere nakon što smo ponovno uzeli oružje i municiju, i krenusmo. Sjećam se da sam prije izlaska, na »plaži« kod hidranta, vidio Kraljevića i Jovkovića. I oni su vidjeli mene. Mahnuo sam s dva podignuta prsta – na što mi je Kraljević na isti način odgovorio, a Jovković me je otpratio tek bljedim pogledom i ciničnim osmijehom. Zatim, kod kamiona su sjedili Udovičić i Marijan Žlabravec (ili onaj drugi Zagrebčanin?), mahao sam, pokušavajući uhvatiti njihov pogled, no oni su tada bili zaokupljeni nekim dubokim razmišljanjima, tako da mene nisu uočili. Izišli smo iz kasarne. Sve se je ponovilo kao prvi put. I policajci su još uvijek bili tu. Izašli smo iz Vukovara, prošli barikadu, i mjesto gdje smo se prvi put okrenuli. Do malo vremena stigli smo u prvo selo do Vukovara – Negoslavce. Stanje je ovdje bilo drukčije nego u Vukovaru – ljudi su izišli na ulice i oduševljeno pozdravljali i mahali, što je bila potvrda da smo ušli u srpsko selo. Svjedočile su o tome i srpske zastave. Nastavili smo tako preko Oriolika, Slakovaca, Sremskih Laza, Jankovaca... Bila je to paklena vožnja. Iznutra grije motor, koji je na sredini transportera, a izvana pripeklo sunce. K tome, obloga ventilatora nije bila dobro stegnuta, još od kvara u Kuzminu kad smo dolazili, tako da je topli zrak puhao na sve strane. A znoj navro kao voda iz spužve. Grlo suho kao barut, a voda u »žabi« samo što ne prokupi. A još ako se

uračuna tutnjava motora, pa u obzir mora se uzeti i nacionalni sastav posade: 3 Srbina (čista četnika), jedan Albanac, jedan jugoslavenski orijentiran musliman, ja i još jedan maloljetni Hrvat (Ž. Božić iz Sunje)... Negdje na tom putu, ne sjećam se točno mjesta, sreli smo jednu kolonu (vojnu) s transporterima vojne policije na čelu i začelju, a između njih nekoliko vojnih kamiona i četiri »civilna« kamiona šlepera pokrivena ceradama. Po vozačima bi se reklo da su rezervisti, ali nije za odbaciti da su išli naoružavati Mirkovčane. Kolona se je kretala prema Vukovaru. Hladan znoj oblio me je kada sam kroz puškarnicu ugledao na tabli »Mirkovci.« Isuse i Marijo! Gdje smo to došli? Uplašio sam se jer mi je bila poznata suradnja četnika i vojske, a Mirkovci su bili poznato četničko središte. Bojao sam se da nije izbio kakav sukob između njih i Vinkovaca. Hoće li ovo biti prvo ratno iskustvo? S tim što ću ja biti na pogrešnoj strani. Dok sam tako razmišljao, stigli smo u središte sela. Bila je tu crkva na maloj uzvišici s mitraljeskim gnijezdima ispred, supermarket, ambulanta. Na tom trgu bilo je tridesetak ljudi, no odmah su pristizali i drugi. Tu smo okrenuli vozila i opet ih poredali u kolonu. Ubijala me je neizvjesnost. Nitko nam nije rekao kamo i zašto idemo. Tu smo čekali, a što i koga, nitko od nas nije znao. Ubrzo su se počeli približavati ljudi, slijedila su upoznavanja, »informisanja«, a bilo je i piva i Cole za sve. Uzeo sam i ja pivo. Dobro je došla, iako je bila »srpska.« Promatrao sam ta lica ljudi, žena, djece. Moglo se vidjeti oduševljenje, nisam se baš ugodno osjećao. Ne bih zapravo nikome poželio taj osjećaj. Zadržali smo se tako možda nešto više od pola sata, nakon čega smo se zaputili natrag. Već je bio pao prvi sumrak; zapravo, Mirkovce smo napustili baš u zalasku sunca. Kako su oficiri bili na čelu kolone, mi pozadi vozili smo s otvorenim lukovima, iako je bilo zabranjeno. Stigavši u Jankovce, na ulazu u selo s desne strane vidio sam jednu kuću pogodenu minom – velika rupa na krovu, polupana i polomljena stakla, razbijena vrata... stravično. Malo dalje ostatci zapaljenog automobila, kao barikada preko pola ceste. Stigli smo istim putem do Sremskih Laza, gdje smo kod crkve skrenuli ulijevo i sporednim putem nastavili izvan sela i produžili dalje poljskim putem. Na izlazu iz sela, u improviziranoj kolibi bila su dva čovjeka (kao straža), naoružani, jedan lovačkom puškom, a jedan s M48. Inače, i na izlazu iz Mirkovaca, javno se vidjelo nekoliko ljudi s M48. Gdje je sada ta vojska koja toliko priča o razoružanju? Što se tim ljudima sada ne oduzme oružje?

Iza Sremskih Laza pred nama se otvorilo široko slavonsko polje. Iako zarobljeni u transporteru, kako sam već rekao, vozili smo otvorenih lukova, tako da su mi ruke, prsa i glava bili vani, a nogama sam stajao na sjedalu; osjećao sam se nekako slobodan. Širina i prostranstvo djelovali su duboko na mene. Mogao sam osjetiti miris zrele pšenice, nošen vjetrom. U lice je udarala svježina, jer već je bila pala rosa. Ne znam je li mi učinilo ili je stvarno iz daljine dopirao zvuk zvona. Vjerojatno mi se to učinilo jer bi buka motora nadjačala zvuk zvona. Impresioniran svim tim, počeo sam razmišljati o slobodi. Kako bi bilo lijepo sada potrčati po ovim poljima, bez straha i bojazni da će netko nervozan povući okidač na tebe. Trčati po poljima, možda bježati. Da, bijeg. Žarulja se je upalila. Zar nije jednostavno izaći

na krov transporter a i skočiti u ovu slobodu. Potrčati kroz kukuruze. Tko te može naći. Da, jednostavno je, ali opasno. Tko ti garantira da neće netko pucati, tražiti te, a onda, kamo ćeš doći, na koga ćeš naletiti? Ne, previše je opasno. Razmišljam kako bi bilo lijepo doći u neko hrvatsko selo. Ljudi bi sigurno pomogli. Ali, što bi bilo kada bih upao među četnike? Teren ne poznajem. Ova širina ubija. Kao nasred pustinje; ne zna čovjek kamo krenuti. Ništa od toga. Već sam se spremao kako ću u kasarni svojima pričati kako je bila lijepa prilika za bijeg, kao i ona kad sam išao vaditi krv, i kako je nisam imao hrabrosti iskoristiti. Odjednom, sjetih se patrola MUP-a na izlazu iz Vukovara. Sve ovo moglo bi se ostvariti tamo. Imao bih zaštitu. Shvatili bi o čemu se radi. Kako ću sam? Kako ću ostaviti ostale u kasarni?

Ohrabrio sam se. Treba iskoristiti ovu priliku, pogotovo sjećajući se tolikih neuspjelih pokušaja. Tako razmišljajući nisam ni primijetio da sam se približio nekom selu. Sjećam se da se je osjetio miris svinja kad smo u njega ušli. Pomislio sam da su to Svinjarevci (selo), ali ono je bilo na drugoj strani. Po oduševljenju ljudi odmah sam shvatio da je to srpsko selo. Pobjoao sam se za svoj plan. Pogotovo kada smo se zaustavili u selu. No, za oko deset minuta opet krenusmo. Bili su to Negoslavci, iz kojih smo opet izišli na cestu s koje smo i izišli. Odlično. Vraćamo se istim putem. Samo da patrola još bude tamo. Obuzela me je trema, ili možda strah, ni sam ne znam što. Bio sam jako napet. Približavali smo se Vukovaru. Da ili ne, posljednji sam se put upitao. Da, i samo da! »Potpisao sam.« Uzdrhtao sam kad smo prošli pored table »Vukovar.« Polako sam se pripremao. Sjetio sam se tada pištolja i municije na svom opasaču. Nema sada vremena za to. Radilo se o sekundama. Odjednom, možda pedesetak metara ispred nas, ugledao sam na onome istom mjestu policijski auto, i čini mi se, tri policajca i nekoliko civila, sve to s lijeve strane ceste. Poslije sam doznao da se to mjesto zove Sajmište. To je možda pet stotina metara od kasarne, od izlaza na KPS (možda ipak malo više). Za koju sekundu stigli smo na to »blagoslovljeno« mjesto. Policajci su bili tu na desetak metara od mene. Bože, pomozite! Pogledao sam vojnika ispred mene na mitraljezu, bio je to Albanac, Selim Ilias. Gledao je u smjeru policije. Bili su to djelići sekunde. Dalje se sjećam da sam se našao na asfaltu, napravio nekoliko koraka od ceste i priljubio se uz zemlju. Pretpostavljam da sam izišao na krov, spustio se na blatobran i onda skočio, ali zapravo se ne sjećam. Dok je prolazio transporter iza mene, čuo sam sa strane glasove: »Lezi dolje!«, pogledao i u grmlju vidio ljude s puškama. Transporteri su prošli. Klecavih koljena pošao sam prema ljudima. Prihvatili su me i odveli malo dalje od ceste u mrak. Nisam mogao stajati na nogama. Sjeo sam na zemlju. Ljudi su pažljivo promatrali prolazak posljednjeg transporter a, jer postojala je opasnost da zapucaju ako su me vidjeli. No, hvala Bogu, sve je prošlo u redu. Bilo je oko 22 sata. Prišla su mi dvojica muškaraca, vidno uzbuđeni, izgrlili su me i izljubili. »Ne boj se!« govorili su, »bilo da si Srbin ili Hrvat, ne boj se, na sigurnom si!« Malo me je zagicala ta riječ »bilo da si Srbin«, no ubrzo je došao jedan čovjek s hrvatskim grbom na kapi - odahnuo sam. Bilo ih je možda desetak. Jedan od njih uhvatio me je ispod ruke i odveo me u kuću. (Poslije je fra Damir doznao da je to bio Josip Zeljko, i u svoj rukopis

upisao je njegovo ime. Tu je ostavio i isječak iz Slobodne Dalmacije s njegovom osmrtnicom od četvrtka 13. ožujka 1997., na kojoj između ostalog ispod križa piše: »Pet punih godina nade i neizvjesnosti za nas su nažalost završili. Dana 19. veljače 1997. identificirano je tijelo našeg sina, supruga, oca i brata – Josip Zeljko, dočasnik HV 1953. – 1991. zločinački ubijen na Ovčari kod Vukovara.« Tu je i papirić koji je fra Damir očito još prije napisao s podacima o članovima Josipove obitelji, i bilješka: »O Jozi se ništa ne zna od pada Grada. – Škorpion zakopan u krugu bolnice u Vukovaru, a opasač uništen iste noći 11. srpnja 1991.«)

Jedva sam hodao. U kući je čekala njegova žena. Odmah mi je donijela čašu soka. Uspio sam popiti samo pola. Na zidu sam ugledao sliku Gospe (mislim Lurdske) i preko nje krunicu. Spontano sam prstom pokazao prema slici. Polako sam dolazio k sebi. Počeli smo pričati: odakle sam, kada smo došli, što smo radili... Uzbuđenju nije bilo kraja kada sam rekao da sam fratar. U kući sam se zadržao desetak minuta. U međuvremenu moj domaćin se zainteresirao za moj pištolj. Što ću s njime? Kako sam ga se želio što prije riješiti, dao sam ga njemu, na njegovo sveopće zadovoljstvo, zajedno s 50 metaka 7,65 mm i mojim uprtačima. Bio je to škorpion br. 5954. Poslije sam uvidio da sam učinio pogrešku, jer su me pitali jesam li imao oružje. Trebao sam ga donijeti u štab. Onda je došao jedan drugi čovjek i rekao da možemo krenuti. Izišli smo iz kuće, pred njom je čekao auto. S tim drugim čovjekom i još jednim otišli smo autom u grad. Još uvijek uzbuđen promatrao sam ulice ne bih li prepoznao da sam već prolazio ovuda, no nije mi bilo ništa poznato. Za koju minutu stigli smo u centar i stali u jednoj sporednoj ulici ispred velikog luka na kojem se vijorila hrvatska zastava. Na ulazu ljudi u maskirnim uniformama ZNG RH (Zbor narodne garde Republike Hrvatske). Ušli smo u zgradu. Na hodniku još gardista. Kroz uski hodnik ušli smo u ovelu kancelariju s plavim podom i velikim zelenim stolom po strani. Na frontalnom zidu hrvatski grb i Predsjednikova slika. Sa strane na koplju zastava. U desnom kutu bio je hladnjak i na njemu TV, ili je TV bila na jednom ormaru, a na ormaru hladnjak. Ispod slike i grba kancelarijski stol, a za njim debeljuškasti pročelav čovjek, od četrdesetak godina. U kancelariji je bilo još nekoliko ljudi, neki u uniformi, a neki u civilu. Slijedi izvještaj i upoznavanje. Proglašen sam »herojem.« Još kad su čuli da sam fratar... zbijali su i šale, govoreći: »Lako njemu, njemu Bog pomaže.« Sjetih se tada retka psalma: »...anđelima svojim zapovijedi... na rukama će te nositi da se ne spotakneš...« Jesu li i mene anđeli nosili da se ne spotaknem kada sam skakao s transporter a? Nizala su se pitanja... Kako? Gdje? Kada? Gotovo su više pričali oni koji su me doveli nego ja. Sledio sam se kad sam od jednog čuo da je repetirao pušku kada je vidio da skačem. Mislio je pucati, ali kada je vidio da sam ostao ležati na zemlji, pomislio je da je ono što je i bilo...

Dali su mi majicu ZNG. Iz košulje sam izvadio stvari koje sam imao kod sebe: krunicu, maramicu, adresar, novčanik, sat... Kad odjednom u kancelariju upade jedan čovjek i kaže: »Stigli su ti drugovi.« Istog časa pomislio sam da su Udovičić, Lubenjak, Sakač, ili netko od naših, ali bila su to trojica vojnika iz vukovarske kasarne: Aljoša Jakončić vodnik iz Dobrova kod Nove Gorice, Dra-

gomir Kasanović iz Virovitice i Robert Dugeč iz Splita. Toga Slovenca sam poznavao iz viđenja, ostali su mi bili nepoznati. Zanimljiv je njihov način na koji su uspjeli izaći. Razvodnik (ili komandir?) straže je bio naš čovjek, i on je tu trojicu sproveo kao patrolu. Kada su došli na zgodno mjesto (negdje kod promatračnice) samo su prekoračili ogradu i eto ih na slobodi, a iza ugla ih je čekao auto, jer su imali dogovoreno. Zadržali smo se tako još malo, a onda smo otišli na »skidanje«, i to ravno u »Namu« – Robnu kuću. Dobili smo novu odjeću. Zatim smo se još malo zadržali u jednoj kancelariji, odakle sam se javio braći u Rijeku. Kući se tada nisam javio. Bojao sam se da bi se oni još više zabrinuli. Mislio sam da se bolje javiti kada budem na sigurnome. Ostali su se tada isto javili kućama. Fra Stipi sam samo rekao da sam na sigurnom, na drugoj strani. Sve je bilo jasno. Nakon možda sat vremena vratili smo se velikim kamionom u štab. Bila je već blizu ponoć. Ponovno smo zasjeli i raspričali se. Bio sam umoran i oko 2 sata odveli su me na »spavanje« u stražaru. Ostali su još ostali. Ali od spavanja ništa. Unatoč umoru, zadrijemao sam možda pola sata, ostalo je bilo odmatanje filma proteklog dana. Još uvijek nisam sve to mogao vjerovati. Bilo je to previše naglo, neplanirano. Nisam bio spreman za to. Bilo mi je žao onih koji su ostali. Protiv sna bili su i komarci, jaki kao i u kasarni. Došla je i zora. Svanuo je 12. srpnja. Izišao sam van i potražio ostale. No, oni su još spavali u skloništu ispod zemlje. Za malo vremena izašli su i oni. Nastavili smo razgovore od noćas. Planirali budućnost. Bili smo nestrpljivi – željeli smo što prije krenuti »na Zapad« prema Zagrebu. No, trebalo je čekati sigurnu vezu jer okolina je puna četnika. Jedinu slobodan put prema Vinkovcima je onaj preko Bogdanovaca i Marinaca. U kasarni su nam pričali kako je sve blokirano, i kako nema izlaza iz Vukovara. No poštu smo redovito primali, pa smo znali da ipak mora postojati neka rupa. Negdje oko 10 sati obavijestili su nas da je stigao još jedan. Pošao sam vidjeti. Bio je to Logator iz Splita, desetar. On se je razbjesnio sinoć kad je doznao da su njegovi drugovi otišli bez njega. Jutros je obukao civilno odijelo ispod uniforme i uspio bez problema izići na KPS-u. Otišao je u jednu gostionicu, kad mu se približi jedan dečko (od 13 godina), upitavši ga što tu radi. Ovaj je odgovorio da je on na zadatku. Tada mu je mali rekao: »Ajde, šta glumiš, vidio sam te kad si izišao iz kasarne, ti si sigurno Hrvat i bježiš iz vojske. Dođi sa mnom. Mi ćemo ti pomoći... I mi smo Hrvati.« Pošao je s njim kući, gdje se okupao i najeo, i evo ga sada ovdje. Pričao je o bjesnilu oficira sinoć kad su doznali da su ona trojica pobjegla.

(Na ovome mjestu fra Damir je stavio Umetak II. u kojemu je napisao:)

A što se tiče reakcija na moj bijeg 11. srpnja, napisao mi je Tomislav Udovičić, tada još iz kasarne: »Baš te večeri smo Stipo i ja nešto mutili da li da brišemo ili ne, pa smo zbog toga ostali budni i poslije 22 sata. U 22 i nešto vraćaju se tvoji, pola pijanih od nekih piva što su pokupili usput, uglavnom svi samo opisuju šta su tamo radili. Onda netko dođe do nas i pita jesmo li vidjeli fratra. Za nekoliko minuta, to su već pitala petorica, a za deset minuta Bojević je već postrojio cijelu

četu. Onda smo se Stipo i ja samo pogledali i nasmijali. Sve nam je bilo jasno. Sad su već počela prepiranja kako i gdje si pobjegao, kako te nitko nije vidio, kako si imao muda, i slično. Onda ti je k nama doša dragi nam i ljubljani Dejanović i počeo nas kuriti. Ja sam se odmah zapalio, ali Stipo ga je na finjaka ubio u pojam. Zatim je naišao i Ignjatović. Samo da znaš šta bi ti on napravio da te je vidio. Evo, ovo su njegove riječi: 'Prvo bih ga pustio da malo potrči, pa bih ga upucao u nogu i onda bih ga zavezao za transporter i dovukao ga nazad za nama'. Na to su se Dejanović i ostali (Trajković i komp.) slatko nasmijali i dobacivali još kojekakve indijanske fore za mučenje. Eto, to ti je uglavnom sve što sam ja čuo o reakcijama na tvoje 'dezerterstvo'.«

Bilo nam je drago da se naš broj povećao. Pred nama je bilo popodne puno iščekivanja, u tijeku kojega se još nekoliko Vukovarčana pridružilo ZNG-u. Došao je i jedan Srbin iz Borova Sela. Puno je pričao. Svi smo bili nekako rezervirani prema njemu. Bio je rastavljen, a brat mu je bio na drugoj strani, kako je pričao. Postajali smo sve nestrpljiviji. Došla je i večer. Još se ništa ne zna. U tijeku večeri u štab je stigao i g. Tomislav Merćep, sekretar za narodnu obranu Vukovara. Pozvao nas je, i slijedio je još jedan ugodan razgovor – izvještaj. Interesirao se je o stanju u kasarni. Koliko još ima onih koji misle bježati, kakvo je raspoloženje... Rekao nam je da je za onaj dan kada su naši pošli na Bršadin – silos, bio planiran napad na kasarnu ako se vojska ne vrati u kasarnu.

Došla je tako i kasna večer. Negdje oko 21 sat rekli su nam da ćemo najvjerojatnije još ove noći krenuti. Naime, gardisti su nekim poslom trebali ići u Zagreb, pa ćemo i mi s njima. Odahnuli smo, a nestrpljenje je još više poraslo. Sada se već zna da ćemo krenuti oko 2 sata. Bit će uzbudljivo. Sjeli smo opet za onaj veliki zeleni stol i čekali, kad odjednom u kancelariju dovedoše dvojicu vojnika. Bili su to vojnici iz vukovarske kasarne, imena im ne znam. Bili su iz Sarajeva, obadvojica muslimani. Oni će još čekati vezu za Bosnu. Vrijeme pokreta već se polako približavalo, već je bio naručen i minibus. Ponudili su nam bismo li pošli malo odspavati prije nego krenemo. Ma tko će spavati, tko može sada spavati? Daj samo da što prije krenemo. Stigao je autobus. Slijede pozdravljanja, zahvaljivanja, dobre želje...

Konačno je došao i taj nestrpljivo očekivani trenutak pokreta. Pred nama je bila opasna noć istočne Slavonije, i put prema Zagrebu. Ulice Vukovara su bile puste, jedino na izlazu straža, dajemo signale, i prolazimo bez zaustavljanja. Našli smo se na otvorenom prostoru, na još neasfaltiranom (jedinu pouzdan izlaz) putu prema Bogdanovcima. Nije baš bilo ugodno. S nama su bila trojica naoružanih gardista, ali ipak moram priznati da sam se vozeći u transporteru sigurnije osjećao. Pred Bogdanovcima i Marincima, iako znamo da su straže naše, u ruke se uzimaju puške. Prolazimo bez zaustavljanja. A tijekom vožnje dolazile su mi svakakve misli. Što me čeka tamo? Kamo poslije, jer priča se da je sve puno KOS-ovaca, zbog sve većeg broja »dezertera.« Zamišljao sam susret s braćom, jer mi je Rijeka bila prvi cilj, i s roditeljima. Kako će sve to izgledati? Kada će biti? Uzbudjenje i napetost bili su veliki. Dobrim dijelom puta ostali su spavali. No ja nisam ni sanjao o snu. Bilo je ugodno uživati u izlasku sunca. Jutarnja sumaglica upotpunjavala je

ugodaj. Sela ne miruju. Ima grupica ljudi po selu. Nikad se ne zna, a nije dobro biti iznenađen u ovakvoj situaciji. Došli smo i pored Vinkovaca. Sjetio sam se Plavšića i Fabijančića, vojnika iz ovoga grada koji su služili sa mnom. U gradu je, može se reći, dosta živo. Još radi nekoliko kafića. Na nekoliko mjesta MUP kontrolira promet. Zaustavili smo se na prijelazu pruge čekajući da prođe vlak. I tu je bila straža u odorama garde. Započinje razgovor. Naši pratitelji pripovijedaju da voze »vojnike« u Zagreb. Vinkovčani su oduševljeni, hoće nas vidjeti, pozdraviti. Nakon prolaska vlaka, nastavljamo, već s malo manje napetosti. Naime, tada još nije bilo sukoba na ovim stranama. Uskoro smo izišli na autoput. Vožnja je postala ugodna, ali spavanja nije bilo. I zapjevali smo, one pjesme koje su za nas vojnike vrijedile kao nacionalističke i strogo zabranjene. Naježio sam se pjevajući. Zar je moguće da sada mogu punim glasom i otvorenim ustima pjevati ono što sam još preključer mogao samo u mislima pjevati, ili eventualno daleko od neprijatelja s odabranim društvom samo ispod glasa pjevušiti? Uostalom, da li je ovo sve istina? Putujem li to stvarno s gardistima prema Zagrebu? Još uvijek mi se to činilo nestvarnim, iako je već započinjao drugi dan otkako sam u civilnom odijelu. Rane su bile duboke i teško su zarastale. Konačno stigismo i pred sam Zagreb. Bilo je dirljivo. Taj grad, u kojemu se toliko toga dogodilo otkako sam bio u žici. Tu je pred malo vremena proglašena samostalnost Republike Hrvatske. Tu je izvršena svečana smotra Zbora narodne garde, što sam imao priliku i na TV gledati. Još lani vraćen je stari izgled i ime Jelačićevu trgu vraćanjem Bana na trg, o čemu sam mogao samo u novinama čitati. Kroz dosta gust promet probijamo se do centra. Prolazimo pored samog Jelačićeva placu i stižemo nakon strme uzbrdice do prvog odredišta. To je, mislim Komanda Zbora narodne garde i Ministarstvo obrane Republike Hrvatske na Tuškancu. Ušli smo unutra. Bilo je oko 8 sati, i najprije smo otišli na doručak u restoran. A »klopa« kakva se samo poželjeti može. I posluga je tu. Tri vrste jela. Pitali smo se - kad je doručak takav, kakav li je ručak. Nakon toga poslali smo u vilu gdje je, kako rekoše, svojevremeno rezidirao i sam A. Pavelić. Tu smo dosta vremena čekali, do pred 10 sati. U međuvremenu nam rekoše da će nas primiti gospodin Mesić. Mi smo se samo pogledali misleći da će to biti Stipe Mesić. Ma je li moguće da će nas on primiti? Ma, rekli su - Mesić. Koji bi drugi Mesić mogao biti? I tako smo ostali u očekivanju Stipe Mesića. Negdje oko 10 sati došao je jedan gospodin od oko šezdesetak godina u uniformi ZNG i predstavio se kao pukovnik Mesić. Sami sebi smo se nasmijali. Slijedio je kratak informativni razgovor: odakle smo, kako smo uspjeli pobjeći, što planiramo. Svatko je rekao svoje. Dali smo imena i adrese, i time je bilo gotovo. Bili smo upućeni u prihvatni centar na Sljeme. Naručeno je vozilo i nakon desetak minuta smo krenuli. Nisam znao da je Sljeme tako »veliko.« Put je bio dosta dug. Putem za Sljeme prošli smo kroz Gračane; tu negdje stanuje Udovičić. Ponovno mi je bilo teško što je on još uvijek u onom »Sing-Singu.« Želio sam se vidjeti s njegovima, ali to sada nije bilo moguće. Možda poslije? Iz Gračana je bio i Krešimir Malec, koji je služio u Vukovaru. Konačno, nakon puno zavoja i stalnog uspona stigli smo pred »Tomislavov dom.« To je tamo odmah blizu odašiljača. Bio je to planinarski dom, ili čak hotel.

Bilo je tu puno gardista, uglavnom »dezertera« iz JNA. Tu su bili i Ivan Alilović i Stipica Martić iz Širokog Brijega, koji su bili upućeni na pregled u Novi Sad, ali su iz Mitrovice uspjeli pobjeći. Kod župnika su dobili civilno odijelo, i evo ih ovdje. Ostali su u Gardi. Ovdje daju stražu, a jedna grupa bi danas trebala otići na teren. Interesirao sam se i za Sugja, ali već je bilo prošlo dosta vremena, od svibnja, i on je već bio stari borac, tako da ga ovdje nije nitko poznao. Kada smo stigli, upravo je trajao sastanak u holu. Prijavili smo se u evidenciju. Ja sam na popisu bio 730. Tu su se ponovno interesirali o našim planovima, no mi smo svi htjeli otići u svoj kraj. Odavde sam se javio braći u Rijeku. Rekao sam da bih otišao kod frataru na Kaptol, pa će Stipe javiti tamo da ću doći. Ostali smo tu i na ručku. A »klopa« opet super: meso, salata, sladoled... Kad se samo sjetim onoga »drnča« koji sam preključer jeo. Tražio sam vezu za Kaptol. No, Jakončićevi roditelji će doći po njega, pa ću moći s njima. Tako je i bilo. Oko 16 sati oni su stigli, i nakon pozdrava s ostalima krenuli smo niz Sljeme, prema »belom Zagreb-gradu.« Grad je bio prazan. Popodnevne vrućina dopustila je izlazak samo onima koji su stvarno morali izaći. Stigli smo negdje pod Kaptol, ne znam kako se zvala ulica. Ja sam izišao, pozdravio se, zahvalio, a oni su nastavili put Slovenije. Došao sam tako i na Jelačić-plac. Kako tu ima telefonskih govornica, a žetona sam imao još iz Vukovara, nazvao sam Udovičiće. Javio se je otac, ali je već po običaju slušalicu prepustio mami. Uzbuđenje se je moglo osjetiti i preko telefona. Dogovorili smo da ćemo se vidjeti u Samostanu na Kaptolu oko 18 sati. Laganim korakom krenuo sam prema Kaptolu, ipak s trunkom straha od KOS-a. Ne bih se baš volio susresti s njima. No, prošao sam bez problema. Katedrala je bila otvorena, svratio sam za časak. Pred deset mjeseci (16. rujna 1990.) tu sam bio na misi kada sam išao u vojsku. Katedrala je tada bila prepuna. Sada je prazna, tek po koja bakica. Nisam se puno zadržavao. Krenuo sam prema samostanu nadajući se da tamo znaju da ću doći. Ušao sam, pozvonio. Iz portirnice mi se javio jedan mladić (poslije ću saznati da je bogoslov). Tražio sam o. gvardijana. Nakon malo vremena on je došao, bio je upoznat s mojim dolaskom. Tu sam po ne znam koji put ponovio svoju priču, koju ću sljedećih dana još najmanje desetak puta ponoviti. Dao mi je sobu. Bio sam umoran i spavalo mi se, ali morao sam čekati Udovičićevu majku. Po dogovoru, ona je stigla oko 18 sati. Odmah na vratima suze se nisu mogle zaustaviti. »Pa kako on nije mogao poći s tobom?« njezine su riječi, koje su me ošamarile. Koliko sam puta do sada mislio na one koji su ostali tamo...? Ispričao sam joj cijelu priču. Rekla je da je Tomica zvao, da je rekao da sam pobjegao. Još nekoliko teških trenutaka u samostanskoj sobi za razgovor, i rastali smo se. Obećao sam, zapravo dogovorili smo se da ćemo ostatu u vezi. Tako je sve do danas. Vratio sam se u svoju sobu, i na hodniku se iznenadio vidjevši fra Tomislava iz Ilače. Bio je to radostan susret. On je upravo ispraćao jednoga salezijanskog bogoslova. U kratkom razgovoru doznao sam da on zna za Tomislava Ivića (SDB), i da je on upravo danas (u subotu) otišao put Italije. Kako se je on žurio, o Marijanu nisam uspio ništa više saznati. Tu se je zapravo i rodila prva ideja o mom odlasku u inozemstvo. Fra Tomislav je naime prošle godine bio u novicijatu na Trsatu, tako da smo se u to

vrijeme često vidali. Tu su bili i ostali: fra Rozo, fra Đani, fra Robert, fra Joško... Jako mi je drago bilo susresti se s njima.

Te sam večeri, nakon deset mjeseci, opet obukao habit. Sutradan je bila nedjelja – 15. kroz godinu. Ispovijedio sam se (posljednja mi je ispovijed bila za Uskrs). Ujutro sam s fra Tomislavom išao na grkokatoličku liturgiju na Gornjem gradu. Prošetali smo do Markova trga, vidjeli smjenu straža pred Banskim dvorima. Pred Saborom i okolo njega straže MUP-a i Garde. Bože moj, sada sam i ja bio na onome mjestu gdje se prošlih mjeseci toliko toga dogodilo, i gdje sam s tolikom čežnjom želio doći. Sada sam konačno ovdje. Vrativši se u samostan, doznao sam da bih sljedećeg tjedna mogao s njima otputovati za Rijeku jer će bogoslovi ići na more. Javio sam se i kući. Nedjelju sam uglavnom prespavao, kao i ostale dane, jer nakon dvije besane noći, san je ipak najpotrebniji. A ne mogu zaboraviti ni hranu. Poslije 10 mjeseci uspio sam se pošteno (fratarski) najesti. U ponedjeljak su imali u Zagrebu definitivni sastanak. Doći će i fratri s Trsata, pa se je stoga plan promijenio – moći ću krenuti već u ponedjeljak s Trsaćanima. Na sastanak je došao i fratar iz Vukovara. Toga dana bilo je posebno teško oko Petrinje. Bio je napadnut Donji Čuntić. I fratri su morali pobjeći najprije u Petrinju, a zatim je jedan došao u Zagreb.

U nedjelju je iz Amerike stigao i moj o. provincijal Marijo Šikić, s Generalnog kapitula u San Diegu. On je također u ponedjeljak otputovao u Zadar. Malo smo razgovarali o tome što dalje poduzeti. Rekao sam za onoga salezijanskog bogoslova da je on uspio otići u Italiju. Obojica smo se složili da bi to za sada bilo najbolje, samo je problem bio u mojoj putovnici, koja je bila u pulskom MUP-u. Došlo je tako i popodne u ponedjeljak 15. srpnja (sv. Bonaventura). Nakon svečanoga ručka, malo odmora, a onda put pod noge. Fra Emanuel Hoško, fra Mihael i, čini mi se, fra Serafin bili su na sastanku u Zagrebu, i zajedno s njima krenuo sam prema moru. Put je bio napet. Nikako stići. Tek negdje poslije 19 sati ugledah Učku i more s obronaka Gorskog kotara. Bili smo blizu Rijeke. Sunce je već bilo zašlo iza Učke. Za malo vremena stigismo na riječku zaobilaznicu i tunel Trsat. Kad smo izašli iz njega, s naše lijeve strane pokazala se Trsatska gradina i Marijino, meni jako drago, svetište. Pred nama je Rijeka, još uvijek ona stara Rijeka, gdje sam prošle godine završio svoju prvu godinu teologije. Kozala, groblje, tunel i pred nama se stvorilo Svetište sv. Nikole, s »tornjem« u skelama. Posljedica je to neprecizne gradnje poduzeća iz Čakovca. Prošli smo crkvu i okrenuli na raskršću. Vratili smo se natrag do crkve. Zahvalio sam mojim dobročiniteljima. Nakon pozdrava oni su produžili put Trsata, a ja sam preko zgnječene ograde preskočio i našao se pred crkvom.

Sve je isto kako sam i ostavio. U kuhinji gori svjetlo, čuje se zveckanje suđa. Drhtavom rukom pokušao sam na staklo pored vratiju. Srce je jače kucalo. Oblio me je znoj. Nitko se ne pojavljuje. Pokušao sam još jednom. Kroz roletne pokazao se fra Vlado. Uzdahnuo sam. Konačno. Kod kuće. Vrata se otvaraju. Tu je već i gvardijan fra Stipe. Jedva stojim na nogama. Uzbuđenje je preveliko. Prvo se pozdravljam sa Stipom. Gotovo godinu dana živjeli smo skupa. On je prvi doznao u četvrtak navečer da sam na drugoj strani. Također je on jedini znao da sam stigao

u Zagreb. Uspio sam zadržati suze. Uzbuđenje se vidjelo i na njegovu licu. Ne sjećam se nažalost prvih riječi, ali bile su onako, u stilu: »Dobro došao! Stigao si ipak!« »Evo me, Bogu hvala«, odgovorio sam. Pozdravljam fra Vladu, i idemo u blagovaonicu. Po ne znam koji put posljednjih dana na mene je bila ispražnjena vreća pitanja, a ja sam mogao odgovoriti samo jednom, do sada već napamet naučenom pričom, ali istinitom, proživljenom u posljednja dva mjeseca, s vrhuncem u četvrtak, na Dan sv. Benedikta, 11. srpnja navečer. Danas, na dan kad sam stigao u Rijeku, bio je Sv. Bonaventura, 15. srpnja. Tu je bio i fra Mijo, i fra Roy, koji su ove godine u Rijeci pohađali teologiju. Fra Josip Vidas bio je tih dana na godišnjem odmoru. Oko 22 sata pošao sam na »noćni odmor«, koji mi je još uvijek bio potreban, a za sutra smo se sa Stipom dogovorili da ćemo poći u Pulu pokušati dobiti svoju putovnicu. Sutradan, dakle u utorak, malo poslije oficija i doručka krenuli smo »preko Učke« prema Istri. Ne sjećam se tadašnjih osjećaja, ali za pretpostaviti je kakvi su bili. Po izlasku iz tunela u istarsku stranu, u misli mi je, kao i svaki put kad prolazim ovuda, došla pjesma »Krasna zemljo Istro mila, dome roda hrvatskog.« Pitao sam se je li ta Istra svjesna situacije u Hrvatskoj, jesu li se probudili, ili su još uvijek »Istrijani.« U ugodnom osjećaju stigli smo u pulski samostan, gdje su nas dočekala iznenađena braća. Svoju »priču« sam i tu morao ponoviti nekoliko puta. Fra Stipe i fra Matija otišli su nekakvim »fratarskim« putevima dobiti putovnicu, međutim baš toga dana bio je na Brijunima sastanak, pokušaj dogovora primirja, tako da su svi policijski šefovi bili tamo, pa od putovnice nije bilo ništa. Poslije ručka krenuli smo opet natrag »preko Učke.«

Navečer toga dana (16. srpnja) nazvao sam u Zagreb Udovičićeve roditelje. Radošći nije bilo kraja kada su mi rekli da je on u Zagrebu, na sigurnome. Razgovarao sam i sa svojim roditeljima, i dogovorili smo se da će oni prekosutra, 18 srpnja, doći ovamo u Rijeku. Sutradan, 17. srpnja, ujutro fra Stipe je slavio zajedno sa mnom svetu misu po mojoj nakani, u sakristiji. Bila je to moja zahvalnica za spasenje, i molitva za sve one koji su bili sa mnom, za sve one koji su mi pomogli da sada mogu biti ovdje. Toga dana prenijeli smo i moje stvari iz stare kuće, gore u novu. Dan je protekao u napetom iščekivanju sutrašnjeg dana i susreta s roditeljima. Došao je konačno i taj čas. Negdje oko 10 sati zazvonilo je na vratima. Stipe mi je doviknuo: »Evo ih! Stigli su!« Ostavio sam posao u kuhinji i pošao na vrata. Otac je već bio ušao. Konačno se ostvarila višemjesečna mi želja – zagrliti roditelje. Bože moj, koliko li sam puta poželio samo zagrliti roditelje, pa se opet vratiti u kasarnu. Sada je to konačno stvarnost. Potekle su suze na majčinu licu, a ja sam ih jedva uspio zadržati. Bile su to suze radosnice. Stigla je i sestra i muž joj. I opet, kao repriza pitanja, ali ipak u manjoj mjeri nego do sada. Ipak je važnija bila sadašnjost nego prošlost. Majka i sestra su mi se pridružile u dovršavanju ručka, bile su to punjene paprike, jelo koje sestra baš ne voli, ali naći će se već nešto. Usput procurila bi koja rečenica o prošlim danima, ali nisam baš htio puno pričati, samo kratko. Ipak je najvažnije da smo sada opet svi zajedno. Za vrijeme ručka razgovarali smo o budućnosti. Svi smo se složili da je najbolje da idem u inozemstvo, samo je problem bila putovnica, jer iako su se vremena promijenila, bilo je riskantno tek tako doći tražiti putovnicu.

No, pokušat će se nešto učiniti. Malo poslije ručka stigli su o. Alfons i o. Ivan iz Pašmana, došli su u Rijeku kupiti agregat za struju. Pokušat će i oni sa svojim vezama učiniti štogod. Došlo je tako i vrijeme rastanka. Oko 15 sati ponovno pozdravi i zagrljaji. Tko zna do kada? Dan sam proveo u samostanu, strepeći od svakog oglašavanja zvona na ulaznim vratima, jer još uvijek sam bio u tajnosti, i samo kroz prozor, iza zavjese mogao sam promatrati dobro poznate mi »tete« kako dolaze na misu. Priča mi Stipe kako mnogi pitaju za mene, a on samo kaže da sam na sigurnome. Nisu ni u snu slutili da sam samo kojih dvadesetak metara dalje od njih. Te večeri stigao je i Stipin brat s dva prijatelja. Idu u Italiju, pa će noćas ovdje prenoćiti. Sutradan, 19 srpnja, oni su produžili svojim putem, a ja sam se i toga dana prihvatio svojeg posla, spremanja ručka. Zapravo, prije toga išli smo obaviti jedan posao u grad. Naime, kako su moje naočale ostale negdje na sajmištu u Vukovaru, kada sam skakao iz transportera, pošli smo danas po dogovoru do g. Marije Altin, da obavim pregled i dobijem recept za nove naočale. Tu nije bilo problema, ona se već bila dogovorila s profesorom i, nakon kraćeg pregleda, imao sam recept u rukama. Dakle, vrativši se kući, spremio sam na brzinu ručak, juhe je bilo još od jučer, a za spremati malo ribe i krumpira nije trebalo puno vremena. U međuvremenu Stipi se javio moj otac. Dobio je svoju putovnicu. Dogovorili smo se da ćemo večeras pod okriljem mraka doći po nju. Još jedan razlog za napetost: vidjet ću Sutivanac, kuću, crkvu... Vrijeme je prošlo brzo. Vlado je slavio misu u staroj crkvi, i po povratku oko 19 sati, krenuli smo. Pred samostanom smo susreli gđu Anitu Pavini, koja je po običaju kasnila na misu. Prepoznala me je. Rekli smo joj da nikome ne govori. Sunce je zalazilo iza Učke kad je Rijeka ostala za nama. Još jednom se je ponovio dragi mi put kroz Istru. Stigavši u sumrak u Cere, nakratko smo svratili do župnika, petnaestak minuta. Ubrzo smo se našli pred Sutivancem, konačno nakon 10 mjeseci. Bio je već počeo padati mrak. Ništa se nije promijenilo. Bio sam uzbuđen. Pred ujakovom kućom u Dolici, bio je ujak Josip (Bepo) i Romano, nešto su radili ispred garaže. Želio sam se zaustaviti, ali sada još nisam mogao. Produžili smo dalje. Pred skretanjem s ceste prema kući, stigli smo susjede koji su s traktorom vozili neku travu, bojao sam se da me ne bi vidjeli. Sve je prošlo u redu. Oni su pošli u vrt, a mi smo autom pošli gore kod našega sijena. Požurio sam u kuću. Mama je bila sama. Otac je radio popodnevnu smjenu. Otišao sam odmah pokupiti stvari koje moram uzeti. Nešto od robe i pokoju sitnicu, ali najvažnija je bila putovnica; konačno je bila u mojim rukama. Uskoro sam se opet morao skriti. Naime, neki je auto došao pred kuću. Pošao sam u sobu, no uskoro dolazi mama i kaže da je došao otac. Izišao sam iz svoga »skloništa«, ali ne zadugo. Malo poslije došli su po mlijeko, pa sam se opet morao sklanjati. Bilo je to posljednje.

Ubrzo je bila spremna i večera, nakon koje je već bilo vrijeme za »dignuti sidro.« Bilo je naime već oko 22 sata. Odlučili smo krenuti. Onda je otac predložio da pođem pozdraviti ujaka i baku (i ostale) u Dolici. Kako da ne, oduševio sam se. Poći će i oni s nama. Ostavili smo sve na stolu i ne paleći svjetlo pred kućom, krenuli smo. Kad smo stigli pred kuću u Dolici, otac je najprije pošao izvidjeti da nije tko slučajno tamo. Bio je tetak Jože iz Medančići, ali pored njega se je moglo. Pošli

smo u kuću. Ujak Romano nije mogao suzdržati suze. Sjeli smo i zadržali se možda pola sata. Razgovarali smo o svemu, a najmanje o vojsci, jer ja nisam bio raspoložen. Prije odlaska »zapovjedio sam« baki da ne umre još dok se stanje ne sredi. Pozdravili smo se i trebalo je otići. Pozdravio sam i roditelje. Tko zna kada ćemo se ponovno vidjeti? Kroz istarsku noć zaputili smo se prema Učki i Rijeci. Stigavši, u sobi sam našao papirić koji je napisao fra Stipe: da sutra ujutro oko 8 sati mogu s njegovim bratom poći do Zadra. Počeo sam spremati stvari koje ću ponijeti, ali sam umoran legao spavati. Ujutro sam dovršio spremanje, i nakon molitve i doručka krenusmo. Zadržali smo se u gradu jer sam morao kupiti cipele, sa mnom je pošao i Stipe. Oko 9 sati pozdravljamo se na parkiralištu u riječkoj luci, a ja nastavljam sa Stipinim bratom i njegovim prijateljima put prema Zadru. Tu smo na obali sreli i Diega Jardas; svira u našoj crkvi, a sada radi kao taksist. On je također zabrinut za budućnost jer se, izgleda, spremaju crni dani. Nakon desetak minuta razgovora, krećemo kroz gradsku gužvu, prema južnom izlazu, prema Kraljevici. Ima dosta prometa, ali Stipin brat pokazao je svoju spretnost, kao i tijekom cijelog puta. Bila je to »luda vožnja«, gdje se nije poštovao zakon zavoja, pune crte..., ali Bogu hvala sve je prošlo u redu. (Jednom mi je fra Damir rekao da je za vrijeme te vožnje pretrpio više straha nego onda kad je skakao iz transportera. S. N.) Zaustavili smo se nakratko na kavi u Senju. U Zadar smo stigli nešto poslije 13 sati. Ostavili su me kod starog autobusnog kolodvora; oni su produžili put Splita, a ja sam otišao u samostan, gdje su upravo završavali s ručkom. Kako sam došao nenajavljeno, o. Alfons nije spremio dokumente za Italiju, pa ćemo u nedjelju (21. srpnja) navečer poći u Dubrovnik, a u ponedjeljak navečer put Italije.

Sada je već poznato da ću ići u Bitetto, mjesto gdje se čuva tijelo blaženog Jakova Zadranina. Inače sam u Zadru još, prije odlaska u Dubrovnik, u nedjelju navečer (21. srpnja) obnovio zavjete, i iste večeri s o. Alfonsom krenuo prema Dubrovniku. Bila je to prva prigoda da vidim Dubrovnik. Bilo mi je drago, ali i žao što će to biti u ovakvim okolnostima. U Dubrovnik smo stigli sutradan oko 6 sati. Dan u Dubrovniku prošao je brzo. Kupio sam još neke sitnice, između ostaloga i rječnik talijanskoga, i bilo je sve spremno za put, navečer u 23 sata. U luku smo došli dosta prije, sjeli smo na klupu čekajući vrijeme polaska, i tu mi je prvi put došao neki težak osjećaj da moram napustiti domovinu. No, drugoga izbora nije bilo. Malo poslije 23 sata brod »Slavija« otisnuo se od hrvatske obale, i kroz noć nastavio prema pučini, prema Italiji, prema Bariju. Ostali smo neko vrijeme na palubi promatrajući kako brod sve više dobiva na brzini i naša obala ostaje sve dalje za nama. Ubrzo smo se našli na otvorenome moru, i nakon izmoljenog povećerja, legli smo u svojim kabinama. Talijanska obala već je bila na vidiku kad smo izašli iz kabina. U Bariju, u luci rutinska kontrola putovnica. Čekao nas je fra Michele s kolima. Bitetto nije daleko, kojih 12 kilometara, pa smo ubrzo stigli u moj novi dom. Još uvijek u vrtlogu dagađaja, ne znam pravo reći kako sam se osjećao. Sve je bilo novo, jezik nisam poznavao, a o. Alfons je istog dana otputovao, pa sam ostao sam. No nakon nekoliko dana počela se javljati bol za domovinom, kojoj su pridonijele i sve lošije vijesti što su stizale. Rat je uzeo dosta maha, domovina krvari, broj žrtava



raste, a ja ovdje na sigurnome, i »bez problema.« Kako su dani prolazili, stizali su novi doživljaji i spoznaje, ali bol i osjećaj za domovinu nije ništa potisnulo. Tako je i danas, tako neka i ostane.

Bitetto, 30 listopada

Na blagdan sv. Jeronima, zaštitnika naše Provincije, godine Gospodnje 1991.

fra Damir Cvitić

(U koricama na kraju rokovnika nalazi se i kalendar koji je fra Damiru služio za brojenje dana, i u kojega je unosiо datume i mjesta u kojima je boravio za vrijeme vojnog roka. Tu je i mali katolički kalendar »Sv. Leopold Mandić« od 1991. godine. U njemu je posebno označio vrijeme od 11. srpnja do 22. srpnja, što je vrijeme bijega i neizvjesnosti.)

*Uspomene iz vojske*



## Stipe Nosić

### 5.3. Patnja dragih

Pisma koja je fra Damir sačuvao, a sačuvao ih je i poredao po datumima i spremio u sveščiće po godinama u kartonsku kutiju od cipela, otkrivaju i patnju i neizvjesnost onih koji su ga voljeli za vrijeme njegova vojnog roka. Tu su mnoge čestitke i razglednice za razne prigode. Tu je velika korespondencija, koju, i zbog toga što je sve to još vrlo svježe, nisam želio čitati. Pogledao sam samo ono što se odnosi na fra Damirovo vojničko razdoblje. Samo jedan isječak iz pisma majke, koja mu je pisala 17. veljače 1991., govori o tome kako je strepila, kako to inače samo majka može. Ona piše: »Prvo si svako toliko zva na telefon, a sad nisi već puno vrimenta, mi se jako grdo vidi i težlje mi dani pasivaju pokle se ne čujemo!« Uz to je pismo i priznanica o novcu od 500 dinara koje je 22. veljače 1991. primio u Rumi. Pod rubrikom »saopćenje primaocu« (vjerojatno otac) piše: »Puno pozdrava, nazovi kad primiš.«

Majka mu je inače, prema pismima koje je sačuvao, za vrijeme vojnog roka napisala pisma: 20. listopada 1990., 25. studenog 1990., 19. prosinca 1990., 7. siječnja 1991., 3. veljače 1991., 17. veljače 1991. Tu su i naša pisma iz Rijeke, pa pisma i sestre Davorke, provincijala Alfonsa Orlića, magistra Josipa Vidasa, biskupa Antuna Bogetića, kolega, rodbine i drugih prijatelja.

Strepili su tada za njegov život njegovi dragi i svi mi koji smo znali gdje se nalazi i kako je opasna ta situacija. Svladao je međutim sve te opasnosti i imao sreće. Otišao je onda kad se nitko tome nije nadao, kad o tako nečemu nije moglo biti ni slutnje. Na dan sprovoda njegova sestra Davorka pitala se: »Kako to da nam nije ništa rekao? Kako to da nije ostavio kakvo pismo?« Vjerojatno svoje drage nije htio dodatno uznemirivati i otežavati im stanje, kako to i sam navodi u opisima vojnih nevolja. Njegovi opisi situacije u kojoj je živio za vrijeme vojnog roka govore o tome kako je često mislio na svoje drage, kako je mislio i na kolege koji su bili u sličnoj opasnosti. Ostavio je mnoge zapise o tome, i svi oni govore o velikoj brizi, o velikom srcu koje je imao za druge.

*Stipe Nosić*

## 6. POSLJEDNJI KRIŽ

### 6.1. Propovjednik do kraja

Fra Damir je bio iznimno dobar propovjednik, prije svega zbog toga što je propovijedao Božju Riječ onako kako ju je živio. Bio je direktan, neposredan u životu, i takav je bio i na oltaru, na radiju, na ulici, u školi, svuda tamo gdje je naviještao, a njegovo navještanje bilo je vjerodostojno. Njegove propovijedi mnogi su voljeli. Ima i onih koji baš i nisu. Ali neki od ovih prvih imaju snimljene one njegove propovijedi koje su bile emitirane na radiju, i još ih uvijek slušaju.

Što mene osobno začuđuje i zadivljuje, jest činjenica da je propovijedao doslovno do posljednjeg daha. Činio je to telefonom, e-mailom, videovezom. Činio je to običnim razgovorom u bolesničkoj postelji, brigom za bolesnike koji su ležali pored njega (zamolio je časne sestre koje su ga posjećivale u Zagrebu da se pobrinu za bolesnika koji je ležao do njega, a kojemu, kako je rekao, nitko ne dolazi), križem koji je objesio pored bolesničke postelje u smjeru svog pogleda. Činio je to i umirući, jer je plakala i liječnica koja je bila uz njega kad je umirao, po njezinom vlastitom svjedočanstvu koje je izrekla provincijalu fra Josipu.

Iako u bolnici, zbog specifične naravi bolesti, nije mogao slaviti svete mise i glasom propovijedati, pisao je propovijedi za te svoje posljednje nedjelje. To su bili očito trenuci kad je imao što reći. Te propovijedi stigle su, različitim načinima, do mnogo više ljudi nego da ih je izgovorio u bilo kojoj crkvi punoj ljudi, ili na bilo kojemu radiju. To su sljedeće propovijedi (razmišljanja):

#### **25. nedjelja kroz godinu - B**

#### ***KBC Rijeka, Hematologija, 20. rujna 2009.***

Sin čovječji predaje se u ruke ljudima. Ubit će ga, ali će on, ubijen, nakon tri dana ustati. No oni ne razumijehu te besjede, a bojahu ga se pitati.

I opet govor o križu koji učenicima nikako ne ulazi u uši a još manje u srca... Bilo bi vrijedno ovdje prepisati – ali mi je to sad prenaporan posao – ono što Augustin govori o pastirima, a čitali smo prošli tjedan u časoslovu u službi čitanja u petak i subotu 24. tjedna. Ako ćemo i tolerirati one učenike prije križa, ali kako tolerirati nas danas toliko vremena nakon spasonosnog događaja Križa, kad smo »naučili« što nam je sve taj križ donio; da je on bio spasonosno sredstvo radi nas... Da, naučili smo teoriju, ali praksa – kad križ bude navaljen baš na naša ramena, to je nešto drugo... Za svako vrijeme i za sve učenike govor o križu ostaje »tvrd govor« i tko ga može slušati.

I križ – poput govora o euharistiji – često biva razlogom odstupanja; mnogi zbog križa odbacuju prvoga križonošu Isusa...

Ali ostaje mi neshvatljiva reakcija učenika da se bojahu pitati Isusa neko pojašnjenje, dodatno tumačenje... Kako je lijepo kad predavač na kraju predavanja daje mogućnost postavljanja pitanja; kako smo sretni kada u nekoj kontaktnoj emisiji i mi uspijemo postaviti pitanje koje nas muči...

Dopusti mi, Gospodine, nekoliko pitanja. Pitanja učenika koji je pokušao nešto naučiti kroz ovu 2000-godišnju povijest križa. Možda nisam bio dobar učenik, i možda će pitanja biti glupa. Sjećam se prof. Ante Kusića u Splitu, koji nam je govorio (a često nam je davao mogućnost da ga pitamo): »Ne možete postaviti tako glupo pitanje da ja ne bih mogao na njega dati pametan odgovor!«

Ovo što me snašlo, smijem li promatrati u kontekstu Tvojega križa? Jer onima koji idu za Tobom nikad nisi rekao da će biti zdravi, lijepi, debeli i da će ostvariti karijeru... Obećavao si im samo križ – što god on značio. Jesi li mi to, Gospodine, poslao križ da me stisneš uza se, da »na svom tijelu nadopunim što nedostaje tvojim patnjama« – kako će reći Pavao. (Glupost, uspoređujem se s Pavlom!) Želiš li u ove dana nastaviti trpjeti u mom tijelu – jer i ja sam stvoren na Tvoju sliku i prebivaš i u meni...

Ili je pak ovo što me je snašlo posljedica mojih grijeha. Ne kazna, nego posljedica. Puno puta kad su te molili za zdravlje, Ti bi odgovarao najprije otpuštanjem grijeha. Imaju li bolesti i ostale nedaće nekakve veze s grijehom? Sve mi se čini da imaju. Ako je tome tako, molim Te, Gospodine, daj mi suze kajanja (jesu li to ove što često poteku ovih dana?) Ako je to tako, Gospodine, neka sve molitve izgovorene za moje zdravlje ovih dana (a sam nisam niti ću moliti za svoje zdravlje) budu preusmjerene na nakanu: »Ne spominji se grijeha moje mladosti ni prijestupa« (Ps 25,7) - jer jedino je pravo zdravlje u slobodi od grijeha. Ili je ovo, Gospodine, samo kušnja? I Ti si prošao kušnju u pustinji 40 dana, ja sam ovdje tek 26. U tom slučaju, Gospodine, »Pronikni me svega, Bože, srce mi upoznaj, iskušaj me i upoznaj misli moje: pogledaj, ne idem li putem pogubnim i povedi me putem vječnim!« (Ps 139,23). Vрати me s mojih stranputica i povedi me svojim putem. A ti si Put. »I budi vjeran jer vjeran je Bog: neće pustiti da budete kušani preko svojih sila, nego će s kušnjom dati i ishod da možete izdržati...« (1Kor 10,13).

Ili me i preko ovoga želiš dalje poučavati. Mudrosti kiža. Otkrivam ovdje ljepotu i vrijednost šutnje, samoće i sabranosti. Ljepotu komotnog moljenja časoslova – bez zajedničkog iščitavanja i žurbe – dakako kad mogu, a često se prašina uhvati knjige.

Što li je od ovoga??? Ili možda nije ništa od ovoga. Možda se sa mnom samo malo poigravaš kao s Jobom? Ne znam – pitanja sam postavio, a odgovor. Ko da je on važan... Nije učenik veći od Učitelja. Ko da je važno

znati odgovore na sva pitanja. Važno je nešto drugo, a to sam pronašao u knjizi A. Tamaruta o Euharistiji. Ljubiti Boga ne znači o njemu sve znati, nametati mu se molitvama, uvjetovati ga svojim planovima i željama, nego prije svega uživati u njegovoj blizini, radovati se i predati njegovu čovjekoljublju, vršiti njegovu volju i u tome naći svoju hranu i mir.

Stoga, Gospodine, ne molim te za zdravlje. Ali te molim da ne dopustiš da se odijelim od Tebe, ni ovdje ni u vječnosti, veži me – ako treba – konopcima svoje ljubavi. Ne dopusti da ikada s uma smetnem tvoje čovjekoljublje, u kojem si – radi nas ljudi i radi našega spasenja prihvatio i podnio muku i križ. Snagom svoga Svetoga Duha osposobi me da i ja mogu reći Ocu nebeskom: Budi volja tvoja! Ne kako ja hoću, nego kako ti hoćeš, tako neka bude. I neka mi uvijek bude vodilja tvoja riječ: »Prepusti Gospodinu putove svoje u njega se uzdaj i on će sve voditi!« (Ps 37,5).

P. S. Sve vas koji ovo čitate pozdravljam i želim snagu da od Gospodina prihvatite sve ono što vam šalje jer jedino je to za naše dobro. Ostavite se glupih pitanja...

Bog vas blagoslovio, fra Damir.

### *Vanjski i unutarnji izgled*

*Zagreb, 27. rujna 2009.*

Ponekad se ipak isplati postavljati pitanja, kao ono ja prošle nedjelje. Odgovor čak i nije trebalo dugo čekati, stigao je već u utorak ujutro, ali sam ga ja razumio tek u srijedu oko 3 ujutro u svojim »bdijenjima noćnim«.

U utorak ujutro na viziti reče mi dr. Nemet: »Dobro izgledate, ali vaša krvna slika ne odgovara vanjskom izgledu«. Dakako, kad leukocita ima tek 0,7 a ostale nalaze i ne pamtim... Zaključili smo da sam ovdje da uskladim vanjski i unutarnji izgled...

»Dobro sad izgledaš« – govorili su mi mnogi posljednjih mjeseci misleći na moju kilažu. Tek rijetki prije toga - dok sam bio debeo - usudili bi se natuknuti mi da ne izgledam dobro ni zdravo. Napominjem ovdje usput da ne postoji nikakva veza između mogega mršavljenja i sadašnje bolesti, što su i liječnici potvrdili. Uzrok leukemiji (ne u mom slučaju, već općenito) za sad je nepoznat. Mršavio nisam naglo, prosjek je bio 2 do 2,5 kg na mjesec, bez izgladnjivanja, baveći se sportom intenzivno gotovo dvije godine, pod nadzorom odgovorne osobe.

Ovdje sam, dakle, da uskladim vanjski i unutarnji izgled, vraćam se na misao od srijede ujutro. Puno sam i naporno radio u posljednje vrijeme na svojemu tijelu. Priliči li to jednom redovniku? Je li zbog tijela duh bio zapostavljen? Koji je odnos vremena provedenoga baveći se sportom i onoga u molitvi? Koliko sabranosti i odgovornosti u jednome a koliko u drugom?

... I mogao bih nastaviti nizati pitanja.

Spomenuo sam već negdje kako mi boravak u bolnici otkriva ljepotu i bogatstvo šutnje i samoće. Barem je tako bilo u Rijeci gdje sam 4 tjedna bio sam u sobici (boksu). Kad bih zbrojio sve svoje duhovne vježbe, ovo je bilo kvalitetnije i plodonosnije vrijeme. Nadam se da će za mojega liječenja biti još takvih razdoblja jer sada smo trojica u sobi i nemam baš mira.

A gdje je odgovor na pitanja od nedjelje? Odgovor je možda u tome da me je Svevišnji doveo ovamo - uveo u ovu pustinju bolesti - da i na svome duhu, u šutnji i samoći, uz napore i posljedice terapije, učinim što sam učinio na svojem tijelu. Da se dovedem u red, da dobro izgledam; da uskladim nutritivnu s vanjštinom. Ponovit ću frazu da nas aktivizam ubija, da su naše mise i molitve često samo iščitane, da hranu koju dobivamo odozgor ne uspijevamo »probaviti« i ostajemo bez ploda. Marta, Marta, za mnogo se brineš, a jedno je potrebno: potrebno je zastati, ušutiti, osluhnuti, sjesti do nogu Učiteljevih i uživati u njegovoj blizini, nahraniti se njegovom hranom, suoblikovati se njegovu čovjekoljublju...

Ovih dana na misi se čita o gradnji Doma Gospodnjeg; tijelo vaše hram je Duha Svetoga. Hram je izgrađen i »dobro izgleda«, a ti, Duše Sveti, dođi i nastani se. Ili, što bi sv. Franjo rekao: »Neka braća iznad svega teže da posjeduju Duha Gospodnjeg i njegovo posvećujuće djelovanje.« Tako neka bude.

## 26. nedjelja kroz godinu - B

### 27. rujna 2009.

Obično se nedjeljama u propovijedi zadržavamo na biblijskim tekstovima ili čak samo na evanđelju. I za to prokomentirati nema dostatno vremena jer ako se propovijeda više od 10 do 15 min kaže se da je »dugo propovijedao.« A sveti su tekstovi neiscrpiva riznica i teško je u to malo vremena prokomentirati njihove dubine, osobito uzimajući u obzir temeljno znanje ljudi koji slušaju. Osim toga jako su rijetki propovjednici koji u malo vremena mogu puno reći.

Ove nedjelje ja bih se - iz svoje perspektive bolesničke sobe - htio osvrnuti ne na biblijske tekstove, već na molitve koje svećenik sam, ali u ime svega skupljenog naroda, na misi moli. Tri su takve molitve: ZBORNA (nakon Slave a prije čitanja), DAROVNA (prije prinosa kruha i vina na oltar) i POPRIČESNA (nakon pričesti). Na te molitve narod odgovara svojim AMEN, to jest prihvaćanjem, suglasnošću...

Čini mise, nažalost, da se ti »detalji« na misi zanemare i da se najvažnijim dijelom mise doživljava propovijed, i najviše pozornosti posvećuje onome što svećenik govori iz svoje glave ili iz literature. Misa je nešto drugo. Kao cjelina ona je »izvor i vrhunac« svega bogoslužja; ona nam treba poslužiti

i kao izvor – nadahnuće za našu osobnu molitvu. Između ostaloga pomnju valja obratiti i na spomenute molitve, koje izgovaranjem »amena« činimo svojim. Ili pak taj amen izgovaramo automatski, a da nismo ni čuli ni razumijeli što je svećenik molio.

Tako smo jučer u zbornoj molitvi molili: *Bože, ti svoju svemoć očituješ najviše praštanjem i milosrđem. Budi nam uvijek milostiv da težimo za obećanim dobrima i uđemo u vječno zajedništvo s tobom.*

Zahvaljujem svima koji mole za moje zdravlje, ali Božja svemoć je u nečem drugome: u praštanju i milosrđu. Pa molimo da i na meni pokaže takvu svemoć: da mi iskaže svoje milosrđe po oprostjenju svojih grijeha. Važnije je živjeti u miru s Bogom, uživati u njegovoj blizini i čovjekoljublju, pa čak i bolestan, nego zdrav lutati daleko od Njega. Nikako se ne mogu pomiriti s time da, kad si uzajamno čestitamo Božić ili Uskrs, nadodajemo »najviše zdravlja.« Bog nije poslao svoga Sina na svijet da bude izlječitelj bolesti, niti je Krist trpio zato da svi budemo lijepi, zdravi i debeli, već da rastrga zavjesu podjele Boga i čovjeka, da uspostavi zajedništvo života u ljubavi Boga i čovjeka. Bog nam po Božiću i Uskrsu želi dati sebe, ali mi hoćemo zdravlje. Ljuti me to.

Svetu pričest jučer okrunili smo slijedećom molitvom: *Bože, ovim otajstvom naviještamo smrt Gospodnju. Obnovi nam duh i tijelo da spremno prihvatimo trpljenje s Kristom te budemo njegovi subaštinici u slavi, koji živi i kraljuje u vijeke vjekova.*

Treba li što nadodati? Snagom sv. pričesti Bog nas jača da prihvatimo njegovu volju (ako nam pričest nije postala navika, obzir, običaj...) Svi koji ste bili na misi, vjerojatno ste na prethodnu molitvu izrekli svoj »Amen« - jeste li svjesni što ste rekli? Spremno prihvatiti trpljenje, možda bolest, podnošenje neke osobe, situacije koju ne možemo promijeniti... sve s Kristom, jer on je prvi to prihvatio i to obećao svima koji hoće ići za njim. Znamo po njegovu primjeru da to trpljenje nije uzaludno ni besmisleno (ako je otrpljeno s Njim): po trpljenju s Njime postajemo i Njegovi subaštinici u slavi. Lijepo to izražava pjesma: *Isukrste, svoju muku tisni u srca svome puku; po toj mucu Ti nam daj poslije smrti vječni raj.* (Dakle, cilj je vječni raj, a ne zdravlje.)

Razumijem čovjekovu težnju za zdravljem, pokušavam razumjeti i tolike dobrohotne molitelje za moje zdravlje, ali ako nismo spremni prihvatiti trpljenje s Kristom, pridružiti se i pridonijeti njegovoj žrtvi, po čemu smo onda kršćani? Da ne govorim o volji Božjoj, koji zna što čini. A ako On najbolje zna, što mu se miješamo u posao?! Očito, valja nam još učiti o kršćanstvu i teoriju pretočiti u praksu.

Dakle, ostavite se molitava za zdravlje, molite za snagu prihvaćanja žrtve i volje Božje, kako je to Krist učinio u Getsemaniju. Ili jednostavno: molite na moje nakane!

## 6.2. Fra Damirova posljednja čestitka

(Čestitku za blagdan sv. Franje Asiškoga poslao je fra Damir elektroničkim putem već 28. rujna 2009., kao da je predošjećao da je neće moći napisati koji dan nakon toga. Tog dana stigla je do mene!)

Fra Damir Cvitić,  
KBC Rebro, 28. rujna 2009.

Svevišnji, svemožni, Gospodine dobri,  
tvoja je hvala i slava i čast i blagoslov svaki.  
Tebi to jedinom pripada, Svevišnji,  
dok čovjek nijedan dostojan nije  
ni da ti sveto spomene ime...

... Hvaljen budi, Gospodine moj,  
po onima koji opraštaju iz ljubavi Tvoje  
i podnose rado bijede života.  
Blaženi koji sve podnose s mirom  
jer ćeš ih vječnom okruniti krunom...

... Hvalite i blagoslivljajte Gospodina moga,  
zahvaljajte Njemu, služite nNjemu  
u poniznosti velikoj.

»...Razmišljajući u srcu kako zbog bolesti i slabosti tijela ne mogu osobno posjetiti pojedince, odlučio sam ovim pismom i po glasnicima iznijeti pred vas riječi Isusa Krista, koji je Riječ Očeva, i riječi Duha Svetoga koje su duh i život (Iv 6, 64).

Njemu koji je toliko podnio za nas, koji nam je toliko dobra pribavio i pribavljat će ubuduće, neka svako stvorenje na nebu, na zemlji, u moru i u bezdanima poda kao Bogu hvalu, slavu, čast i blagoslov (usp. Otk 5, 13), jer on je naša snaga i jakost; on je jedini dobar, jedini svevišnji, jedini svemogućí, divan, slavan i jedini svet, dostojan hvale i blagoslovljen u beskonačne vijeke vjekova. Amen.«

Sv. Franjo, II. Pismo vjernicima

Svoj svojoj braći u Provinciji, sestrama franjevkama različitih kongregacija, članovima FSR-a i FRAME, svim prijateljima i znancima koji su mi ovih tjedana blizu, čestitam blagdan sv. Oca Franje i molim njegov zagovor.

Zahvalan i u molitvi s vama:  
fra Damir

Čestitku istog sadržaja, kojoj je pridodao znakoviti tekst »Ples pera« s. M. Karle, poslao je ponovno na blagdan sv. Franje u 9 sati i 38 minuta.

Ples pera

*Vani se oblaci poigravaju sa suncem, izvode neki svoj ples skrivajući ga pogledu zemnika da bi ga načas ponovno razotkrili. Promatram tu igru iza okna svoga prozora. Zrak je još uvijek omamljujuće topao, onako klasično dalmatinski podnevno mlitav. Sestra mi javlja preselio je dragi brat Ocu u zagrljaj.*

*Bože moj što li je ovo malo naše duše naspram vremena koje nas proždire, nemilosrdno melje u žrvnju svoga tijeka?! Poput traga rose na jagodicama prstiju, eto tako naši dani klize odnoseći sa sobom i dobro i loše. A Tvoja je riječ - idi, prodaj što imaš, razdijeli potrebitima, pa dođi i slijedi me. Tražiš li previše, možda katkad odveć previše, nije Ti dostatno ovo malo duše, Ti želiš sve, puninu svega što jesmo i onoga što nismo, pa čak i trag onoga što imamo biti. Idi rasprodaj, razdijeli... Pitam se što meni ostaje, od čega ću ja živjeti?! Poput lahora spuštaš svoj odgovor na moje uzavrelo srce - želiš li biti savršena, dosta ti je moja milost.*

*Tvoja milost... Dosta mi je da razdijelim, da predam, da trajno od sebe odvojim ono što me zapravo nikad i nije činilo onim što jesam, što imam biti. Da rasprodam, oslobodim krila za let, za vinuće u nebeska prostranstva. Želim li biti savršena... A želim, jer biti savršen znači biti nositelj Tvoga imena. Raširiti dlan i dopustiti da daljinama poteknu svi planovi, svi svjetovi vlastite mi produkcije, gledati ih kako nestaju na obzorju vremena odnoseći sa sobom smrtni dio lomljivog tijela. Ne pustiti suze nad udesom, jer čovjek je znatno više od tijela, znatno više od šačice praha koju uzaludno pokušavamo zarobiti među prstima vremena. Razdati sve, do posljednje kapi, kako iglena ušica ne bi bila preuska za prolazak u Očev zagrljaj...*

*Gledam Nebo, to lijepo blisko Nebo... Da, tamo nam je svima poći. U času potpunog razdanja, kad nadmoć nad nama izgubi sjaj vremenitih dobara, duša će se lagana poput pera vinuti širini Neba istovremeno je svu obuhvaćajući i gubeći se u njenoj nepreglednosti.*

*Tada ćemo spoznati što savršenost sobom donosi, tada će duši jasno biti da oplijena put je razdanja za Vječnost! I da sve je ovo ovostrano samo ples maloga pera predanog vjetrovima trenutnih naleta, Zato, malo pero, zapleši ples svoje vječne duše na dlanu Oca koji je Ljubav!*

s. M. Karla

## 6.3. O bolesti mnogo prije

O bolesti je fra Damir razmišljao. Bolesnicima je govorio. Propovijedao je na primjer u Splitskoj bolnici na Firulama za Svjetski dan bolesnika 11. veljače 1999., kada je govorio o pozitivnoj strani bolesti i patnje, i o tajni križa. Sve to stoji zapisano, ne na papiru kao nekad, nego na digitalnom nosaču podataka, na njegovu kompjutoru. Tu su i razmišljanje i molitva napisani, otkriva to digitalna signatura, pod naslovom

»Bolest«, još 19. lipnja 2003. Možda je to razmišljanje izrekao na radiju, možda na nekoj meditaciji, možda nikada? Ali to što je tada napisao, proživljavao je sam šest godina nakon toga. Ne znam je li to razmišljanje napisao sam, ili ga je uzeo od nekoga drugog, ali vjerujem da je to razmišljanje bilo dio njega i da je svoju bolest prihvatio kao blagoslov i dar. Molitvu koju je prije stavljao u usta nekome drugom bolesniku, sada ležeći na bolničkoj postelji izgovarao je sigurno sam. U bolesničkoj nevolji svoju ruku pružio je Isusu da ga vodi. O bolesti je te, 2003. doslovno zapisao:

»Bolest, kao i zdravlje i smrt, pripadaju cjelini čovjekova života. Bolest je nova dimenzija istoga života. Čovjek ne nestaje, njegov se život mijenja. On ne može prestati biti. Zdravlje je mogućnost kretanja, rada, tjelesnog napretka, uživanja jela i pila, šetnje, trčanja, plivanja, pomoći nemoćnima, rađanja novih života, gradnje i usidrenja na zemlji.

Bolest je trenutak kad čovjek počinje drukčije gledati život, kad je upućen na pomoć drugih, kad je osamljen, kad mora ozbiljnije misliti o životu. Bolest je trenutak kad čovjek otkriva nove dimenzije duha i tijela. On ne pripada samo zemlji. Bol mu doziva u pamet da postoje i drukčiji naponi života. Život se gradi i bolešću i patnjom. Mnoštvo ljudi oko nas počinje drukčije misliti zbog nas, počinje se brinuti za nas, počinje ozbiljnije promatrati svoje dane, počinje za nas moliti. Bolest može dovesti k Bogu, a može i, mrmljanjem na Boga, udaljiti od njega. Bolest je upitnik, raskrsnica, ispit zrelosti, trenutak očovječenja. Tu se pokazuje tko smo u nutrima i čiji smo. Ležati u bolnici ili kod kuće, znači odjednom licem biti okrenut prema nebu, prema gore. Podsjetiti se da je gore dom. Bolest je blagoslov, ako je čovjek zna nositi. Treba naučiti biti bolestan. Raditi i bolovati - dva su načina gradnje života. Radom se gradi tijelo, bolovanjem se puni i gradi duša. Neke bitne istine života spoznaju se tek u bolesti. Zato je bolest dar.

Možda si u kolicima, u krevetu, na drhtavim nogama. Možda se vrtiš u nesnosnim bolovima. Ne možeš ni misliti ni moliti, možeš jedino vapiti za pomoć. Samo se na trenutak istrgni iz samosažaljenja. Pogledaj prema nebu: TI SI TU, BOŽE! Pomisli: ako nitko ne može pomoći, Isus može. U njegovoj je ruci tvoja bol, tvoja nemoć, tvoja bolest. Nisi sam! Njegov pogled, simpatičan i pun sućuti, prati te. Pokušaj shvatiti: sada je odlučujuće hoćeš li početi mrmljati ili povjerovati da će sve dobro završiti. O tome ovisi ishod bolesti. Pokušaj reći: Hvala ti, Isuse ti me liječiš, evo ti ruka da me vodiš. U Isusu ti dolazi snaga i zdravlje...«

## 6.4. Posljednji razgovori

Orao je u košljunskom vrtu 21. kolovoza 2009. i oko 21,30 sati završio je posao. Taj dan fra Pijo Pejić slavio je imendan i u tom trenutku sjedili smo još na terasi našeg klaustura u Dubrovniku. Fra Damir je zvao da fra Piju čestita imendan. Kako je znao da sam tu - htio je i sa mnom razgovarati. Tražio je da mu prema troškovniku uz pomoć kojega smo mi radili obnovu samostana pošaljemo cjenik za klimu, jer da je u njihovim sobama prevruće, a nemaju »škure«, što je, kako je rekao, posebno teško starom fra Mavri. Sutradan sam iz troškovnika izvukao cijene i poslao mu

ih e-mailom. Tog dana on je međutim već završio u bolnici u Rijeci. Čuli smo se nekoliko puta telefonom u tom vremenu neizvjesnosti. No, sumnja u tešku bolest postajala je svakim danom sve stvarnija. Šok za njega i njegove prijatelje bio je prevelik. No, fra Damir se nije predavao. Nastavio je živjeti u tim iznimnim prilikama »normalno«, koliko mu je to već bilo moguće, možda čak u određenom smislu i intezivnije nego dotad. Rekao mi je da ga muče telefoniranja, pa sam mu savjetovao da ne odgovara na pozive. Odgovorio je da on tako ne može, ali da ipak odgovara samo onima čije brojeve telefona ima zabilježene. Danas mogu pretpostaviti koliko je takvih bilo. No, on je i u tako dramatičnim trenucima života želio biti u kontaktu sa svojim prijateljima. Koliko često je u kontaktu bio sa mnom, pokazuje ovaj zapis samo jednog dijela naše tadašnje komunikacije. Drugi u kući uglavnom su ga pošteđivali, jer sam sve razgovore prenosio braći i sestrama u samostanu ali i mnogim prijateljima koji su pitali za njega.

Iz riječke bolnice 29. kolovoza poslao mi je odgovor na moj e-mail o cijenama za klimu: »Evo sam tek danas ovo sve vidio... došao mi Josip Sušan s ovim svojim malim čudom pa se evo javljam, zahvaljujem i pozdravljam.«

Navodim ovdje kratak sadržaj posljednjih naših razgovora i neke fra Damirove poruke; samo ono što je, na neki način, ostalo zabilježeno.

Poslao mi je ovu internetsku adresu, jer mu je prijatelj iz Splita savjetovao da liječenje nastavi u Njemačkoj.

www.internetarzt.net Dr. med. Martin Stöppler in 83435 Bad Reichenhall, Ludwigstrasse 9; Tel. 0049/8651/767410

Provjerio sam, ali sam rekao da su podatci koji se nalaze na toj stranici preopćeni i da vrijede za mnoge bolesti. Pitanje je kako bi bilo s njegovom dijagnozom.

Ipak, nudio sam mu i ja mogućnost, ako želi, da ga eventualno prebacimo u Njemačku, ali je rekao da bi on ipak ostao »ovdje.«

Slao je SMS poruke:

»Danas primam metotrexat punkcijom u kralježnicu, da ne teče po cijelom tijelu i razara, već ide direktno u koštanu srž. Morat ću ležati 24 sata.«

»Krenulo je. U podne su mi uštrcali lijek u kralježnicu, a sad mi priključili infuziju kemoterapije, visi ova boca ko bomba iznad mene.«

Rijeka, 29. kolovoza 2009.

Mobitelom smo razgovarali i rekao mi je da čeka da fra Anselmo nazove, pa će ga zamoliti da mu nabavi brijači električni aparat, jer se žiletom ne smije brijati.

Nazvao sam fra Matu u Rijeku i rekao mu da on to obavi (jer je fra Anselmo bio odsutan). Fra Mate je to odmah obavio.



Istog dana.

Fra Damir je poslao SMS poruku: »Reci fra Piju da sam sve primio!« (To znači da je primio popudbinu i bolesničko pomazanje.)

2. rujna 2009.

Fra Damir je rekao da je danas loš dan. Jutros je imao visoku temperaturu, pa mu daju antibiotik. Sutra bi definitivno trebali doći nalazi.

3. rujna 2009.

Fra Damir poslao SMS poruku: »Bifenotipska akutna leukemija - tako zvuči moja dijagnoza, pa vidi malo na internetu...«

Pogledao sam odmah na internet i nazvao ga, čitajući mu neke medicinske opise te bolesti. Kad sam počeo čitati stručne termine donesene u jednom sažetku s internetske stranice, rekao je:

»Ništa mi to ne govori. Nisam znao da je tako komplicirano.« Tada sam ja prekinuo čitanje, i rekao: »Čekaj, nisi ti doktor, ja sam doktor«, na što se on nasmijao, sjećajući se zgrade s mojim »dijagnosticiranjem« u Rijeci... (Jedna postarija susjeda me je zaustavila na putu pored kuće, i rekla: »Padre Stipe, vi ste doktor! Šta mi je ovo s koljenom?«)

5. rujna 2009.

Fra Damir je poslao poruku da su mu započeli davati predterapiju. Nazvao sam ga i kratko smo pričali. Rekao je da će mu doći dr. Ante Frankić iz Zagreba u posjet, a da su mu bili fra Stipe Žužić i fra Mate Trinajstić. Kad sam mu rekao da je ovdje počela kiša i da trebam zatvoriti prozore, rekao je: »Ti si ko Klement...« (Mislio je na fra Klementa koji je s njim u to vrijeme opet živio na Košljunu.)

18. rujna 2009.

»Šikić je svečano primao a ti i fra Anselmo ste sa strane svjedočili. Prije 15 godina na današnji dan.« (Odnosila se poruka na njegove svečane redovničke zavjete u Rijeci. Budući da je baš nisam tada posve shvatio, upitao sam ga telefonski što je to bilo. On mi je odgovorio da je riječ o svečanim zavjetima. Rekao sam: »Zar ti to pamtiš?« Odgovorio je: »Kako ne?!«)

Onoga dana kad su ga prevozili u Zagreb, fra Damir je poslao SMS poruku:

»Evo me voze u Zg.«

(Nazvao sam ga odmah, i kratko smo razgovarali; bio je tada na benzinskoj crpkici na Grobniku, gdje su u vozilo lijevali gorivo.)

Zagreb, 22. rujna 2009.

Fra Damir mi je poslao e-mail: »Evo me na novome radnom mjestu, ovdje je kaos, 3 smo u sobi, a u Rijeci me držali kao pod staklenim zvonom. Mogu primat i posjete ovdje i donosit hranu izvana - piće čak i moram jer moram puno pit, a ovdje

između obroka ne daju ništa - čak ni čaj - kojega je u Rijeci bilo u izobilju... ali zato je hrana ovdje bolja i obilnija...«

Najviše žalim za mirom koji sam u Rijeci imao - ostalo je O. K. Odmah jučer popodne su nastavili s terapijama po programu...«

Kaže mi docentica kad sam odlazio iz Rijeke da ću ovdje ostati oko mjesec dana, a onda bi me pustili neko vrijeme doma - možda odmah doletim u Dubrovnik?

Pozdrav svima

fra Damir

22. rujna 2009.

Upitao ga sam ga e-mailom: Čime to šalješ? Bolji je Zagreb, kad možeš slati e-mail! Dodao sam i izreku jednoga našeg pokojnog fratara: »Bit će grožđa, ali drugo leto!«

Pozdrav

fra Stipe

23. rujna 2009.

Odgovorio je: »U subotu san dobija još u Rijeci - sredio mi g. Tomislav Perović, možda ga znaš iz Zadra, nećak naših fratara Perovića. Dolazio je često u Split, prijatelj fra Karla i Pupića... Kad je čuo da sam bolestan, nabavio mi onaj mali komp, manji još od laptopa, da mogu biti u vezi s ljudima i ubijati vrijeme... eto sad imam dva. Ko zna ko će ih razderat...?« (Ovdje fra Damir misli i na drugi laptop, koji je kupio prije nego je pošao na Košljun, za koji smo mu novac poslali iz Dubrovnika, jer ga očito nije htio uzeti s Poljuda, a laptop koji sam mu ja bio donio kad sam dolazio iz Njemačke u Dubrovnik, već je bio zastario.)

»Ovdje u susjedstvu je i fra Bernardin, bio me je posjetit sinoć i jutros, sutra ide, a grožđe će taman dobro doći za drugo leto jer ga ja sad ne smim ist.«

Danas su mi opet vadili koštanu srž, pa će ujutro detaljnije analizirati moj slučaj i odlučiti što i kako dalje - tako kaže dr. Nemet; koliko sam razumio, on mi je ovdje glavni.«

Pozdrav

23. rujna 2009.

Poslao je SMS poruku:

»Pozdrav iz Zg. Ljepše mi je bilo u Ri, ovdje smo 3 u sobi.«

Napisao sam da mu barem neće biti dosadno. Odgovorio je odmah: »Volin ja bit sam.«

23. rujna 2009.

Poslao sam mu e-mail:

»Nadam se da si se aklimatizirao i da je već bolje u metropoli.«

Tu su bolji stručnjaci. Taj dr. Nemet je poznat. Drži predavanja, i izgleda da ima veliko iskustvo. Nadamo se da će biti dobro.



Ja upravo idem na sjednicu Svećeničkog vijeća u Biskupov dom.  
Svako dobro fra Stipe.«

Odgovorio je:

»Aklimatizirao se jesam, stanje se malo sredilo, jučer je otiša ovaj šta je najviše galame pravio i jučer i noćas je bilo prekrasno. Jutros je doša jedan Slavonac, i sad smo opet 3, vidiš san da se je razveselija kad je vidio televiziju...

Evo je u međuvremenu bio i dr. Nemet, vizita. Razmotrili su moj slučaj jutros, odredili strategiju i odmah danas nastavljam s primanjem prilagođene terapije. Prvi rezultati će se vidjet nakon 4 tjedna. U međuvremenu mi spominje mogućnost pojave nuspojava, mučnine...

Čujem da si se čuo sa sestrama ovdje, bile su jučer... sve to funkcionira... nema tu velikih potreba, a dođu i fratri s Kaptola, i bivši đaci iz du-gimnazije, sad studenti ovdje i tako...

dakle sad se triba strpit misec dana.

Pozdravi moga biskupa i sve tamo.

Ovako mi je sad lakše komunicirat kad nas je više u sobi nego pričat na mob...«

23. rujna 2009.

Zajedno smo fra Rafael Romić i ja čitali fra Damirovu vijest, pa sam ja napisao:

*Fra Damir s talijanskim franjevcima i tadašnjim »njegovim biskupom« msgr. Želimirom Puljićem, 2005. u Dubrovniku*



»Rafo ti ovdje sa mnom čita i ne viruje 'ovom Đavlu'. Rafo kaže da je jučer molio za tebe s narodom u crkvi, šest Očenaša...

Pijo je bio ovdje sad i otišao. Ne može on durat, kaže Rafo.

Drž se dobro. Svi te pozdravljaju.

I časne na Pilama su pitale za tebe jutros.

Svi pitaju za Damira.

Pozdrav

fra Stipe

Sreće (fra Srećko) je u Asizu, s fra Jozom i fra Preljom.«

Odgovorio je odmah:

»Pa on iz biloga svita doša pa ne viruje??? Oli ovoga tamo nije bilo? Triba bi mu pokazat skype di se možemo i vidit na kameru i pričat glasom...

Nisu mi drage te molitve u crkvi, al' ne možeš nikom zabranit da moli...

Pilarke pozdravi, posebno one u krojačiji...

Danas je bilo podnošljivo, ovaj novi je ipak umjereniji od onog koji je palio i radio, i tv istovremeno i dosta bučno.

No, popodne sam počeo primat novu dozu kemoterapije - sljedećih nekoliko dana, teče jako sporo preko nekog električnog aparata, koji sve nazire a ima kratki kabel pa se mogu micat samo metar od kreveta - sve tu obavljam... uh.

Eto, to su novosti pa ćemo vidit šta će bit za 4 tjedna...«

U sljedećem periodu fra Damira sam češće zvao mobitelom.

A ovo je dio posljednjih razgovora preko »Skype«, koji su ostali zabilježeni, napisani, zahvaljujući tome što nam u početku nisu bili dobro instalirani mikrofoni. Na mjestima gdje se u tekstu pojavljuju strane riječi zapravo bi trebale stajati sličice koje ovaj način komunikacije nudi, na primjer ☺

[23.9.2009 21:39:12] stipe nosić: Hello! Please add me to your Contact List  
 [23.9.2009 21:40:57] stipe nosić: Vjerojatno već spavaš!  
 [23.9.2009 21:41:01] stipe nosić: Pozdrav  
 [24.9.2009 9:44:17] stipe nosić: Ide li ova tehnika?  
 [24.9.2009 15:53:44] stipe nosić: Šta je, Brale?  
 [24.9.2009 17:24:59] fra.damir: jesi tu?  
 [24.9.2009 17:25:11] fra.damir: a je ti drag ovaj anđeo... ☺  
 [24.9.2009 17:46:39] \*\*\* Razgovor s fra.damir, trajanje 20:15. \*\*\*  
 [24.9.2009 17:47:34] fra.damir: evo me  
 [24.9.2009 17:47:39] fra.damir: mutan si  
 [24.9.2009 17:47:41] fra.damir: slabo te vidin  
 [24.9.2009 17:47:53] fra.damir: tipkaj  
 [24.9.2009 17:48:44] fra.damir: ???  
 [24.9.2009 17:49:56] stipe nosić: evo

[24.9.2009 17:50:49] fra.damir: čuje li se?  
 [24.9.2009 17:50:59] stipe nosić: čujem  
 [24.9.2009 17:51:01] fra.damir: možeš ti povećat slova  
 [24.9.2009 17:51:10] stipe nosić: ali ti mene ne čuješ  
 [24.9.2009 17:51:31] fra.damir: ne čujem te  
 [24.9.2009 17:51:51] fra.damir: pričaj  
 [24.9.2009 17:52:06] stipe nosić: Evo, Jure te vidi!  
 [24.9.2009 17:52:33] fra.damir: di je on?  
 [24.9.2009 17:52:46] fra.damir: pričaj štogod jer je meni bija zvučnik stišan  
 [24.9.2009 17:52:54] fra.damir: udeblja se Jure  
 [24.9.2009 17:53:05] stipe nosić: I ti si  
 [24.9.2009 17:53:26] fra.damir: kako neću kad dnevno u mene uliju par litara u žile direktno  
 [24.9.2009 17:53:46] stipe nosić: Previše pijete  
 [24.9.2009 17:53:46] fra.damir: zanovijetaju ovi iz sobe  
 [24.9.2009 17:54:03] stipe nosić: Ja tebe čujem sve  
 [24.9.2009 17:54:16] fra.damir: onda čuješ i žamor iz sobe  
 [24.9.2009 17:54:21] fra.damir: ovaj jedan ima posjet  
 [24.9.2009 17:54:22] stipe nosić: čujem  
 [24.9.2009 17:54:27] fra.damir: kad Rafo ovo vidi, a?  
 [24.9.2009 17:54:40] stipe nosić: Kušat ću ja mikrofon složiti  
 [24.9.2009 17:54:57] fra.damir: ajde nađi nekog da sredi  
 [24.9.2009 17:57:27] stipe nosić: Očito je da sam ga negdje isključio  
 [24.9.2009 17:58:04] fra.damir: a ko ti je na porti???  
 [24.9.2009 17:58:17] stipe nosić: čuje te, Jure  
 [24.9.2009 17:58:35] fra.damir: vidin te  
 [24.9.2009 17:58:42] fra.damir: ali ovi ovdje zanovijetaju  
 [24.9.2009 17:59:35] fra.damir: jesi li?  
 [24.9.2009 17:59:53] stipe nosić: Tebi je zabavno  
 [24.9.2009 18:00:15] fra.damir: ma ovom došla žena...  
 [24.9.2009 18:00:34] fra.damir: pa moramo se malo sprdat... stišat ćemo se ne boj se, za pola ure  
 [24.9.2009 18:00:40] fra.damir: sve to kratko traje  
 [24.9.2009 18:00:47] fra.damir: mene već pomalo boli glava od sjedenja  
 [24.9.2009 18:01:00] fra.damir: najbolje mi je kad ležim  
 [24.9.2009 18:01:05] fra.damir: i tako po cili dan  
 [24.9.2009 18:01:55] stipe nosić: Ajde ti malo lezi  
 [24.9.2009 18:03:36] fra.damir: evo je naletila časna  
 [24.9.2009 18:03:47] fra.damir: dolazi na terapije svaki dan pa je donila šalicu  
 [24.9.2009 18:04:25] fra.damir: ajde ti popravi pa ćemo se probat večeras čut  
 [24.9.2009 18:04:30] fra.damir: moram sad malo leć  
 [24.9.2009 18:05:14] fra.damir: jesi li?  
 [24.9.2009 18:05:33] stipe nosić: Sve sam kuša, ali ne ide

[24.9.2009 18:05:42] fra.damir: zovi stručnjake  
 [24.9.2009 18:05:48] fra.damir: nisi ti baš za sve doktor  
 [24.9.2009 18:05:52] stipe nosić: Ajde se ti odmori. Kad bude bolje onda ćemo pričat  
 [24.9.2009 18:05:57] fra.damir: ok  
 [24.9.2009 18:05:59] tipe nosić: Čao  
 [24.9.2009 18:06:04] stipe nosić: Ja sam doktor  
 [24.9.2009 18:06:09] stipe nosić: Mlađo je položio  
 [24.9.2009 18:06:18] fra.damir: sad ću mu čestitat  
 [24.9.2009 18:07:06] \*\*\* razgovor završen. \*\*\*  
 [25.9.2009 20:21:54] fra.damir: čujen te  
 [25.9.2009 20:22:45] fra.damir: vidin i čujen  
 [29.9.2009 13:43:04] \*\*\* propušten poziv od fra Damir \*\*\*  
 [29.9.2009 13:43:40] \*\*\* razgovor završen. \*\*\*

U ovom razdoblju bilo je još nekoliko razgovora s fra Damirom preko video-veze koje smo iz samostanskog prizemlja vodili s njim svi zajedno i pojedinačno, sestre i fratri. Pričao je sa svakim pojedinačno.

Slao je SMS poruke, jer mu je očito tako bilo lakše, Odgovarao sam uglavnom e-mailom, jer sam znao da će pročitati kad mu bude lakše.

30. rujna 2009.

»Tek danas prije podne su iscurile posljednje kapi kemoterapije...

maloprije sam dobio dozu trombocita i sad čekam da me odvedu na ugradnju novog katetera ,sub clavia' - onoga što se bio inficirao... a potom slijedi čekanje 4 tjedna... da se vidi učinak kemoterapije.«

fra Damir

1. listopada 2009.

»Jutros su me prebacili u drugu sobu, s ovim što je jučer otišao iz naše sobe... Sinoć je bio došao jedan novi u teškom stanju, tako da sam bio s dvojicom što imaju upalu pluća pored primarne bolesti. Dali su mi sinoć nešto za spavanje pa sam dobro prošao noć, ali do 10,30 stalno su radili na ovom novom...

Ovoga što smo sad skupa u sobi već znam, na antidepresivima je i puno voli gledat televiziju, a ja volim tišinu,... vidjet ćemo, možda je ipak bolje nego tamo, jer su tamo noći bile veoma nemirne.

Jutros sam malo krvario s pljuvačkom i ponovno osjećam neke poteškoće u želucu i zuji mi glava kad sjedim pa ću sad opet leć.

Pozdrav

fra Damir

3. listopada 2009.

Napisao sam mu e-mail:

Noćas me probudi oko 3 sata (porukom).

Nije mi žao kad je vijest da je bolje.

Nadam se da je jutros još bolje.

Sad treba izdržat te udare!

Pozdrav

fra Stipe

3. listopada 2009.

»Pa što ti nisi naučio stišat mob kad ideš leć... Juros sam opet dobro - koliko se može bit. Ma to su mi jučer davali trombocite najprije, a poslije eritrocite, ali kako je sad u tijelu ovaj zmaj (kako bi Ilar reka) - kemoterapija - i on je sve okupirao pa ne da nikom da uđe u krv pa su se malo borili: skočila temperatura, počela zimica, treskavica, oteklo lice, svrbili dlanovi i izbacio osip po tijelu... Došao je dežurni liječnik, plesali su oko mene jedno 4 sata i sve O. K....

Sve je to već njima poznato, ali meni nije, pa se čovik malo i uplaši...

3. listopada 2009.

Fra Damirov e-mail:

»Sinoć sam imao nekih poteškoća, reakcija...

Sad je O. K.

[3.10.2009 9:53:34] fra.damir: posla san ti e-mail  
 [3.10.2009 10:15:43] stipe nosić: Pročitao sam. Bit će bolje!  
 [3.10.2009 10:16:03] fra.damir: ma već je dobro  
 [3.10.2009 10:16:09] fra.damir: ne bih tipkao da nije  
 [3.10.2009 10:16:32] fra.damir: više se ne moram brijat  
 [3.10.2009 10:16:39] stipe nosić: Znači stalno si na ovom čudu!  
 [3.10.2009 10:16:50] fra.damir: (party)  
 [3.10.2009 10:17:03] fra.damir: nisam stalno, došao maloprije  
 [3.10.2009 10:17:10] stipe nosić: Odakle ti ovi vragovčići?  
 [3.10.2009 10:17:16] fra.damir: odgovarat na e-mailove pa opet off  
 [3.10.2009 10:17:22] fra.damir: (wait)  
 [3.10.2009 10:17:23] fra.damir: heh  
 [3.10.2009 10:17:29] fra.damir: (rain)  
 [3.10.2009 10:17:34] fra.damir: (d)  
 [3.10.2009 10:17:43] fra.damir: (coffee)  
 [3.10.2009 10:17:57] fra.damir: evo ti cijela galerija odmah tu poviše di tipkaš  
 [3.10.2009 10:18:03] fra.damir: prva ikonica s lijeve strane  
 [3.10.2009 10:18:19] stipe nosić: Ko da ja to vidim  
 [3.10.2009 10:18:26] fra.damir: klikni na ovog malog i otvorit će se galerija  
 [3.10.2009 10:18:39] stipe nosić: (smirk)

[3.10.2009 10:18:40] fra.damir: mora bi sve ovo povećat, veća rezolucija  
 [3.10.2009 10:18:43] fra.damir: hehhe  
 [3.10.2009 10:18:44] stipe nosić: To je to  
 [3.10.2009 10:18:47] fra.damir: napreduješ  
 [3.10.2009 10:18:59] fra.damir: neka san te i ja nešto naučio u životu  
 [3.10.2009 10:19:13] stipe nosić: Rekao je Mlađo da je i on dobio poruku, ali njega nije probudila  
 [3.10.2009 10:19:38] fra.damir: njemu sam drugu poslao  
 [3.10.2009 10:19:44] fra.damir: jutros nakon što se je on prvi javio  
 [3.10.2009 10:20:29] stipe nosić: A tako. Sestra Assunta je zaželjela vidit te preko videa, pa kad jednom budeš od volje...  
 [3.10.2009 10:21:09] stipe nosić: -(  
 [3.10.2009 10:21:21] fra.damir: svašta  
 [3.10.2009 10:21:22] stipe nosić: Ajde čao!  
 [3.10.2009 10:21:31] fra.damir: (u)  
 [3.10.2009 10:21:47] fra.damir: kad naiđe nazovi na mobitel pa ćemo vidit  
 [3.10.2009 10:21:56] stipe nosić: O. K.  
 [3.10.2009 10:22:02] fra.damir: pozdrav

4. listopada 2009.

Uz pozdrave, čestitka je u privitku...

fra Damir

4. listopada 2009.

Sv. Frane mi je darova da ga slavim na njegov način... Težak dan.

5. listopada 2009. 20,18 min.

Loše sam od jučer ujutro. Prebacit će me sada privremeno u intezivnu. Mob će biti isključen.

[5.10.2009 13:26:06] stipe nosić: Da li je išta bolje?

(Na ovaj upit nije bilo odgovora; znao sam da mora biti teško!)

8. listopada 2009. 11,57 min.

Poslao je e-mail:

»Sepsa, gljivična upala pluća, tlak 90-40, a za temperaturu mi nisu ni tili reć koliko je visoka, bunca sam, ja znan za 40,2.«

[10.10.2009 13:24:55] \*\*\* Poziv na fra.damir, nema odgovora ili odbijeno. \*\*\*

(Bio je to posljednji pokušaj, uzaludan!)

*Stipe Nosić*

## 7. POSMRTNA SLOVA

### 7.1. Dvije osmrtnice

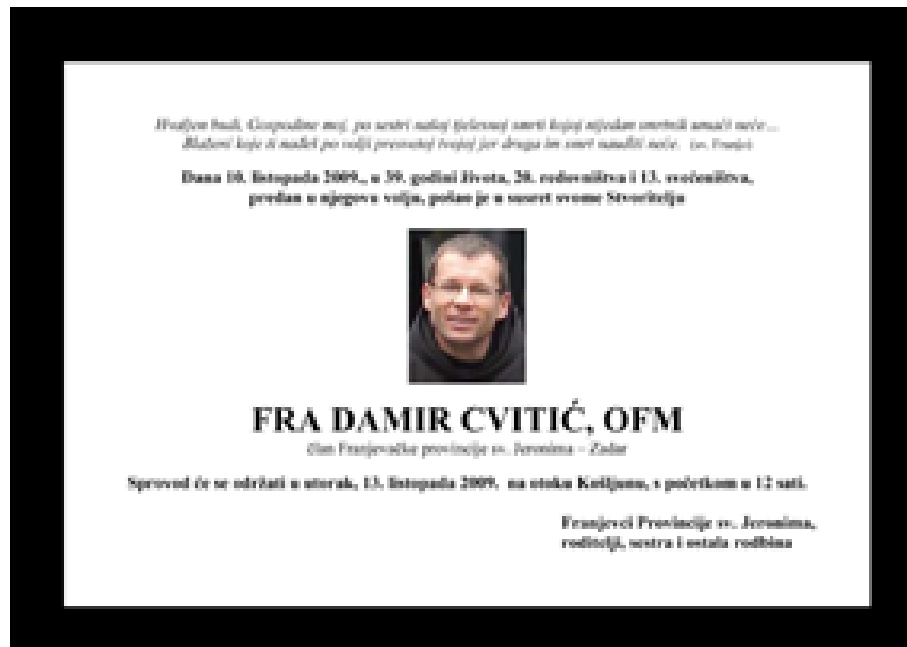
Nakon vijesti o smrti fra Damira, nakon šoka, nakon zvonjave, koju sam obavio potežući konop zvona na preslici istočnog krila velikog klaustra, nakon šetnje po fra Damirovu vrtu (tu me je zatekao poziv rođene sestre, koja je također čula...), nakon suza..., počeo sam spremati njegovu osmrtnicu. Uzeo sam onu istu iz kompjutera koju je fra Damir sam napravio i nekolicini već pokojnih redovnika ispunjao. Posljednji od njih bio je fra Ilar Lukšić, koji je umro u samostanu na Poljudu, i kojega je fra Damir godinu dana prije dopratio iz Splita na groblje Danče u Dubrovnik. Nisam odmah u tom šoku mogao naći odgovarajuću fra Damirovu fotografiju. Posljednja koju sam napravio na Košljunu na Provincijskom kapitolu, nije bila jasna, jer se fra Damir, po običaju, dok sam ga snimao, pomakao, pa sam našao franjevački križ (crtež) na internetu, za koji sam pomislio da bi se fra Damiru svidio. Stavio sam ga

*Osmrtnica prva*



na našu »dubrovačku« osmrtnicu i izvjesio je na crkvena vrata od Straduna. Mnogi koji su je vidjeli, nisu mogli i nisu htjeli vjerovati da je to istina.

Poslije je došla ona druga s fra Damirovom fotografijom, pa smo i nju stavili na crkvena vrata. Ova druga uvjerala je one koji nisu htjeli vjerovati, da je umro mladi fratar. Uvjerala je ona i one koji ga možda nisu znali po imenu, ali su ga često vidjeli u habitu po Stradunu.



Osmrtnica druga

## 7.2. Na dan pogreba

Dana 13. listopada ujutro, bistro plavo more u košljunskoj uvali lagano treperi pod blagim povjetarcem. Trajekt »More express« približava se košljunskoj lučici. Toliko puta do sada taj je brod ovdje pristao s turistima. Ovaj put dovozi gvardijana košljunskog samostana fra Damira u lijesu. Dovoze mrtva, činilo se do tada, neumornog čovjeka, koji je nedavno orao košljunski vrt. Vraćaju ga tu gdje mu je ostalo nešto neuzorana vrta, ali ne više da ore taj i druge »vrtove«, nego da legne i počiva u miru zauvijek.

Na obali petnaestak franjevac, nekoliko časnih sestara i civila, svi s pogledima uprtim prema brodu. U zraku se gotovo osjeća kako im se srca stežu. Neki u tišini mole, a neki prigušeno jecaju. Brod pristaje i spušta malenu rampu. Izlaze njegovi najbliži, koji su ga dočekali na Puntu, kamo su ga dovezli iz Zagreba. Majka se

zanosi od boli, i ne samo ona... Došao sam do nje i pružio joj ruku. Učinilo mi se da je osjetila da je i meni teško, suze naviru... U brod ulazi nekoliko redovnika, uzimaju lijese, iznose ga i spuštaju na rivu. Slijedi kratka molitva, koja je kod nekih više jecaj. Formira se kratka kolona prema crkvi. (Na čelu kolone je fra Srećko, koji je sa mnom došao iz Dubrovnika, nosi križ. Nitko ne sluti da će i on, četiri mjeseca poslije, proći taj isti put, samo će njemu netko drugi nositi križ.) Pjeva se psalam, ne baš skladno, ali zvuči pun nade i vjere, što tako upečatljivom trenutku daje primjesu izvanredne svečanosti. U crkvi redovnici odlažu lijese na pripremljen odar. Drugi pale svijeće pripremljene pored odra. Fra Jozo Sopta, provincijal, i fra Stipe Žužić, vikar košljunskog samostana, podižu poklopac s fra Damirova kovčega. Neki franjevci i rodbina bacaju kroz malo staklo posljedni pogled na fra Damirovo lice. Ja to nisam mogao, radije sam čuvao u očima staru njegovu živu sliku.

Molitva na rivi





U holu magistra

Poslije, malo - pomalo dolazi sve više ljudi, časne sestre, svećenici, redovnici, poznata lica iz Pule, Rijeke, Dubrovnika, Splita, Zagreba, Mostara, i drugih krajeva... Uoči svete mise pun je hodnik svećenika u misnim odijelima, koji čekaju formiranje procesije.

Tu su u holu fra Ive Perana, u tom »holu magistra«, jer i fra Damiru je u novicijatu on bio magistar. Učinilo mi se za trenutak da je i fra Damir na jednoj slici, da zajedno s fra Ivom pjeva. Poslije sam razabrao da on ipak nije to. Na njoj su neki drugi bivši novaci, fra Damirove kolege i neki drugi fratri. Nisu na slici prikazani kako zajedno pjevaju. Ali, za koji trenutak, pjevala su sigurno njih dvojica hvale Bogu u istom groblju, u istom grobu, možda baš Franjinu »Pjesmu stvorova«, koja je zapisana tu na zidu, iznad njihova groba.

### 7.3. Homilja msgr. Valtera Župana, biskupa krčkog

Kada mi je fra Stjepan s Košljuna javio vijest o preminuću fra Damira, ostao sam najprije bez riječi, a onda su mi misli poletjele prema roditeljima i provincijalu mnogopoštovanom ocu Josipu.

Pomislio sam: zašto baš sada, kada je provincijal uspio Košljunu dati mlađega i, kako sam bio čuo sa raznih strana, uistinu vrsnoga i duhovno izgrađenog svećenika redovnika koji bi značio toliko potrebnu pomoć, i u isto vrijeme obogaćenje, i ne samo za Košljun, nego za čitav otok Krk.

Moram priznati da sam ostao u tom zabezeknutom stanju podulje. Kada sam razmišljao nad čitanjima Božje riječi u ovoj misi i došao do riječi: »Svjetina sve to vidi, ali ne shvaća«, zastao sam, našao se u tim riječima i osjetio kako sam malen i ograničen. Osjetio sam da meni pristaje s pravom Božji prigovor iz Jobove knjige: »Tko je taj koji bezumnim riječima zamračuje božanski promisao« (Job 38,2)? Zar je meni više stalo do dobra svećenika, redovnika i Crkve nego Bogu? Tko sam ja da određujem što je to pred Bogom gubitak, a što dobitak?

Na košljunskom groblju



Oprostite mi što sam ovdje iznio ovaj moj doživljaj, ali mi se čini da nas Božja riječ navodi na jedno duboko razmišljanje, razmišljanje koje sugerira prvi dio današnjeg čitanja iz Knjige Mudrosti. A to je ona prava mudrost. To je ono što je istina, to je ono pravo. To nas razmišljanje ne oslobađa boli zbog odlaska fra Damira, pa i tjeskobe koja neće mimoići čitavu redovničku zajednicu Franjevačke provincije svetog Jeronima. Ali bol i tjeskoba ulaze u misterij spasenja, jer su one bile neizostavni i bitan dio tog događanja od Getsemanija do Golgote. I baš tada kada je bilo najbolnije, nije došao nikakav odgovor na sva ta »zašto.« Trebalo je čekati. Odgovor je došao ljepši i potpuniji i dalekosežniji nego što ga je bilo tko od ljudi mogao i poželjeti, a kamoli očekivati. No, prije toga trebalo je proći i izdržati vrijeme boli i neizvjesnosti, a kod onih slabijih frustriranosti i razočaranja.

U posjedu sam razmišljanja fra Damira prigodom 25. i 26. nedjelje kroz godinu koja je stavio na papir sada, nedavno, za vrijeme svoje bolesti. »Ovo što me snašlo smijem li promatrati u kontekstu tvog križa, Gospodine? Jer onima koji idu za tobom nikad nisi rekao da će biti zdravi, lijepi i da će ostvariti karijeru... Obećao si im samo križ - što god on znao. Jesi li mi to, Gospodine, poslao križ da me stisneš uza se, da na svom tijelu nadopunim što nedostaje tvojim patnjama? Želiš li u ove dane nastaviti trpjeti u mom tijelu - jer i ja sam stvoren na tvoju sliku i prebivaš i u meni...« Ima još ovakvih Damirovih razmišljanja koja dokazuju da je to bio habitus njegova duhovnog života, a ne samo sporadični uzlet duha. Smijemo li i na Damira primijeniti riječi: »stekavši savršenstvo u malo vremena, dugo je živio?« To samo Bog zna. Ali se usuđujemo vjerovati da se i na njega odnosi obećanje da milost i milosrđe pripadaju Gospodnjim izabranicima i zaštita njegovim svetima.

## 7.4. Oproštajni govor provincijala fra Josipa Sopte

Draga moja subraćo, draga majko Pierina, oče Petre, draga sestro Davorka i svi okupljeni.

Stiglo nas je ono čega smo se svi bojali: umro je fra Damir. Već od ljeta smo znali da s Damirom nije sve u redu. Njegov vanjski izgled, upadljiva mršavost zabrinjavali su nas. Pokazalo se da su to bili simptomi teške bolesti. Dijagnoza nas je sve uplašila. Čini se da je on istinu s mirom prihvatio. Imao je snage i nas tješiti. Naravno, nismo vidjeli suze i bol kojima je plaćao svoj mir, svoju duhovnu snagu. Zaista su bezbrojni ljudi koji se za nj molili, o njemu tražili informacije, davali podršku. Često smo se plašili da smo pretjerali u toj brizi. Mi smo samo ljudi. Nismo željeli da ode. A Bog je htio. A fra Damir se prije svih nas time pomirio. Posebnu sinovsku odanost pokazao je brigom za svoje roditelje. Pred njima je ponešto morao odglumiti - da nije s njim tako ozbiljno, iako je slutio o čemu se radi.

Ono što sve nas sad tješi je da smo ga kroz njegovu bolest bolje upoznali i još više zavoljeli. Među sobom smo imali fratra, Istranina, često neshvaćenoga, posebnoga, a opet bliskog. Često smo imali dojam da tek treba dati svoj obol, da treba

pomoći Provinciji, da treba ovo ili ono. Činilo se: ima vremena. Ali u ovo kratko vrijeme pokazao nam je tko je zapravo on. On je u ovih dva-tri mjeseca zaokružio svoj život, dozrio i Bog ga je našao dostojnim. On je bio čovjek istinske vjere. Iako nam se ponekad činilo da su neki njegovi stavovi pretvrđi, kruti, oni su bili teško izborni osobni stavovi od kojih je i za koje je živio. Kroz svoje zapise, poruke s bolničkog kreveta razotkrio nam je tko je on. To su najljepše njegove propovijedi, najuvjerljivije kateheze i divno svjedočanstvo čovjeka predanoga volji Božjoj. Dopusnite mi da kroz zapise s bolesničkoga kreveta kratko opišem njegov lik.

Među posljednjim zapisima fra Damir Cvitić u KBC Rebro 30. rujna 2009. piše o svojoj odluci da postane franjevac:

*Nebrojeno su me puta u životu mnogi pitali kako sam se odlučio postati fratar, svećenik... Uvijek sam se ograđivao kako je zadovoljavajući odgovor na to pitanje teško dati, kako se radi o otajstvu Božjeg poziva ... kako sam za razliku od današnje mladeži proživljavao djetinjstvo i mladost u prirodi, s puno vremena za sebe, iako u okruženju koje i nije pogodovalo takvom pozivu.*

Već je njegov mladomisnički moto 1996. imao predokus onoga što je doživio. Uzeo je poticaj iz Pavlove poslanice Kološanima »S radošću zahvaljujmo Ocu koji nas osposobi za dioništvo u baštini svetih u svjetlosti.« (Kol 1, 12) I zaista je radosno išao ususret Gospodinu. Njegovi zapisi na bolničkom krevetu nam govore o drami koju je proživio da prihvati volju Očevu.

Fra Damir piše, KBC Rebro, 28. rujna 2009.

*Zahvaljujem svima koji mole za moje zdravlje, ali Božja svemoć je u nečem drugom: u praštanju i milosrđu. Pa molimo da i na meni pokaže takvu svemoć: da mi iskaže svoje milosrđe po opraštenju mojih grijeha. Važnije je živjeti u miru s Bogom, uživati u njegovoj blizini i čovjekoljublju, pa čak i bolestan, nego zdrav lutati daleko od Njega. Nikako se ne mogu pomiriti s time da kad si uzajamno čestitamo Božić ili Uskrs nadodajmo »najviše zdravlja«. Bog nije poslao svoga Sina na svijet da bude izliječitelj bolesti, niti je Krist trpio zato da svi budemo lijepi, zdravi i debeli, već da rastrga zavjesu podjele Boga i čovjeka, da uspostavi zajedništvo života u ljubavi Boga i čovjeka. Bog nam po Božiću i Uskrsu želi dati sebe ali mi hoćemo zdravlje. Ljuti me to... Treba li što nadodati? Snagom sv. Pričesti Bog nas jača da prihvatimo njegovu volju (ako nam pričest nije postala navika, obzir, običaj...) Svi koji ste bili na misi vjerojatno ste na ovu molitvu izrekli svoj »Amen« – jeste li svjesni što ste rekli? Spremno prihvatiti trpljenje, možda bolest, podnošenje neke osobe, situacije koju ne možemo promijeniti... sve s Kristom, jer on je prvi to prihvatio i to obećao svima koji hoće ići za njim. Razumijem čovjekovu težnju za zdravljem, pokušavam razumjeti i tolike dobrohotne molitelje za moje zdravlje, ali ako nismo spremni prihvatiti trpljenje s Kristom, pridružiti se i doprinijeti njegovoj žrtvi, po čemu smo onda kršćani? Da ne govorim o volji Božjoj, koji zna što čini. A ako on najbolje zna, što mu se miješamo u posao?! Očito, valja nam još učiti o kršćanstvu i teoriju pretočiti u praksu. Dakle, ostavite se molitava za zdravlje, molite za snagu*



*prihvatanja žrtve i volje Božje kako je to Krist učinio u Getsemaniju. Ili jednostavno: molite na moje nakane!*

To je on, fra Damir, kakvoga nismo poznavali.

Mi smo i dalje molili za njegovo zdravlje i iskreno se nadali da će pobijediti bolest.

Dok je vanjski čovjek propadao, nutarnji je rastao. Živjeti u domu Gospodnjem, s Bogom u njegovoj kući, naša Domovina je na nebesima, bila je njegova posljednja i jedina želja.

Dragi brate Damire!

Rastajemo se o Tebe puni svete zahvalnosti za veliku pouku koju si nam posljednjih tjedana udijelio. Četiri tjedna u riječkoj bolnici bila su možda najplodnije duhovno razdoblje tvog života.

Slavimo 800. obljetnicu Franjevačkog reda. U našoj provinciji smo imali neke planove u idućem trogodištu. Ti si bio dio tih planova: da nešto zajedno učinimo za Crkvu, Red i našu malobrojnu zajednicu. Određen si za Košljun da svojom velikom

*U košljunskoj crkvi, prije sprovoda*



energijom pokreneš neke nove duhovne sadržaje. S tobom odlazi veliko očekivanje, ali se rađa i nada da Tvoja patnja nije bila uzaludna ni za nas. Ovoliko ljubavi i žrtve će sigurno svima donijeti ploda. I u tom ima neke znakovitosti.

Mi, Tvoja redovnička braća, Tvoji roditelji i sestra, rodbina i prijatelji rastajemo se od Tebe s nekom novom spoznajom: da je tvoja smrt ne samo bolan gubitak, nego dobitak za Tebe i sve nas koje si tako naglo ostavio.

Neka Ti je laka košljunska zemlja u kojoj leže naša brojna braća.

## 7.5. Pismo biskupa dubrovačkog msgr. dr. Želimira Puljića

Mnogopoštovani oče provincijale,  
Dragi fra Josipe!

Kad ste mi neki dan tužnim glasom javili da je dragi fra Damir, gvardijan u Košljunu, blago usnuo u Gospodinu, bio sam duboko potresen. Ali, i Bogu zahvalan što sam imao prigodu upoznati tog vrijednog franjevca za vrijeme njegova službovanja u Gradu sv. Vlaha. Znao sam da se bori s opakom bolešću pa sam ga žarko u molitve preporučivao. Ali, eto, svidjelo se Bogu pozvati ga k sebi na vječnu gozbu u nebo.

Lijepo mi je ovih dana slušati pohvale na njegov račun: kako u radu s ljudima u ovoj biskupiji, tako i o svjedočanstvu njegove mirnoće i predanosti u ruke Božje. Poput njegova učitelja i životnog ideala sv. Franje. Svidjelo se, dakle, Svemogućemu, nakon trpljenja i životne borbe da dobri fra Damir završi svoj ovozemni hod i pođe ususret Uskrsnulom komu je kao svećenik redovnik odano služio. Siguran sam da je čuo utješni glas: »Slugo dobri i vjerni, uđi u veselje Gospodara svoga!«

Povodom smrti vrlog člana Vaše redovničke zajednice, dragoga fra Damira Cvitića, primite, oče provincijale, izraze iskrenog suosjećanja. U molitvenom zajedništvu s Vama i Malom braćom Vaše Provincije Bogu zahvaljujem za dobrog misnika i suradnika fra Damira, koji je imao osobitu ljubav prema Crkvi i narodu. I na koncu, s dubokom je vjerom prihvatio tešku bolest, jer »znao je da njegov izbavitelj živi« (Job). Preporučujem ga Božjem milosrđu i molim neka ga Svemogući pridruži uskrsnuću Krista Gospodina.

Nije mi moguće osobno sudjelovati na sprovodu pa će me zastupati ravnatelj Klasične gimnazije u Dubrovniku mr. don Bernardo Pleše. Još jednom iskreni izrazi suosjećanja i kršćanske solidarnosti. Prenesite moje izraze sućuti njegovoj rodbini i svima koji su pogođeni njegovom smrću. Neka Uskrsnuti Gospodin ispuni sve uskrsnom nadom i utjehom.

S izrazima solidarnosti i molitvenog zajedništva,

msgr. Želimir Puljić, biskup dubrovački  
Dubrovnik 11. listopada 2009.



*U ovom grobu počiva snom mira*

## 7.6. Pismo bivšega provincijala fra Bernardina Škunce

Mlad – sazreo za vječnost

U prilici veoma teškoj i duboko bolnoj zbog doista prerane fra Damirove smrti, želim izreći svjedočanstvo o iznimnom fra Damirovu ODLASKU S OVOG SVIJETA. U nekoliko dana zajedničkog bolovanja – on na »Rebru«, ja u susjedstvu na »Jordanovcu« – pohodio sam ga nekoliko puta i ostajao s njim u dužem razgovoru, potom u izmjeni telefonskih razgovora, pa elektroničkom poštom... U svakom od tih susreta/razgovora doživio sam, kao nikad u životu, fra Damirovu čudesnu duhovnu zrelost za Vječnost u Bogu.

U ovom bolnom času fra Damirovi roditelji boluju duboku bol nad smrću sina jedinca; mi fratri – ne samo iz zadarske provincije – tugujemo zbog činjenice da nam je jako trebao, jobovski postavljamo Bogu pitanja o fra Damirovim drastično skraćenim danima među nama, s teretom malog broja fratara obuzeti smo težinom provincijskog časa zbog smrti jednog revnog mladog redovnika, što posebno pogađa košljunsku zajednicu, jer je u fra Damiru bila dobila potrebnu svježu snagu; njegovi brojni prijatelji žale za fra Damirovim prijateljskim osmjehom i nesebičnom spremnošću da im bude blizu... Svi možemo i smijemo gledati KRIŽ FRA DAMIROVE TJELESNE SMRTI, Križ visok do neba, izdužen do ruku Oca Gospodina našega Isusa Krista i našeg Oca...

Ali u ovom je događaju tjelesne smrti važnije od svega da je fra Damir pošao pred lice Božje u čudesnoj zrelosti vjere: vjere u Krista Spasitelja, vjere u blizinu Kristove i naše Majke, vjere u blizinu sv. Franje... Sve je to fra Damir kazivao meni i drugima u razgovorima, ili još brojnijima elektroničkom poštom. Sada nam valja s fra Damirom stati pred licem Božjim u velikoj spoznaji kršćanske vjere: u času smrti – kad god se ona dogodila – bitan je pojedinac, osoba, dijete Božje, izabranik Očev, fra Damir i svatko od nas kad dođe naš čas... Nije u ovom času važno kako će nama biti bez fra Damira. Bilo bi to sebično razmišljanje... Bitan je fra Damirov susret s Ocem, a taj se dogodio u zrelosti vjere, u ljepoti nade i u toplini Očeve ljubavi.

Zadivljen sam zrelošću fra Damirove vjere, zrelošću njegova duhovnog zajedništva s Ocem. Fra Damir me je učvrstio u vjeri: Bog je Vječnost, Bog je Blizina, Bog je Dobrota. On pak, fra Damir, po školi je Evandjelja, nošen primjerom sv. Franje, sazreo nadasve u talionici bolesti i s ovog je svijeta pošao u duhovnoj zrelosti, u radosti Božje blizine, u kojoj je sada bez okova kalvarijskog hoda zaslugom Isusove spasiteljske smrti na križu, zagovorom Kristove majke i sv. Franje.

U posljednjem svojem javljanju elektroničkom poštom fra Damir je naveo – ne bez slutnje svoje skore tjelesne smrti – stihove sv. Franje iz Pohvale stvorenjima, koji glase:

Hvaljen budi, Gospodine moj,  
po onima [...] koji rado podnose bijede života.  
Blaženi koji sve podnose s mirom  
jer ćeš ih vječnom okruniti krunom.

Tako je govorio fra Damir u jednostavnoj i živoj vjeri. To svjedočim s mnogima od vas, i to je razlog za molitvu da u ovaj bolan rastanak, sada prekriven oblakom fra Damirove tjelesne smrti, i nas obasja Svjetlo Kristove vječnosti.

Na zidu košljunskog groblja





Posljedni oproštaj

### 7.7. Sv. misa zadušnica u Dubrovniku

U subotu 17. listopada 2009. u 19 sati u Crkvi Male braće u Dubrovniku slavljena je sveta misa za fra Damira. Na misi je bilo mnoštvo vjernika, časnih sestara i svećenika. Uz pismo biskupa dubrovačkog msgr. dr. Želimira Puljića s izrazima sućuti provincijalu, koje je pročitano, svoj oproštaj izrekao je don Stanko Lasić, dekan i župnik Katedralne župe. Također se od fra Damira oprostio njegov subrat fra Stipe Nosić, oproštajnim riječima koje su bile predviđene za oproštaj na pogrebu na Košljunu. Evo tih riječi:

Dragi fra Damire! Imam dojam kao da nastavljamo onaj dijalog od neki dan preko videoveze, kad je nas nekoliko iz Samostana Male braće s tobom razgovaralo. Mislio sam da ću ti nešto od ovih riječi još uspjeti reći uživo, ali sada shvaćam da se moram ovako oprostiti od tebe, iako još uvijek ne mogu vjerovati da nećeš nazvati ili poslati poruku. Ujutro 10. kolovoza 2009., baš kad sam ti htio poslati poruku da se javiš, ako možeš, jer si me prethodni put nazvao 6. listopada u 15,45, čuo sam vijest da tvoje srce više ne kuca. Izišao sam na terasu i zazvonio potežući konop zvona



Zadušnica u Male braće



na preslici klaustra Male braće. Bio je to znak ukućanima da si prešao u Očevo krilo. U trenutcima tog zvonjenja puno slika u vezi s tobom prošlo mi je kroz glavu. Od onih trenutaka kad si kao srednjoškolac zbog čekanja na autobus u Pulskoj crkvi provodio vrijeme, do tvojih studentskih dana u Rijeci, kad smo živjeli u Samostanu sv. Nikole. Od bijega iz JNA, kad si opet došao u Rijeku, i kad smo te skrivali u atomskom skloništu. O prebacivanju u Italiju. O tvom relativno brzom povratku iz Italije i ponovnom studiju i đakonatu u Rijeci. Razmišljao sam i o danima koje si s nama proveo u Dubrovniku, o tvome vrtu, o tvom radu u školi, o ispomoćima po okolnim župama, o nastupima na radiju, šetnjama po Konavlima. Razmišljao sam o tvojoj vezi s roditeljima, rodbinom i prijateljima, o tvom druženju s mladima, o poštovanju koje si iskazivao prema starijima, o upornosti i o održavanju kontakata doslovno do posljednjih trenutaka života. Pala mi je na pamet i zgoda kad sam na jedan DVD disk s tvojih starih kaset prebacio snimke tvojih velikih svečanosti (na kojima sam i ja sudjelovao: zavjetima, ređenjima, mladoj misi – iz bolnice u Rijeci zvao si me i podsjetio na 15. godišnjicu svećanih zavjeta koji su bili u Rijeci, 18. rujna 1994.), i iz šale napisao na njega: »cijeli život na jednom disku.« Blago si me prekorio: kako sam te cijelog mogao staviti na jedan disk, a znali smo obojica da se tvoj život ne može staviti ni na jedan disk na svijetu, jer tvoj život bio je bogat, pun ideja, brz i bez kompromisa. Učinio si tako puno na kontaktima s ljudima i na povezivanju ljudi za vrijeme tvoga relativno kratkog života. Pala mi je na pamet i ona rečenica koju si mi često u šali predbacivao. U vrijeme dok smo imali velike radove u samostanu, ti si govorio da bi trebalo popravljati porušene odrine u vrtu i zidove, a ja sam rekao da mi imamo i »prišnijih stvari«. Kada smo napokon uredili veći dio samostana, došlo je na red i to, i to zbog toga što su loze koje si posadio toliko izrasle da su kod svakog vjetra padale, pa smo morali odrinu hitno popraviti. Slao sam ti fotografije o tom poslu, i ti si se radovao. Razumjeli smo se, jer sam ja razumio tebe, a ti mene. Kad si bio u bolnici, govorio si o grožđu i dunjama, i veselio se svakom plodu o kojem sam ti pričao. Planirao si doći na oporovak u Dubrovnik, ali Bog je htio da se odmaraš kod njega. Vjerojatno on zna bolje, ili je možda kod sebe htio imati ono što smo mi imali najbolje? Hvala ti na bratskom ophođenju, na primjeru življenja evanđelja, u moje ime i u ime svih onih s Juga i tvojih Konavala, koji zbog daljine nisu mogli doći. Dragi majko Pierina i oče Pere, hvala vam što ste našoj zajednici dali sina. Otišao je k Bogu, ali niste ga izgubili. Damir ostaje vaš i naš zauvijek. Dragi fra Damire, volio si zemlju. Obrađivao si je svojim rukama, obrađivao si i ovu ovdje »na siki« čak i dan prije nego ti je pozlilo. Neka ti ona bude laka. Počivaj u miru Božjem.

### *Molitva vjernika u Crkvi Male braće*

1. Za Tijelo Kristovo - za Crkvu, u kojoj je naš preminuli brat Damir vršio svetu svećeničku službu: papu našega Benedikta i sve crkvene pastire obdari istinskim Duhom služenja i svetosti, a njega učini dionikom nebeskog bogoslužja, molimo Te.

2. Zahvaljujemo Ti, Gospodine, za našega brata fra Damira, za njegovo radošno služenje u jednostavnosti svima koje je susretao, napose mladima. Sačuvaj naše mlade od zamki Zloga i ispraznog načina života te ih sve privuci k sebi, a njega nagradi vječnom radošću, molimo Te.
3. Gospodine, naš se brat Damir kao sin sv. Franje divio djelima tvojih ruku, ljubio prirodu i sve stvoreno. Daj i nama mudrosti da u duhu poniznosti i zahvalnosti promičemo i čuvamo red i sklad koji si Ti od iskona upisao u čovjeka i sve što si stvorio, molimo Te.
4. Zahvaljujemo ti, Gospodine, za obitelj iz koje je potekao naš fra Damir. Blagoslovi sve naše obitelji da budu istinska svetišta života, a fra Damirove tugujuće roditelje osnaži utjehom vjere koju samo Ti možeš dati, molimo Te.
5. Gospodine, u svom božanskom promislu htio si da Ti naš brat Damir služi kao svećenik i franjevac. Ti znaš goruću potrebu svoje Crkve i fra Damirove Provincije za revnim i svetim svećenicima i koliko nas bolno pogađa njegov iznenadni prijelaz k Tebi. Pošalji cijeloj Crkvi i Franjevačkoj provinciji, kojoj je pripadao fra Damir, novih svećenika i redovnika preko kojih ćeš nastaviti spašavati svijet, molimo Te.
6. Fra Damira i sve naše drage pokojnike koji su po krštenju primili klicu vječnoga života, zauvijek primi u svoje kraljevstvo i pokaži im puninu radosti svoga lica, molimo Te.

*Sa zadušnice u Maloj braći*



## 7.8. Mediji o fra Damiru

O fra Damirovoj smrti javili su različiti elektronički mediji i internetski portali. Također je Hrvatski katolički radio uz vijesti o fra Damirovoj smrti, na sam dan njegova pokopa, emitirao polusatnu prigodnu emisiju o njemu.

»Naša Gospa«, list Katedralne župe – Dubrovnik, prosinac 2009., XV, br. 41, str. 39. – 40. donijela je članak fra Pija Pejića »Fr. Damir Cvitić.«

»Zvona Delorite«, glasilo župe Uznesenja Marijina – Kuna, Božić, 2009., god. XIII, br. 39. – donijela su članak Stjepana Kirigijja »U spomen na oca Damira Cvitića«, str. 12. - 14.

»Brat Franjo«, list Franjevačkih zajednica, Božić, 2009., str. 24. - 25. donio je prigodni tekst fra Petra Filića, »In memoriam, Fra Damir Cvitić 1970. – 2009.«

Ika je 12. listopada 2009. donijela kratku vijest o fra Damirovoj smrti: »U trideset i devetoj godini života, u Zagrebu preminuo fra Damir Cvitić, ofm, član Franjevačke provincije sv. Jeronima.«

IKA je 16. listopada 2009. donijela i sljedeću informaciju:  
*O životu fra Damira Cvitića na Youtubeu*

Svojevrsni internetski oproštaj od fra Damira s fotografijama iz njegova života i glazbenom podlogom.

Dubrovnik, (IKA) - Na Youtubeu, najpoznatijemu internetskom portalu za videouratke, pojavio se prilog o fra Damiru Cvitiću, tridesetdevetogodišnjem hrvatskom svećeniku redovniku, koji je preminuo 10. listopada ove godine, a ostavio je izuzetan trag u srcima onih koji su ga poznavali. Videouradak priredili su i na Youtube stavili članovi zajednice mladih iz talijanskog mjesta Bitetta, gdje se nalazi franjevački samostan i svetište hrvatskoga blaženika franjevca Jakova Zadranina. Naime, nakon što je morao pobjeći iz JNA, fra Damir je studirao u Bariju i stanovao u Bitettu te ostao povezan s članovima te zajednice. Svojevrsni internetski oproštaj od fra Damira s fotografijama iz njegova života i glazbenom podlogom može se vidjeti na stranici <http://www.youtube.com/watch?v=aOVnxF2myB8>.

Fra Damir Cvitić rođen je 23. prosinca 1970. u Labinu, od roditelja Petra i Pijerine rođene Licul. Kršten je 31. siječnja 1971. godine u Sutivancu (Porečko i Pulska biskupija). Završio je srednju strojarsku školu, a u novicijat je stupio na Košljunu 3. srpnja 1988. Prve zavjete položio na Košljunu 2. srpnja 1989. Vojni rok služio je u Rumi 1990. - 1991. Studij teologije pohađao je u Rijeci, Bariju (Italija) i Splitu. Svečane zavjete položio je u Rijeci 18. rujna 1994., a za svećenika je zaređen u Puli 27. travnja 1996.

Kao svećenik franjevac bio je župni vikar u župi sv. Nikole Tavelića u Rijeci od 1996. do 1997. godine, zatim magister klerika i vikar samostana na Poljudu u Splitu od 1997. do 1999. Iste, 1997. postao je tajnik Franjevačke provincije sv. Jeronima u Zadru i na toj dužnosti ostao do 2000. godine. U Dubrovnik je došao 2000. godine i najveći dio svoga svećeničkog djelovanja proveo u Gradu podno Srđa. Bio je vikar i ekonom Samostana Male braće u Dubrovniku do godine 2006., predavao je vjeronauk u dubrovačkoj Gimnaziji, vodio vjerske emisije na Radio Dubrovniku. Nakon Dubrovnika premješten je za gvardijana i župnika na Poljudu u Splitu. Na toj službi ostao je do godine 2009., kada je postao gvardijan na Košljunu, na kojoj je dužnosti dočekao preseljenje ka Gospodinu.

Fra Damirovi prijatelji, na stotine njih, komuniciraju preko društvene mreže.

Tá In memoriam - fra Damir Cvitić ar Facebook

Cláraigh le Facebook chun nascadh le In memoriam - fra Damir Cvitić.

Na osnovnoj stranici nalazi se fra Damirova fotografija i tekst:

»U subotu, 10. listopada godine Gospodnje 2009., osnažen vjerom u Isusovo uskrsnuće i okrijepljen svetim sakramentima, u trideset i devetoj godini života, u Zagrebu je preminuo fra Damir Cvitić. Ova grupa je za sve one koji su ga poznavali i čije je živote uveseljavao svojom vedrom osobnošću, te čije je probleme neumorno rješavao.«

## 8. SVJEDOČANSTVA

Opise veze s fra Damirom, svjedočanstva kako sam ih nazvao, a mogli bi ih zvati »cvjetićima« »cvitićima« »ružama« ili slično, donosim onim redom kako su stizali do mene.

### *Ante Peran*

#### 8.1. Riječ bivšega kolege

Neko vrijeme Damir i ja dijelili smo isti životni put. No, u jednome trenutku naši su se putevi razišli i od tada naša komunikacija nije bila ista kao i prije. Mislim da se nikada nije složio s nekim mojim životnim odlukama, premda mi to nikada nije izravno rekao. U tome vidim i svoju krivicu jer mi se čini da sam u tome procesu svojevrsnog udaljavanja bio onaj koji se nije dostatno trudio. No, možda je i život učinio svoje.

Vijest o preranoj Damirovoj smrti za mene je bila šok. Nisam, naime, znao da je već neko vrijeme bio teško bolestan. Barem da jesam! Barem da sam se oprostio! Prvo vijest o smrti, nedugo zatim pokop na otočiću Košljunu. Bio je lijep, a opet vjetrovit i hladan taj dan. Došao sam na pokop s kolegom i prijateljem iz oblačnoga Zagreba. Komentirali smo burom očišćeno plavo nebo. Našalili smo se da nam je to Damir tamo »gore« dogovorio lijepo vrijeme. Tako je vjerojatno i bilo jer on je već našao svoje mjesto do Gospodina.

U studentskim danima Damira smo zvali »Buzdo.« Možda zbog simpatične frčkave kose koju je tada imao ili malo većeg broja pojasa koji je stezao tako drag mu fratarski habit. No, Damir je bio uvijek spreman na šalu, ali i jako ozbiljan kada su u pitanju bile dužnosti i odnos prema životu u zajednici kao i franjevaštvu u cjelini. Takvog Damira ću i pamtiti.

### *Marko Medved*

#### 8.2. Posljednji dani

Upoznao sam fra Damira uistinu posljednjih dana. Iako sam Riječanin, nisam ga znao iz njegovih riječkih godina. Upoznali smo se u izolaciji odjela za Hematologiju riječkoga KBC-a. Ondje je tjedan dana prije no što je u njemu prispio fra Damir, bio već smješten moj otac, kojemu je također ime Damir.

S obzirom na to da je narav »izolacije« takva da je svaka od četiri sobe zatvorena, nema kontakta među bolesnicima i vrijedi poseban režim zaštite od vanjskih možebitno opasnih tvari; posjetitelji su obvezani na nošenje maski, ogrtača i slično. Uvjeti su takvi da posjetitelji rijetko komuniciraju jer nemaju uvjeta ni prilike za



to. Ipak, s obzirom na to da sam svakodnevno dolazio k ocu, kontakti s osobljem postali su takvi da su me informirali kako je u jednoj od soba stigao »svećenik.« Javio sam mu se i tako otkrio da se radi o redovniku franjevcu.

Vidali smo se svakodnevno, iako nismo dugo razgovarali. Teme su bile molitva, povijest (bavim se crkvenom poviješću), bolest. Damir je bio okružen pažnjom, brigom i stalnim neprestanim »procesijama« posjeta. Znao sam da mu ništa materijalnoga nije potrebno, no ipak sam i to nudio. S vremenom mi se činilo da ga sve to umara, pa sam ga što manje smetao.

Kada mu je iz dalekoga juga Italije stiglo dvoje prijatelja, Chiara i Angelo, pomogao sam im u snalaženju i orijentaciji u Rijeci i okolici. Fra Damir se pobrinuo da nas njegova sestra s obitelji primi više nego širokogrudno. Dogovorili smo se svi zajedno da ćemo se, kada ozdrave Fra Damir i moj otac Damir, svi okupiti u Istri na pikniku. No stvari su se odvijale drugačije.

Nakon što je situacija sa zdravljem mogega oca polako krenula nabolje, on je 9. rujna 2009. otpušten kući. Moja komunikacija s fra Damirom nastavila se preko mobitela. Posebno me se dojmila jedna njegova SMS poruka. Nakon što sam ga informirao o stanju mogega oca, tom prilikom sam mu napisao da molim za one koji su, kao i on, ostali u bolnici. Odgovor fra Damira bio je vrlo ozbiljan. Činilo mi se kao da me kori. Nažalost, poruku nisam spremio u memoriju mobitela, ali po sjećanju glasila je ovako: »Zašto moliš za mene? Ja od Gospodina ništa ne tražim. Mirno prihvaćam i želim da se vrši Njegova volja.« Sjećam se da me se ta poruka dojmila i da sam o njoj nakon toga razmišljao. Oduvijek mi se taj dio duhovnoga života, predavanje volji Božjoj, činio vrlo teškim. Smatrao sam da sam slab i da je predavanje volji Božjoj odlika čvrstih karaktera. Fra Damir mi je time dao primjer.

Nakon odlaska fra Damira na nastavak terapije u Zagreb, nismo više komunicirali. Njegova iznenadna smrt me je potresla i smela. Sprovodne obrede na Košljunu, mnoštvo vjernika i fratara, emotivna homilija krčkoga ordinarija, neposrednost tamošnjih fratara, mlade masline na otočiću, prekrasan vedar i sunčan listopadski dan, ostavili su na mene snažan dojam i proživio sam ih intenzivno u vjeri. Sprovod sam doživio kao liturgiju u kojoj je kršćanska molitva i iskrena toplina franjevac naviještala »sestricu smrt«, koje se vjernik ne treba bojati kad je s Gospodinom.

## Slavica Bašić

### 8.3. O fra Damirovu vrtu

Prvi susret s fra Damirom zbio se kad sam došla iz Zagreba u Samostan Male braće, u kojem sam poslije provela punih 6 godina. Fra Damir me je dočekao i, dok smo išli prema povijesnoj jezgri, pričao mi je o događajima i radovima koji su se tada obavljali u samostanu.

Kad sam došla, vidjela sam da je zbog velikih radova na samostanu, posebno radi učvršćenja potpornog zida u vrtu, čitav vrt bio zapušten, jer je služio kao manipulativni prostor. Kada je obnova samostanskog dijela u kojemu sestre imaju svoj

stan bila završena, očišćen je i jedan dio samostanskog vrta. Uz fra Damirovu organizaciju vrt je u vrlo kratkom vremenu zasjao u novom sjaju, očišćen i obrađen.

Zahvaljujući fra Damiru i njegovim đacima iz škole u kojoj je predavao vjeronauk, i sestarama koje su tu bile, vrt je ubrzo donio prve plodove. Osoblje Samostana Male braće i svi Damirovi prijatelji koji su ih kušali, bili su jako zadovoljni. Fra Damiru je bilo posebno drago kad se cijeli dan mogao posvetiti vrtu. Ponekad je zbog toga ispustio dolazak na objed u samostansku blagovaonicu, pa je jeo u vrtu, posebno kada su mu u poslu pomagali prijatelji i učenici.

Kada je čitav vrt bio slobodan od građevinskih radova, fra Damir je nabavio: kokoši, tuke, zečeve, kornjače i druge životinje. To ga je posebno veselilo. Uvijek kad je morao negdje putovati, s laganim osmijehom na licu molio je nas sestre da mu pripazimo na vrt. Rekao bi da pazimo »da mu ona gore sirotinja ne pocrka od gladi.« Kad bi se vratio, znao bi pitati »je li sve pod kontrolom u njegovu OUR-u?«

U fra Damirovu vrtu bilo je raznovrsnih stabala. Posadio je i breskve, trešnje, šljive, jabuke, mimozu, loze, dunje, smokve, kivije. Od povrća je tu bivalo: salate, mahuna, kupusa, boba, blitve, celera, peršina, krumpira i drugoga. Kad bi sadio bob, znala bih mu reći da ga puno ne sadi, jer ga vrlo malo jedemo. A on bi mi odgovorio: »Ima tko će ga jesti, ima sirotinje«. Dok bi nicala fra Damirove biljke, s njima bi nicala i trava. Rekla bih mu kako mu je prekrasan vrt, i kako lijepo izgleda sa zidina, a on bi odgovorio: »Bio bi još ljepši kada bi vi malo i trave počupali.« Na početku vrta, u blizini stana časnih sestara, rezervirao je fra Damir posebno mjesto za cvijeće, kojim smo mi sestre ukrašavale predivnu Crkvu Male braće.

## Slavica Bašić

### 8.4. U maškarama

Nikada neću zaboraviti kada smo se fra Damir i ja dogovarali i pripremali kako bi smo pošli u maškare. Planirali smo kako ćemo to izvesti i organizirati. U pripremi i u oblačenju pomogle su nam sestre B. i A. Obukli smo se i pošli glumeći dvoje gluhoonijemih. A još prije ispitivali smo diskretno i doznali da će neki naši fratri biti u Gradskoj kavani. Obučeni kao maškare izišli smo iz samostana i kroz maškaratu koja se odvijala na Stradunu, stigli smo do Gradske kavane, gdje su fratri sjedili i pili kavu. Mi smo sjeli do njih za drugi stol. Oni su promatrali nas, a mi njih. Nakon nekoliko minuta prišli smo k njima i oni su nas počastili pićem, ispitujući odakle smo, šta radimo i kako se zovemo. Od nas nisu dobili odgovora. Sjedili smo i dalje s njima i malo ih nasmijavali »umjetničkim izvedbama«. Kad je tu bilo gotovo, pošli smo u samostan, te na vratima naišli na drugu nepredviđenu smiješnu zgodu. Fra Dinko, koji je tek nedavno bio došao u Samostan Male braće iz Samostana u Kotoru, tu je večer bio sa svojim prijateljima Francuzima vani. Čekali smo da on uđe u samostan, pa onda mi poslije njega. Međutim, to nije išlo. Fra Dinko nije uspijevao otključati glavna samostanska vrata. Došli smo do njega i rekli mu da ćemo mi otključati samostan svojim ključem ako nam on to dopusti. Fra Dinko je međutim

ostao miran, uporno otključavajući, ali nikako nije uspijevao. Okrenuo se prema nama i pitao: »Kako vi možete otključati vrata, i kako vi maškare imate ključeve našeg samostana? Odakle vam naši ključevi?« Kada je fra Damir otključao vrata, fra Dinko je ostao bez riječi, promatrajući nas začuđeno. Nakon nekoliko trenutaka je povikao: »Tko vam je dao naše ključeve? Gubite se odavde, ovo je Božja kuća!«

Shvatili smo da s fra Dinkom nema šale i da se malo uplašio, pa smo odlučili skinuti maske i pokazati tko smo. Klaustrom se nato prolomio smijeh, i skupa smo ušli. Fra Dinko je blago rekao: »Dragi moji, ja sam se stvarno bio uplašio.« Rekli smo mu da ne oda tajnu. Sutradan su fratri pričali kako su u kavani dvije maškare s njima pile. Nakon dužeg vremena doznali su ipak tko je to bio.

## Milan Brkić

### 8.5. Početak i kraj s Krnjevom

Fra Damira se sjećam kao jednostavnoga veselog mladića dok je još kao novak i poslije kao bogoslov boravio na Košljunu i svojom razigranošću i smislom za šalu širio oko sebe vedro raspoloženje i radost... Bio sam vrlo radostan kad sam doznao da je na početku Domovinskoga rata uspio pobjeći iz tzv. JNA i neozlijeđen doći na Krnjevo.

Nama, članovima Župnog zbora sv. Nikole Tavelića iz Rijeke, u vrijeme vodstva fra Ive Perana, bilo je drago pjevati i sudjelovati u slavljju povodom fra Damirove mlade mise u njegovu rodnom mjestu...

Fra Damirovo studentsko vrijeme jednim dijelom i početak pastorala vezani su za Krnjevo. Kao đakon i prvu godinu svećeništva proveo je u našoj župi sv. Nikole Tavelića. Okupio je oko sebe franjevačku mladež, koja ga je prihvatila kao svoga voditelja i prijatelja... Kao jedan od njih, fra Damir je s mladima provodio dosta vremena, živio s njima, širio radost, mir i dobro, prateći ih u svemu što su proživljavali...

Poslije je otišao u nova mjesta i na nove službe... Bilo mi je drago kad sam čuo da je prošle godine imenovan za gvardijana na Košljunu. Budući da sa zborom ove župe jednom godišnje, u proteklih desetak godina, odemo na odmor i duhovnu obnovu na Košljun, odmah sam ga zamolio da nam bude voditelj duhovne obnove. On se je spremno i rado odazvao. Tema je trebala biti o euharistiji...

Kao voditelj zbora bio sam u kontaktu s fra Damirom. Međutim, baš petnaestak dana pred naš dogovoreni košljunski susret završio sam u bolnici, i tu sam čuo da će i fra Damir doći na neke preglede... Iako smo bili možda stotinjak metara udaljeni, zbog naravi bolesti mogli smo se čuti samo mobitelom, i fra Damir mi je rekao kako se nada da će možda izaći i imati barem koji dan vremena da pripremi predavanja za naš susret na Košljunu... Međutim stvari su se iz dana u dan mijenjale... Fra Damiru je bilo sve teže... i počelo je biti sve izglednije da neće tako brzo iz bolnice... Pokušao sam telefonski naći novog voditelja, međutim vremena je bilo sve manje da bi se netko drugi pripremio. U razgovoru sam to rekao fra Damiru i on je, iako slab i teško bolestan, rekao da će pokušati nešto kratko napisati, ali stanje mu se,

nažalost, još više pogoršavalo. Jednom mi je tako rekao da je cijeli dan bio loše, ali da mu je navečer, baš kad sam ga nazvao, malo bolje. Znajući da se brinemo tko će nam biti voditelj, fra Damir, iako u teškom stanju, poslao mi je mobitelom prigodne poruke da ih pročitam članovima zbora. (Poslije su, na našu radost, fra Klement i fra Bernardin obećali da će svaki od njih održati jedno predavanje na našoj obnovi.) Kako sam izišao iz bolnice u tijeku našeg susreta na Košljunu, uspio sam stići na ostatak susreta i pročitati sudionicima fra Damirove lijepe, znakovite, smirujuće i duboke poruke:

»Božje tajne ne možemo shvatiti, možemo im se samo klanjati. Tu spada i euharistija. Ne opterećujte se predavanjima, već se klanjajte.« Pozdrav

»Ljubiti Boga ne znači o njemu sve znati, nametati mu se molitvama, uvjetovati ga svojim planovima, nego prije svega uživati u njegovoj blizini, radovati se i predati njegovu čovjekoljublju, vršiti njegovu volju i u tome naći svoju hranu i mir.«

Do dubine tih poruka, svojim životom, vjerujem, stigao je možda baš u danima pred kraj života, i fra Damir. Zato ih je i znao tako lijepo odabrati i u teškim časovima poslati i misliti na nas, na druge...

Znakovito: poruke vjerno oslikavaju i život blagopokojnog fra Ive Perana, koji je, (uspud rečeno) bio predavač na prva dva naša susreta na Košljunu; na ovom zadnjem, devetom po redu, trebao je biti predavač fra Damir, ali Božji planovi su nepredvidivi. Na tom susretu nam je fra Bernardin govorio o pokrenutom postupku za proglašenje blaženima i svetima dvojice franjevacu među kojima je i naš dugogodišnji učitelj, zborovođa i prijatelj: fra Ivo Peran. Od tog susreta naš se zbor naziva po njemu.

Na prijedlog fra Bernardina, nekadašnjeg provincijala Provincije sv. Jeronima, radosno smo prihvatili da se naš zbor od 5. rujna 2009. zove: *Zbor »Fra Ivo Peran« župe Svetog Nikole Tavelića.*

Toga je dana i fra Bernardin rekao: »Znakovito je kad zbor prijeđe u zajednicu.«

Molimo obojicu, fra Ivu i fra Damira, koji su vjerujemo članovi nebeske zajednice, za molitve i zagovor, za cijelu našu, užu i širu, franjevačku zajednicu, a njima neka dobri i milosrdni Bog daruje svjetlo i mir u svome nebeskom kraljevstvu. Dao Bog da se nastavi duhovna razmjena naših »zajednica«.

## Ilija Barišić

### 8.6. Tajna uspjeha - cvjetić iz fra Damirova vrta

Tad je Damir bio u cvijetu svoga redovničkog ideala. Pupaljak svećeništva upravo se otvarao. Prigoda nije toliko važna. Okolnosti ne dopoštaju pojedinosti. To nije ni važno. Mislim da je to bilo nakon susreta misionara u Puli... Svakako, nađosmo se u Pazinu. Tu se, prvi put, pobliže upoznasmo. On se upravo pripremao za ređenje... Zamolio me je za »duhovni« razgovor: »Čuj, stariji brate, u četiri smo oka, ali On je sigurno među nama, pa i u nama. Mlad sam i neiskusn, a evo me već uoči svećenič-

kog ređenja. Nije mi svejedno... Bit ću iskren i direktan... Nadam se da ćeš i ti biti sažet i jasan... Molim te, stariji brate, ako je moguće, reci mi otvoreno: Koja je tajna tvog životnog uspjeha?« Ne znam zašto, ali spontano i srdačno, dadasmo jedan drugome ruku. Valjda da »tajna uspjeha« lakše prođe od srca k srcu... »Kako si sam zaželio, velim mu, bit ću sažet. A u ovom kontekstu... lako mi je biti jasan, pa i iskren... Uz sve ljudske slabosti... naveo sam najredovitije... Uz sva ljudska ograničenja... naveo sam najočitija... Uz sva životna iznenađenja i poteškoće, pa čak i razočaranja... Posebno glede našega poziva i ideala: biti i živjeti Evanđelje kao mala braća... SAKRAMENT IZMIRENJA - ispovijed česta i redovita, primljena u poniznosti i iskrenosti. SAKRAMENT LJUBAVI - sveta misa svakodnevno slavljena Vjerom i Zahvalnošću, Sveta pričest svakodnevna hrana primljena u ljubavi i predanju: TO SU KLJUČ I TAJNA, dragi mlađi brate, koje ti povjeravam uoči tvog ređenja!«

Zagrlili smo se i izmijenili »poljubac mira«. To mu je bila ujedno moja čestitka... Uz Isusove riječi Petru: »Duc in altum, brate Damire!«

Druga polovica »cvjetica« svježija je i bliža. Sjećam se svih pojedinosti... Ali... Bilo je to u drugom tjednu studenoga 2008. Izabrao sam Poljud za oporavak i pripremu za ponovni povratak u Kongo, nakon teže, ali uspješne operacije. Fra Damir je bio gvardijan i župnik... Osjetio sam doista bratski prijem... Jedne nedjelje sam slavio i sv. misu i upoznao vjernike sa životom i radom u Misiji... Toga dana, fra Damir je bio pravi misionar... nagovori, razgovori, film... Cijelu Župu Svete Trojice zagrijao je za »kumstva« i školovanje siročadi i siromašne djece u Misiji... Te večeri se našosmo, opet u »četiri oka«... »Čuj, stariji brate, nisam zaronio u dubinu, niti sam odletio u visinu... niti sam pošao u misije... Moj misionare,... vjeruj mi... Ali onaj naš susret, uoči mog ređenja, rekao bih da me još prati...

Znaš, da budem iskren, kao i onda: činim sve što mogu da onaj Ključ i Tajna uspjeha budu i moj životni, redovnički i svećenički ideal... Nisam misionar, ali jesam slab... Sakrament izmirenja i ljubavi – Ispovijed i Pričest! To i jedino to! Bez toga ni popa ni fratra! Stariji mali brate, hvala! Snaga Milosti je u Božjim rukama... Ključ tajne životnog uspjeha, u mojim je rukama!«

To je bio naš posljednji razgovor u »četiri oka«. To je, za mene osobno, ugodan miris jednog cvjetica iz fra Damirova vrtića...

Brate Damire, HVALA!

(Dragi fra Stipe, mirisni cvijet i u koš bačen, i dalje miriše...)

**Tanja Popec**

## **8.7. Suradnik Hrvatskoga katoličkog radija (2005. - 2009.)**

Fra Damir Cvitić, franjevac Provincije sv. Jeronima iz Zadra bio je suradnik Redakcije vjerskog programa Hrvatskoga katoličkog radija gotovo pet godina. Za rubriku »U svjetlu Božje riječi« pripremao je tumačenja dnevnih liturgijskih čita-

nja. Upoznali smo se u Dubrovniku 2004. godine, za vrijeme našega radnog boravka u župi sv. Mihajla na Lapadu. U malo slobodnog vremena prošetali smo gradom i navratili do fra Damira u prijateljski posjet. Pokazao nam je samostan, biblioteku, staru ljekarnu, a potom nas počastio uvijek ukusnim samostanskim zalogajima i pićem. Njegova jednostavnost i simpatičnost sama po sebi navela me i na pitanje o mogućoj suradnji s HKR-om. Iako je u svojoj skromnosti govorio da ima i učenijih i boljih od njega, ipak je prihvatio našu ponudu.

Nakon Dubrovnika, naša se suradnja nastavila i kad je došao u samostan na splitski Poljud. I tu nas je rado ugostio, bilo kad smo prolazili kroz Split ili u njemu ostali više dana. Sjećam se naših susreta, njegova užitka i ljubavi s kojom je njegovao vrt ili uzgajao blago, kako je zvao životinje koje je jako volio: zečeve, kokice... Čini mi se da je poznao i dušu ljekovitog bilja, o kojemu je znao kako se i kada njime koristiti. Koliko je bio pažljiv, pokazao mi je i pošiljkom iz Dubrovnika u kojoj se, uz sušenu metvicu, kadulju i druge vrećice, našla i svježa mimoza. A samo je Providnost znala da mi je u tom trenutku taj znak pažnje bio neizmerno velika podrška u ne baš jednostavnom poslanju.

Emisije koje je snimao, snimao je u svojoj sobi, uz kanarinca. Često me je znao pitati: »Neće li Vam smetati moj kanarinac koji se čuje u pozadini?« Događalo se da snimke dolaze u posljednji tren, da ima problema s računalom ili internetom. Iako se unaprijed ispričavao što će možda posljednji završavati priloge, jer ima i druge obveze, znala sam da ga vrijedi čekati. Jer, iako skroman i nenametljiv, u svojim je razmišljanjima bio porukom prodoran. A toga se nisam željela odreći, čak i uz moguće prekoračenje rokova.

Iz emisije emitirane 20. ožujka 2006. rado izdvajam fra Damirov poticaj na ljubav jednih prema drugima: »Volite dok imate vremena, jer doći će svakome dan kada to više nećete moći. A tada je gotovo za sve - uspomene, sjećanja, savjest - bit će loš prijatelj - i boljet će vas duša što ste rasipali ono najvrjednije - a to je vrijeme. Vrijeme koje imamo da volimo drugoga. Ne recite: »Nemam vremena!« Samo je jedan život i jedna šansa. Iskoristite to vrijeme da volite one koji su oko vas. I imat ćete sretan život, unatoč protivštinama, i na koncu mir u srcu i na duši. Tako se ujedno gradi ono što svi želimo - bolji svijet.«

A što je za fra Damira značilo vjerovati Bogu? O tome je govorio u jednoj od svojih posljednjih emisija na HKR-u, 23. veljače 2009.: »Vjerovati u Boga znači svoju egzistenciju staviti u Njegove ruke; znači 'skočiti' u njegovu stvarnost. To je vjera povjerenja i predanja. Vjerovati u Boga znači biti svjestan činjenice da te On poznaje i ljubi na način koji nadilazi sve ljudsko poimanje toga, da si ljubljen prije nego što je itko na tebe mislio ili izgovorio tvoje ime. Vjerovati u Boga znači živjeti u uvjerenju da je On upisao tvoje ime u dlan svoje ruke, i vršiti svoju ljudsku zadaću u opuštenoj sigurnosti da te ništa na svijetu ne može rastaviti od Božje ljubavi prema tebi. Upravo u Isusu nam je Bog pokazao kako neumorno traži čovjeka i kako se sav posvetio čovjekovoj sreći. Zato, u svjetlu Božje riječi oblikujmo i svoju molitvu vapijući: VJERUJEM! GOSPODINE, POMOZI MOJ NEVJERI!«

S vama želim podijeliti posljednju SMS poruku koju mi je uputio fra Damir Cvitić kada je ležao u svojoj bolesničkog postelji. Čitam je kao njegovu duhovnu oporuku: »Ljubiti Boga ne znači o Njemu sve znati, nametati mu se molitvama, uvjetovati ga svojim planovima, nego prije svega uživati u Njegovoj blizini, radovati se i predati Njegovom čovjekoljublju, vršiti Njegovu volju i u tome naći svoju hranu i mir.« (16. rujna 2009.)

Iz toga je i razumljivo zašto nije molio za zdravlje. Uostalom, to je i sam zapisao u jednom razmišljanju o nedjeljnim čitanjima (25. nedjelja kroz godinu - b) koje je e-mailom slao prijateljima: »Gospodine, puno puta kad su Te molili za zdravlje, Ti bi odgovarao najprije otpuštanjem grijeha. Imaju li bolesti i ostale nedaće nekakve veze s grijehom? Sve mi se čini da imaju. Ako je tome tako, molim te, Gospodine, daj mi suze kajanja (jesu li to ove što često poteku ovih dana?) Ako je to tako, Gospodine, neka sve molitve izgovorene za moje zdravlje ovih dana (a sam nisam niti ću moliti za svoje zdravlje) budu preusmjerene na nakanu: ‚Ne spominji se grijeha moje mladosti ni prijestupa‘ (Ps 25,7) – jer jedino je pravo zdravlje u slobodi od grijeha.«

Svoje je razmišljanje završio riječima iz knjige dr. Antona Tamaruta o Euharistiji: »Gospodine, ne molim Te za zdravlje. Ali Te molim da ne dopustiš da se

*Ekipa HKR-a u Maloj braći*



odijelim od Tebe, ni ovdje ni u vječnosti, veži me – ako treba – konopcima svoje ljubavi. Ne dopusti da ikada s uma smetnem tvoje čovjekoljublje u kojem si – radi nas ljudi i radi našega spasenja prihvatio i podnio muku i križ. Snagom svoga svetoga Duha osposobi me da i ja mogu reći Ocu nebeskom: Budi volja tvoja! Ne kako ja hoću, nego kako ti hoćeš, tako neka bude.

I neka mi uvijek bude vodilja tvoja riječ: ‚Prepušti Gospodinu putove svoje u njega se uzdaj i on će sve voditi!‘ (Ps 37,5.) P. S.

Sve vas koji ovo čitate pozdravljam i želim snagu da od Gos-

podina prihvatite sve ono što vam šalje jer jedino je to za naše dobro. Ostavite se glupih pitanja...«

U ime svih kolega s HKR-a, u ime naših slušatelja i osobno, fra Damire, od srca hvala!

Urednica Redakcije vjerskog programa HKR-a

## **Karolina**

### **8.8. Kava preko skele**

Došla sam u Dubrovnik iste godine kao i fra Damir, 2000. godine, pa sam se tada prvi put susrela s njim. Ostavio je dojam jednostavnoga malog brata, čovjeka koji je spreman pomoći, redovnika koji je nastojao to biti, svećenika koji se trudio biti navjestitelj i prenositelj Radosne vijesti. Znao je Stradunom namjerno prošetati u habit, samo zato da drugima bude izazov - takav mi se zaključak nametao. Sjećam se, jednom je pričao da je tako radio i u Zadru; odjeven u habit prolazio bi mimo mladih, nekada bez riječi, a onda riječ-dvije i polako se ulazilo u razgovor o važnim životnim pitanjima. I u Dubrovniku se fra Damir rado družio s mladima i odraslima, da u prijateljskom susretu bude riječ na putu prema Riječi.

Fra Damir se često mogao vidjeti kako uređuje samostanski vrt. Ponekad su s njim u vrtu radili mladi s kojima se fra Damir družio. Činilo se kao da uživaju u tim zajedničkim akcijama. Koji put bi fra Damir, kad je tako u vrtu bio s mladima, zovnuo nas sestre iz Sigurate (ako je koga vidio na prozoru kuhinje) da za njega i mlade skuhamo kavu, ili damo kolača, ako ih je bilo. (Naime, jedno je vrijeme u Ulici Celestina Medovića bila postavljena skela, te je sve to bilo lako dodati s prozora naše kuhinje.) Tako su sestre preko skele počastile fra Damira i mlade, a on bi to »naplatio« uaturi. Sve se to odvijalo spontano, prijateljski, nenametljivo, simpatično.

## **Suradnica**

### **8.9. Dobar suradnik**

Imala sam lijepu prigodu neko vrijeme surađivati s fra Damirom, koji me je obogatio svojim čovještvo, kao redovnik i kao svećenik. Duboko me se dojmio njegov život i njegovo razumijevanje koje sam doživljavala u bratskoj suradnji.

## **Ana Joskić**

### **8.10. Naš fra Damir**

Pamtim ga kao radosnog, vedra duha, korektnog i dobrog fratra svećenika. Sjećam se jutarnjih sv. misa na Dančama, duhovnih obnova... Rado je k nama dolazio, a rado smo ga i slušale. Sjećam se predavanja koja nam je držao u novicijatu. Govorio je ono što je i živio. Živio je iz Ljubavi i za Ljubav. Habit, krunica, sandale

- bosonog, radost na licu. Bio je poseban. Susreti s njim bili su prožeti jednostavnošću. Znao je reći: »Mala, znaš li ti što u Bibliji piše za tebe?« Takvo nešto mogao je reći samo on.

U rujnu 2009. godine dobila sam poruku: »Mala, pozdrav iz susjedstva, u bolnici sam, na Rebru!« Išla sam mu u posjet sa s. Ljubom. Ležao je na krevetu s krunicom u ruci, a kad nas je ugledao, uzviknuo je: »Stigle ste«, i s osmjehom nas upitao: »Kako ste?«

Kad sam ga ugledala, bila sam zbunjena. Bio je tako iscrpljen, a toliko jak u Njemu. Dok smo s njim razgovarale, ugledala sam prekrasan križ na noćnom ormariću. Rekla sam mu kako ima lijep križ. Odgovorio je: »Da, možeš ga pogledati«, i tiho je šapnuo: »Vidiš, On je prikovan, nije se mogao micati, a ja mogu. S Njim razgovaram!«

Da, to je naš fra Damir, koji i sada živi iz Ljubavi i za Ljubav!

## *Luce i Željko Ćatić*

### **8.11. Fra Damir u našem životu**

#### *Luce*

Moj suprug i ja nikada nećemo zaboraviti fra Damira. Bio nam je uvijek velika podrška, spreman slušatelj, savjetnik i prijatelj. Pamtim njegov osmijeh i strpljenje pri svakom slučajnom susretu i u molitvenoj zajednici koju je vodio. Druženje smo obogatili i hodočašćem u Italiju, u Bitteto blaženom Jakovu Zadrani.

Uvijek se sjećam njegovih živopisnih propovijedi. Na jednoj nedjeljnoj misi, za vrijeme propovijedi izišao je iz crkve da bi demonstrirao kako treba ulaziti u crkvu i dostojanstveno se pokloniti i prekriziti. Drugom prilikom je donio dvije grane stabla naranče - jedna je bila puna plodova, druga trnja, i pitao nas kakve mladice želimo biti. Posljednje njegove propovijedi iz bolesničkog kreveta bile su nam duhovna obnova. Kroz njegovu bolest Bog je svima nama govorio o životu i dragocjenostima koje imamo i moramo znati cijeniti.

#### *Željko*

Kad je fra Damir tek došao u Dubrovnik, počeli smo se družiti na molitvenim susretima koje je vodio u Franjevačkom samostanu Male braće, gdje bi se okupilo dvadesetak i više ljudi. U sjećanju mi ostaju svakodnevni susreti tijekom stanke na poslu koju bih proveo sa fra Damirom u đardinima Franjevačkog samostana. On bi skuhao kavu u kuhinji i donio u đardin, gdje bi je ispijali na malomu improviziranom stolu. Pokazivao mi je koje će voće i povrće posaditi. Pomogao mi je puno puta u životu.

U sjećanju mi je moj odlazak s Lokruma, gdje sam živio tridesetak godina. Kad sam se oženio i odlazio od kuće, on mi je pomogao da se preselim. Zadnja misa koju nam je napisao iz bolesničkog kreveta je bila: »Veseli me da ste, i rastete u sretnu obitelj.«

#### *Luce i Željko*

Kad smo dobili prvo dijete Martu, fra Damir je rekao neka Marta ima Mariju i Lazara. Nakon dvije godine rodila se mala Đive, a ove, 2010. ćemo, ako Bog da, dobiti još jedno dijete. Sigurni smo da se fra Damir raduje s nama i zagovara nas u Božjem domu.

## *Ivan Miklenić*

### **8.12. Brat svima**

Dok mi prolaznici ovim svijetom prolazimo, poslužiti ću se za početak riječima neprolaznim - riječima Sv. Pisma: »Kad već mnogi poduzeše sastaviti izvješće o događajima koji se ispuniše među nama... naumih i ja napisati da se osvjedočiš!« (Lk 1, 1 - 4)

Fra Damira sam upoznao u Zagrebu dok je bio u našem samostanu na Kapto-lu. Tu je sve osvojio svojom jednostavnošću i vedrinom. Bliža suradnja ostvarila se za vrijeme franjevačkog hoda po Istri, od Labina do Poreča, pa u Asiz! Kad je došao kao đakon na Krnjevo, i ja sam premješten na Trsat! Nakon svećeničkog ređenja surađivali smo u radu s »Framom« a bili smo i ispovjednici jedan drugomu! Kad sam konačno naučio put autom do Krnjeva, on je premješten u Split, pa uporan, kakav je cijeli život bio, nagovorio me je te sam došao na nekoliko dana na odmor u Split. Ta se praksa nastavila i za vrijeme dok je bio u Dubrovniku, pa opet kad se nalazio u Splitu!

Osobito u lijepom sjećanju ostao mi je put u Kotor, u koji smo išli zajedno s fra Marijom Šikićem. Imao sam naime veliku želju otići u Muo na grob bl. Gracije Kotorskoga. Obišli smo i sv. Tripuna, bl. Ozanu Kotorsku. Posjetili smo biskupa msgr. Iliju, Franjevački samostan i cijeli Kotor! Prekrasan je! On bi u šali znao reći: »Ti tvoji sveci«, a ja bih mu rekao: Sve lijepo i od kulture što sam vidio, vidio sam najviše zahvaljujući Tebi!«

Ti odmori bili su veoma lijepi! Susret s braćom Zadarske provincije, upoznavanje grada, uz šetnju i oni nezaobilazni njegovi susreti, a ono svako nekoliko metara pa nekoga poznatog sretne, pa prepozna, i osobito učenike, što tadašnje, što bivše, i u svom stilu dobaci: »A ne bi se ni javio...« Ostala mi je u sjećanju da, kad bi netko rekao gdje je bio na odmoru ili izletu, njegova uzrečica: »A nema se, loše se živi!« Rekli bi današnji mladi, ta je rečenica zakon! Valja malo razmisliti o njoj!

Još sam ga nagovarao da moramo poći na grob franjevcu bl. Julijanu u Bale u Istri. Iako sam tamo bio, želio sam to zbog njega, jer mi je taj svetac iz Istre tako drag, a blizu je njegova zavičaja.

Kad je došao na Košljun, javio se da će nam doći ispovijedati za Veliku Gospu na Trsat! To mu je svetište na srcu, rado bi dolazio na Trsat, a imao je i lijepu sliku Majke Milosti - Gospe Trsatske, koju mu je poklonio jedan gospodar u Dubrovniku.

Došao je i kao pravi hodočasnik, lijepo se ispovjedio, imao sv. misu, a zatim je ono što je primio i drugima nesebično dijelio u sakramentu pomirenja! Jasno, i tu

je bio poziv – »Dođi na Košljun!« Spomenuo mi je kako mu je to kratko vrijeme na Košljunu duhovna obnova, mir, molitva, rad, turisti! Rađalo se puno ideja što učiniti! Na srcu mu je bilo urediti kućnu kapelu za molitvu braće i slavje sv. mise osobito u zimsko vrijeme; kako urediti kutak Bogu na slavu, a za duhovno dobro braće!

Misli koje je slao e-mailom, bilo tjedne oglase iz Splita, bilo što drugo, mislim da su mnogima pomogle u duhovnom rastu. Želim istaknuti njegovu širinu i raspoloživost da bude bliz svakome, želeći dobro svima, pa i onda kad je žustro raspravljao poput proroka Ilije koji izgara za Gospodina, i onda kad je poput mirosoca Franje u prirodi prepoznavao i slavio Stvoritelja!

Njegovi bolnički dani, kako sam bio u Rijeci, povezali su nas još više, a pisana riječ iz bolnice dokazala je da je čovjek vjere i predanja u volju Božju! Neka se Gospodin po njegovu životu i smrti proslavi! Neka je blagoslovljen Gospodin što nam ga je darovao!

## **Dragica Zeljko**

### **8.13. Nekoliko trenutaka u mojoj kući**

Ako o fra Damiru nešto trebam napisati moram početi s datumom 11. srpnja 1991. Tog dana dogodio se naš kratki susret. Nisam ni pomislila da ćemo se ikada više sresti.

Damir je bio u vojsci one države i zahuktavanjem rata premješten je u Vukovar. Tog 11. srpnja kolona tenkova krenula je prema Negoslavicima pored moje kuće na Sajmištu, koja je bila na samoj periferiji, a ujedno je tu bio i policijski punkt. Gledajući zastrašujuću kolonu molila sam Boga da ako tu ima ijedan vojnik koji želi pobjeći, neka mu dade snage da tu iskoči, jer bilo je onih koji su bježali i upali u neprijateljske ruke.

Bila je već noć kad se kolona vraćala u vojarnu, ugasila sam svjetlo i stajala pred kućom. Kolona je već prošla moju kuću kad mi je suprug doviknuo da ne palim svjetlo. Svojim tijelom je pokrивao čovjeka i govorio mu da se ne boji. Kad su ušli u kuću, vidjela sam mladoga i uplašenog vojnika. Sjećam se da sam mu i ja rekla da se ne boji, ako je i Srbin, na sigurnome je.

Dok je skidao opasač na kojemu je bio pištolj, drhtavim je glasom rekao, da on ne želi pucati, da je on redovnik.

Brzo se sve odigravalo: trebalo ga je odvesti što brže u krizni stožer, jer smo bili blizu vojarnе. Kada je odlazio, poljubio mi je ruku i rekao da će moliti za nas. Sjećam se da sam mu doviknula da moli za Vukovar. Ime nisam uspjela doznati; sve što sam znala o njemu je da je rodom iz Istre.

Nakon pada Vukovara došla sam u Split, gdje su mi već bili sin i kći kod mojih sestara. Negdje 1993. godine susrela sam susjedu iz Vukovara, koja mi je rekla da je na Poljudu redovnik koji je 1991. pobjegao iz vojske, i da se raspituje za obitelj iz Vukovara. U srcu sam znala da je to vojnik kojega sam te večeri susrela. Dala mi je broj časne sestre Danijele. Kada sam nazvala, sva oduševljena, časna sestra

Danijela je uzela moj broj i obećala da će ga prosljediti fra Damiru, koji je tada bio na bogosloviji u Zagrebu.

Nije prošlo ni nekoliko dana kad sam dobila telefonski poziv od fra Damira. Upitao je da li je u mojoj kući na zidu bila sveta slika. Rekla sam da jest, i kroz njegova i moja propitkivanja shvatili smo da sam upravo ja osoba koju traži i da je on taj vojnik kojemu ni ime nisam znala.

Naš prvi susret bio je te godine za Uskrs. Kada sam ga vidjela, prepoznala sam ga; odmah sam zapazila da nosi naočale, koje nije imao onu večer kada je pobjegao. Nasmijao se i rekao da ih je imao i tu večer, ali su mu spale kada je skočio s transportera. Naš prvi susret protekao je u podsjećanju na 11. srpnja 1991.

Nakon toga uslijedili su njegovi posjeti, i razvilo se naše prijateljstvo. Suprug Josip koji je pri padu Vukovara zarobljen, vodio se pet godina kao nestala osoba, a 1997. godine je identificirano njegovo tijelo i pokopan je u Splitu. Fra Damir je u to vrijeme bio u samostanu u Rijeci.

Kada sam ga nazvala, rekao je da će doći na sprovod. Priopćila sam mu svoju želju da on vodi obred. Rekao je da osjeća čast kao čovjek i kao svećenik da taj čin s ljubavlju napravi za Josipa. Dok je bio na službi u Dubrovniku, navratio bi makar nakratko da nas pozdravi. Jednom je prilikom spomenuo da ima želju napraviti kapelicu na mjestu gdje je onoga dana iskočio iz transportera. Svake godine na godišnjicu pada Vukovara znao bi da sam u Vukovaru i poslao bi mi poruku mobitelom, što mi je puno značilo, jer sam znala da on taj dan prikazuje svetu misu za Vukovar.

Kada bih došla na Poljud u župu Svete Trojice, slušajući njegove propovijedi i gledajući ga za oltarom dok vrši službu Božju, osjećala sam ponos, kao da je moje dijete. Prošlog proljeća šetajući Marjanom, moleći krunicu, susrela sam fra Damira. Upitao me je kako to da sam sama. Odgovorila sam mu da sam upravo u molitvi, a kako mi je krunica velika da je držim u džepu. Nasmijao se i otvorio desnu šaku u kojoj je bila mala krunica s jednom deseticom; dao mi ju je i rekao da nju ne moram skrivati.

S oduševljenjem je prihvatio premještaj na Košljun, govoreći da će mu roditelji biti bliže i da će ih moći češće vidati. Nedugo nakon njegova odlaska iz Splita doznala sam da je u bolnici u Rijeci, te da će biti prebačen u Zagreb. Nisam ga htjela zvati, misleći da ću to učiniti kad se malo oporavi. Jedne nedjelje popodne šetajući oko Poljuda pogledala sam prema crkvi gdje je donedavno služio Bogu, i počela sam moliti za njega.

Dok sam molila, trgnula me zvonjava mobitela. Zvala je časna sestra Danijela i rekla mi je da je Damir preminuo. Osjećam potrebu sve ovo napisati jer nisam uspjela otići na sprovod i oprostiti se od Damira. Ipak vjerujem da je ovo samo rastanak za ovo vrijeme, a da ćemo se sresti u vječnosti, u kući Očevoj, gdje nema straha ni boli. Fra Damire, vjerujem da uživaš slavu u domu Očevu, moli za nas da se ne izgubimo na putu prema vječnosti. Prisutan si u našim molitvama. Doviđenja do ponovnoga susreta.

## Goran Protega

### 8.14. Prijatelj mnogih

Opisati na sažet način sve trenutke koje sam proveo s fra Damirom, uistinu je nemoguće, no ukratko ću nastojati kronološki opisati one najupečatljivije u društvu s prijateljem, čovjekom filantropom.

Prvi susret dogodio se još 1998. za vrijeme mojih studentskih dana koje sam provodio u Zagrebu. Upoznati čovjeka koji prakticira vjeru, a ujedno posjeduje ekstrovertan način ponašanja u pozitivnom smislu, za mene je bilo nešto novo jer, koliko god to ja negirao, u meni je postojao određen respekt prema svećeničkoj službi, a upravo takav način razmišljanja me je sputavao da uspostavim istinsko prijateljstvo.

Fra Damir je bio je humanist, koji je znao kršćansku teoriju pretočiti u praksu, a tada bi nestajale sve barijere. Upravo je takvim pristupom naše druženje postajalo sve intenzivnije, a samim tim postao sam svjestan kakva prijatelja imam. Ne želim ga svojatati jer fra Damir je prijatelj svih nas, a tu prvenstveno mislim na krug mojih prijatelja: Marija, Tončija, Marijana i ostale.

Čak i u najtežim trenutcima za cijelo naše društvo, kada je u prometnoj nezgodi u Zagrebu 2001. godine stradao naš prijatelj, Damirov imenjak, on je pokazivao način na koji treba percipirati tadašnju trenutnu situaciju, a ona je bila bazirana na kršćanskom vjerovanju u život vječni i uskrsnuće. Stoga me niti malo ne čude posljednji tekstovi fra Damira, koji govore o prihvaćanju trenutne situacije, te molitve za oprost. Upravo to pokazuje veličinu poimanja ovog svijeta. Nažalost, velika većina nas kroz život prolazi u žudnji za ostvarivanjem raznih ciljeva, a da pritom zanemarujemo bit vjere i ljubavi kojom nas Bog dariva.

U posljednjoj godini fra Damirova života imao sam čast da upravo taj čovjek predvodi svečanost sklapanja svetog sakramenta mog braka, dana 18. travnja 2009. u crkvi Gospe van Grada u Šibeniku. To je ujedno bio i posljednji naš susret. U mjesecu kolovozu, točnije 3. kolovoza 2009., dobio sam sina Vitu, i o najveselijoj i najsretnijoj vijesti u mom životu obavijestio sam svog prijatelja Damira, koji je u tom trenutku putovao prema Rijeci. Veselje i sreću podijelio je sa mnom, te nakon kratkog razgovora kazao da se vidimo uskoro.

U devetom mjesecu, točnije 15. rujna 2009. u 17,10 sati fra Damir mi je napisao SMS poruku sljedećeg sadržaja:

»Danas je 21. dan da sam u bolnici u Rijeci. Leukemija. Ovih dana započinem s kemoterapijom. Pozdrav.«

Bio sam u čudu, ni sam nisam znao što reći. Pa napisah sljedeće: »A, moj prijatelju, ne znam što kazati? Je li znaš koja je vrsta leukemije?« Ubrzo pristiže odgovor: »Akutna bifentipska. Ajde, ne tresi se. Kažu izlječiva, samo će potrajati. Ovih dana počinjem s kemoterapijom.«

Nakon dopisivanja SMS porukama odlučih nazvati jer želja da čujem glas prijatelja je prevladala. Telefon zvoni i zvoni, a s druge strane nama glasa. Nakon nekoliko minuta dobivam SMS sljedećeg sadržaja: »Inženjeru, mob. mi je stišan i

spremljen uglavnom, prenaporan je, razgovori me umaraju...« To je bila posljednja poruka primljena od našeg prijatelja.

Vijest o preranom napuštanju ovog svijeta, o preranoj fra Damirovoj smrti, teško nam je prihvatljiva. Ostala je njegova molitva za oprost grijeha koja pokazuje Damirovu veličinu, a samim tim ostavlja svima nama jasnu poruku za ovaj život.

## Đani Kobilic

### 8.15. Hvala mu

Žao mi je što ga više nema među nama, ali sam sretan što sam imao priliku upoznati ga. Naše druženje bilo je za mene neizmerno zadovoljstvo. Njegovi stavovi, savjeti, sve je to, mogu reći, obogatilo i upotpunilo moje gledanje na život i na ono što dolazi poslije njega. Nemoguće je obuhvatiti sve ono što želim reći o njemu u ovome svojem kratkom osvrtu. Sjećam se naših divnih druženja koja mi još uvijek izmame osmijeh na lice. Jednom prilikom bio sam i njegov gost u samostanu u Splitu. Primio je ne samo mene nego i mog prijatelja, da prespavamo nakon jedne nogometne utakmice u Splitu. Upoznao nas je s ostalom braćom i časnim sestrama. Naravno, upoznao nas je i s poviješću toga starog samostana iz 15. stoljeća. Poveo nas je i u razgledavanje starohrvatske crkvice Sv. Trojice. Mogu reći da nikad dotad nisam tako uživao u miru i tišini kao tih dana. Neopisiv mir i tišina protkani poviješću i starinom, jednostavno pozivaju na takav život kakav vode franjevci. Jako je volio prirodu i životinje, samostanski je vrt bio njegova oaza usred kamenoga grada u Dubrovniku, i poslije u Splitu. Njegov vrt nalikovao je, zamišljam to tako, vrtu Franje Asiškoga. Okružen mnoštvom biljaka i domaćih životinja nakon svećeničkih obveza, uživao je u spravljanju raznoraznih ljekovitih čajeva, sirupa, rakija... Nikad neću zaboraviti ispijanje čaja u hladu ispod kamenih zidina prepunih turista koji s divljenjem gledaju samostanski vrt.

Jednom zgodom dok je bio u Splitu, uputilo se nas nekoliko s fratrom na osvajanje planine Mosora. Fra Damir je često uživao u šetnjama prirodom. Planinarenjem je na neki način zamijenio boks kojim se bavio u mladim danima. Na putu tamo imali smo neobičan susret s čovjekom koji uzgaja malene kuniće. Odavao je dojam veoma nasilnoga i grubog čovjeka, međutim njegova nježnost prema tim malenim životinjicama bila je zapanjujuća. I na tom primjeru bilo je razvidno ono na što nas je fra Damir često podsjećao i učio: da ne sudimo ljude prema njihovom izgledu, nego prema njihovoj nutrini.

Krenuli smo dalje i planinarili uz obronke Mosora. Uživali smo u bogatstvu vegetacije koje nosi ta krševita planina. Naravno, bilo je tu i raznoraznih životinja, čak i poskoka, koje smo u širokom luku zaobilazili. Prolazili smo preko mnoštva omeđenih dolaca kadulje, smilja, majčine dušice i ostalog mediteranskog bilja. On ih je marljivo skupljao jer je poslije od njih radio čajeve i rakije. Objašnjavao nam je poimenice svaku biljku i njezina ljekovita svojstva. Na putu prema vrhu uspjeli smo se čak i izgubiti. Zbog njegovih priča malo smo zalutali. Zadirivali smo ga da je on kriv, jer ne pazi na put i da će nas vukovi dohvatiti zbog njegovih priča. Na



našu sreću, ubrzo smo naišli na iskusnije planinare, koji su nas uputili na pravi put. Vukove, nažalost, ili nasreću, nismo sreli. Napokon smo došli do cilja, a poslije i do planinarskog doma. Osvrnuli smo se, pogled je bio predivan. U daljini more, borova šuma, s jedne strane, kamenjar, s druge... a miris prirode je bio neopisiv. Doslovno se mogao namirisati Mediteran. Ispred planinarskog doma zatekli smo jako puno ljudi, mnogo mladih i djece. Djeca su opsjedala malog tovara, koji je bio prava zvijezda. Ljudi su se zabavljali, uživali. Jako smo se brzo uklopili i domaćini su nas jako lijepo primili i počastili domaćim grahamom, pancetom i kobasicama. Prava planinarska hrana. Spoznaja da je Damir svećenik izazvalo je opću nevjericu. Ta ponašao se posve »normalno« za taj poziv. Kad su ga pitali kako to da je tomu tako, da se druži s mladima na planini i da planinari, on bi odgovarao: »Gdje je moje stado, tu sam i ja.« Svakako, bilo je to zanimljivo iskustvo, za koje mogu reći da je još više produbilo naše prijateljstvo.

Sjećam se i putovanja preko granice, u Crnu Goru u Kotor (posjet Samostanu sv. Klare i Katedrali sv. Tripuna) i organiziranih putovanja brodom u Italiju. Bilo je neizmjerljivo zadovoljstvo dopustiti fra Damiru ulogu vodiča. Znao je uistinu puno o crkvama i povijesnim znamenitostima koje smo posjećivali. To je ipak bio njegov »teren.« Na jugu Italije su nas mladi iz Bitetta vodili u posjet UNESCO-u Alberobellu, antičkom Conversanu, Fasanu sa zoo-vrtom na otvorenome, i Bariju, gdje smo posjetili Crkvu sv. Nikole i Katedralu sv. Sabina s kriptom. Sjećam se i naših druženja po dubrovačkom kraju, odlazaka u Župu i Konavoska brda i mnogobrojnih posjeta seoskom domaćinstvu gdje smo s domaćinima »gradelali«. Čak smo vodili i njegove prijatelje iz Bitetta (inače mjesta gdje je on bio na početku studija) u Konavle na roštilj (ili gradele.) Nedugo prije njegove smrti tijekom jednog »brzinskog« posjeta Dubrovniku, uspjeli smo se po tko zna koji put na brdo Srđ, s kojega se pruža nevjerojatan pogled na Grad. Želio je da ga fotografiram s Dubrovnikom i Lokrumom u pozadini. Inače nikad nije tražio da ga fotografiram osim taj put, kao da je znao da više nikad neće doći u ovaj dubrovački kraj, koji je volio, i koji je njega volio. Nažalost, nikad nije vidio te fotografije. Gdje god je odlazio, imao je svoje »stado«, mnogi su ga voljeli. Mnogi još ne vjeruju da ga nema. Nedostaju mi njegovi savjeti i objašnjenja nekih stvari koje ja, ali i mnogi drugi ne shvaćamo, ali hvala mu! Hvala mu što su njegovi prijatelji bili i moji prijatelji, i što još uvijek jesu!

Slika i riječ govore isto



## Ante Zoričić

### 8.16. Crtice Tonija iz Splita

#### 8.16.1. Drugačija propovijed

Trebala je to biti uobičajena nedjeljna misa. Za mene, više nevjernika nego vjernika, koji sam tek u Međugorju vidio putokaz, ali na kojemu nije pisala duljina puta, sveta misa je dobivala sve veće značenje. Godine prakticiranja »privatne vjere« koja je isključivala crkvu i svećenike ostavile su veliku prazninu u poznavanju Božje riječi. Tumačenje vjere na svoj način i njezino prilagođavanje sebi, a ne sebe njoj, umjesto jasnih odgovora otvaralo je sve više pitanja. Pa i lutanja po različitim splitskim crkvama nisu mogla ispuniti tu prazninu jer onaj uobičajeni obredni dio nije bio upotpunjen nadahnutom propovijedi, barem ne za mene. I u tom traženju put me je doveo na podnevnu misu u Samostanu sv. Ante na splitskom Poljudu. Kao nekadašnjemu glazbeniku, već prva pjesma sastava koji je svirao na toj misi stvorila je ugodu. Jer, slikar će prvi zapaziti lijepu sliku, cvjećar će uočiti lijepo aranžiran buket kojim su prethodnoga dana crkvu ukrasili mladenci, a glazbenik će već u prvoj pjesmi uočiti kvalitetu i usklađenost mladih ljudi koji svojim talentom izraženim kroz pjesmu nesebično uljepšavaju svetu misu.

Crkvom je odjeknulo »Slava tebi, Kriste.« Do propovijedi nisam ni obraćao pozornost na svećenika jer mi do tada nije bio poznat, a ni od ove mise nisam očekivao ništa više nego što su mi pružile prethodne. A to je za mene bilo tek izvršenje Božje zapovijedi »spomeni se da svetkuješ dan Gospodnji«, sviđalo se to meni ili ne. Nižega rasta i krupnije građe, ljutita izraza lica započeo je svoju propovijed fra Damir. Suznih očiju i vidno potresen, opisao je fra Damir početak svoga dana: »Desetak minuta prije prve svete mise uputim se ja prema crkvi Sv. Trojice, kad na parking ispred samostana, u autu, sjede dva mladića. Drogirani. I u dvojbi da li stići na vrijeme na svetu misu ili se obratiti mladićima i pokušati im objasniti kojemu su se zlu predali, ja odem na misu. I sada ne mogu sebi oprostiti. Napustio sam zalutale ovce.« Teško je s tri rečenice opisati propovijed od dvadeset minuta. Ali tada, odjednom više nije bilo uobičajenog žamora, ništa mi nije odvrćalo pomnju, nisam ni mislima odlutao u svoj svijet. Gledao sam i slušao toga tužnog svećenika punoga grizodušja kako iskreno žali zbog svoje odluke. Odluke o kojoj mnogi od nas ne bi ni razmišljali jer u takvim situacijama obično okrenemo glavu i pomislimo: *Tko im je kriv, sami su izabrali.* I jesu. Ali mogao je to Isus reći i Mariji Magdalen i mnogim grešnicima čije je grijeha poznavao. A nije. Cijeli dan mi se vraćala slika žalosnog svećenika kojemu je tuđa nesreća postala njegova vlastita, pa sam mu odlučio uputiti e-mailom barem nekakvu utjehu. Napisao sam mu u kratkim crtama da u tom trenutku nije mogao ništa napraviti za njih jer su bili u neuračunljivom stanju, u kojemu nikakav razgovor ne bi imao smisla. Zahvalio je na pokušaju utjehe. U pismu mi je ostavio broj mobitela, pa sam i ja smatrao pristojnošću da napišem i svoj broj. Nisam ni slutio da će to biti početak velikoga prijateljstva.

### 8.16.2. Prvi susret

Stigla je SMS poruka: »Ako nemaš obveza, mogli bi smo malo prošetati. Fra Damir.« Poslao sam potvrđan odgovor s upitom »gdje?« Stigla je nova poruka u kojoj je stajalo: »Za deset minuta na Lovrincu.« Na Lovrincu? Pa kakva je to šetnja po groblju, i to na Dan mrtvih. Ja sam njega vidio jedan put, i to na svetoj misi, a on mene nijednom. I sad bi trebali po mrklome mraku šetati grobljem i pričati ne znam ni ja o čemu. Ali sada više nema povlačenja. Koliko god bila čudna situacija, ne mogu izmisliti da imam obveza kada sam u prvoj poruci rekao da sam slobodan. Mislio sam da će me lako uočiti kada dođem na parkiralište, ali nisam znao da je groblje na Dan mrtvih i noću puno ljudi. Ipak, nije bilo teško prepoznati dvojicu svećenika u fratarskom habitu. Kod svećenika nema neugodnih upoznavanja. Oni odmah počnu razgovarati kao da te poznaju cijeli život. Tako smo fra Damir, fra Stipe i ja laganim korakom šetali grobljem osvjetljenim tisućama lampijona, razgovarali prigušenim glasom kako to i dolikuje mjestu gdje smo se nalazili i zastajali pred posljednjim počivalištima svećenika, časnih sestara i poginulih branitelja, i tiho se molili. Opet se pokazalo da nešto što meni u prvi tren nije imalo nikakva smisla, može biti jedan prekrasan trenutak.

### 8.16.3. Trenutno nadahnuće ili...

Je li onako dojmjljiva propovijed stvar jednog trenutka uvjetovanoga nekakvim događajem? Može li čovjek onako slagati rečenice samo kad je pod stresom, ili...? Je li se slučajno poklopio prekrasan ambijent crkve koja svakim svojim detaljem odiše poviješću s odlično usklađenim glazbenim sastavom i trenutno nadahnutim fratrom? Ili je tako svake nedjelje u Samostanu sv. Ante? Trebam li ponovno otići na svetu misu na drugi kraj grada? Izreka kaže da »velika očekivanja donose i velika razočarenja.« Ma kakvo razočarenje? Pa ovaj svećenik, sada već mogu kazati, i moj poznanik, fra Damir, ponovno je održao takvu propovijed da odjednom ono što je netom prije pročitao kao Evanđelje s njegovim objašnjenjem itekako ima smisla. Isus je govorio u prisposobama, razumljivo svima koji su spremni slušati. Ali i najobičnija priča teško je razumljiva ako se ne sluša ispočetka. Moje praznine stvarale su previše pitanja pa ih je trebalo upotpuniti objašnjenjem. A fra Damir je znao protumačiti Evanđelje kao profesor koji s lakoćom riješi zadatak što ga učenik nikada ne bi sam riješio. A kad ga je profesor riješio, onda je i učenik uvidio da je zadatak bio lagan. Ako će ovakva biti svaka misa, onda odlazak na nju za mene više neće biti »odrađivanje«, nego pravi užitak. Tako je i bilo.

### 8.16.4. Svakodnevne kave

Mnogi ljudi, posebno mladi, običavaju otići sa svete mise kada započne pričest. Računaju da poslije pričesti još samo budu obavijesti i blagoslov, pa čemu onda »gubit vrijeme« kada je ionako »najvažnije završilo.« Tako sam i ja nekada radio. Iako se nisam pričešćivao, nije mi sada padalo na pamet izići iz crkve prije blagoslova, jer je i

on sada za mene bio prekrasan doživljaj. Pa i nakon blagoslova nisam se odmah želio zaputiti automobilom u svoju bučnu svakodnevicu, nego mi je bilo drago ostati u samostanskom dvorištu. A nekako je sada bio i red pozdraviti prije odlaska svoga poznanika fra Damira. »Je li ti se žuri? Moraš na ručak? Ajde, dođi s nama ručat...« »Ma nisam gladan, ja običavan ručati dosta kasnije«, izvlačio sam se iz neugodne situacije. Ali Damir je znao iz iskustva da bih ja već bio udaljen kilometrima da nisam imao želju razgovarati, pa je trebalo nekako uskladiti želje i mogućnosti. Tako smo postigli kompromis: ja sam pričekao pola sata do završetka njegovog ručka, a onda smo prošetali i popili kavu u obližnjem kafiću, koja je bila njegov mali svagdašnji ritual. Nakon prve kave i poduzetog razgovora, lišenog klasičnog jadikovanja i inferiornog položaja u koji obično svećenikov sugovornik sam sebe dovede, vidjeli smo da imamo o čemu razgovarati. Bilo je jasno da ti razgovori neće biti za jednoga ispovijed, a za drugoga obveza njezina slušanja, jer tako ne nastaju prava prijateljstva. Postoje trenutci za odmor i relaksaciju, a upravo je za Damira to bilo vrijeme nakon ručka. Sada vidim koliko sam sretan što je on veliku većinu toga vremena u posljednje dvije i pol godine gotovo svakodnevno dijelio sa mnom.

### 8.16.5. Strah i trepet mladencima

Kratka poruka na SMS-u: »Kava?« bila je samo dio već ustaljenog rituala. Svaki dan bio je prilika za neku novu temu, a razgovor nikada nije bio dosadan, barem ne meni. Probuđena želja za upoznavanjem svoje vjere bila je pojačana spoznajom da imam privilegij za svaku nejasnoću pitati svećenika, koji je polako od poznanika postajao prijatelj. Fascinantna je bila jednostavnost kojom je Damir davao odgovore na takva pitanja. Nikada bahat. Nikada pun sebe. Nikada nije demonstrirao svoju obrazovnu superiornost u odnosu prema meni. Ali nikada nije uskraćivao odgovor kada je vjera bila u pitanju. Možda je i moja znatiželja godila njemu kao svećeniku, jer je i sam često imao dvojbu dopiru li njegove riječi do vjernika, ili je on tu samo »za zabavu.« Nije sebe doživljavao kao karizmatskoga govornika, kako smo ga ja, a i mnogi drugi doživljavali, ali mu ipak nije bilo svejedno, pada li to što govori na kamen ili na plodnu zemlju. Zato bi se često i iznenadio kada bih citirao neku njegovu stariju propovijed, a nisam baš od onih koji imaju fotografsko pamćenje. Nije se osvrtao ni na kritike nekih ljudi da je previše krut i zahtjevan, jer je svjesno bio takav, posebno prema mladencima. Znao mi je ispričati dogodovštine s nesuđenim mladencima koji bi se poželjeli vjenčati u Samostanu sv. Ante. Sve bi mu bilo jasno kada bi ga već na ulazu pozdravili s »dobar dan.« »Dobar dan?« priča on meni i nastavlja, »mislim se ja kako ćete se vi sutra vjenčati u Svetog Ante, jer i najveći laik zna da se u crkvi pozdravlja s »Hvaljen Isus i Marija.« Ali dobro, možda je lapsus; ipak je trema pred vjenčanje, idemo vidjeti što znaju o svojoj vjeri. A ono ne znaju ništa! Ni Oče naš, ni Zdravo Marijo. Ništa! Kad ih pitam zašto su izabrali baš ovu crkvu, oni mi naivno odgovore, kao da bi za iskrenost trebali biti nagrađeni: jer je lijepa, ima super parking, a i restoran je blizu. Onda ja njima kažem: »Vjenčat ćete se vi, ali nećete u Sv. Ante. Uvijek ćete vi pronaći popa koji će vas vjenčati, ali ja

nisam taj. Ja sam svećenik, a ne klaun, a obred vjenčanja je uzvišen događaj, a ne puki običaj i zabava.«

Test znanja bio je samo prva prepreka. Moglo se dogoditi vjenčanje, ali s gorkimokusom. Svatovi budu različiti. Od onih koji iskazuju poštovanje prema prostoru samostana i crkve, već od samog parkirališta, pa do onih koji u crkvi pale bengalke, pjevaju, dovikuju se, šetaju njome polugoli. Fotografi i kamermani pomiču svijeeće i križeve s oltara da bi uhvatili bolju sliku. »Plaze oko mene bez imalo obzira prema mjestu gdje se nalaze«, rekao je Damir u jednom smiješnom, ali simpatičnom članku u Slobodnoj Dalmaciji. A za takve on nije imao previše razumijevanja. Ako bi neka nedolično odjevena djevojka mogla ipak pronaći prikladnu vestu, još bi i mogla ući u crkvu i nazočiti obredu iako je već dobila »žuti karton.« Ali, ako nije mogla iskombinirati nikakav prikladan odjevni predmet, ostala bi izvan crkve. A to bi joj Damir jasno dao do znanja. I imao je jak argument za to.

Ispričao mi je kako je bio gost na jednoj zabavi kada su sudionici poželjeli nastaviti druženje u diskoteci. Brzo su se, bez suvišnih nagađanja, složili da neki od njih nisu prikladno odjeveni za diskoteku, zbog čega su žurno otišli kući promijeniti odjeću. Dakle, ni u diskoteku se ne može u kratkim hlačama, šlapama ili neprikladnoj majici, a u crkvu može?

### 8.16.6. Vrt

Puno ljudi, a jedni drugima tuđinci. Prepričavao je Damir i u propovijedima iskustva s, ponajviše blagoslova kuća, gdje djeca žive nekoliko desetaka metara od roditelja, a ne posjećuju ih. Susjed ne poznaje susjeda, a župljani se sreću samo

*U Splitu, 2. srpnja 2007.*



od mise do mise. Pokušao je Damir ostvariti bliži kontakt sa župljanima pa je u tu svrhu predvidio i prostor za okupljanje u sklopu samostana. Ali malo je ljudi željelo upoznati svoje sugrađane. Split je takav grad pa je Damir često isticao primjer Dubrovnika kao one sredine gdje su ljudi srdačniji jedni prema drugima. A sjećanje na djetinjstvo i običaje, koji su u njega usađeni, mogao je najbolje ostvariti u samostanskom vrtu. Iako u neposrednom susjedstvu Hajdukova stadiona, samostanski vrt je davao obilate plodove za razliku od nogometnog travnjaka koji je bio njemu približne veličine. A ti plodovi bili su rezultat velikog truda koji je Damir svakodnevno davao. Svega je tu bilo, voća i povrća i raznorazne peradi. Od pataka i gusaka, kunića i kokoši do jarebica. Pa čak jednom i dva janjčića. Miris sela usred grada. A vrt je tu bio i kada nije bilo grada, i ljudi su od njega živjeli. A u buci Splita ne može se čuti ni pjev ptica. Damiru nije trebao radio, jer je imao svog kanarinca. Kada sam ga, kao pravi licemjer koji uživa u hrani, i to posebno u mesu, upitao kako može uzgajati sve te životinje pa ih onda jesti, odgovorio mi je onako, šeretski, kao pravo seosko dijete »da on s time nema problema jer se dogovorio s njima da se ne vezuju jedni za druge.« I onda bi i meni ubacio u prtljažnik motora očerupanu patku i salate svakakve vrste, i zaželio dobar tek. Nisam više moralizirao.

### 8.16.7. Odličan kuhar

I najkvalitetnija hrana može biti nejestiva ako je kuhar loše spremi. A Damir je bio odličan kuhar. U samostanskom vrtu znali smo se počastiti jelima pečenim na gradelama, a za to i ne treba veliko umijeće. Damir je u međuvremenu upoznao i neke moje drage prijatelje i nije mu trebalo puno vremena da i prema njima bude srdačan i neposredan, kao što je bio i prema meni. Često bi u ljetnim večernjim satima Toni i ja na Damirov poziv došli u samostanski vrt i uz sir i maslinovo ulje pričali dugo u noć. U početku je Toniju bilo neugodno boraviti u zatvorenoj samostanskoj blagovaonici jer bi »imao osjećaj da će mu se ukazat Gospa.« Duh starine samostanskih zidina, slike svetaca i raspelo nisu baš stvarali ugođaj za ležeran razgovor. Za razliku od nas, Damir je u samostanskom ambijentu bio opušten. Zato smo običavali sjediti u vrtu, iako i taj ležerni razgovor nikada nije prelazio granicu dobrog ukusa. Pazili smo da se unatoč iskrenom prijateljstvu nikada ne izgubi obzir koji nam govori da se nalazimo u samostanu, i da je naš dragi prijatelj Damir svećenik, kojemu i naša slučajno izgovorena psovka itekako para uši.

Najveće iznenađenje doživjeli smo kada se Damir ponudio pripremiti istarski ručak u Tonijevu i Sandrinu podstanarskom stanu. To je već bilo znanje. Puno vrsta malih obroka činili su prekrasan ručak, a spretnost njegova kuhara bila je fascinantna.

### 8.16.8. Bog nije nasilnik

Bog nije nasilnik. Ponavljao bi Damir to po stoti put, u propovijedi i u svakodnevnom razgovoru. Bog se ne javlja u oluji i grmljavini, nego kao blagi lahor, govorio je Damir. Bog nam šapće i poziva nas, ali ga ne možemo čuti ako je oko

nas stalno buka. A jako oružje sotonino je buka. Gdje se god okrenemo, oko nas je nekakva buka i žamor, djeca hodaju sa slušalicama po ulici, u kafićima trešti glazba, u kući nam stalno radi televizija. Često je to Damir ponavljao i savjetovao župljane da pokušaju odvojiti barem pola sata vremena na dan za susret s Bogom u tišini. Savjetovao je Splićane da više budu na svom Marjanu, gdje je i sam gotovo svakodnevno odlazio, ili pak na planinu Mosor. Tako je Tonija i mene jednom nagovorio da idemo na Mosor, ali taj dan se svakako nije činio prikladnim za planinarenje. Iako tmurno nebo i stalna kiša nisu bili razlog za optimizam, Damir je bio uporan. Kada smo već krenuli, pao je dogovor da dođemo s automobilom do polazišne točke odakle kreću planinari, a ako se vrijeme ne promijeni, jednostavno ćemo se vratiti u Split. I naravno, kiša je i dalje padala, samo što je na obroncima Mosora još bilo i vjetra pa se nije mogao očekivati ugodan izlet. »Hajdemo lagano put planinarskog doma, stat će kiša«, govorio je Damir, a mi smo mu dobacivali da je slab prorok, jer je još u Splitu bilo jasno da nema ništa od toga. Čak smo se šalili da se nije baš ugodno penjati na planinu bez sunčanih naočala, jer se, naravno, od silnih oblaka nije moglo niti procijeniti gdje je sunce. »Još će vam one i trebati«, kroz smijeh nam je dobacio Damir, i uputio se prema planinarskom domu. Čim smo se uputili, prestala je padati kiša, a i vjetar se smirivao. Dok smo sjedili u planinarskom domu, kroz prozor je zasjalo sunce.

### 8.16.9. Grijeh

»Damire, ja se nisam krizma.« Molim? Zašto? Kako to? Neuvjerljivi su bili moji razlozi kojima sam mu pokušavao to objasniti. Ali, kako nisam osoba koja se voli opravdavati i polagati račune, nisam ni želio previše pričati o toj temi. Unatoč našem prijateljstvu zauzeo sam stav da se neću krizmati, jer nisam vidio smisla u tom obredu. A Damir mi to nikada nije nametao kao nešto što moram napraviti, ali nije propuštao ni priliku da me svako malo ne podsjeti na taj propust, makar i u šali. Nikad nametljivo, ali uvijek dosljedno. I moji prijatelji koji su postali i njegovi prijatelji, žive u nevjenčanom braku. Vole se, žive skupa u podstanarskom stanu, pa nije to valjda neki grijeh. E, tu Damir nije bio popustljiv. Koliko god je »u rukavicama« meni davao do znanja da bih se trebao krizmati, toliko je »bez rukavica« njih upozoravao na veličinu grijeha koji čine pred Bogom. Ni oni, a ni ja nismo na to gledali tako. Ali puno stvari smo mi gledali na jedan način, a pokazalo se da je istina sasvim drugačija.

### 8.16.10. Moj naklon

»E, sad se lipo nakloni. Taaako«, rugao se Damir mome naklonu kipu svetom Ante na ulazu u crkvu. »Klanjaš se kipovima, a ne pričešćuješ se.« Znao je i za propovijedi nastati tajac kada bi Damir rekao da bi najradije razbio kip u dvorištu. »Samo vi kupujte i palite svijeće; bit će meni više za kavu«, kroz smijeh bi s propovjedaonice govorio Damir zabezeknutim župljanima. I da je slučajno ostalo na tome, vjerojatno bi mu neki i zamjerali na tim riječima. Ali nakon propovijedi,

svima je bilo sve jasno. Objašnjavao je Damir da je sveti Ante čovjek koji svojim životom svjedoči nama kakvi možemo i trebamo biti. Ali, jedan je Isus Krist i kao što Ivan Krstitelj nije sebe uzvisio iznad Krista, tako ni mi ne trebamo to raditi uzvisujući svece iznad Isusa. Govorio je Damir razumljivim riječima i pobojavao se da smo mi kao ljudi spremni prihvatiti razinu svetog Ante jer mu se rado utječemo zbog bolesti, osobnih problema, izgubljenih stvari, ali se bojimo poslušati Isusa Krista, jer od nas traži ono čega se tako bojimo odreći, a za naše dobro. Tako je Damir objašnjavao prenapučene crkve na blagdan svetog Ante, a znatno slabiju nazočnost vjernika na Veliki petak.

### 8.16.11. Šala na Damirov račun

Družiti se s fratrom, a ne našaliti se na njegov račun, isto je kao »posjetiti Rim, a ne viditi Papu.« A nije lako lukavoga i iskusnog fratra uvjerljivo prevariti i natjerati na panično kajanje. Damir je kao skroman čovjek, neopterećen hirovima okruženja, nosio na sebi skromnu odjeću, a često i majice i trenerke koje su ostajale u sportskom centru i koje bi zaboravljene od svojih vlasnika, nakon nekog vremena bile spremne za bacanje. Ono što netko ne želi nositi jer nije novo i u trendu, za Damira je, nakon temeljitog pranja u perilici, bilo od praktične koristi. Kapu s natpisom poznate kozmetičke marke Avon, koju je često nosio kada je bio »u sportskom izdanju«, dugo nije mogao zaboraviti. Jednom prilikom pitao sam ga, onako naivno, zna li on što znači natpis na kapi Avon, što je tako često nosi. Kada sam vidio da ne zna odgovor, objasnio sam mu da je to druga po veličini svjetska marka, ali ne za kozmetičke proizvode, što je odgovaralo istini, nego za kontracepcijska sredstva, što naravno nije bila istina. »Molim? Ma šališ se!« već se očitavala panika u njegovu glasu. Pa zar on, svećenik i gvardijan Svetog Ante u Poljudu mjesecima nesvjesno reklamira kontracepcijska sredstva? Da bih ga uvjerio u to, nazvao sam Tonija, uključio zvučnik na mobitelu, rekao mu da ga sluša Damir i na sugestivan način postavio pitanje zna li kojim se proizvodima bavi tvrtka Avon. I Toni, majstor uvjerljive šale, shvativši odmah o čemu je riječ, potvrdio je moju priču. A on, onako sav u panici, skine kapu i pogleda natpis, i u svemu opet pronađe pozitivnu stranu. Vidio je da je natpis izvezen od konca i da će se lako moći skinuti, zbog čega neće trebati bacati kapu. Šala je uspjela, natpis je ostao, a fratar je uhvaćen u mrežu.

### 8.16.12. Puhala je jaka bura

Kako različiti naglasci mogu čovjeku natjerati suze na oči. Prepričavajući priču o svojoj plovidbi od obale Punta do samostana na Košljunu, kada je još bio mlad svećenik, nenadano je došlo do njezina prekida jer smo se Toni, Sandra i ja počeli uglas smijati načinu na koji nam je Damir, onako na istarski, dočaravao taj dramatični trenutak. »I puhala je jaka bura«, »podiglo se olujno more.«

Od našega smijeha bilo je nemoguće dovršiti priču, a kada smo je poželjeli čuti do kraja, nastupila je fratarska tvrdoglavost. »Neću ispričat«, durio se Damir.

Desetke, ako ne i stotine puta poslije smijali smo se na riječi »puhala je jaka bura«, »podiglo se olujno more«, ali nikada nije htio ispričati priču do kraja. To je postala zajednička »poštalicica« koje smo se često spominjali.

Ništa nije slučajno.

Nisam ni slutio da će mi jednoga dana nedovršena priča biti najveća utjeha.

### 8.16.13. Duh ovoga svijeta

»Znaš, mi fratri ti se često selimo«, počeo je Damir pripremati teren za svoj odlazak. »Svake tri godine razmatra se što je najbolje...« »Kakav sad odlazak, zašto želiš otići? Gdje uopće ideš?« »Ne zna se ništa, o tome ne odlučujem ja. Ne želim nikome nametati svoju volju...« »Pa dobro, pusti što drugi odlučuju, mene zanima šta ti želiš.« »Ja želim otići na neko mirno mjesto. Osjećam da sam se previše odijelio od Boga, počeo me uzimati duh ovoga svijeta.«

Nije mi ni trebao previše objašnjavati, jer sam odnedavno primjećivao na njemu sve veću nervozu, i to ne samo kad se mijenjalo vrijeme. Po Damiru se moglo predvidjeti kada će biti jugo. Je li razlog nervozi bila preopterećenost administrativnim dužnostima ili pomanjkanje vremena za molitvu, ili pak nenaviklost na ljudsku otuđenost kakva je svojstvena stanovnicima velikoga grada? Ili možda sve zajedno? Možda je i buka okolnih kafića punila već gotovo napunjenu čašu? Možda su razbijene boce uokolo samostanskih zidina kao tragovi opijanja splitske mladosti, bacile u očaj pastira, koji je uvidio da se previše ovaca razbježalo i da ih ne može sve spasiti? Ili je razlog možda nešto sasvim treće? Kada je lija pitala mudru sovu koliko teži jedna pahulja, ona joj, misleći da sve zna, odgovori: »Ništa.« A lija će: »Pa ako jedna pahulja ne teži ništa, kako onda, mudra sovo, puno pahuljica nakupljenih na jednoj grančici uspiju slomiti to drvo?«

### 8.16.14. Neobavljeni poslovi

I kada je stigla službena obavijest o premještanju, trebalo je dovršiti započeto. A započeo je Damir ispravljati pogreške svojih prijatelja, tvrdoglavih i onih većeg razbora. Beskompromisne kritike upućene Toniju i Sandri zbog njihova iščekivanja idealnih uvjeta za započinjanje zajedničkog života potvrđenoga sakramentom ženidbe, urodile su plodom. Datum je bio određen, svećenik se znao, ali trebalo je prije proći jednu provjeru. Onu istu koju su prolazili svi mladenci, bez obzira na to bili oni prijatelji s fratrom ili ne. Jer, nije ta provjera radi njega, nego radi njih.

Ako oni Boga ne shvaćaju ozbiljno, zašto bi On shvaćao njih? Kada je prekrasnim obredom skinuo teret grijeha s leđa naših zajedničkih prijatelja, na red sam došao i ja. »Pa kakav sam ja to svećenik kada ni svoga prijatelja nisam uspio uvjeriti u značenje sakramenta krizme?« Je li to bila manipulacija? Jest. Je li to bila ključna rečenica? Bila je. Moju najmanju kolebljivost Damir je iskoristio za proglašenje svršenog čina tako da više nije bilo uzamaka. Sve znanje o vjeri koje

je prenio na mene, za njega, beskompromisnog ispitivača, bilo je dostatno da me ocijeni spremnim za jedan tako uzvišeni čin. Kao krizmani kum, stavivši ruku na moje desno rame, pred biskupom u kapelici nadbiskupije, skinuo je Damir i s mojih leđa grijeh propusta.

### 8.16.15. Pas

Može li pas zamijeniti prijatelje? Ne može. Ali može povećati njihov broj. Spuštajući se s vrha prema Marjanskim vratima, uz stražarsku kućicu, ugledao je Damir njemačkog ovčara i uzdahnuo: »Joj, da mi je jedan ovakav pas.« Ma čekaj, Damire, ne možeš vjerovat! Jučer me zvao moj prijatelj Marko i ponudio mi dresiranoga njemačkog ovčara jer ga ne želi dati bilo kome.« Susret je bio dogovoren, a poruka poslana u jedan sat u noći svjedočila je o uzbuđenju pred novim poznanstvom. Hoće li me pas prihvatiti, hoće li Marko procijeniti da će psu biti dobro na Košljunu?

Damir procjenjuje psa, Marko procjenjuje Damira, a pas svojom besprijekornom poslušnošću nastoji impresionirati svoga gospodara. Ali tko će biti gospodar, to je visjelo u zraku. Damir se zaljubio u Almu, Marku je duša bila mirna, jer je daje u najbolje ruke, a Alma je svojim životinjskim instinktom prihvatila Damira, znajući da joj ni s njim neće nedostajati pažnje i ljubavi. Krug prijateljstva je proširen. Damir je, spletom slučajnih ili davno negdje zapisanih okolnosti, na svoj karizmatički način obilježio život još jednoga moga prijatelja.

### 8.16.16. Posljednja misa u Splitu

»Naš red je takav da se često selimo. Ako je fratar loš, istrpите ga jer će brzo otići. Nemojte se ni vezivat za njega, jer će opet brzo otići.« Tim se riječima na večernjoj misi Damir oprostio od Splita i Samostana sv. Ante. Zašto mi suze teku? Zašto me Marko mora tješiti dok gledam ministrante kako ispred Damira ulaze u sakristiju? Pa ovo nije zbogom, nego doviđenja. Dolazit će Damir u Split, opet će on držati misu. Ali, zašto u to nisam vjerovao? Možda podsvijest zna nešto što ne zna svijest.

### 8.16.17. Košljun

Rano ujutro, u kombiju nakrcanom stvarima, i to najviše knjigama, uputili smo se prema Košljunu. Bila je to samo selidba, jer je službeno preuzimanje dužnosti gvardijana samostana na Košljunu bilo predviđeno nekoliko tjedana poslije. Ni vožnja barkom od Punta do samostana nije bila trenutak kada mi je Damir konačno trebao ispričati kraj neispričane priče, priče koja je nastala upravo na ovome mjestu i na ovoj barci, ali u nekome prošlom vremenu. »Zapuhala je jaka bura«, »podiglo se olujno more.« Možda neke priče stvarno moraju biti neispričane. Ni srdačan doček mladih fratara nije mi odagnao tugu što se nalazim na otoku veličine splitskog stadiona gdje će moj dragi prijatelj potražiti mir, koji mu je nedostajao u mome rod-

nom gradu. Možda je to samo sjeta nastala kao posljedica spoznaje da mi je taj dan bio rođendan. U takvu raspoloženju nije me impresionirao ni samostan ni njegovo okruženje, iako bih u drugačijim okolnostima zasigurno bio očaran viđenim. Nije mi dobro sjela ni šaljiva Damirova upadica (shvatio sam je tako tada) koju je nabacio prilikom obilaska malenoga groblja smještenoga sa stražnje strane samostana. »Možda i ja tu budem pokopan?« Uz objašnjenje da fratri nakon smrti najčešće budu pokopani u onome mjestu gdje službuju nastavili smo obilazak otočića koji svakim svojim detaljem priča priču za sebe.

### 8.16.18. Prvi udar

»Ne znam što mi se dogodilo. Odjednom sam se počeo tresti, nekih pet minuta.« Bile su to riječi kojima mi je Damir opisao prvi udar opasne bolesti koja je bila u njemu. Bolesti koja se odmah prepoznaje po krvnoj slici. Još prije samo tri mjeseca, na blagdan sv. Ante, Damir je po tko zna koji put darovao krv i potpisao standardni formular kojim pristaje na obavijest ako krv nije u redu. Je li moguće da se podmukla bolest ušuljala u tako kratkom razdoblju, i to baš onome, sretnom razdoblju? Razdoblju radovanja dugo očekivanom premještaju na, njemu, najpoželjnijem mjestu na svijetu. Ljutio bi se Damir kada bi netko spomenuo bavljenje sportom kao mogućim uzrokom bolesti. Ne poznajem čovjeka koji se je na tako prirodan i pod stručnim nadzorom kontroliran način, u dugome vremenskom razdoblju uspio riješiti suvišnih kilograma. A i domaća hrana uz puno voća i povrća, riba zalivena domaćim maslinovim uljem i svjež zrak Marjana zasigurno nisu mogli biti njezin uzrok.

### 8.16.19. Leukemija

Bolest je to koja vreba čovjeka. Čuči u njemu od rođenja. Odabire trenutak sreće. Ne napada kad je čovjek nesretan i kada ne drži previše do života. Pitao se i Damir je li to kazna Božja za njegove grijehe ili Njegova milost? Ma kakva milost, Damire? Što to bolest dobrog može donijeti? Tebi patnju i bol. Besane noći obitelji. Strah i tjeskobu prijateljima. Ali, zar nisu tako razmišljali i apostoli? Zar čak i oni nisu sumnjali u smisao žrtve Isusa Krista? Zar se i njima nije sve činilo besmisleno i beznadno? Do Uskrsnuća. Oni su vidjeli uskrsloga Isusa. A mi? Zar nije sada na kušnji naša vjera?

### 8.16.20. U bolnici

Posjet Damiru u riječkoj bolnici nije me previše pogodio. Vedar i nasmijan, bez vanjskih promjena uvjetovanih bolešću, nije ostavljao dojam zabrinuta čovjeka. Razgovarali smo o uobičajenim stvarima kao da je ovo samo jedna prolazna nepogoda. Kao da se ne radi o bolesti od koje se preživljavanje mjeri malenim postotcima. »Vidimo se ponovno prvom prilikom«, otpozdravio sam mu na odlasku.

### 8.16.21. Posljednji pogled

»Pažljivo, nemoj brže nego što anđeo čuvar može letjeti. Javite se kad na povratku uđete u RH. Neka Svevišnji čuva vaš izlazak i povratak, a vi se držite Njega.« Tom porukom ispratio je Damir prijatelje i mene u Bonn na sportsko natjecanje. Najavio sam mu mogućnost da ga posjetimo na povratku, a ona nije bila uvjetovana našom željom, nego mogućnostima, s obzirom na to da se nikada ne zna točan završetak natjecanja. Daleko je sjever Njemačke, treba se poklopiti puno okolnosti da se dođe u Rijeku u vrijeme koje je prikladno za posjete. Povratak kroz Austriju davao je naslutiti da bi dolazak u Rijeku bio oko dva sata u noći, pa je otpadala mogućnost posjeta. Radovao se Damir sportskom uspjehu: »Zna san već noćas da će dobro proć. Dobro sam, ali malo strepim pred kemoterapijom. Nadao sam se vidit vas, pa ću ostat malo u bedu, ali... Sretan put!«

Kiša, magla, zatvorena cesta kod Graza produžila je put za nekoliko sati. U 5 smo bili na Bosiljevu, a u 6 u Damirovoj bolničkoj sobi. Bez dramatike i u opuštenu atmosferu izmjenjivale su se uobičajene teme. Nismo dopustili bolesti da nam skine posljednji osmijeh. Na odlasku, pogledao sam Damira, koji je okrenut leđima odlazio prema bolničkom krevetu. Ne želim ga tako upamtiti iako nitko još nije razmišljao o smrti. Možda je podsvijest opet znala nešto što nije znala svijest. Vratio sam se do prozora, pokucao i nešto mu doviknuo. Samo da mu vidim lice. I zamrznem pogled. Jer ga vidim posljednji put. No, njegove su poruke dolazile.

»Puno mi je drago da ste bili, hvala ☺. Možda glupo zvuči, ali volin vas.«

»Ljubiti Boga ne znači o njemu sve znati, nametati mu se molitvama, uvjetovati ga svojim planovima, nego prije svega uživati u njegovoj blizini, radovati se i predati njegovu čovjekoljublju, vršiti njegovu volju i u tome naći svoju hranu i mir.«

»Pričest, kao kruh koji s neba silazi, snaga je koja dolazi od Boga kako bi se pobijedilo kraljevstvo smrti i Božje odsutnosti nastale radi naših grijeha. Samo Bog može uvesti život tamo gdje je prije vladala smrt. A Bog ne želi smrt, nego obraćenje i život. Pozdrav!«

»Ohrabrite se, djeco, zavapite Bogu: onaj koji vas stavi na kušnju, on će vas se spomenuti. Ako vam je misao, zastranivši, bila daleko od Boga, vratite se i tražite ga ustrajnošću deseterostrukom. Jer onaj koji je na vas nesreću doveo, vašim će spasenjem vratiti vam vječnu radost (Bar 4, 27 - 29) To je to.«

»Sutra slavim 15 godina doživotnih zavjeta. Ovo su najljepše duhovne vježbe i vrijeme sabranosti i milosti. Žao mi je da ne mogu sve zapisati, al' možda nije ni potrebno.«

»Gotovo da ne prođe dan a da ne doživim neku iskricu 'prosvjetljenja', neku misao... Žao mi je da ne mogu pisat.«



### 8.16.22. *Možeš li me čuti?*

Subota. Oblačna i tiha. Nekako tiša nego obično. Damir je već nekoliko dana na intenzivnoj njezi. Nemamo kontakt, a ljubazne medicinske sestre nisu željele davati nikakve informacije, osim da je stanje teško. Što znači teško? Ima li nade ili nema? Pa i Damir mi je još neki dan govorio da su teške faze uobičajene u ovakvoj bolesti, ali da je ona u njegovu slučaju sigurno izlječiva. Pa on mi je jedan od najboljih prijatelja koje imam u životu. Krizmani kum. Valjda imam pravo znati kako je. Zovem prijatelje, potežem veze, ubija me neizvjesnost. Bilo je trenutaka kada je jedva govorio na mobitel, ali je govorio. Bio je živ, a to je najvažnije. A sada mu je mobitel isključen. A koji sam ja naivac! Kao da bi mi Damir rekao da je bolest neizlječiva? Kao da bi otežavao i meni i sebi neizbježno? Možda je ovo onaj trenutak zbog kojega mi je Damir nekoliko puta govorio da su mu mnoge stvari jasne i predvidive, ali nikako u svoju životnu priču ne može ukomponirati starost? Bože, što da radim? Pokušavam normalno funkcionirati. Ulazim u trgovinu, a pozornost mi odmah privlači pjesma: »I am sailing, i am flaing...« Znam tu pjesmu, ali nikada nisam čuo ovakvu izvedbu. Višeglasno pjevanje, kao kada pjeva zbor svećenika. Stojim ukopan i slušam dalje: »Can you hear me, can you hear me...« Ma čekaj... Zašto sam odmah pomislio na Damira? Zašto su mi oči pune suza?

Je li zato jutro bilo onako tiho? Jesu li utihnuli svi drugi zvukovi da bih čuo: »Can you hear me...« Možeš li me čuti...? Možeš li me čuti...?

Dobar dan. Ja sam veliki prijatelj fra Damira Cvitića. Danima nemam nikakvu informaciju kako je, osim da je teško. Molim Vas, recite mi kako je.

»Nažalost, fra Damir je noćas umro. Izgubio je bitku za život, bolest je bila jača. Molim Vas obavijestite što više prijatelja, telefoni nam ne prestaju zvoniti.«

### 8.16.23. *Tuga neopisiva*

Težak je dan kada vam umre netko drag, a još je teža noć. Nisam ljut na Boga. Sve je imalo smisla. I njegov život, čak i smrt. Pa Damir mi je objasnio kako dobro uvijek pobjeđuje zlo. Nema toga događaja koji Bog nije predvidio. Ne može niti jedan tužan događaj u životu čovjekovu završiti loše, jer sve što se dogodi, bude u svrhu nečega dobrog. Tako je Bog nadmudrio sotonu. Omnia in bonum. To što ja sada ne znam što može dobro ispasti iz jednoga ovako tužnog događaja, ne znači da jednog dana neću doznati. Još jučer, kada sam čuo da je Damir umro, nisam znao zašto sam baš taj trenutak ušao u trgovinu, zašto mi je baš ona pjesma privukla pozornost. Zašto sam slušajući nju osjetio da je Damir umro, i zašto mislim da je ona bila upućena meni? Još jučer mi nije bilo jasno što je u toj pjesmi posebno, da bih uopće sebi dao za pravo pomisliti da me je Damir njome želio utješiti. Još jučer mi nije bilo jasno zašto mi Bog nije dao još vremena da otkrijem kraj priče kada je »zapuhala jaka bura« i kada se »podiglo olujno more«.

A danas, kada znam prijevod ove pjesme (»Jedrim, jedrim, ponovno kući, preko mora... O, Bože, da budemo blizu tebe, O Bože.«), ne znam sve, ali mi je mnogo toga jasnije.

### *Jure Tokić*

### 8.17. Pravi prijatelj

Čovjek, prijatelj, fratar, dobrota, snaga, vjera, ljubav - samo su neke od odlika po kojima te pamtim. Prerano si nas napustio. Kažu da se sve u životu događa s razlogom, ali ponekad te razloge ne možemo razumijeti. Samo Bog to zna. Samo On sve vidi. Još mislim da ću te sresti, da ću ti čuti glas, da ćemo popiti kaficu... Razum ne miruje, iako srce zna istinu...

Kad sam te upoznao, bio si u društvu mojih prijatelja i nimalo se nisi razlikovao od nas, pa mi je bilo teško povjerovati da služiš Crkvi. U to vrijeme dok sam bio mlađi, nisam razmišljao o životu baš ozbiljno, ali ti si mi pružio ruku i pomogao da polako nalazim svoj cilj. Zašto si izabrao baš mene, pitanje je koje ostaje u zraku, ali ja sam ti neizmjereno zahvalan za sve, za svaku toplu riječ i podršku. Uz tebe sam postao bolji. Naša druženja bila su česta. Iako si bio fratar, prvenstveno si mi bio prijatelj, doživljavao sam te kao starijeg brata, kojega nisam imao. Iz moga kruga prijatelja nema osobe kojoj nisi ušao pod kožu, koja te nije iskreno voljela. Uvijek si nalazio vremena za druge, bio podrška u svemu i mnogima pružao vjeru u bolje sutra, bodrio ih i davao im snage da se bore. Tvoja je plemenitost uvijek dolazila do izražaja. S tobom sam proveo toliko lijepih trenutaka. Iako smo se znali naljutiti jedan na drugoga, uvijek si znao način da izgladiš stvari. Imao si osmijeh koji otklanja ljutnju. U tvom đardinu, koji više nije isti otkad te nema, provodili smo toliko vremena. Čak su te i životinje u njemu voljele, što pokazuje koliko si velike duše bio. Sjećam se one zgrade kad sam došao do đardina da proćakulamo, kad tvoja guska proviri iza kantuna. Ti si me uvjeravao da se ne bojim, da nema razloga za strah, a ona, kao da je shvatila o čemu pričaš, zaleti se ravno na mene. Umalo me dohvatila, ali sam bio brži od nje, a ti si se tako smijao mome bijegu i strahu. Ponekad promislim da si je čak i nagovorio da me napadne, da bismo se smijali. A volio si ti i praviti iznenađenja. Poslao si me ono jednom na Pile da ti pokupim paket, ali si pametno prešutio njegov sadržaj. Kad na pola puta, osjetim da se nešto u paketu miče. Prijatelj, koji je bio sa mnom, i ja se u čudu pogledasmo. Kad smo pogledali unutra, vidjeli smo kokoš! Poslao si me po živu kokoš u kartonskoj kutiji i očekivao moju reakciju. Tvome smijehu nije bilo kraja kad sam ti pričao kako sam se bio prepao. A znao si se i ti bojati. Žurio si u Rožat na misu i ponudio sam ti prijevoz na motoru. Nevoljko si pristao, pitajući hoće li motor izdržati tebe i mene. Ipak mislim da je pravi razlog nelagode bio strah od brze vožnje, iako to nisi htio pokazati.

A noćni izlazak tek! Kad si me nagovarao da te malo prošetam. Tvoja znatiželja je prevladala prepreke i htio si da te uvedem u disko. Bilo mi je neugodno, pa si ti onda pošao sam. Ušao si, ali si još brže izašao, ne vjerujući gdje mladi provode vrijeme, dok nisu pod roditeljskom kontrolom.

Ovo su neki od mnogih događaja koje ću pamtit i cijeli život, a meni govore kako si bio običan, dobar, plemenit i pravi prijatelj.

Hvala ti, Damire, hvala za sve!



## Nikola Babić

### 8.18. »Buzdo« i ja

Teško je uopće započeti pisati o Damiru jer previše je toga za ispričati iz dugoga niza godina našeg poznanstva, što vjerujem i mnogi drugi mogu reći. Bio je tako dinamičan, ostavljao traga, neke veselio, nekima išao na živce, ponekad, ali ipak u rijetkim situacijama, bio i neprimjetan. S Damirom otprilike počinje i moj bogatiji »vjernički« život. Na njegov nagovor naravno, prvi koraci u »Frami«, prvi susreti, kapituli, hodočašća... Znao nas je okupiti, i to je činio veoma spontano, i mi bismo se odazivali. Znao je reći ono što je želio da čujemo (što je znao da trebamo) na način na koji smo mi to mogli razumjeti, a pod »mi« mislim na širok krug mladih koji se prvih godina njegova misništva okupljao oko Crkve sv. Nikole na Krnjevu u Rijeci. Sjećam se kad sam, već kao »stariji ministrant«, započeo pripremu za krizmu, e, tad sam ga prvi put upoznao. Mlad i nadobudan, pojavio se, ili se meni bar tako tada činilo, s »milion« molitvi koje smo trebali naučiti napamet. Ja to nisam htio »trpjati«, pa sam »zbrisao« kod fra Vlade u donju crkvu, kako ne bih podnosio taj »teror«...

To mi ni danas, da je živ, ne bi prestao prigovarati i, navodno, mi zamjerati... Kako sam već spomenuo, krenula je »Frama.« Dobra smo bili generacija, i dobro društvo koje se i bez njega držalo na okupu, ali zbog njega, taj je okup često bio u crkvenoj dvorani, na misi, na susretima, hodočašćima. Na jednom od njih je i dobio nadimak »Buzdo«, jer ga je često drugima »lijepio.« Nerijetko smo išli i na piće, nije se držao rezervirano i visoko, nego je uistinu bio s nama. Njegov odlazak iz Rijeke nam je svima teško pao i, nažalost, nismo se više u istom broju i s istim žarom okupljali kao prije. No naše prijateljstvo se nastavilo. I na daljinu je znao biti pravi duhovni asistent, pronaći vremena za pisamca koja su se u to vrijeme još uvijek pisala. Sjećam se svoga boravka u Samostanu sv. Frane u Zadru, gdje sam mu išao u posjet i po savjet, razgovor, molitvu... A nikad neću zaboraviti ni ljeto 2000. – stopiranje do Zadra, gdje sam se ukrcao u njegov auto, i put do Dubrovnika, gdje je bio pozvan propovijedati, i natrag... Posjet samostanima, opuštено druženje, ma s fratrima mi je nekako uvijek bilo ugodno... Zatim isto ljeto opet Dubrovnik – Bitteto – Asiz – Rim, mladi naše Provincije na slavljenju jubileja 2000. s mladima iz cijelog svijeta i blagopokojnim Ivanom Pavlom II. – opet predvođeni Damirom... Kad je neku godinu poslije počeo moj misionarsko-volonterski put (ne bez njegova utjecaja sigurno...), dok sam boravio u Splitu na pripremi, on je bio u Dubrovniku, ali smo se prilikom njegovih putovanja češće znali i sresti. I tu je bio sa mnom, u svakom trenutku i u svakom pogledu spreman pomoći.

Izričito sam tražio da mi na misi gdje sam primio blagoslov vjerovjesnika baš on preda misionarski križ, koji i sad visi na zidu u mom stanju. I učinio je to, u svom stilu, riječima: »Evo ti što si tražio.« Te je godine on došao na službu u Split, a ja pošao u Afriku. Po povratku više puta sam posjetio Split, i to ne bi prošlo bez susreta s njim, često i uz konak u samostanu na Poljudu... Zatim me je život odveo na otok Rab. Kad je on službu dobio na Košljunu, jako sam se veselio i već zamišljao češće

susrete i kontakte, no eto, nismo uspjeli to doživjeti... Kad je obolio i bio smješten na riječkom KBC-u, zvaio me u posjet. Isprva sam tražio informacije o toj zloćudnoj bolesti i moram priznati - dobro se prestrašio. Prvi sam vikend pošao do njega. Sresti se s njim bilo je jako ohrabrujuće, njegov stav, njegova jaka vjera na prvom mjestu, osvježila me. Znam da sam se čudio i njegovim prijateljima iz Bitteta što su mu došli u posjet; mislio sam - toliki put za ništa, kad će im za koji mjesec, kad se oporavi, sam doći.

Njegovi bolnički e-mailovi također su bili puni osobnog iskustva bolesti, ali snažni, puni smisla, vjere; sjećam se da me i »špotao« kad sam mu rekao da se moja djevojka i ja molimo za njegovo zdravlje. Tražio je da, ako se već molimo, ne molimo da mu Gospodin dade zdravlje, nego snage da izdrži sve te kušnje... I koliko je bio blagoslovljen, ne vjerujem da ćemo ikada doznati... I tako je život išao dalje, uz koji poziv i e-mail, sve do jednog jutra kad sam primio poziv i vijest od zajedničke prijateljice, iz Asiza čak...

Samo sam poklopio, nisam imao što reći... Ali, ako sam išta dobio od tebe, a puno mi je srce, išta naučio, a toliko je toga još živo u meni, na tebi, brate, zahvaljujem Gospodinu! Neću komplicirati kao što ni ti nisi činio; u Njegovim je rukama i naše zdravlje i bolest, i život i smrt, dobar si boj borio, vjeru sačuvao, nama za primjer ostao! Moli za nas i mi ćemo za tebe, brate u Kristu!

## Angelo

### 8.19. L'uomo dell'accoglienza

Non molte persone segnano la formazione di un adolescente che, tra infinite soluzioni proposte dal mondo, sceglie quella più adatta a definire la propria essenza. Nella nostra vita, tra i testimoni più virtuosi che nel bene si sono adoperati a scolpire la parte migliore di noi, è da ricordare senza alcun dubbio fra Damir. Ancora oggi continuiamo a credere vivamente che lui sia ancora con noi e che, come sempre, a breve ci rincontreremo. Condividere ciò che fra Damir ha donato a ciascuno sarà per tutti opportunità di renderlo vivo e presente tra noi. Con gioia, nel farne memoria e celebrare il suo ricordo, offriamo a voi tutti ciò che il nostro cuore conserva di fra Damir quando parlava italiano. Fra Damir è stato e continua ad essere l'uomo dell'accoglienza.

Il Santuario è per noi da sempre seconda casa e colui che fin da bambini ci ha sempre accolti al nostro arrivo è stato il Beato Giacomo. Siamo cresciuti con lo sguardo rivolto a quell'urna, a lui abbiamo raccontato le nostre gioie e chiesto consiglio per i nostri piccoli problemi.

Quando abbiamo conosciuto fra Damir ci è sembrato che fosse stato il Beato Giacomo a mandarlo per ricambiare l'ospitalità da lui ricevuta a Bittetto per decenni. Quel giovane frate ordinatosi sacerdote il 27 aprile, giorno in cui si celebra la festa del Santo di Zara, ha infatti gettato un ponte, solido e imperituro, tra la Croazia e l'Italia.

## Angelo Čovjek gostoljubivosti

Nema mnogo osoba koje obilježe formaciju adolescenata tako što između bezbrojnih rješenja što ih svijet nudi izaberu ono najprikladnije za definiranje vlastite biti. U našem životu, među najvršnjim svjedocima koji su se trsili oblikovati ono najbolje u nama, treba se nesumnjivo sjetiti fra Damira. I danas živo vjerujemo da je on još uvijek s nama i da ćemo se, kao i uvijek, s njim susresti. Podijeliti međusobno ono što je svakome od nas darovao fra Damir; svima će biti prigoda učiniti ga živim i prisutnim među nama. Podsjećanjem na njega i slaveći uspomenu na nj, s radošću svima vama pružamo ono što naše srce čuva od fra Damira kad je govorio talijanski. Fra Damir je bio i ostaje čovjek gostoljubivosti.

Svetište je za nas oduvijek drugi dom, a na dolasku nas je uvijek prihvaćao blaženi Jakov. Odrastali smo s pogledom na onu urnu, njemu smo pričali svoje radosti i od njega tražili savjet za naše male probleme.

Kad smo upoznali fra Damira, činilo nam se da ga je upravo blaženi Jakov poslao da uzvratu na gostoprimstvu koje je desetljećima uživao u Bitettu. Taj mladi fratar što je zaređen 27. travnja, na dan kad se slavi blagdan zadarskoga sveca, doista je izgradio čvrst i neprolazan most između Hrvatske i Italije.

(Preveo Ante Šoljić)

## Angelo 8.20. Un ponte di amicizie come testamento

Un uomo che rendeva ogni suo talento, ogni suo dono strumento per gli altri; lui non era »padrone« di tutto ciò che aveva di bello... si riconosceva creatura meravigliata di Dio di fronte a ciò che Lui stesso aveva scelto di concedergli. Persino la morte per fra Damir fu un »dono del Signore alla sua vita«, poiché era un modo per far parte del Suo progetto, per raccontare ancora una volta di Lui, così come può fare solo un amico del suo amico più caro. Ed è l'amicizia con Dio che ha segnato fra Damir in tutte le esperienze che aveva tra la gente, con la gente, coi giovani... con noi. Egli era capace di creare amicizia ovunque e per qualunque ragione! In tutta la Croazia ho avuto occasione di stringere amicizie, di vivere esperienze condivise, di conoscere storie diverse di ragazzi che egli mi ha presentato: ragazzi dei ceti più diversi, di realtà differenti, ma tutti affascinati dalla figura di questo frate che aveva il Signore nel suo modo di porsi e di saper accogliere, come fosse stato l'amico di sempre.

Fra Damir aveva un talento innato nel diffondere il sorriso: riusciva a generare la gioia nei cuori di chi aveva la fortuna di averlo a fianco, semplicemente con uno sguardo, con una delle sue 1000 espressioni del volto, con una parola semplice detta sempre nel momento più opportuno. Persino in occasione della malattia, seppure grave e spietata, terribilmente invalidante per un tipo iperattivo come lui, Damir fu

capace di creare ancora amicizia attorno a sé. Da quando l'abbiamo conosciuto, siamo riusciti a vederci praticamente ogni anno, seppure residenti l'uno in Croazia e l'altro in Italia; l'amicizia che ci legava a lui non riconosceva i confini della geografia né teneva in conto il numero dei km che occorreva coprire per riabbracciarsi.

Ricordo come fosse ieri la grande impresa che riuscì a realizzare in occasione della Giornata Mondiale della Gioventù del 2000. All'epoca era »di casa« a Dubrovnik, ma lo vedemmo sbarcare al porto di Bari con un seguito di giovani provenienti da ogni parte della Croazia! Da Rijeka a Dubrovnik tutta la Croazia era rappresentata! Un gruppo fantastico di ragazzi aveva creduto alle parole di quel sacerdote e lo aveva seguito in quell'avventura. Che giorni memorabili! In attesa che la GMG avesse inizio, abbiamo ospitato i ragazzi croati nelle nostre case come un'unica fraternità: ci siamo scambiati le esperienze di vita, ci siamo raccontati i passi del cammino, abbiamo pregato insieme. L'entusiasmo di quei giorni era alle stelle: ogni giorno era vissuto appieno e la notte sembrava ci rubasse del tempo prezioso per condividere, ma il più contento di tutti, lo vedevamo, era il Beato Giacomo che dall'alto ci benediceva tutti.

Prima di raggiungere Roma per la grande festa giubilare, croati e italiani abbiamo visitato insieme i luoghi francescani ad Assisi; a guidarci l'apostolo di Francesco: ancora una volta fra Damir era riuscito a creare occasioni di amicizia... non c'erano più differenze di lingua o nazione, non più croati e italiani, ma solo giovani accomunati dall'Amore per l'unico Padre. Probabilmente è questo il grande significato di quell'esperienza! In quei giorni seguivo fra Damir assieme ai miei compagni di viaggio, con la fiducia di chi sa di aver trovato il riferimento certo. Chi l'ha conosciuto sa bene che Damir non sapeva essere altro che umile; anche il suo camminare era di quelli che non noti, comune a tanti altri, eppure era il riferimento di tutti. Ci sono persone magnifiche che se ne vanno in giro vestite da normali esseri umani e solo gli occhi di chi ne ha conosciuto l'amore sanno raccontarne il valore.

Dopo Assisi i giorni a Roma. Ovunque si sia letto dei giorni della GMG del 2000, sicuramente si è potuto comprendere la dimensione e la portata di un evento così straordinario. Il miracolo che si è rivelato nella spianata di Tor Vergata, quella lunga notte di pace che Giovanni Paolo II ha infuso nei cuori dei milioni di giovani presenti, ha cambiato la vita di tanti! Ricordo ogni istante di quella notte. Fra Damir mi era seduto accanto, poco più indietro, coperto dai sacchi a pelo che avevamo sistemato appesi tra due transenne a farci da capanna per trascorrere la notte. All'esortazione »sentinelle del mattino!« tutti in quella vallata urlammo di gioia, perché tutti volevamo che il papa ci sentisse. In quel momento lo guardai, fra Damir aveva gli occhi lucidi, solo allora capii l'importanza di quell'annuncio, Giovanni Paolo II stava scrivendo la storia sulle pagine della vita di milioni di persone!

In questo tempo di grazia la nostra affezione a fra Damir è diventata ancor più grande, scolpita sulla solida roccia. Abbiamo vissuto il tempo che seguì i giorni di Roma a ricordare quei momenti in ogni mail, telefonata o SMS scambiati.

A partire da quell'estate ogni occasione era buona per ritrovarsi. L'estate del 2001 Chiara, Luciana, Sandro, Irene ed io l'abbiamo passata in Croazia. L'incontro

con lui: la festa di sempre! Anche il saluto mentre lo abbracciavo era sempre quello: »Ciao, padre!«.

L'amicizia sembrava non aver mai lasciato niente al tempo: tutto ricominciava dal punto esatto in cui c'eravamo lasciati l'anno prima. Quei giorni stupendi li abbiamo trascorsi viaggiando da Zara a Dubrovnik passando per Sibenik e Spalato. Abbiamo visitato la terra che ha dato i natali al nostro Beato Giacomo. Ci ha condotto nella chiesa dove si ricorda fra Giacomo Varingez e lì abbiamo cantato e animato la celebrazione eucaristica che lui presiedeva, seduti sotto il quadro che raffigura il Beato e sotto lo sguardo stupito e contento dei fedeli. Viaggiando lungo la costa abbiamo condiviso e conosciuto il Damir frate, il sacerdote, il fratello... l'amico. Ci ha accompagnato a rincontrare la maggior parte dei ragazzi con cui avevamo condiviso i giorni della GMG: abbiamo conosciuto le loro famiglie, ci hanno accolti in casa loro. Ancora una volta Damir tesseva storie di amicizia tra i ragazzi; ci insegnava a dare »il« senso alla vita del cristiano. Capire il significato pieno della vita è probabilmente dovere di ogni cristiano e saperlo interpretare è forse il problema più grande, ma per riuscire ad esprimerlo... ci vuole »passione!« Questo era fra Damir: passione sempre, in tutte le cose che faceva, dritto in fondo! Ce lo ha fatto capire sempre: mentre celebrava sull'altare, mentre stava ai fornelli, quando raccontava della sua vita, quando curava il suo giardino, mentre si teneva da parte per le sue riflessioni, mentre ci riempiva il volto di sorrisi... mentre ci salutava!

L'album dei miei ricordi più belli è pieno di fotografie di amicizia condivisa con questo frate croato esempio di umiltà e di vita evangelica.

Ti porto nel cuore amico mio, tu che sei stato la cometa che guida ma non obbliga la strada, il riferimento nel cammino, lo sguardo attento che scruta ma non giudica... cuore che vuole bene ma non pretende. »Ciao Padre!«

## Angelo

### Most prijateljstava kao oporuka

Čovjek koji je svaki svoj talent, svaki svoj dar stavljao u služenje drugima; on nije bio »vlasnik« svega onoga lijepog što je imao... prepoznavali su ga kao Božje stvorenje zadivljeno svime što mu je On sam odabrao dati. Čak je i smrt za fra Damira bila »Gospodinov dar njegovu životu«, jer je bila neki način sudjelovanja u Njegovu planu, da još jednom pripovijeda o Njemu onako kako to može samo prijatelj o svom najboljem prijatelju. A upravo je prijateljstvo s Bogom obilježavalo fra Damira u svim iskustvima među ljudima, s ljudima, s mladima... s nama. Bio je sposoban stvarati prijateljstvo svugdje i iz svakog razloga! Imao sam priliku sklopiti prijateljstva po cijeloj Hrvatskoj, živjeti zajednička iskustva, upoznati različite sudbine mladića s kojima me je upoznao: mladića iz različitih slojeva, različite naravi, ali svi su bili fascinirani likom ovoga fratra koji je nasljedovao Gospodina u načinu ophođenja i umijeću prihvaćanja, kao da je bio oduvijek prijatelj.

Fra Damir je imao urođen talent u širenju smiješka: uspijevaio je stvarati radost pogledom, nekim od 1.000 izraza lica, jednostavnom riječju izrečenom uvijek u

najpogodnijem trenutku. Čak i u bolesti, iako teškoj i nesmiljenoj, koja je strahovito sputavala hiperaktivnog čovjeka kakav je on bio, Damir je bio sposoban još oko sebe stvarati prijateljstvo. Otkad smo ga poznali, uspijevali smo se vidati praktično svake godine, iako smo bili jedan u Hrvatskoj, a drugi u Italiji; prijateljstvo koje nas je vezalo s njime nije poznavalo zemljopisne granice niti je vodilo računa o broju kilometara što ih je trebalo prevaliti da se opet zagrlimo.

Sjećam se kao danas velikog pothvata koji je uspio realizirati prigodom Svjetskog dana mladih (SDM) godine 2000. Tada je bio »doma« u Dubrovniku, ali smo ga vidjeli kako se iskrcava u Bariju s pratnjom mladih što su dolazili iz svih hrvatskih krajeva! Od Rijeke do Dubrovnika bila je zastupljena cijela Hrvatska! Jedna fantastična skupina mladića vjerovala je riječima toga svećenika i slijedila ga je u toj avanturi. Koji dani za pamćenje! Čekajući da počne SDM ugodili smo hrvatske mladiće u našim kućama kao jedno bratstvo: razmjenjivali smo životna iskustva, pričali jedni drugima o koracima koje smo prošli, zajedno smo molili. Oduševljenje nas je tih dana uzdizalo do zvijezda: svaki se dan proživljavao punim plućima, a noć kao da nam je krala dragocjeno vrijeme za druženje, ali najzadovoljniji od svih, to smo vidjeli, bio je blaženi Jakov, koji nas je iz visine sve blagoslivljao.

Prije nego smo stigli u Rim za veliko jubilejsko slavlje, zajedno smo – Hrvati i Talijani – pohodili franjevačka mjesta u Asizu; vodič nam je bio Franjin izaslaničnik: fra Damir je još jednom uspio stvoriti prigode za prijateljstvo... više nije bilo razlika između jezika ili naroda, ne više Hrvati i Talijani, nego samo mladi združeni Ljubavlju prema jedinom Ocu. To je vjerojatno veliko značenje onoga iskustva! Tih dana sam pratio fra Damira skupa sa svojim suputnicima, s povjerenjem u čovjeka koji zna da je našao pouzdan oslonac.

Tko ga je upoznao, zna dobro da Damir nije znao drugo nego biti ponizan; i njegov hod je bio neupadan, poput tolikih drugih, a ipak je bio oslonac svima. Ima veličanstvenih osoba koje okolo hode odjevene kao obična ljudska bića, a samo oči onih koji su poznali njihovu ljubav znaju pričati o njihovoj vrijednosti. Poslije Asiza dani u Rimu. Gdje god da se čitalo o danima SDM godine 2000. sigurno se moglo shvatiti dimenziju i važnost tako izvanrednog događaja. Čudo koje se očitovalo u Tor Vergati one duge noći mira koji je Ivan Pavao II. ulio u srca milijuna nazočne mladeži, tolikima je promijenilo život! Sjećam se svakog trenutka one noći. Fra Damir je sjedio pokraj mene, malo pozadi, pokriven krznenim vrećama koje smo razapeli preko dviju pregrada da nam posluže kao koliba za tu noć. Na poziv »jutarnjih straža« svi smo u onoj dolini zavikali od radosti, jer smo svi htjeli da nas Papa čuje. U taj čas sam ga pogledao: fra Damiru su oči zasjale. Tek sam tada shvatio važnost one objave, Ivan Pavao II. ispisivao je povijest na životnim stranicama milijuna osoba!

U to milosno vrijeme naša privrženost fra Damiru postala je još veća, isklesana u čvrstoj stijeni. Proživljavali smo vrijeme što je uslijedilo, rimske dane, da bismo se tih trenutaka sjećali u svakom e-mailu, telefonskom razgovoru ili SMS-u koje smo razmjenjivali.

Od tog ljeta pa nadalje svaka je prigoda bila dobar povod da se nađemo. Ljeta 2001. Chiara, Luciana, Sandro, Irene i ja proveli smo u Hrvatskoj. Susreti s njim: uvijek svečanost! I pozdrav, kad bih ga zagrlio, uvijek je bio onaj isti: »Ciao padre!«

Čini se da prijateljstvo nikad ništa nije prepuštalo vremenu: sve je započinjalo upravo od točke kad smo se rastali prethodne godine. One smo divne dane proveli putujući iz Zadra u Dubrovnik preko Šibenika i Splita. Posjetili smo zemlju u kojoj se rodio naš blaženi Jakov. Vodio nas je u crkvu gdje se slavi spomen fra Jakova Varingeza i tu smo pjevali i animirali euharistijsko slavlje koje je on predvodio, sjedeći pred slikom Blaženika i pod začuđenim i zadovoljnim pogledima vjernika. Putujući duž obale poblize smo upoznali Damira kao fratra, svećenika, brata... prijatelja. Pratio nas je da ponovno susretnemo većinu momaka s kojima smo dijelili dane SDM: upoznali smo njihove obitelji, primali su nas u svojim kućama. Još jednom Damir je tkao storije prijateljstva među mladima: učio nas je kako dati pravi smisao životu kršćanina. Shvatiti puni smisao života vjerojatno je dužnost svakoga kršćanina, a znati ga tumačiti, možda najveći problem, ali da bi se on uspio izraziti... hoće se »strasti!« To je bio fra Damir: uvijek strast, u svemu što je činio, ravno do dna! To nam je uvijek davao znati: dok je celebrirao na oltaru, dok je stajao uz peći, kad je pričao o svom životu, kad se starao o svom vrtu, dok se odvajao u osamu radi meditiranja, dok nam je lice punio smiješkom – dok nas je pozdravljao!

Album mojih najljepših uspomena pun je slika prijateljavanja s ovim hrvatskim fratrom, uzorom poniznosti i evanđeoskog života.

Nosim te u srcu, moj prijatelju, koji si bio nenametljiva zvijezda vodilja, oslonac na putu, brižljivi pogled koji ispituje, ali ne sudi... srce koje voli, ali se ne pretvara. »Ciao Padre!«

(Preveo Ante Šoljić)

## ***Sandro, Irene e la piccola Letizia***

### **8.21. Gli incontri a Padova: la felicità nello stare insieme**

Fra Damir è entrato nella nostra vita ancor prima che noi ci scegliessimo. Lo abbiamo conosciuto a dicembre del 1997, un mese prima che ci fidanzassimo. Fu lui, durante un viaggio in Croazia, il giorno dell'uscita a Medjugorje, a trasmetterci una ben definita coscienza vocazionale. Fu lui ad accendere un faro sul nostro futuro e ad illuminare la nostra strada. Da allora molte sono state le occasioni in cui siamo stati insieme a lui, sia in Italia che in Croazia. Negli ultimi anni, quando per lavoro ci siamo spostati da Bitetto a Verona, abbiamo avuto la possibilità di incontrarlo a Padova durante i suoi pellegrinaggi a S. Antonio. L'ultima volta in cui ci siamo visti, il 7 marzo 2009, con un SMS fra Damir ci annunciava la sua presenza a Padova per l'indomani e noi, solerti, siamo andati a trovarlo.

Quella volta è stato particolarmente bello. Infatti a fra Damir abbiamo presentato la piccola Letizia, il frutto del nostro amore. La foto di fra Damir con la piccina

è tra le più belle dell'archivio di casa Trotta (pubblicata su Facebook \_ In memoriam Fra Damir Cvitic).

La sosta a Padova era sempre la stessa: visita a San Leopoldo Mandic, un santo di origine croata, visita alla maestosa abbazia di Santa Giustina, pellegrinaggio con celebrazione eucaristica presso la basilica di Sant'Antonio e tempo libero.

Il tempo libero fra Damir lo dedicava a noi: pranzo italiano. La scansione degli eventi continuava ad essere sempre la stessa. In un ristorante italiano a pochi passi dalla Basilica fra Damir ordinava, oltre alla sua immancabile insalata, un buon piatto di spaghetti. Sempre quelli, gli spaghetti. Mentre con la forchetta cercava di domare quella pasta così lunga attorcigliando fra di loro non pochi pezzi, gli occhi gli si illuminavano felici quando fuggacemente portava alla bocca il ricco bottino. Si riusciva a percepire in maniera limpida e trasparente l'emozione che lo pervadeva mentre gustava quel cibo succulento. Forse era per lui un modo per ripercorrere le giornate trascorse a Bitetto da studente durante la guerra. Durante il pasto, immancabilmente, si parlava delle persone, delle situazioni e dei ricordi vissuti in Italia. Era curioso di essere aggiornato sulle persone che aveva conosciuto. Ma la curiosità in lui non nasceva da un voler sapere fine a se stesso, ma dall'amore che sentiva per loro. Fra Damir, da parte sua, oltre ad informarsi sulle novità italiane, ci forniva le principali novità della sua vita, l'impegno vocazionale, notizie sui suoi genitori, sul giardino con i conigli e le piante che amorevolmente curava.

Terminato il pranzo, a pochi passi dal ristorante, una pasticceria. Non di quelle grandi ed invitanti, con insegne luminose ed eleganti. Semplicemente un piccolo negozio che a starci in 3 ci si sentiva stretti ma che conservava, al suo interno, il tiramisù più buono della città.

Trascorsa la mattinata a Padova, il pellegrinaggio continuava con l'ultima tappa italiana: Camposampiero, presso il santuario dove volle soggiornare Sant'Antonio prima della sua morte. Quella volta, approfittando della splendida giornata che annunciava la primavera, lo abbiamo seguito.

Giunti al Santuario, prima che cominciasse ad immergersi nei panni della guida, fra Damir ci fece una insolita quanto inaspettata richiesta »fatemi delle foto e che siano belle«.

Quelle parole risuonano ancor oggi nelle nostre orecchie: perché? Non si può dire che era vanitoso, né che teneva particolarmente alla sua immagine. Eppure volle delle foto belle. Solo successivamente abbiamo compreso il senso profondo di quella richiesta che è diventata un dono riservato a noi, anzi, a tutti. Infatti, poiché i doni si condividono, chi volesse vedere alcune foto di quella stupenda giornata, può farlo connettendosi su Youtube e ricercando fra Damir.

Il pomeriggio a Camposampiero trascorse soavemente. Fra Damir, da guida preparata e ottimo predicatore, rese quella visita indimenticabile. Parlava di Cristo al suo gruppo amandolo.

Di lì a poco i suoi pellegrini avrebbero intrapreso il percorso della Via Crucis. L'itinerario che ricorda la passione di Gesù era disegnato in un giardino dove, a pochi metri una dall'altra, delle statue bronzee raffiguravano le scene tipiche della

via del Calvario. L'accesso al giardino era recintato da uno steccato non troppo basso. Fra Damir, tuttavia, non ebbe paura e con un balzo da impavido adolescente si sedette sull'ultimo legno della palizzata. Bisognava vederlo. Mentre predicava annunciando il percorso della Via Crucis, fra Damir diffondeva amore. Era immagine viva di Cristo. Predicava in equilibrio su un livello più alto emergendo dalla folla. Le sue parole croate erano per noi incomprensibili. Però i volti dei suoi fratelli pellegrini facevano da traduzione. Si leggeva chiaro nei loro occhi che fra Damir annunciava il Vangelo parlando d'amore, lo stesso amore che provava per loro, il medesimo sentimento che riservava contestualmente a noi suoi amici, la stessa carità che elargiva al mondo.

Terminata la visita guidata, prima della partenza, dedicò a noi ospiti italiani un ultimo momento di compagnia. Restammo con lui il tempo necessario perché quell'incontro sembrasse infinitamente bello. Fu indimenticabile.

Noi eravamo felici. Stare con fra Damir ci rendeva felici. Questa affermazione sicuramente potrà apparire elementare, forse scontata e certamente riduttiva in confronto all'incredibile complessità della sua persona. Eppure è l'essenza del concetto di amicizia: la sola sua presenza era motivo di gioia infinita. Questo carisma, estremamente raro nelle persone, faceva di Lui il riferimento del nostro andare.

*U Padovi s malom prijateljicom*



Ancora oggi, il solo fare memoria di fra Damir, ci pone nella stessa dimensione di gioia. Fra Damir, in conclusione, ha infiammato il cuore di noi giovani ventenni come nessun altro ha saputo fare. Lo ha fatto alla sua maniera. Non accondiscendente, ma affettuosa; non stravagante, ma originale; non eclatante, ma divinamente illuminata.

*Grazie fra Damir.*

## ***Sandro, Irene i mala Leticija*** **Susreti u Padovi: sreća u druženju**

Fra Damir je ušao u naš život još prije nego smo jedno drugo odabrali. Upoznali smo ga u prosincu 1997., mjesec dana prije nego smo se zaručili. Tijekom jednoga putovanja u Hrvatsku, na dan kad smo izašli prema Međugorju on nam je prenio jasnu svijest o zvanju. Upalio je svjetionik nad našom budućnošću, osvjetljavao je naš put. Od tada smo u puno prigoda bili zajedno s njim, kako u Italiji, tako i u Hrvatskoj. Posljednjih godina, kad smo se radi posla preselili iz Bitetta u Veronu, imali smo mogućnost susresti ga u Padovi u vrijeme njegovih hodočašća svetom Antunu. Kad smo se posljednji put vidjeli, 7. ožujka 2009., fra Damir nam je jednim SMS-om najavio da će biti u Padovi sljedeći dan, a mi smo brižljivo pošli da ga nađemo. Taj je put bilo osobito lijepo. Fra Damiru smo zapravo predstavili malu Leticiju, plod naše ljubavi. Fotografija fra Damira s malenom među najljepšima je u arhivu kuće Trotta (objavljena na Facebook-u\_In memoriam Fra Damir Cvitic).

Boravak u Padovi bio je uvijek jednak: posjet sv. Leopoldu Mandiću, svecu hrvatskog podrijetla, posjet veličanstvenoj Opatiji svete Justine, hodočašće s euharistijskim slavljem kod Bazilike sv. Antuna, te slobodno vrijeme. Slobodno je vrijeme fra Damir posvećivao nama: talijanski ručak. Raspored događanja i dalje je bio uvijek jednak. U jednome talijanskom restoranu nekoliko koraka od bazilike fra Damir bi naručio, osim svoje neizostavne salate, dobar tanjur špageta. Uvijek njih, špageta. Dok je viljuškom nastojao ukrotiti tu pastu, tako dugu, namotavajući podosta komada, oči bi mu zasjale od sreće kad bi k ustima letimice prinosio bogat zalogaj. Jasno se mogla vidjeti emocija koja bi ga preplavila dok je uživao u onoj sočnoj hrani. Njemu je to možda bio način da obnovi studentske dane provedene u Bitettu tijekom rata. Za vrijeme objeda neizostavno se razgovaralo o osobama koje je bio upoznao. No radoznalost se kod njega nije radala kao samosvrha, nego iz ljubavi koju je gajio prema njima. Fra Damir je sa svoje strane, uz to što se informirao o talijanskim novostima, nama prenosio glavne novosti iz svoga života, obveza svoga zvanja, vijesti o svojim roditeljima, o vrtu s kunićima i biljkama koje je s ljubavlju njegovao.

Po završetku objeda, nekoliko koraka od restorana - jedna slastičarnica. Ne od onih velikih i zamamnih, sa svijetlećim i elegantnim reklamama. Jednostavno, jedan malen objekt, gdje bismo se utroje osjećali bliski, ali u kojemu je bio najbolji tiramisu u gradu.

Na kraju jutra u Padovi hodočašće se nastavljalo s posljednjom talijanskom etapom. Camposampiero, pokraj svetišta gdje se sv. Antun volio zadržavati prije svoje smrti. Taj smo ga put, iskoristivši prelijepi dan koji je naviještao proljeće, slijedili.

Kad smo stigli do Svetišta, prije nego je počeo preuzimati ulogu vodiča, fra Damir je uputio jedan neobičan i neočekivan zahtjev: »Snimite mi nekoliko fotografija i neka budu lijepe.«

Te nam riječi još odzvanjaju u ušima. Zašto? Ne može se reći da je bio tašt, ni da je osobito držao do svog izgleda. Pa ipak je zaželio lijepe fotografije. Tek poslije smo shvatili dubok smisao tog zahtjeva koji je postao dar rezerviran za nas, za sve. Zaista, budući da se darovi dijele s drugima, tko ushjetne vidjeti nekoliko fotografija toga predivnog dana, može to učiniti povezujući se na Youtube i tražeći »Fra Damir«.

Popodne je u Camposampieru proteklo ugodno. Fra Damir je kao obučeni vodič i odličan propovjednik taj posjet učinio nezaboravnim. Pun ljubavi svojoj je skupini govorio o Kristu.

Odatle bi njegovi hodočasnici uskoro poduzeli obilazak križnog puta. Obilazak koji podsjeća na Isusovu muku isplaniran je u jednom vrtu gdje su na malim udaljenostima brončani kipovi predočavali tipične prizore puta na Kalvariju. Prilaz vrtu bio je ograđen ne baš niskom ogradom. Fra Damir je međutim bez straha jednim skokom poput neustrašiva mladića sjeo na posljednje drvo plota. Trebalo ga je vidjeti. Dok je propovijedao najavljujući obilazak križnog puta, razlijevao je ljubav. Bio je živa slika Kristova.

Propovijedao je uravnoteženo na povišenoj razini, izranjajući iz mnoštva. Njegove riječi na hrvatskome za nas su bile nerazumljive. Međutim lica njegove braće hodočasnika služila su kao prijevod. U njihovim se očima jasno čitalo da je fra Damir naviještao Evanđelje govoreći o ljubavi, istoj ljubavi koju je osjećao za njih, isti osjećaj koji je kontekstualno rezervirao nama svojim prijateljima, isto milosrđe kojim je obasipao svijet.

Po završetku vođenog obilaska, prije odlaska, nama – talijanskim gostima – posvetio je posljednji trenutak druženja. Ostali smo s njim koliko je trebalo da bi se taj susret činio beskrajno lijep. Bio je nezaboravan.

Bili smo sretni. Biti s fra Damikom usrećivalo nas je. Ova će tvrdnja sigurno moći izgledati elementarnom, možda očekivanom a sigurno pojednostavljenom u usporedbi s nevjerojatnom kompleksnošću njegove osobe. Ipak je bit pojma prijateljstva: sama njegova nazočnost bila je motiv beskrajne radosti. Ta je karizma, krajnje rijetka u osoba, njega učinila osloncem našega hoda. Još danas, samo podsjećanje na fra Damira stavlja nas u istu dimenziju radosti. Fra Damir je, da zaključimo, zapalio srce nas mladih dvadesetgodišnjaka kako to nije znao učiniti nitko drugi. Učinio je to na svoj način. Nepopustljiv, ali srdačan; ne ekstravagantan, ali originalan; ne eklatantan, ali božanski prosvijetljen.

*Hvala fra Damire  
(Preveo Ante Šoljić)*

## Chiara

### 8.22. La nostra ultima vacanza insieme

Riusciamo ad ottenere qualche giorno di ferie e senza neanche pensarci corriamo da fra Damir. Da quando ci conosciamo lui chiude ogni telefonata dicendoci: »Quando venite? In macchina, durante il viaggio, ci chiediamo come possa essere tanto contento di avere degli ospiti, per di più giovani, tra i piedi... Ogni volta è come se fosse la prima volta per l'entusiasmo con cui ci accoglie; pur di trascorrere un po' di tempo insieme a noi una volta è venuto a prenderci da Trieste e un'altra addirittura dall'Albania! Quando arriviamo con lui, i conventi ci spalancano le porte e i frati fanno a gara nel rispolverare le loro conoscenze della lingua italiana. Fra Damir ci immerge nella sua quotidianità di frate minore, una volta è maestro dei chierici, un'altra parroco, un'altra ancora frate e basta, ora professore, ora cuoco, ora speaker radio ora giardiniere, e fa tutto con semplicità e dedizione. Una passeggiata a cavallo nelle campagne di Dubrovnik, il festival dei giovani a Medjugorie, una corsa sulle colline di Marjan, un giro in barca con i ragazzi di Sibenik, un gelato ascoltando l'organo del mare di Zara, un pranzo alle cascate di Plitvice: quando stiamo con lui il tempo sembra fermarsi, le giornate trascorrono nella Grazia, il cuore viene pervaso da una Pace inspiegabile, e tutti i problemi che ci portiamo dietro alla partenza, al ritorno hanno trovato la loro soluzione. Damir ci capisce senza chiederci nulla, ci legge nel cuore e ci dona le risposte di cui abbiamo bisogno senza parlare. Le vacanze con lui sono incontri con le persone più diverse, ci porta nelle loro case, i suoi amici diventano i nostri amici. Con Damir davvero la vita diventa viaggio di cui lui si fa discreto compagno di strada...

Intanto arriviamo a Rijeka e, come al solito, bisogna vedere tutto in pochissimi giorni.

Ci affida subito a fra Anselmo che ci fa visitare la Chiesa di S. Nicola, raccontandoci le peripezie di quel tetto da cui ahimè continua a piovere! La prima sera, in onore degli italiani, si cena con una buona pizza e fra Mato sembra gradire molto le olive nere portate da noi.

Con Damir il rituale mattutino è sempre lo stesso: si comincia rigorosamente con il caffè, seduti nel bar più centrale del Corso e, naturalmente, pretende che lo rispettiamo anche questa volta.

Poi in giro nel centro storico con Marko che ci fa visitare la Cattedrale di S. Vito, la Torre pendente, la chiesa dell'Assunta... ci accompagna con l'entusiasmo di chi accoglie i suoi amici venuti da lontano, eppure fra Damir ci ha presentato appena mezz'ora prima.

Come sempre accade, Damir è contento se almeno un pranzo per i frati lo prepariamo noi italiani: la pasta ha tutto un altro sapore.

Nel pomeriggio chiede alla sua amica suora appartenente alla congregazione della Misericordia di S. Vincenzo de Paoli di offrirci il caffè, con lei visitiamo i locali della caritas dove i bisognosi di Rijeka trovano accoglienza, un pasto caldo, una doccia e qualcuno che li ascolti. E sorpresa: nella cappella veniamo catechizzati

dagli splendidi mosaici di Rupnik da poco ultimati. Per la cena fra Damir ci indica il posto dove trovare i cevapčići più buoni.

L'indomani ha previsto per noi una giornata speciale: visita al Santuario di Trsat dove tutto parla dell'ultima visita di Giovanni Paolo II. Come guida impeccabile sceglie per noi fra Ivan, a guardarci nessuno direbbe che l'unica volta che ci siamo incontrati è stata ben 8 anni fa, presentati da fra Damir sulle mura di Dubrovnik. Fra Ivan ci dona la possibilità di sostare per qualche minuto dinanzi all'icona originale di Maria Madre delle Grazie; i nostri piccoli occhi di figli incrociano i Suoi grandi occhi di Madre e al suo cuore affidiamo la nostra preghiera di intercessione, la stessa Grazia che è nel cuore di noi che ora siamo lì, tutti per lo stesso motivo.

Per il pranzo ci spostiamo nelle verdi campagne dell'Istria dove ad attenderci c'è sua sorella con la sua famiglia; Damir ha dato disposizioni persino per il menu: tartufi, fuži al ragu, prosciutto... Un clima di grande ospitalità, la barriera della lingua è infranta dalla presenza di Marko che parla benissimo l'italiano avendo studiato per 5 anni a Roma; egli non mostra cenno di stanchezza nel tradurre durante l'intero pranzo nonostante da giorni assista il padre ricoverato in ematologia. Prima di ripartire il cognato Dinko ci porta nella stalla, ci distribuisce i bicchieri, li riempie di buon vino primitivo e fa il suo brindisi: »alla salute di fra Damir, perché possa guarire presto e possiamo ritrovarci quanto prima a gioire insieme a lui«, e noi: »alla sua salute!«.

Naturalmente Damir non poteva dimenticare di far preparare alla sorella la grappa da portare in Italia: ci tiene tanto che la doniamo alle nostre famiglie, a p. Miro e ai frati del Beato Giacomo.

Il giorno dopo fra Damir insiste perché raggiungiamo Pisino per salutare fra Alfonso e prendere il caffè al bar all'angolo in piazza Pazinska kavana; noi però decidiamo di non andarci, desideriamo trascorrere l'ultima giornata interamente con lui nella stanza al primo piano dell'ospedale.

Pur costretto in un letto, fisicamente vinto da quei valori ematici troppo bassi, ha organizzato nei minimi particolari la nostra permanenza a Rijeka con l'entusiasmo e la forza dirompente che caratterizzavano il suo Spirito; inutile dire che eravamo andati fin lì solo per lui, per fargli visita in ospedale... Damir, invece, ha vissuto quei giorni con noi, per noi, catapultandoci fuori dall'isolamento di quelle quattro pareti dimostrandoci l'Amicizia di sempre, facendoci visitare i luoghi più belli della città e incontrare le persone a lui più vicine con l'amore per la Vita e il gusto del Bello che lo pervadevano: ha desiderato trascorrere così la sua ultima vacanza con noi suoi amici italiani.

Ci portiamo nel cuore lo sguardo con cui ci ha accolti al nostro arrivo e lo sguardo con cui ci ha salutati alla nostra partenza, non c'era bisogno di parole, hanno parlato, anzi »urlato« la premura e la cura per noi proprie solo di un uomo abitato da Cristo. Non ha mancato però di sussurrare preziose parole alle nostre giovani vite: »Non abbiate paura di essere Santi«.

Ti abbiamo salutato mentre eri disteso in quel letto e ai nostri occhi alla tua persona si è sovrapposta l'immagine del Beato Giacomo nella sua urna, letto di

Santità e Venerazione; ed oggi qui, sull'altra riva del mare, guardando il Santo di Zara ricordiamo te: fra Damir, tu ci hai testimoniato che in soli 39 anni, si può diventare Santi.

Il distacco quel giorno in ospedale è stato più triste del solito: »A presto, sii forte.« E lui: »Grazie di tutto, buon viaggio, salutatevi tutti e fate i bravi.«

## Chiara Naš posljednji zajednički odmor

Uspijevamo dobiti nekoliko dana odmora pa i bez razmišljanja žurimo do fra Damira. Otkad se poznamo, on svaki talijanski razgovor zaključuje riječima: »Kada dolazite?« Tijekom vožnje pitamo se kako može biti toliko zadovoljan što prima goste, osobito mlade koji mu se motaju oko nogu... Svaki je put kao da je prvi put, zbog oduševljenosti s kojom nas prima; da bismo malo vremena proveli zajedno, jednom nas je došao preuzeti u Trstu, a drugi put čak u Albaniji! Kad stignemo samostani nam otvore vrata, a fratri se utrkuju skinuti prašinu sa svojih znanja talijanskog jezika. Fra Damir nas uroni u svoju malobračansku svakodnevicu, jednom je meštar klerika, drugi put župnik, pa onda samo fratar, sad profesor, sad kuhar, sad spiker na radiju, sad vrtlar, a sve to čini jednostavno i s predanjem. Jedno jahanje po dubrovačkim selima, festival mladih u Međugorju, trčanje po brežuljcima Marjana, plovidba u barci sa šibenskim momcima, sladoled uz slušanje morskih orgulja u Zadru, jedan ručak na Plitvičkim slapovima; kad smo s njim vrijeme kao da je stalo, dani protječu u Milosti, srce biva preplavljeno neobjašnjivim Mirom, a svi problemi koje pri polasku nosimo na leđima, pri povratku su našli svoje rješenje. Damir nas razumije ništa nas ne pitajući, čita nam iz srca i daruje nam bez riječi odgovore koji su nam potrebni. Odmori s njim su susreti s najrazličitijim osobama, vodi nas u njihove kuće, njegovi prijatelji postaju naši prijatelji. S Damirom život zaista postaje putovanje na kojemu on biva diskretnim suputnikom.

Uto stižemo u Rijeku, pa – kao i obično – treba vidjeti sve u veoma malo dana. Odmah nas povjerava fra Anselmu, koji nas vodi u posjet Crkvi sv. Nikole, pričajući nam o nevoljama onoga krova što, avaj, i dalje prokišnjava! Prve večeri, u čast Talijana, večeramo jednu dobru *pizzu*, a fra Matu se, izgleda, veoma sviđaju crne masline koje smo mi donijeli.

S Damirom je jutarnji ritual uvijek isti: započinje se rigorozno s kavom, sjedeći u središnjem baru na Korzu i, naravno, zahtijeva da ga i ovaj put uvažimo. Zatim u šetnji po povijesnom središtu s Markom, koji nas vodi u posjet katedrali sv. Vida, kosom tornju, crkvi Uznesenja... prati nas oduševljeno kao čovjek koji dočekuje svoje prijatelje što su stigli izdaleka, a fra Damir nas je njemu predstavio jedva prije pola sata.

Kao i uvijek fra Damir je zadovoljan ako barem jedan ručak za fratre spravimo mi Talijani: pasta ima sasvim drugi okus.

Popodne moli jednu svoju prijateljicu časnu iz kongregacije sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskog da nas ponudi kavom, s njom obilazimo prostorije Caritasa,



gdje Riječani koji su u oskudici dobiju toplu pastu, tuš i nekoga tko će ih saslušati. Onda iznenađenje: u kapelici nam pružaju katehezu nedavno dovršeni Rupnikovi mozaici. Za večeru nam fra Damir pokazuje mjesta gdje ćemo naći najbolje čevap-čiče.

Sljedeći nam je dan predvidio poseban program – posjet Trsatskom svetištu koje u cijelosti govori o posljednjem posjetu Ivana Pavla II. Kao besprijekornog vodiča za nas bira fra Ivana, a gledajući nas nitko ne bi rekao da smo se sreli samo jednom prije 8 godina, kad nas je fra Damir predstavio na dubrovačkim zidinama. Fra Ivan nam omogućava da se nekoliko minuta zaustavimo pred izvornom slikom Marije Majke Milosti; naše se male djetinje oči susreću s Njenim velikim majčinskim očima, a Njenom srcu povjeravamo našu molitvu za zagovor, za istu Milost što je u srcu svih nas što smo sada tu, iz istog razloga.

Za ručak odlazimo u zelena istarska sela, gdje nas čeka njegova sestra sa svojom obitelji; Damir je dao instrukciju čak i za menú: tartufi, fuži-ragu, pršut... klima velike gostoljubivosti, jezičnu je barijeru srušio Marko, koji odlično govori talijanski jer je 5 godina studirao u Rimu; on ne pokazuje ni najmanji znak umora prevodeći tijekom cijeloga ručka, iako je danima uz oca koji je hospitaliziran na hematologiji. Prije rastanka zet Dinko nas vodi u štalu, dijeli nam čaše i puni ih dobrim izvornim vinom uz zdravicu: »Za fra Damirovo zdravlje, da ozdravi brzo, pa da se što prije možemo opet naći i uživati zajedno s njim«, a mi »U njegovo zdravlje!«

Naravno Damir nije mogao zaboraviti da sestra pripremi rakiju za ponijeti u Italiju: jako mu je stalo da je darujemo svojim obiteljima, padre Miru i fratrima blaženog Jakova.

Sljedeći dan fra Damir inzistira da pođemo u Pazin pozdraviti fra Anselma i popijemo kavu u baru na uglu trga Pazinske kavane; mi međutim odlučujemo ne poći tamo, želimo posljednji dan u cijelosti provesti s njim u sobi na prvom katu bolnice. Iako vezan za krevet, fizički svladan pre niskim hematološkim vrijednostima, do u najmanje je pojedinosti organizirao naš boravak u Rijeci razornim entuzijazmom i snagom koji su oblikovali njegov duh; nema potrebe reći da smo do tamo išli samo radi njega, da ga posjetimo u bolnici... Damir je međutim te dane proživljavao s nama, za nas, katapultirajući nas iz izolacije ona četiri zida, iskazujući nam trajno prijateljstvo, pobrinuvši se da posjetimo najljepša gradska mjesta i susretnemo njemu najbliže osobe s ljubavlju prema Životu i osjećajem za Lijepo, kojima je bio prožet: želio je tako provesti posljednji odmor s nama, svojim talijanskim prijateljima.

U srcu nosimo pogled s kojim nas je primio na dolasku i pogled s kojim nas je pozdravio kad smo odlazili, riječi nisu bile potrebne, govorile su, štoviše »vikale« pažnju i brigu za nas, kakve odlikuju samo čovjeka u kom se nastanio Krist. Ali nije propustio šapnuti dragocjene riječi našim mladim životima: »Ne bojte se biti sveti.«

Pozdravili smo te ispruženoga na onom krevetu, a u našim se očima s tvojom osobom preklapala slika blaženog Jakova u njegovoj urni, na krevetu svetosti i dubokog poštovanja; a danas ovdje, na drugoj morskoj obali, gledajući zadarškog

sveca sjećamo se tebe: fra Damira, koji si posvjedočio da se i sa samo 39 godina može postati svecima.

Onaj dan je rastanak u bolnici bio tužniji nego obično: »Do skorog ponovnog viđenja, budi jak.« A on će: »Hvala na svemu, sretan put, pozdravite mi sve i budite hrabri.«

(Preveo Ante Šoljić)

## N. N.

### 8.23. Lovio je ljude

Ribar plete mrižu svoju... a tko će je sutra plesti (?)... ne razbija glavu. Mriža mu je trebala samo nekoliko košljunskih dana. Trebat će naprotiv ubuduće svednevice ostavljati i mriže i svaki osiguravajući prividno, stvarno otežavajući, opterećujući balast i goloruk u boj s golorukim, u lov na ljude. Njih se mrižama čovjekoljublja lovi. Mriža se čovjekoljublja plete, ispleće, prepleće, zapleće i otpleće cijeli život.

Fra Damirov ribarski po evanđelju život kao malog brata započe nekako oko 1989. na Košljunu – (tko bi onda mogao naslutiti da će i završiti – bez mriža – na istom škoju!) Koliko smo noći skupa bacali i salpavali mriže oko sike, peškjere, prnidbe, sv. Mikula, koji put pospani, umorni i duga nosa s tek pokojim šparićem što je zaluto u mriže. Nije svaki dan Božić! A onda... nakon posnih dana i noći i kupusine što je na nos izlazila – tko bi se više sjetio umora i nesаницe – mriža puna cipola, sipa, orada, brancina. Ne bi toliko zasmotala ni pokoja grancikula i karlo (jastog) što bi mrižu zapleli da je nijedan ribar nije *kapac* rasplesti. Fra Damir bi, na moje zaprepaštenje, po kratkom postupku rasjekao Gordijski čvor nožem (što gvardijan nije smio ni za živu glavu doznati) i s grancikulom u lonac.

»I tu svoju mladost proveli smo mi« - makar djelomično, kratkoročno, na košljunskoj rivi pod zvjezdanim svodom navečer, u sjeni crnika pod dnevnom žegom – »gdje leži moja srića sva.«

Preskačem zajedničke večernje šetnje po kafićima, bez zadržavanja, po fra Damirovu kratku postupku, na brzinu riječ-dvije s njegovim đacima, bez prijekora, s osmijehom i pozdravom. Karakteristični bucmasti fratar u sandalama, ozbiljan i šaljiv. Onda vrt i *farma* kokoši, zečeva, kornjača pod Minčetom... i na Poljudu s ovcama, guskama, patkama, tukama...

Iznenada grom iz vedra neba! S povratkom ka košljunskim škojima i crnikama poziv na prijelaz konačni i izlazak bez povratka (exodus!), niti preko košljunsko-puntarskog zaljeva, niti preko Mirne i Raše, ni preko Čičarije, ni kroz Učku, već izravno u zagrljaj Onoga koji ga je pozvao i poslao da pronesi njegov Glas.

Samo jeka toga Glasa iz nekoliko posljednjih SMS koje smo izmijenili s njegova bolesničkog kreveta.

7. rujna u 22,18 h (odgovara mi glede naše molitve za njegovo ozdravljenje): Odričem se toga! Ima potrebnijih nakana. Zašto imate tako loše mišljenje o meni? Zdrav ili bolestan, živ ili mrtav – Gospodinov sam, i to mi je dosta. (U svezi s mojim

javljanjem o hodočašćenju na Malu Gospu u svetište Gospe od Milosrđa u Dubrovniku.) Dok sam bio u Dubrovniku, redovito sam ispovijedao u Gospe od Milosrđa, pa ću i sutra biti tamo.

17. rujna u 18,36 h. Upravo danas počeo sam s terapijom. Sad primam infuzijom treći lijek, još 2. A u podne su mi uštrcali u kralježnicu. Sutra slavim 15 god svećanih zavjeta. Ovo su najljepše duhovne vježbe i vrijeme sabranosti i milosti. Žao mi je da ne mogu sve zapisati, ali možda nije ni potrebno.

26. rujna 13,53 h. »To u nas prokapljuje, i kad to jednom započne, polako se u nama umnaža dok nas sve ne preplavi« (iz službe čitanja u časoslovu.) Sv. Hilarije kao da je gledao ovu infuziju što u mene kapa. Kad bi se barem Duh Gospodnji mogao ovako infuzijom nakapat!

27. rujna u 4,28 h ujutro: »Rano zaspim, ali se rano i budim, oko 3 ili 4 h, rijetko kad do 5 h. To mi dobro dođe, jer sad imam mir, a preko dana cimeri gledaju TV, a to mi smeta, i ne uspijem se sabrati. Žao mi je da sad ne mogu palit svjetlo i zapisat štogod... Živio sv. Vinko!« (jer upravo je njegov blagdan a fra Damir je bio i više od površnog poznanstva s milosrdnicama povezan, s njima još iz mladenačkih puls-kih dana, pa mi se čini da su i one jedna karika u lancu njegova zvanja - primjedba člankopisca.)

7 minuta poslije odmah uslijedio odgovor na moju SMS poruku:

4,35 h: »Ja sam od 3 h budan, pa sam iskruničao a sad uz radio Mariju **pjevam** (člankopisac istaknuo) i čekam **Svjetlo** (on je doista napisao velikim slovom poznavajući, više slušajući, doslovno njegovim rječnikom IŠČEKUJUĆI: »život (koji) bijaše ljudima svjetlo... Svjetlo istinsko (koje) prosvjetljuje svakog čovjeka« (Iv 1,5.9).

Primio je na to SMS-om moj odgovor: »O toliko dragi, svakom ulivenom kapi sve to draži, To jest sve dragocjeniji = skuplji, fra Damire! **S križa je Krist doista istočio svoga Duha da nam ga kap po kap utoči kad dođe naš čas.** Hrabro do kraja! S tobom smo, uza te svi kojima postaješ sve draži = dragocjen! Volimo te ludo u ludosti Križa.

Ulovio se nesumnjivo mrižama svoje boli, bolesti, patnje, s vjerom u ognju patnje pročišćene mriže ljubavi više nego svim otrcanim, proderanim ribarskim mrižama.

(Za)Pivaj pismu u vijeke, ribaru mladi, pismu Ljubavi od koje veće nema...«

## Ljiljana iz Pule

### 8.24. Iz početaka

Ja i moja obitelj upoznali smo fra Damira prije više od 22 godine, kada je nakon završetka nastave u srednjoj školi, a čekajući autobus za polazak kući, dolazio na večernju misu u Crkvu sv. Antuna u Puli. Tada nismo ni slutili da smo svi mi koji smo ga tada poznavali, svjedoci Božjeg poziva koji je sve više rastao u tom simpatičnom mladiću sa sela koji je na ta večernja bogoslužja dolazio s toliko radosti. To smo shvatili tek poslije, kad je on odlučno izjavio i pokazao svima što želi biti u

ovome zemaljskom životu. Tog vječito nasmijanoga i veselog mladića s vremenom smo ja i moja obitelj (a u obitelji nas je četvero braće i sestara) počeli doživljavati kao još jednog člana, kao brata. A tako su ga doživljavali i fratri u samostanu, tako da, kad se sada podsjetim toga razdoblja, nikoga previše nije iznenadila njegova odluka da postane »mali brat« i ode u samostan. Imala sam tu neizmjernu čast, i toga ću se uvijek sjećati s posebnom radošću, da sam prisustvovala Damirovu ulasku u novicijat i da sam preuzela njegovu civilnu odjeću kao da sam njegova rođena mlađa sestra. I prije i poslije toga u više sam navrata bila na Košljunu, ali mogu reći da nikada nije bilo lijepo kao tih tjedan dana kad je naš mali Istrijan Damir obukao habit i postao fra Damir. I još se sa sjetom sjetim jednog prekrasnog doživljaja na dan Damirova ulaska u novicijat. U večernjim satima, kada je sunce već počelo lagano zalaziti, braća koja su taj dan ušla u novicijat, ja i sestra jednoga od njih sjeli smo u košljunski brodić i lagano veslajući oplovili Košljun pjevajući duhovne pjesme. Oni koji su sjedili na obali, poslije su nam rekli da još nisu čuli takvo prekrasno pjevanje, a posebno ih se dojmio tekst pjesme »Krist na žalu« – O, Bože zar si pozvao mene. Danas znam da je Damira Bog pozvao onog trenutka kad je došao na ovaj svijet, a Damir mu se potpuno prepustio do samoga kraja.

## Miro Renić

### 8.25. Fra Damir je uistinu sve obavio

Fra Damira Cvitića upoznao sam u ljeto 2006., to jest kada je postao gvardijan Franjevačkog samostana Uznesenja Marijina »Poljud« u Splitu i župnik naše župe. Dramatično je to vrijeme za moju obitelj, razdirale su je brojne nedaće (stariji 11. godišnji sin Leonardo je dijete s invaliditetom od rođenja - u invalidskim kolicima, supruga Ljubica borila se s teškim oblikom depresije, a ja sam liječio psihičke traume koje su se umnožile tijekom Domovinskoga rata.) Vrijeme je to kada izlaz iz svih nedaća tražimo u vjeri u Boga. A najbolja Božja pomoć bijaše u franjevcu čije su nas poruke osnaživale i davale nadu. Tada je i nastala naša neraskidiva veza s njim, koja traje i danas, bez obzira na to što je on otišao iz tjelesnoga u duhovni svijet. Ta se veza očituje u nastojanju življenja njegovih poruka. Sam veza članova moje obitelji s fra Damikom mogla bi se opisati na sljedeći način. Kada je fra Damir došao u našu župu, našem mladem sinu Roku bjehu tri godine. Kako smo redovito nedjeljom i blagdanima dolazili na svetu misu, ipak je to djetetu njegove dobi bilo naporno, te nije mogao uvijek zadržati koncentraciju i biti miran, nego bi postao nestašan i razigran. Fra Damir je nakon određenog vremena i za to našao lijek, uvrstivši ga u red ministranata, pa je Roko tako postao njegov najmlađi ministrant. Premda bi Roko i na oltaru znao nekad napraviti nekakav nestašluk, fra Damira strpljenje nije napuštalo, te je nakon određenog vremena Roko jedva čekao svetu misu (jer je zvonio pri prikazanju, i pomagao što je trebalo.) Stariji sin Leonardo 14-godišnjak, dijete s invaliditetom oduševljavao se njegovom otvorenosti i direktnosti. Fra Damir se prema njemu istinski odnosio kao i prema svakoj drugoj tjelesno zdravoj osobi, bodreći ga, bez sažalijevanja i suvišnih pitanja koja često

dijete dodatno frustriraju (Što kažu doktori? Ima li nade da prohodaš? I slično.) Fra Damirova životna filozofija, koju je nažalost pokazao i u praksi, bila je: »Važnije je živjeti u miru s Bogom, uživati u njegovoj blizini i čovjekoljublju, pa čak i bolestan, nego zdrav lutati daleko od njega«, i u tome je bila spona koja ih je dodatno vezala. Supruga Ljubica ga je poštovala i voljela kao osobnoga duhovnika i ispovjednika, pa često i danas, tijekom misa kada možda nije zadovoljna tumačenjem Božje riječi, zna postaviti pitanje: »Bože mili, kakva bi bila današnja fra Damirova poruka?«

Osobno sam ga poznao tri godine, a činilo mi se kao da ga poznajem cijeli život. Osim na svetim misama, sretao sam ga u gradu, na njegovu omiljenom Marjanu, te smo bili na nekoliko hodočašća u Padovi. Često bi se čuli telefonski, bilo da je tražio »žrtvu« za misna čitanja, ili kada bi mu bila potrebna pomoć oko radova u našoj župi. Moram naglasiti da bih ga često znao nazvati, samo da prodiskutiramo o nekakvoj temi, a u biti to je bila moja potreba da čujem prijatelja koji je u svakom trenutku imao riječ podrške u svladavanju određenih poteškoća. Svaki razgovor s njim za mene je bilo iznimno obogaćenje. Isto tako, kada bismo obiteljski negdje otputovali, a on za to nije znao, kao pravi brižni pastir nazvao bi da vidi gdje smo i koji je razlog našega nedolaska na misno slavlje. Stoga je nemoguća misija u nekoliko stranica teksta opisati ga, kako meni, tako i onima koji su literarno puno pismeniji i sposobniji. Njegov život i njegovu životnu filozofiju najlakše je ocrtati kroz samo jednu riječ koja glasi ljubav, i to je njegov habitus ovozemaljskoga života. Njegova se ljubav očituje kroz čovjekoljublje i bogoljublje, koje je bilo temelj njegova redovničkog života.

Naslov ovoj crtici »Fra Damir je uistinu sve obavio« dao sam zato što je on istinski i punim plućima živio vjeru, a to je želio prenijeti i na povjerenom mu stado, pa ga je posebno smetala površnost u prakticiranju vjere, te bi znao reći: »Nije dostatno samo primiti sakramente, i misliti da si sve obavio.« Objasnjavao bi to ovako: »Kao maloga donesu te na krštenje, pa kako svi idu na pričest i krizmu po inerciji, odeš i ti, i onda se s vremenom na vrijeme pojaviš u crkvi za velikih crkvenih blagdana, vjenčaš se u crkvi, valjda je to sada »in«, te nakon toga kroz život na Boga potpuno zaboraviš, to jest deklarativno iz običaja kažeš da si katolik, da bi na kraju bez pripreme napustio ovaj tjelesni svijet i krenuo u duhovni svijet potpuno nepripremljen.« Često je upozoravao da nije toliko bitna forma jer, ako uz to nema sadržaja, dakle življenja tih sakramenata kroz život, postajemo, kako bi on rekao, samo »mrtva puhala«. S obzirom na to da je sve pratio i o svemu vodio računa, zamjerao je i praznovjerje, koje je vidio u tome što bi pojedini vjernici došli do kipa sv. Ante, zapalili svijeću i otišli. Živi Krist, koji se očituje u euharistiji, nije im bio važan. Tada bi fra Damir rekao: »Bilo koji svetac može biti samo naš zagovornik pred Bogom, ali je on samo sporedna uloga u odnosu prema Svemogućem Bogu, kojemu pripada cjelokupna čast i slava.« Često bi se naljutio i na trgovački način vjere, po onoj: »Bože ja ću tebi zapaliti 50 svijeća i platiti 50 misa, a ti ćeš meni, Bože, ispuniti želju.« Njegova bi poruka bila da to nema veze s vjerom, jer Krist nije došao na svijet da ispunjava želje. Znam da se za fra Damira znalo reći, čak i u crkvenim krugovima, da je nepopustljiv i krut u tumačenjima Božjih zakona, te da

bi morao biti fleksibilniji i popustljiviji. Sv. Jeronim je vapio Bogu: »Bože, oprosti mi što sam Dalmatinac«, poradi obilježja koja karakteriziraju ljude toga podneblja (tvrdoglavost i naglost). Tako bi se i za fra Damira moglo reći: »Bože, hvala ti što je bio Istranin«, poradi njegove nepopustljivosti i dosljednosti u izvršenju Božjih zakona. Njegove su poruke bile tvrde, i na njih se nije moglo ostati ravnodušan. Bile su to poruke franjevca koje su dirale i srca kamena, jer su vjernici prepoznali njegove ljudske i duhovne vrijednosti.

Fra Damirov odlazak iz naše svakodnevice dogodio se na sljedeći način. Vijest o njegovu premještanju u Samostan na Košljunu donijela je oko naših srca tugu, jer čovjek ne voli rastanke s osobama do kojih mu je stalo i s kojima je blizak, ali ipak u današnje vrijeme suvremenih komunikacija znali smo da ćemo ostati povezani, a osobito što naši putevi često vode put Istre i sjevernog Jadrana.

Na misi oproštaja od vjernika koji su se skupljali u našoj župi 19. srpnja 2009., veliko je mnoštvo došlo posljednji put vidjeti fra Damira kao župnika, pozdraviti ga i zahvaliti mu za sve što je učinio za nas, kao dobri pastir koji nas je hranio najkvalitetnijom duhovnom hranom. Među mnoštvom bila je i cijela moja obitelj, naravno s njegovim najmlađim ministrantom Rokom, koji je tijekom misnoga slavlja bio desna fra Damirova ruka. Bio je to naš posljednji ovozemaljski susret - pokazati će se poslije, susret pun emocija koje su se osjećale u zraku. A fra Damir se oprostio od nas na njemu svojstven način rekavši: »Mi se nećemo ni opraštati, jer doći ćete vi meni na Košljun.«

Vijest o njegovoj bolesti činila nam se nekako nestvarna, pa smo živjeli u vjeri i nadi da će iz svega što ga je šnašlo izaći još jači, te da je to još jedna od kušnji koju Svemogući stavlja pred njega. Zbog naravi bolesti, koja ga je tjelesno crpila, kontakte smo održavali e-mail porukama, jer eto, bili smo ti sretnici kojima je fra Damir slao svoja razmišljanja iz »Pustinje bolesti«, kako je to slikovito napisao. Kaže se da je posljednji slavujev pjev najveličanstveniji; tako su i njegova zadnja duhovna razmišljanja bila veličanstvena poezija neponovljivoga slavuja. Tada, kada svi koji ga poznaju mole za njegovu zdravlje, jer smo ipak samo ograničeni ljudi i ne prihvaćamo uvijek Božju volju bez pogovora, a posebice kada ta volja predstavlja bol, patnju, križ i evidentnu tjelesnu smrt, fra Damir na djelu pokazuje ono što je propovijedao cijeloga svog redovničkog djelovanja. On se obraća nebeskome Ocu, kojega je toliko ljubio, na sljedeći način: »Gospodine, ne molim te za tjelesno zdravlje, ali te molim da me snagom Svetoga Duha osposobiš da ti i ja, Oče, mogu reći: 'Neka bude tvoja volja, ne kako ja hoću nego kako ti hoćeš.'« I cijelo vrijeme te borbe s opakom bolešću, fra Damiru je uzor Krist, te nas poziva da ga slijedimo u svako vrijeme i u svakoj prilici, jer samo prihvaćanje križa vodi k spasenju duše.

Njegova tjelesna smrt duboko je potresla moju obitelj i cijelu župu, a mene je zatekla na jednome od najtragičnijih mjesta u novijoj povijesti Hrvata, a to je stratište »Ovčara« u blizini Vukovara. Ne znam što je tada u mojoj glavi bilo tragičnije: sudbina tih nedužnih ljudi koji su ubijeni iz mržnje prema svemu što podsjeća na Hrvatsku, ili to što nas je fra Damir napustio. Zamislite simbolike i isprepletenosti naših života; za njegovu smrt doznao sam na mjestu odakle je

on 1991. pobjegao iz jurećeg transportera, jer nije želio služiti zločinačku tzv. JNA, koja je napala njegov narod, a ja sam u istom razdoblju pobjegao s odsluženja vojnog roka iz njegove Pule. Moram priznati da sam ostao u tome jadnom i tjeskobnom stanju podulje. Pokušavši naći obrazloženje, sjetio sam se citata iz Biblije: »Svjetina sve to vidi, ali ne shvaća.« Našao sam se u tim riječima i osjetio kako sam malen, ograničen, i postavljam suvišna pitanja u nemogućnosti da to prihvatim kao volju Božju. Možda je najdublje pitanje i najjednostavniji odgovor o fra Damirovoj smrti dao naš šestogodišnji Roko. Vijest ga je zatekla u omiljenoj kompjutorskoj igrici, pa je na prvi trenutak reagirao na način: »Pa imamo mi fra Antu«, misleći da je samo otišao u premještaj na Košljun, kako smo prethodno o tome razgovarali u obitelji, ali, kada mu je majka ponovila: »Roko, nema više fra Damira, otišao je k malome Isusu, umro je«, dijete je to komentiralo na sebi svojstven način, dubokim filozofskim pitanjem, na koje ni mi odrasli ne možemo odgovoriti: »Mama, pa zašto moraju umrijeti oni ljudi koji su dobri?« Odlazak na posljednji ispraćaj fra Damira, u meni je pobudio snažne emocije. Negdje u dubini srca zvonile su njegove riječi s oproštajne mise, kojima je najavio naš sljedeći susret, i sve mi se činilo da je to mnoštvo koje sam sreo na brodu za otočić Košljun nestvarno, te da će se fra Damir pojaviti na molu, da će se to biti jedna njegova šala. No stvarnost je bila drugačija; u samostanskoj crkvi na Košljunu bili su ovozemni ostatci čovjeka kojega sam poslije svojih najbližih najviše poštovao, a obzirom na to da sam samo obični grešnik, morao sam plakati, i nije me bilo sram. Iako tijekom Domovinskog rata i dramatičnih trenutaka, suze na oči nisu htjele. Donekle me smirila homilija biskupa krčkog msgr. Valtera Župana i svetopisamske riječi: »Stekavši savršenstvo u malo vremena, dugo je živio.« (Mudr 4,13.)

Odrastao sam u Bisku, selu Dalmatinske zagore, uz poznate svećenike Crkve u Hrvata (msgr. dr. don Drago Šimundža, pok. dr. don Nikola Bulat, dr. don Božo Bulat i mnoge druge redovnike i redovnice). Od malih nogu odgajan sam u duhu vjere, pa sam cijeli život nastojao živjeti u tom duhu, slušajući poruke mnogih slugu Božjih, koje su na mene ostavile snažan dojam. Ali zadivljujuće jedinstven i nepovnljiv bio je način na koji se je fra Damir obraćao puku. Za mene i veliku većinu vjernika koji su ga imali priliku slušati, on je bio propovjednik koji bi uz najmanje riječi najviše rekao, i čije su propovijedi, s jedne strane, bile tako jednostavne i prilagođene širokim masama, a, s druge, duboke i temeljite.

U našem gradu postoji mnogo redovnika koji su bili možda ljepši, zgodniji, obrazovaniji, napisali su više knjiga i bili su medijski eksponiraniji, ali njihove poruke nisu bile tako »probavljive« kao fra Damirove. Njegove su poruke, poruke čovjeka kojemu je Bog dao poseban talent navješćivanja evanđelja. To je Božji dar koji se ne može naučiti ni na katedrama najpriznatijih teoloških institucija (Ne dao Bog da bih podejnjivao i umanjivao značenje i važnost drugih.) jer to jednostavno imaš ili nemaš. Današnji čovjek teži za redovnicima koji jednostavnim rječnikom i primjerenim življenjem svjedoče najdublje tajne kršćanske vjere, a takav bijaše naš fra Damir. Stoga se ne treba čuditi kada

vjernici hrle na duhovnu obnovu ovu i onu, hrle karizmatiku ovom i onom, jer to je u biti znak da ti vjernici nisu na pravi način dobili duhovnu hranu od svojih pastira u mjesnim crkvama, i možda i u tome treba danas tražiti razlog male-noga broja praktičnih vjernika. Kada sam razmišljao o brojnom mnoštvu koje se je skupljalo na misnim slavljinama u našoj župi, i koje je u velikom broju bilo mnoštvo iz mnogih splitskih župa, došao sam do zaključka: to mnoštvo dolazilo je slušati neponovljive kateheze, jednog tada se činilo običnog franjevca, nakon kojih nije bilo potrebe za dodatnim duhovnim obnovama. Isto tako, vrijeme koje je najbolji sudac pokazalo je ubrzo da su to bile najkvalitetnije duhovne obnove jednoga neponovljivog duhovnika, koji je svoje stavove posvjedočio osobnim primjerom. Na svojoj Golgoti bolesti, svjestan da je blizu kraj, hoda po ovoj »suznoj dolini« I njega ne obuzima očaj jer duboko vjeruje u Krista (»Ako se samo u ovom životu uzdamo u Krista, najbjeđniji smo od svih ljudi« 1Kor 15,19.) Citatom iz knjige A. Tamaruta o Euharistiji tješi nas i poziva da prepustimo Gospodinu putove svoje: »Ljubiti Boga ne znači o njemu sve znati, nametati mu se molitvama, uvjetovati ga svojim planovima i željama, nego prije svega uživati u njegovoj blizini, radovati se i predati njegovu čovjekoljublju, vršiti njegovu volju i u tome naći svoju hranu i mir.«

Fra Damir i Roko



Znamo da smo izgubili ovozemaljskog prijatelja, ali kao vjernici živimo u vjeri i nadi da smo dobili jednog zagovornika kod Gospodina. Svemoguća Bože, hvala ti za poziv koji si uputio fra Damiru da postane franjevac, te si nam na taj način omogućio da zajedno s njim kročimo u jednom djelu ovozemaljskoga puta. Moramo zahvaliti i njegovima, majci i ocu što su Crkvi u Hrvata poklonili najviše što su imali, sina jedinca. I na kraju, dragi prijatelju, kad si se rodio, ti si plakao, a svi oko tebe bili su sretni, jer su tvoji roditelji dobili sina jedinca. 10. listopada 2009., kada si umirao, svi mi koji smo te poznavali, bili smo tužni, jer gubimo ovozemaljskog prijatelja, ali ti si bio sretan jer odlaziš nebeskom Ocu, kojeg si cijelog života i cijelim svojim bićem volio. Tvoje životno poslanje nije bilo uzaludno. Vjerujem doista da si sve svoje redovničke i svećeničke obveze na najbolji način obavio.

(Uz ovaj tekst stigla je i fotografija s objašnjenjem: Nakon mise oprostaja fra Damira od vjernika naše župe 19. srpnja 2009., na kojoj su fra Damir i njegov najmlađi ministrant Roko. Slika koju je fra Damir podijelio s mislima što ih je slao iz »Pustinje bolesti« komentirajući je na sljedeći način: »Gledajte moga ministranta Roka, jednom rukom mi pomaže, a drugom drži medu«.)

## »Mala sestra« Neda

### 8.26. Nedini cvjetići za Cvitića

Dragi fra Damire, na vratima Crkve Male braće tvoja osmrtnica. Ne, ne mogu prihvatiti. Na oltaru tvoja slika. Ne, ne mogu... Osam svećenika slavi svetu misu za tebe, mi na koru pjevamo koralnu misu. Istinu moram prihvatiti, što srcem ne mogu. Otišao si. Ali to je samo privid. Dušom si u našim dušama, srcem u našim srcima, jer »ljubav nikada ne prestaje.« Gvardijan fra Stipe svjedoči o tebi. Povremeno primiče ruku licu. Zastajkuje u riječi. Ili se bori sa suzama, ili ih briše. Plačemo za tobom, Damire.

Trebali smo te, Damire, tebe čovjeka i tebe redovnika. Bio si tako mlad. Mislili smo: život je pred tobom, dug i plodonosan. Vjerom spoznajemo. Ti si u ŽIVOTU, iz kojeg nam se još plodonosnije darivaš. Usprkos vjeri, plačemo za tobom, prijateljem. I Isus je plakao nad mrtvim Lazarom. Isus posvećuje i naše suze i naše prijateljstvo. Ovo su suze boli što te nećemo tjelesno susretati, i suze zahvalnosti jer si nam bio darovan. Ti živiš u našim sjećanjima i u plodovima tvog darivanja nama. Molili smo za tvoje zdravlje Gospodina, htjeli smo našu ljubav pretočiti u našu volju, a ti si s ljubavlju prihvaćao Njegovu. Tolikom vjerom. U čudesnoj 800. obljetnici našeg franjevaštva, tvoj život i tvoja žrtva, nadamo se, uroditi će mnogostrukim plodovima.

Prebirem, prebirem... i sva moja prebiranja radosna su sjećanja na tebe. Bio si čudesan čovjek i još čudasniji redovnik, istinski franjevac. Bio si dobar, mudar, ponizan, razborit, vrijedan, ali i duhovit i šaljiv. Posjedovao si umijeće kako čovjeka približiti Bogu, osvojiti za Boga. O ne, ne možeš mi sada pobjeći, Damire, kao što

si to činio za života, kada sam te pokušavala pohvaliti za propovijedi, klanjanja, dobra djela, razumijevanja, podrške... Bježao si od pohvala govoreći: »HVALA i SLAVA pripadaju samo Bogu.« Da, Damire, to je istina, ali hvala pripada i onima koji žive RIJEČ iskreno, onima koji svjedoče svoje zvanje puninom ljubavi. A ti si tako živio, tako svjedočio. I meni si bio dar. Trostruki. Kao brata sam te poštovala, kao prijatelja cijenila, a voljela poput sina. Poput izvorića dožuborio si u moj život i postala sam bogatija tim nepresušnim vrelom.

Sječaš li se, Damire, Košljuna, ljeta 1992. godine? Tu smo se sreli prvi put. Poslije Duhovne obnove u Pazinu, braća s Košljuna darovala su me sedmodnevnim odmorom u toj oazi mira. Na molbu gvardijana fra Josipa rado sam prihvatila pomoći u kuhinji. Tada si mi prišao. Prva tvoja riječ upućena meni bila je HVALA. »Hvala vam što ćete me odmijeniti. Sada mogu kući roditeljima.« Bio si tada još bogoslov. Poslije, kada si navraćao u grad, uvijek si me u habitu došao pozdraviti u Pošti. Izazivao si pozornost i odjećom i mladošću. Moje kolege bi tada s puno poštovanja šaputale: »Eno mladog fratra.« Da, i habitom i životom svjedočio si kome pripadaš.

Prebirem... susrete na Košljunu, Zadru, Splitu, u gradu. Toliko tvojih svetih misa, klanjanja, pobožnosti. Toliko tvog darivanja Bogu, ljudima, prirodi. Darivanja s radošću. Samo takvo darivanje mnogo je plodonosnije. Žurio si potrošiti život. S ljubavlju. Žurio si darivati se vjernicima, bolesnoj braći, potrebitima u gradu, mladima, onoj zemlji pod Minčetom, koju si oplemenjivao rukama i srcem. Tamo si zasadio i drvo dunje. O tom drvu fra Stipe kaže: »Rodila je velikim mirisnim, zlatnim plodovima. Ubrao sam jednu dunju, odnio na Košljun i stavio na Damirov lijes.« Slutim, obradovao si joj se, Damire, i dušom udisao njen miris.

Kako si tek volio mlade ovoga grada, Damire. I oni su voljeli tebe jer znao si s njima tako čudesno. Često sam vas susretala u crkvi, na Stradunu... Sličili ste mi cvijetu tratinčice. Ti u sredini žuto sunce, okruženo bijelim cvjetnim laticama.

Prebirem... naša hodočašća, posebno ono u Bitettu, blaženom Jakovu Zadrninu. Bili smo zatečeni tim oduševljenjem, tom radošću kojom su te dočekali. Iskazivali su koliko im značiš, koliko te vole. Bio je to odgovor tvojoj ljubavi, Damire. Sječaš li se kako si u habitu potpuno mokrom od iznenadnog pljuska tražio i sakupio izgubljene »ovčice« u San Giovanni Rotondu, a s mladima u Zabavnom parku »Fazano« isprobao sve tobogane i vrtuljke.

Na oglasnoj tabli u Male braće redovito si stavljao nadahnute tekstove. Evo molitve koju sam prepisala, i koju često zapisujem prijateljima kao posvetu:

### BLAGOSLOV PUTNIKA

Cesta neka ti dođe u susret,  
vjetar nek' ti jača leđa,  
sunce nek' ti grije lice,  
kiša nek' blago pada na tvoja polja.

I dok se opet vidimo,  
neka te Bog čuva na dlanu svoje ruke.  
Amen.

Sv. Patrik

Kada sam od tvoje i moje braće čula o tvojoj bolesti, veoma sam se ražalostila, kao i svi u gradu. Na blagdan Male Gospe prvu svetu misu u četiri sata prikazala sam Majci i Gospodinu za tvoje tjelesno ozdravljenje. Duhom si bio itekako zdrav. Tvoja pisma, poruke za vrijeme tvoje Kalvarije pouka su, OPORUKA kako živjeti darovani križ, kako biti zdrav dušom i duhom. Tada si nam najsnažnije propovijedao. Toga jutra na razglednici Gospe od Milosrđa napisala sam ti želju i nadu u tvoje skoro ozdravljenje i poslala u Rijeku. Ne, Damire, nisam očekivala tvoj odgovor, ali on je stigao. I u toj strašnoj agoniji tijela imao si ljubavi i utjehe za druge. Ti si tješio nas. Pisao si mi uoči blagdana Rana sv. Franje. Čudesno i znakovito. U pismu u vrhu desno stoji: »Rijeka, 16. rujna 2009. Hematologija, 22 dan.« O, Bože, brojio si dane Damire, brojio kao postaje svog križnog puta, koji si strpljivo i s ljubavlju s Kristom dovršio. Pišeš: bio si s nama u duhu toga dana u Gospinu polju. O, koliko si puta tamo bio stopama i molitvama. Kako me snažno poučavaš ovim riječima: »Biti u zajedništvu s Bogom, više je nego sve zdravlje svijeta. Neka nam zdravlje ne postane Bog.« Izmoli nam to Damire! Noću sa 16. na 17. rujna sam te sanjala. Došao si mi u snove u habitu, tako radostan, nasmiješen. Prilazio si mi, nisi se zaustavio, nastavio si svoj PUT, ali si mi u prolasku tako snažno stisnuo ruku i nešto rekao. Vidjela sam usne koje se miču, govore, ali riječi nisam čula, ili ih nisam razumjela. Tada mi nije bilo dano spoznati ih. Kada sam se probudila povjerovala sam sretna da si mi govorio o svom ozdravljenju, o našem radosnom susretu negdje u našoj Provinciji. Spoznala sam istinu poslije. Ti si mi progovorio o svom prolasku, odlasku, PRELAZU bez zaustavljanja u krilo Očeve ljubavi. Posramio si me, Damire, i pismom i snom. Poučio kako živjeti Radosnu vijest, pa i onu Kalvarijsku. Često se hrvem sa svojim malim križevima. Krzmajući se pod njima, jače ranjavam leđa. Kada bih ih s više ljubavi prihvatila i s više strpljenja nosila, znam, bilo bi manje ožiljaka. Hvala ti što si pokazao put i mojoj bolesti i mojoj starosti.

Sjećaš li se našega posljednjeg susreta, Damire. Toga dana, 6. lipnja, imali smo sastanak Područnog vijeća FSR-a u Splitu i spavali na Poljudu, kod vas braće. Uvijek si nas srdačno dočekivao, ugošćivao i ispraćao. Darovao si nam tada knjigu »Cvjetići brata Lina iz Parme.« Zapisala sam na korici svoje knjige: »Cvjetići od Cvitića«, i smatrala to poklonom, jer mi je toga dana bio imendan. Sada znam. Uz knjigu poklonio si mi i dar našeg rastanka. Kako sam mogla i pomisliti da te gledam posljednji put. Ali ti živiš, jer ŽIVOT ne propada, on se mijenja. Poslije tvoje smrti prelistavala sam svoje zadaće u kojima svjedočim moj život i živote dragih ljudi, koji su darovani mom životu i mom franjevaštvu. Tražila sam te i nalazila na mnogo stranica. Sve zapisano samo je mucanje o tebi. Tvoj život ne može stati na papir, to su tek kockice mozaika tvog života. Ni ova knjiga neće te izreći. Slika tvog života, to SI TI SAM, na dlanu Svevišnjega.

Damire, pisala sam tvojim roditeljima. Po našem prijateljstvu i oni su mi prijatelji. Zahvalila sam im na daru tvog života i pokušala utješiti riječima da su sva tvoja braća njihovi sinovi i da su po daru tvog zvanja beskrajno bogati. I tehnika je dio naših života. Poput mobitela. U mojem je još tvoje ime. Ne, ne mogu ga izbrisati. Kao, čut ćemo se. Ali vjerujem, javit ćeš mi se mobitelom duše. Već se radujem.

Dragi Damire, znam, u kolijevci od kamena zibaju te košljunski lahori, uspavljuje te pjesma košljunskih krošnji, galebova, valova što grle taj čudesni otočić, molitva tvoje braće. Tijelo ti sniva u toj ljepoti naše biserne franjevačke školjke, a duša, ti vjerujem, pjeva HVALU i SLAVU Vječnoj ljubavi, kojoj si povjerovao. Jer, na inkunici tvoje mlade mise piše: »JA VJERUJEM U TEBE, KOJI SI ME HTIO ZA SVOG SVEĆENIKA.«

Tu gdje smo se sreli prvi put, gdje si mi rekao »hvala«, doći ću srcem i stopama, i reći: »Tebe, fra Damire, HVALA!«

## Miodrag Marić

### 8.27. Uzgajivač kunića

Fra Damira sam upoznao početkom prosinca 2006. Bilo je to ovako. Nazvao me tada pitavši imam li za prodati kunića belgijskog orijaša. A kako sam dan prije kunića obećao drugom čovjeku, morao sam ga odbiti. Ali imao sam grižnju savjesti, pa sam mu navečer poslao nekoliko poruka s brojevima telefona uzgajivača belgijskih orijaša. Nakon nekoliko dana me je nazvao i upitao može li doći vidjeti kuniće. Odgovorio sam: »Zašto ne. Vrlo rado. Samo dođite!« Došao je u pratnji prijatelja, i kad se predstavio, doznao sam da je svećenik. Nakon obilaska mojih kunića pozvao me je da dođem u Poljud vidjeti njegove. Tako je počela moja veza i prijateljstvo s fra Damikom. Kada sam prvi put došao u samostanski vrt, bio sam očaran, jer, nisam očekivao da ću vidjeti toliko prelijepih životinja: gusaka, pataka, kokoši, fazana... Čega li sve nije bilo? Nisam mogao vjerovati da u samostanskom vrtu, u srcu grada, osim kunića ima toliko drugih životinja. O svima njima u svoje slobodno vrijeme s posebnom ljubavlju skrbio je gvardijan i župnik samostana fra Damir. Uz toliko obveza, uz sve službe, stigao je još uzgajati životinje. Budući da su tu bili i kunići belgijski orijaši, kojih je uzgajanje i moj hobi, rekao sam fra Damiru da ću mu pomoći oko uzgoja. Ponekad sam tako obilazio kuniće, davao savjete i često popio kavu uz medenjake sa svojim prijateljem fra Damikom. Dogovarali smo nabavu novih grla, liječili bolesne kuniće, uzgajali mlade i radili ono što već rade uzgajivači kunića. Damir je, kako sam ga ja zvao, rado slušao savjete starijeg kolege, a često bi me oslovljavao s »doktore.« Bio je neumoran i drag čovjek, čijim sam se prijateljstvom ponosio. Upoznao sam i članove njegove obitelji, koji su također dragi ljudi. Nikada prijatelja nisam gnjavio s vjerskim pitanjima, jer sam znao koliko ima obveza, pa sam nastojao da se uz kuniće opustimo od svakodnevnih obveza. Ali ovdje želim istaći da sam uz fra Damira najviše naučio o pravičnosti. To je ono što me se najviše dojmilo kod njega kao čovjeka. Bio je nadasve pravičan i spontan čovjek, uz golemu energiju, ljubav i entuzijazam. Tri godine prijateljavanja s njim tako su mi brzo prošle. Nismo se viđali svaki dan jer sam iz Žrnovnice, koja je van grada. Kad je došlo vrijeme rastanka, kad mi je rekao da odlazi, nisam mogao vjerovati. Zagrlio sam ga na rastanku, i rekao mu: »Ajde, vratit ćeš se ti opet, brate.« A on je odgovorio: »Bog zna.« Otišao je i nikad ga više nisam vidio, iako smo i dalje bili u telefonskom kontaktu. Potom se razbolio i uskoro umro, što mi je neshvatljivo



i tužno. Obećao sam fra Stipi Pupiću, koji je naslijedio kuniće od fra Damira, da ću mu pomoći, pa to i radim. I dalje dolazim u samostan pregledati kuniće. Kad je potrebno, obavim klanje grla, a uvijek se pri tom ogledam oko sebe, ne bih li vidio svoga dragog nasmijanog prijatelja Damira... Znam da ga više ne mogu vidjeti, ali tješim se da on vidi mene, pa mi je lakše srcu...



»Blago«

## Ante Frankić

### 8.28. Srest ćemo se opet

Mladog fra Damira upoznao sam u Samostanu sv. Nikole na Krnjevu u Rijeci. To je bila koincidencija koja nas je povezala i nakon koje smo ostali u neprekidnoj prijateljskoj vezi sve do preranoga Damirova odlaska s ovoga svijeta. Da nije bilo toga gotovo slučajnog susreta, kada me za samostanskim ručkom kuharica podsjećala da jedem salatu, pitanje je da li bismo se ikada u životu sreli. Prvo što sam primijetio upoznavši ga, bila je njegova debeljuškasta figura. Od prvog dana sam ga zadirkivao na taj račun, ali nije ni on meni ostajao dužan: obično bi me pogađao šakom u rame, ili bi me stalno podsjećao da moram jesti salate! Shvatio je da mi je to »slaba točka«, jer je ni danas ne jedem. Pisati o Damiru mi je jako teško. Kad sam čuo za knjigu o njemu, odlučio sam se da ću nešto i ja napisati,

ali svaki bih dan našao razlog da baš taj dan ne stignem staviti slovo na papir! Sad, dok ovo pišem, jasno mi je zašto je to tako bilo. Sav sam se naježio, pun emotivnih reakcija i suza. Možda mi tek sad do svijesti dopire činjenica koga sam izgubio.

Teško mi je to prihvatiti. S Damirom sam prošao puno toga, upoznao puno krasnih mladih ljudi, teško bi to sve bilo i zapisati. A neke stvari čovjek želi samo za sebe ljubomorno zadržati, ne zato što bi one bile tajna, nego zato da i dalje sačuva taj osjećaj prijateljske prisnosti. Zato dvije stvari čuvam samo za sebe. Često smo se viđali, pogotovo kad je bio u službi u Splitu, gdje sam ja živio do odlaska na studij u Zagreb. I poslije smo se viđali i čuli, pogotovo kad bi meni kao tadašnjem studentu »zaškripalo.«

S radošću se prisjećam događaja prilikom posjeta Samostanu Male braće u Dubrovniku. Poznata je njegova ljubav prema vrtovima i obrađivanju zemlje. Volio je i metodu »motika u ruke.« Valjda je njemu taj dan motika dodijala, pa me je zamolio, jer da sam jači, da mu pokušam upaliti »frezu.« S »frezom« sam se u životu susretao, ali ne na ovaj način. Nisam nikad s njom radio! Pronašao sam na »frezici« sajlu za pokretanje motora, primio je »nježno« i potegao iz sve snage! Kako je dugo boravila vani na suncu i kiši, ostavilo je to traga na konopu koji je služio kao sajla za paljenje.

Kako sam ja snažno povukao, konop je pukao, a »freza« ostala neupaljena! Vidjevši to, Damir me je proganjao po vrtu dobrih deset minuta pokušavajući mi »objasniti« kako se postupa sa strojem. Dobro sam prošao. Punih godinu dana me je zafrkavao zbog te »freze.«

Što smo postajali stariji, i jedan i drugi smo se bolje razumjeli. Često smo razgovarali i bio mi je prijatelj kojemu sam se mogao uvijek obratiti. Kako poslije nismo živjeli u istom gradu, rjeđe smo se viđali, ali kad bismo imali priliku, redovito bismo se nalazili na kavama, na kojima je on uvijek skupljao vrećice šećera, »da zna gdje je kavu pio.«

Saznavši za njegovu bolest, ispočetka sam bio pogođen, ali vjerovao sam da će sve biti u redu i da će on to prebroditi, bez obzira na to što sam znao ozbiljnost situacije.

Sudbina je htjela da se upoznamo u Rijeci, ali isto tako da se u Rijeci i posljednji put vidimo. Nekoliko dana prije Damirova preranog odlaska, došao sam iz Zagreba u Rijeku da bih ga posjetio u bolnici i proveo s njim posljednje zajedničke trenutke. Tada mi je rekao, jer sam ja zubar, kako mu prije transplantacije koštane srži moram prekontrolirati i sanirati zube.

Nikad neću zaboraviti misao koja mi je u tom trenutku prošla glavom. A ona je bila: nadam se prijatelju da ću imati priliku. No, nažalost nisam je dobio. Bog je za našeg Damira imao druge planove!

Damire prijatelju, srest ćemo se opet.

Počivaj u miru.

Nikad te neću zaboraviti.



## Mladen Frankić

### 8.29. Crtice Mladena iz Splita

#### 8.29.1. Pojava

Mama i brat išli su u posjet ujaku u Rijeku. Davno je to bilo, pa se ne sjećam detalja, ali znam da su i nekoliko dana nakon što su se vratili, zračili zadovoljstvom. Majka je sretna uvijek kad je uz svog brata. A moj brat, visokih kriterija dok bira društvo, posebno je bio oduševljen mladim svećenikom koji je bio tu na dužnosti s našim ujakom. Pa dobro: »Tko je? Odakle je?« pitao sam brata. Ma da vidiš kako je superfrajer, ne možeš zamisliti kako ga vole mladi. Onda mi je pričao o zajednički provedenom vremenu, tako da mi je na kraju bilo žao kako i ja nisam pošao s njima. Na brata su ti dani ostavili dubok dojam, tako da je s mladim fratrom telefonski održavao kontakt. Damir je brata zvao »Mali«, a mene »Drugi mali.« Prolazilo je vrijeme i jednom prilikom po povratku iz škole, majka za ručkom govori kako »taj fra Damir« dolazi u Split, na novu dužnost. Majka vesela, brat još veseliji, ponijela je i mene atmosfera. Došao je taj dan, na vratima se pojavio fra Damir. Malen, nabijen, onako, malo jače građe. Kao tornado uletio i sve nas ispremještao: »Ti si taj Mali, bit ćeš ti dobar! Ankice, što ima za ručak, ... ajmo, ajmo malo brže, ta neman cili dan za smucanje.« Pokušao sam se ubaciti u razgovor: »pa neće ti desetak minuta više, šta pričekaj, poremetiti planove i dan.« »Ma muči ti, šta ti znaš, buzdo jedan«, i paf, sljedeći trenutak trudio sam se ne vrisnuti od boli koju je uzrokovala šaka što ju je »taj fra Damir« uputio na moje rame... Imajući na umu da je fratar i da se ne mogu »slobodno« izražavati, samo sam promrmljao: »greb...« »Šta, šta si reka? Pljuni, pljuni to... sljedeći trenutak za mene bio je još gori, njegovo cijelo zaokruženo tijelo bilo je nada mnom a kravata improvizirana od njegove ruke sve je više stezala moj mladi, ali istrenirani vrat; bio sam tada judaš, sva sreća. Takvim nastupom i pojavom, zaokupio je moju pozornost!

Iz dana u dan, sve više vremena provodili smo brat i ja skupa s njim. Dolazio bi Damir k nama, odlazili bismo mi njemu, išli bismo s njim drugim ljudima. Dani su prolazili, a naša veza postajala je sve jača i prisnija. Nisam više imao dojam da Damir nije jedan od nas. Bio je za mene i moje nešto puno više nego prijatelj, bio je član obitelji.

#### 8.29.2. Šišaj na muško

Kod njega je sve bilo jednostavno, puno sam stvari u životu zbog njegove jednostavnosti uz pola muke skužio. Kako to uvijek biva, tako je to bilo i kod mene, negdje malo dobiješ, negdje malo izgubiš. Ja sam naravno puno više dobivao. Međutim jednom prilikom, sjećam se i ne mogu zaboraviti, još dok sam bio u srednjoj školi, imao sam dužu kosu. Bilo je to tada u modi. Toga dana mi je Damir rekao kako se mora šišati i da ga odvedem u svog frizera. Frizer je bio moj krizmani kum,

koji je mene šišao od malena. Upoznali se oni. Ugodan razgovor i atmosfera među nama, nisam ni slutio što me čeka. Ja sam zadirkivao Damira dok ga je kum šišao, a on je samo ponavljao kako ću i ja doći na red. Kum ga je lijepo ošišao. Nije njemu bilo bitno kako, što, samo je bilo bitno koliko, a ja sam ga zadirkivao: »Nemoj me puno ošišat, šta će reći ljudi kad me vide na oltaru.« Kod sebe sam htio malo skratiti od mora i sunca ispucane krajeve kose. Sad je Damir bio u poziciji u kojoj sam ja bio kad sam njega zadirkivao. Imao sam dojam da bi mogao uzeti škare i malo se »igrati« po mojoj glavi, pa sam bio na oprezu. Razgovarali smo čitavo vrijeme dok mi je kum oblikovao kosu. Teme su se izmjenjivale, a Damir je predložio da me kum malo više ošiša jer da će me to učiniti ozbiljnijim muškarcem. Objasnio mi je to na suptilan način. Potaknut njegovom pričom i »pumpanjem«, ja sam se već takav zamislio i pristao na, trenutno utvrđena, pravila igre. Kum je malo-pomalo šišao, a Damir je to popratio riječima »ma, ošišaj ga na muško.« Na kraju je tako i bilo. Bio sam svjestan da mi kratka kosa isto lijepo stoji, al' trijezan od istine da je Damir još jedanput pobijedio. Dugo sam se vremena pitao: kako?

#### 8.29.3. Fratar

Za mene je uvijek bilo fascinantno kako on može razumijeti i mlado i staro. Kao što je s nama mladima znao kako biti ravnopravan, i ne iznad nas, tako je i sa starijama znao pripovijediti koju iz prošlosti, i iz naroda. Damirova je veličina bila u tome što se uvijek jednostavno izražavao, tako da su se i oni malo manje školovani, uz njega osjećali nezakinuti.

Nije uvijek bilo s njim jednostavno. Znao je podijeliti kritiku, kroz smijeh, kroz šalu. Imao je načina kako doprijeti i do onih koji nisu slušali, a nitko kao on nije se usuđivao upozoriti na istinu. Druželjubljev, spremnog odgovora na sve, svakoga je stavljao na njegovo mjesto. Za svakoga je znao odvojiti od svoga slobodnog vremena, a za najpotrebnije njegova savjeta i razgovora, uvijek je bio pri ruci. Nije se žalio, mnogo je razmišljao. Nikada na njemu nisi mogao osjetiti da ga nešto tišti, ili da s nečim nije zadovoljan. Nije bio hvalisavac, niti je sebe uzdizao. Damir je bio fratar i kao fratar je živio.

#### 8.29.4. Kokošinjac

Kad razmišljam o njemu, uvijek mi ipak najprije padne na pamet jedna situacija, to jest mala svađa. Mislim tu na dijeljenja radnih obveza u vrtu Franjevačkog samostana na Poljudu... Damir je često boravio tamo i skrbio se o dobrima, pa mi nije ostavljao izbora gdje ćemo se naći, nego bi samo rekao: »Mali, ja sam u vrtu, a ti kako hoćeš... Uglavnom, govori on meni: »Ja ću nahraniti zečeve, a ti očisti ispod kokoši!« Ispočetka, činilo mi se - poštena dioba. On će nositi vreću od pedeset kilograma i oznojiti će se dok ih nahrani, a ja ću morati samo malo grabljati po naizgled već ravnom terenu. Nikakav problem, mislio sam. I ja jesam malo grabljao smatrajući da sam gotov s poslom za tri minute, dok »šef« nije došao i rekao: »Mali,

to mora ići 20 cm niže, trebaš podići sve što su koke izbacile proteklih mjesec dana.« »Dobro«, rekoh, »potruditi ću se, pa idemo na kavu...« Zahvatio sam dublje dvaput i okrenuo grabljama, dok lagani ljetni povjetarac nije uputio tog demona, u formi neugodnog mirisa, do mog osjetila za njuh... Katastrofa, u trenutku mi je želudac počeo raditi inventuru zadnjih nekoliko slasnih objeda. Suze na očima onemogućavale su mi ubrzano hodanje dok sam bježao i pokušavao naći utočište i malo svježeg zraka, čime sam sebi učinio još gore. Želudac je uradio svoje, inventura je napravljena!

### 8.29.5. Doček Nove godine u Dubrovniku

Jedne godine, prvih godina mog fakulteta, baš te godine sam zamišljao kako ću dočekati Novu godinu na jednome modenom mjestu u ugodnome ženskom društvu. Sve je ispalo drugačije.

Na zimske praznike, za pauzu od predavanja, moj brat i ja smo se vratili u Split. Vidjeli smo se s Damirom na kavi, ručku, šetnji. Vidali smo se tih dana. Između ostalih tema, na stol je došla i tema dočeka. Brat će na jednu stranu, ja ću na drugu, uglavnom još ništa nije bilo definirano. Ukratko. Damir je predložio da idemo nas trojica u Dubrovnik. Dogovor je pao. Starta se dan prije, planirali smo obići još neka mjesta. Spavati i jesti ćemo u Samostanu Male braće. Bili smo uzbuđeni, jer

S »pticom« koju je posebno volio



nismo znali kako će sve to ispasti. Ali sigurni u jedno: da će biti smijeha jer ekipa je prava. Razgledavanje, dobra priča, smijeh, nadmudrivanje, vrijeme je prolazilo. U Neumu smo stali pogledati u jednom dućanu nešto od odjevnih artikala za Damira. Dočekala nas je jedna fina gospođa, koja je pred nas izvlačila stvari i uvjeravala nas kako će nam lijepo stajati. Kako su minute prolazile, razgovor je bio ležerniji i gospođa, stječući pozitivno mišljenje o nama, pohvali Damira rečenicom: »Gospodine, jesu li ovo Vaši sinovi? Imate doista prekrasne sinove!« Nastao je muk... »Molim?« - Damir je uskočio. Međutim, brat i ja, brzi na jeziku i djelima, brzo smo reagirali, zagrlimo ga i kažemo: »Dašta smo, to je naš tata, to je naš pape, imamo najboljega papu na svijetu!« Damir pocrvenjevši, pokušao je objasniti: »Pa kako to mislite... Kakvu sličnost imamo nas troje?« Bilo je kasno, mi odradili vrhunski posao, koliko god da se Damir trudio, za tu gospođu, toga dana u njezinom dućanu bio je otac sa dva prekrasna sina! Točka. Bilo je smijeha.

Nastavili smo put u Dubrovnik. Nismo prestajali pričati, sve smo bili glasniji, toliko da je Damir, kad je nešto želio ozbiljno reći, morao vikati: »Muuuč!« Tako da nam je taj izraz, uz »pape«, bio jedna od glavnih poštapalica tih dana. Došli smo u Dubrovnik. Od obilaska po Dubrovniku i okolici, do izleta u Crnu Goru i vrhunskih palačinki, sve je bilo »kao u bajci.« Za sam doček, poslije večere izašli smo na Stradun, gdje je bilo više tisuća ljudi. Mnogo prijateljstva, ljubavi, pjesme i plesa - među tim svim ljudima i mi smo se dobro zabavljali. Bili smo zadovoljni dočekom te godine, zbog samog dočeka i svih popratnih situacija u kojima smo bili.

### 8.29.6. Maratonac

Uspio je Damir nagomilati kilograme, koje je trebalo skinuti. Odlučio se za to i jednom prilikom dolazi s idejom kako će se upisati u teretanu. Nisam mu vjerovao, dok se jednom nije odbio naći sa mnom jer »mora u teretanu.« Zanimljivo! Smiješno? Nije bilo. Jer i to, kao i sve što je Damir radio, radio je ozbiljno. Odlučno je ušao u taj projekt i počeo skidati kilograme. Uz teretanu trebalo je i početi trčati. Međutim, stvaralo mu je problem što će narod reći: »Eno ga, fratar skroz poludio, pa trči po Marjanu.« To ga je brinulo. Pa sam mu predložio da trčimo po mraku, po Žnjanu, gdje je bilo lijepo šetalište koje se moglo iskoristiti i u svrhu trčanja. Pristao je, ali pomalo u nevjerici. Našli smo se na »bojnom polju« i počeli. Bio je maskiran, kao da je svaki paparazzo čekao baš na njega. Ugodno sam se iznenadio kako je imao kondicije, tako da to nije bilo samo suhoparno trčanje; razgovarali smo i trčali. Bilo je i trenutaka kada se borio s disanjem i kilogramima koje je morao »vući« za sobom. Tako nekoliko večeri po Žnjanu. U razgovoru s drugim prijateljima, župljanima, shvatio je da nema ništa loše u tome da se viđa i po Marjanu kako trči. Nekada sam, nekada s nekim drugim, nekada sa mnom, Damir je osvajao staze po Marjanu, postajao i za mene, inače već sportaša, »tvrd orah.« Damir je postao sportaš vrijedan divljenja. Uzeo si je za zadatak skidanje kilograma, a sigurno i postupno, treningom i zdravom prehranom, uz kontrolu i savjete stručne osobe s kojom se konzultirao, izgradio je tijelo i dobio formu maratonca.

### 8.29.7. Doktore, što znaš o leukemiji?

Prolazile su godine. Svak je išao svojim putem. Damir je opet boravio u Splitu. Bez obzira gdje je bio, uvijek smo bili u kontaktu. Opet je trebao poći na novu dužnost, na otok Košljun. Dan prije odlaska, brat i ja smo se našli s njim na kavi. Pitanje za pitanjem: »Jesi li sve spremio? Tko će te tamo dočekati? Kako se uopće tamo ide, tko će biti s tobom? Ima li puka uopće tamo?« - pomalo i mi zabrinuti, a i Damir vidljivo potresen - pomislio sam da je riječ o uzbuđenju pred polazak, ali mi se požalio da se malaksavo osjeća.

Mene kao doktora, gledao je i pogledom tražio odgovor. »Ma daj, to si se malo prehladio, nisi se naspavao zadnjih dana, bit će to dobro.« Savjetovao sam mu da izvadi krv ako takvo stanje bude potrajalo, na što mi je on odgovorio da je uzeo uputnicu za vađenje krvi, samo što nije stigao otići. Tako razgovarajući, ni na kraju pameti nismo mogli slutiti da za stolom imamo nepozvanog gosta! Pozdravili smo se. Damir je otišao. Već nam je falio.

Nakon nekoliko dana doznali smo da je završio na hitnoj pomoći zbog opće slabosti. Ipak je nalaz krvi naposljetku napravljen, granice krvnih stanica svih loza bile su drastično smanjene, takav je nalaz meni ledio krv u žilama, sve je upućivalo na...

Čuli smo se telefonom: »Ma bit će to dobro, samo prolazno stanje.« On je tako i potvrdio. Nekoliko dana poslije dolazi mi poruka sadržaja: »Je li Mali, šta znaš o leukemiji?« Nije mi bilo lako, bio sam hrabar i odlučno sam mu slagao kako slabo i ništa o tome ne znam, i da će mu reći sve što bude trebao znati doktori koji se sada skrbe o njegovu zdravlju. Tražio sam savjet od brata, koji mi je rekao da mu kažem sve što me pita. Znao je koliko je Damir jak, i da ga samo istina zanima. Sutradan sam ga nazvao, i rekao: »Pucaj,

U Poljudskom vrtu



pitaj sve šta te zanima; leukemija, je li?« »Mali, sve su mi objasnili, ima bit da je mene baš to pogodilo; zašto, još se ne zna, a kako će me se tretirati, tek sad će se odlučiti.« I dalje nisam bio svjestan da »onaj nepozvani i nimalo drag gost« nije baš namjeravao bez borbe otići. Uz brze pripreme krenulo je liječenje i sve potrebne metode da bi se Damir izliječio. Jedno je vrijeme bio u riječkoj bolnici, poslije u Zagrebu. Znao sam da je mnogo ljudi tada bilo s njim u mislima i kontaktiralo mobitelom. Nisam ga previše zvao ni smetao.

Kad bismo se čuli, rekao bi mi kako se odvijaju stvari i kako se on osjeća. Ne uvijek najbolje, isrcpljivale su ga terapije. Sve to vrijeme kako je Damiru slabilo tijelo, jačao je duh! Izmjenjivali smo poruke. Jedna poruka bila je i slikovna. Kad sam je otvorio, to je bila slika njega, bez kose i s cjevčicama za kisik u nosu. Zašto mi je tu poruku poslao, zašto?

Nikad neću doznati. Znam samo da nije imala mjesta u mom mobitelu. Odmah sam je izbrisao i nisam htio nikome pokazivati; tu uspomenu sam zadržao samo za sebe, i još je imam. Nakon takve poruke i slike, jednom prilikom sam mu u poruci napisao: »Je li Pape, očeš li izdžati sve to?« Vratio mi je: »Mali, zar sumnjaš?« »Ne sumnjam, znam da ćeš izdržati i da će sve biti u redu. Ajde, Pape, drži se, i izdrži.« To popodne više mu mobitel nije bio uključen, a jutro poslije, mi je majka javila: »Sine umro je Damir, je, je, umro je Damir.

A šta ćeš, to ti je život, trebamo sad biti jaki.« Nije me, moram priznati, baš utješila jer se je tuga u meni oslobađala i suze nevjerice tekle su same od sebe. I sad se ježim dok ovo pišem. Izgubio si, Damire, životnu bitku. A mi smo izgubili tebe. Baš kako je moja majka rekla; to je stvarno život, i sada trebamo biti jaki i ići dalje. Bez tebe, ali duboko u srcima, s nama si, Damire!

## Ana Šitum

### 8.30. Oproštaj na Poljudu

Vijest o fra Damirovoj preranoj smrti me je šokirala. Nikako sebi nisam mogla objasniti da jedna tako predivna osoba više nije među nama. Iako nisam pripadala njegovoj župi, redovito sam dolazila na požnosti sv. Anti, a isto tako sam s njim bila dva puta na hodočašću u Padovi. Svaki od tih susreta na mene je ostavio dubok dojam, i svaku njegovu riječ nosila sam u sebi, razmišljala o svemu što bi on govorio, nastojala živjeti prema njegovoj riječi. Na zadnjoj pobožnosti prošle godine oprostio se sa svima, jer je dobio premještaj. Nije to bio običan kratak oproštaj; što je on duže pričao, to sam sve teže susprezala suze. Toliko se emotivno opraštao, da mu je čak franjevac koji je s njim bio za oltarom rekao: »Ajde šta se opraštaš, pa vidit ćete se vi još.« Nakon nekog vremena napustio je Split, a već nakon nekoliko mjeseci u Split je došla tužna vijest da je fra Damir preminuo. Poslije toga mi se stalno u glavi vrtio njegov oproštaj. Imam dojam kao da je znao da se zauvijek oprašta od nas. Iako njega više nema, sigurna sam da je svaka njegova riječ tu među nama, i da će njegovo djelo i svjedočanstvo živjeti među nama.

## Renato Tomaš

### 8.31. Čovjek za sve

Nekoliko puta započinjao sam s pisanjem ovog teksta, ali nikako nisam mogao složiti misli i riječi u jedno. Jer, kako da prijateljstvo s fra Damirom svedem u nekoliko redaka ili stranica kada mi toliko toga navire iz sjećanja? Svjestan sam zato da što god ovdje napišem, neće dočarati njegovu dobrotu i čovječnost, pogotove ne onome tko ga nije poznavao. On je svu svoju dobrotu i kvalitetu iskazivo djelima, neumornim i neiscrpnim vremenom koje je posvećivao svakom s kim bi došao u kontakt. Bio je takva osoba da bi ono o čemu bi mu ljudi govorili, ili mu se jadalili, primao kao da se radi o njegovim problemima. Neizmjerne je mnogo primjera da je to tako, u što sam se osobno uvjerio.

Fra Damira sam upoznao prije dosta godina, kad je jedno jutro pozvonio na vrata moje tiskare i predstavio se kao franjevac koji bi htio tiskati neke brošure i udžbenike, pa da vidim je li to moguće kako je on to zamislio. Samim njegovim skromnim pristupom i ponašanjem u prvih 15 minuta odmah sam vidio i shvatio o kako dobrom čovjeku je riječ. Taj prvi dojam samo sam poslije potvrđivao prijateljevanjem i druženjem s njim iz godine u godinu. Mogu slobodno reći da je imao velik dar što se tiče pisanja i uređivanja udžbenika, jer ono što u našem poslu rade dizajneri profesionalci, fra Damir je slagao sam i uređivao, tako da u prvome momentu nisam ni vjerovao da je to sam radio. Poslije sam vidio da bi on to sam slagao, malo s interneta, nešto iz knjiga, a dosta toga je sam pisao. Suradujući tako, postajali smo sve bolji i bolji prijatelji. Tako da smo, uz kave, ili sokove, jer ja ne pijem kavu, mnogo toga prošli. Išli bismo i na izlet nedjeljom, nekad po Konavlima, nekad u Župu, i drugdje. Naravno, uvijek u prirodu, i uvijek bismo brali ljekovite trave, koje je dobro poznavao. U Samostanu Male braće pokazao mi je kako je napravio sušionicu za bilje. Svakom tko bi od njega zatražio bilo kakav savjet što se tiče grlobolje ili bilo kakvih tegoba, donio bi već sutradan malu papirnatu vrećicu s biljem i uputama kako čaj piti. I to je baš ono o čemu sam govorio: da bi vaši problemi ostali u njegovoj glavi, i da ih je on nosio sa sobom. I uvijek ali baš uvijek se trudio naći rješenje za vaše probleme. Zato me strašno pogodilo to što mi, koji smo ga volili i cijenili, njemu nismo mogli pomoći produžiti njegov boravak ovdje na zemlji s nama.

Jednoga ljeta, imao je slobodan vikend, baš za Veliku Gospu. Moja majka i otac pozvali su ga da dođe s nama na Koločep na festu, što je i učinio. Kako je na otocima manjak svećenika, fra Damir je vodio sv. misu. Poslije su nam ljudi govorili da nikad dotad nisu čuli tako lijepu i jednostavnu propovijed. On je znao Božju riječ rastumačiti na svoj način, ali na način koji je bio razumljiv običnom puku. Nakon objeda otišli smo tada na kupanje i šetnju. Nešto poslije majka mi je javila da nam je susjeda na umoru, pitajući bi li fra Damir mogao doći k njoj. Bez imalo razmišljanja, po onoj vrućini, obukao se i krenuo. Ja sam ostao na barci, a sat-dva poslije gospođa je preminula. Njezina obitelj iskreno mu je bila zahvalna jer ju je dostojno ispratio u nebo. Obavljanje njegove svećeničke službe i za vrijeme ovakva odmora, pokazuje da mu nikad nije bilo teško.

Spomenuo sam kako su mještani komentirali njegovu propovijed. Ja osobno volio sam odlaziti na svetu misu u Maloj braći da slušam njegovu propovijed. Sjećam se kako bi se s mikrofonom spustio niz *skaline* od oltara i komunicirao s ljudima. Takve propovijedi do tada nisam viđao, i to me se posebno dojmilo.

O njegovoj skromnosti ne treba mnogo govoriti, jer je poznata. Ali ipak ću ovo ispričati. Jedne godine, negdje desetak dana prije Božića, sjedili smo »na soku«, ne sjećam se točno gdje, kad mu je zazvonio telefon, mala plava »nokia«, cijela izguljena, jadna, nikakva. Tad mi je sinulo kako bi bilo lijepo da mu za rođendan i za Božić zajedno kupim novi mobitel. I tako napravim; kupim novi mobitel i dan prije njegova rođendana, negdje poslije božićne ispovijedi, predam mu lijepo zamotan poklon, tako da se ne vidi što je. Poslije, kad je vidio što je, zove me i kaže kako ne može on to primiti, da je to skupo, da je to ovako i onako, i da ne može. Ja ga nekako uvjerim da sam ga dobio povoljno u zamjenu za nešto što sam tiskao... Kako je bio u gužvi i ispovijedao cijeli dan ostane mobitel kod njega. Kad sutradan ujutro kuca netko na vrata, evo ti njega s mojim poklonom. Kaže mi kako nije cijelu noć spavao, kako je razmišljao samo o tome, kako ne može to on primiti jer se to kosi s njegovim uvjerenjima, i da me moli da se ne ljutim, ali, jednostavno, da on to ne može uzeti. Eto, to vam je bio naš fra Damir, od glave do pete, oličenje pravog franjevca.

Sjećam se dana kada je dobio premještaj u Split. Ti su mu dani bili posebno teški jer je bio navikao na Dubrovnik i okolicu. Nadao se da će možda dobiti premještaj u Rožat, što bi ga onda veselilo, jer bi imao velik vrt, a ostao bi blizu. Ali eto, sudbina je htjela da ode u Split. Sjećam se da mu je bilo dosta teško kad je odlazio, iako je govorio da nije kraj svijeta, nego da je to nekoliko sati od Dubrovnika.

U Splitu sam ga posjetio nekoliko puta. I naravno, kad sam došao prvi put, našao sam ga u vrtu kako kopa i uređuje oko životinja. Razgovarali smo tako o svemu i svačemu. Rekao mi je da je župa golema, da ima puno posla, da radi do kasno u noć, a ujutro se rano diže kako bi sve stigao i obavio. A kad je on to priznao, mogu misliti kako je to bilo. Nekoliko mjeseci poslije zvao me je da je stigao u Grad i da dođem na sok. Kad sam došao na Pile, nisam ga mogao prepoznati. Bio je to drugi čovjek. Smršavio 15-20 kilograma. Pitao sam ga što se dogodilo? kako? zašto? Nisam mogao vjerovati svojim očima. A on je rekao da ima puno posla, malo spava, i da osjeća teret na leđima.

Nisam znao što bih mu rekao. Vidio sam da mu nije lako, a pomoći mu nisam mogao. Poslije, u priči, rekao mi je da će ga premjestiti na Košljun. Već tada sam na njemu vidio da je shrvan i oslabljenog zdravlja. A i kad vratim film u nazad, sjetim se da još dok je bio u Splitu da mi je na telefon rekao kako ga je »nekakva febra lomila«, ali da ga nema tko mijenjati. I tako smo pričali još malo. Rekao mi je kako misli uzeti nekakvog psa da ga vodi sa sobom, i da misli da će mu biti malo lakše, jer neće biti tolikog presinga kao na Poljudu, ali da je to tako, i da prihvaća što god da mu kažu.

Kasnije, kad je već došao na Košljun, poslao sam mu poruku da vidim kako se snašao i kako mu je. Prođe dan, ne dobivam natrag poruku, dva, tri, četiri dana - ništa. Pošaljem poruku opet, misleći da možda prvu nije dobio. Dobivam odgovor

(i sad me trnci prođu, kad se sjetim): »Evo ti me u bolnici ima dva dana, misle da je leukemija, ali vjeruju da se može izliječiti.« Nema tih riječi da opišem kako sam se tada osjećao, grozno. Pitao sam se: pa kako? zašto? pa valjda će biti sve O. K. Opet smo se čuli nekoliko puta porukama i e-mailom. Kako sam doznao da je lošije nisam ga htio ometati ni naprezati. U nedjelju sam krenuo u Malu braću na misu, i da pitam znaju li oni ima li promjena nabolje. Kad sam ušao u crkvu, stao sam s desne strane do oglasne ploče i počeo se moliti za njegovo ozdravljenje. Negdje na pola mise kao da me je netko okrenuo prema oglasnoj tabli: na kojoj je već bila njegova osmrtnica. Kad sam to vidio, jednostavno nisam mogao prestati plakati... I sad, dok ovo pišem, naviru mi suze na oči, jer takvog prijatelja na zemlji sigurno više nikad neću sresti.

Tješim se, jer znam da svi mi koji smo ga poznavali imamo velikog zagovornika gore na nebu.

## Nikolina Pervitić

### 8.32. Flauta

»Mala, što ti točno studiraš?«, pitao me je. »Flautu«, odgovorila sam.« Pa što se tu ima studirat, to naučiš svirat, i gotovo.« Svi smo se nasmijali. »Ima, ima«, odgovorila sam«, i postdiplomski, i magisterij...« Zamislio se. Mora da je zazvučao smiješno taj odgovor, jer se jedan instrument ipak najprije svira... Ovo je početak priče koju želim ispričati i koja se konkretno bavi mojim školovanjem, a fra Damir je u njoj ostvario značajnu ulogu.

Fra Damira sam upoznala u Gradu, u Samostanu Male braće, gdje sam svirala na nedjeljnim svetim misama. Kad je bio premješten u Split, potražila sam ga. Zagrljio me je kad me je ugledao i istoga trenutka pitao želim li svirati s njima, na što sam, naravno, pristala, jer sam htjela biti u njegovoj blizini. Samostan sv. Ante mi nije bio nepoznat jer nam ga je fra Damir pokazao za vrijeme jednog putovanja u Istru. Ono što mi je bilo novo jest sredina u kojoj sam ga zatekla. Vjerojatno je splitski duh obojio tu atmosferu s više vedrine i optimizma. Iznenadila me otvorenost i neposrednost s kojom su mu se mladi obraćali, i govorili mu »ti«, poneki ga čak nazivali »Dama«... On je veselo prihvaćao njihove šale i volio njihovu otvorenost i iskrenost. Ja sam ga pritom samo zadivljeno promatrala, jer je njegov osmijeh, koji mu je uvijek letio preko lica, osvajao svakoga s kim bi bio i u najmanjem kontaktu. Prirodno je bilo voljeti ga, to se podrazumijevalo samo po sebi. U njemu sam uvijek osjećala oslonac kakav mi nitko drugi ne bi mogao pružiti, jer nitko drugi nije imao takvu dušu kakvu je on imao. Postoje ljudi koji su, jednostavno, nezamjenljivi, a on je to bio više od ikoga.

Moja priča govori o interesu kojeg je fra Damir pokazivao za mene... Kako se studiranje u Splitu bližilo kraju, pošto sam se nalazila na završnoj godini, htjela sam nastaviti daljnji studij i otići u Francusku na usavršavanje. Flauta nije bila jedini instrument koji sam željela usavršiti. Uz nju sam na Akademiji učila i malu flautu, tzv. piccolo-flautu, koja mi je osobito prirasla srcu. Najbolji profesor iz *piccola* nalazio

se u Marseilleu. Znala sam, a i bilo je općepoznato, da je on najveći autoritet na tom području. Tako je za mene bilo sasvim razumljivo da to mora biti Francuska, i baš taj profesor. Jednog dana sam saznala za natječaj za stipendije i odlučila se prijaviti. Bila sam oduševljena pismom u kojem je profesor poslao svoj pristanak i javio da me je voljan primiti u svoju klasu. Tako sam predala molbu za stipendiju i, ohrabrena njegovim pristankom, očekivala dobar rezultat. Međutim, to nije zadovoljilo sve propozicije. Bilo je potrebno prihvatno pismo Konzervatorija, što je u najmanju ruku tražilo položeni prijemni ispit. Sve bih možda lakše podnijela da me nije preplavila tolika navala euforičnog entuzijazma, koji je morao tako naglo splasnuti.

Fra Damir je, jasno, pratio sve moje korake i znao sve pojedinosti u vezi s tim. Napisao mi je u e-mailu da mu je žao zbog stipendije, i da će se možda, tko zna, pojaviti nešto novo i bolje.

U to je došlo ljeto, i ja sam odlučila otići na seminar u Nicu kod tog profesora. Budući sam namjeravala postati njegova studentica, trebala sam doći u dodir s njim, upoznati ga i s njim početi raditi. Mislim da je suvišno reći koliko jedan seminar na uglednoj francuskoj Akademiji, najstarijoj na svijetu, može koštati. Poslala sam zahtjeve raznim gradskim udrugama ne bi li mi pružili bilo kakvu pomoć, i polovica od sume koju sam tražila bi mi jako puno bila pomogla. Svi su zahtjevi bili odbijeni. Seminar sam morala platiti sama. Nekoliko dana prije odlaska na seminar primila sam fra Damirov e-mail koji ću doslovno citirati: »Draga Nikolina, razgovarao sam večeras s fra Stipom, gvardijanom u Male braće... mi smo odlučili da ti mi financiramo barem ovaj seminar u Francuskoj u iznosu - kako si rekla - sedam tisuća kuna, pa kad dođeš u Grad, javi se fra Stipi i preuzmi to od njega... Želim ti svako dobro i sretan napredak u školovanju...« Više od svega, dotakla me ta plemenita briga... U rujnu prošle godine položila sam prijemni ispit i upisala postdiplomski studij iz flaute i piccola. Već u studenom sam nastupila s *piccolom* u dalekom Damasku, u Siriji. Kad se u Damasku želi zahvaliti za nešto, kaže se: »Hvala Vam na Vama.« To je upravo ono što mu hoću reći: »Hvala Vam na Vama, dobri fra Damire.«

## Ivan Golub

### 8.33. Zapisi o fra Damiru

Pozvan da se uključim u »zbor« knjige u spomen neprežaljenoga, prebrzo preminulog fra Damira Cvitića, novoga gvardijana na Košljunu, spremno sam se odazvao. Velim »spremno«, a ne kažem »rado.« Kako bih mogao upotrijebiti riječ »rado« kad se radi o preranoj smrti. I to smrti učenika, vrlo nekoć učenika. Moju majku su upitali što joj je bilo najteže u životu. Odgovorila je, ona majka petnaestoro djece – ja sam 15. i najmlađi – da joj je bilo najteže pokapati svoju djecu. U nekom smislu to vrijedi za učitelje i učenike. Kako je bolno učitelju stati uz grob učenikov! Fra Marko Mišerda, franjevac trećoredac, čije smo se prerane smrti, prije 20 godina, nedavno spomenuli kolokvijem u Zagrebu u franjevačkom samostanu na Ksaveru, bio je prvi od mojih učenika koji ode »kud za vazda gre se.« Fra Damir Cvitić, koji li je već moj učenik koji je pretekao učitelja u vječnost.

Dvojio sam da li da napišem koje sjećanje na fra Damira ili da napišem, zapravo preprišem, koji zapis u vezi s njime. Prvo bi bilo lakše i brže. Drugo, međutim, bilo bi više po duši onoga komu retke posvećujem kao i košljunskih franjevacu pa i meni. Evo zašto. Za svega nekoliko dana, nekako toliko koliko je prstiju na ruci, provedenih na otočiću Košljunu u vrijeme kad je fra Damir preuzeo službu novoga gvardijana, pri kratkim, usputnim razgovorima pala je jednom i riječ o tome da napišem svoja sjećanja na Košljun. Napunilo se naime 50 godina od mogega prvoga dolaska na taj otočić. Sam novi gvardijan fra Damir mi je rekao da napišem sjećanja s Košljuna. A ja na to reko: »Ili zapise.« Zacijelo bi se složila knjiga od mojih mnogogodišnjih košljunskih zapisa. Mogla bi se zvati »Košljunske bilješke«, kao što se rukovet pjesama listom svih napisanih na Košljunu zove »Košljunske krošnje«, objavljena 2000. jubilejske godine u »Književnoj Rijeci.«

I kad je fra Damir, gvardijan na Košljunu, umro, a ja pozvan da pridružim svoj spomen spomenima drugih, pomislih da ostvarim ono o čemu smo on i ja razgovarali. Da naime napišem sjećanja i zapise o Košljunu. Zapise o fra Damiru, kao košljunskom gvardijanu, i sjećanja, gdje nemam zapisa, odnosno nemam ih pri ruci, iz istog vremena. Na taj način počinje se ostvarivati misao izrečena onako usput u razgovoru s gvardijanom Damiirom. I ovo je prvi zapis. On, istina, ne počinje sa zapisima od prije 50 godina. Ali, ja sam rođen u znaku raka, pa, razumljivo, počinjem s kraja, a ne s početka. Hoću li napisati, ili prepisati, sve košljunske zapise, ne znam, Bog zna. Ako ne učinim to ja, možda učine drugi. Počinjem sa zapisom kao darom na grob preminulome košljunskom gvardijanu, nekoć učeniku.

Ovo su vjerni zapisi. Lišeni književnih poljepšanja. Tek sam tu i tamo nešto unio, kako bi sam zapis bio čitatelju razumljiv. Također sam zapise donio s nešto konteksta, da bi zapisi bili suvislo povezani i smješteni u prostor i vrijeme. Tako sam donio i zapise o blagdanu Porcijunkuli na Košljunu, obilježenoj redovničkim zavjetima četvorice braće fratara. A iz dana ustoličenja novoga gvardijana, fra Damira Cvitića, prenio sam gotovo sve što sam toga dana na Košljunu zapisao. Donio sam i zapise s Krasna, kamo me je fra Damir povezao. Donosim i zapise nastale potom u Zagrebu i prenosim sa zapisima povezana pisma koja se tiču fra Damira Cvitića. Zapisi s kontekstom. To je kao cvijet s listom. Uostalom, ovi zapisi su cvijet na grob fra Damira Cvitiću, gvardijanu na Košljunu. U njegovu je prezimenu »cvit«, cvijet.

\*\*\*

Košljun, 30. srpnja 2009., sunčani utorak, franjevački samostan, soba br. 24.

Autobusom sam krenuo na odmor iz Zagreba u 6 sati i stigao u 9,30. Prije vrucine. Došao je barkom po mene u Punat fra Nikica Devčić, liječnik, prije četiri godine novak ovdje.

\*\*\*

Košljun, 2. kolovoza 2009., sunčana nedjelja, XVIII. kroz godinu, Porcijunkula, franjevački samostan, soba 21.

O uranku sam na prozoru dočekao sunce. Sidoh na obalu. Pridruživ se šetaču P. Josipu Sopti, provincijalu.

»Mlad ste duhom«, reče.

»Božji dar«, reko.

Danas na Porcijunkulu, 2. kolovoza 2009., ovdje u Franjevačkoj crkvi Navještenja Blažene Djevice Marije na Košljunu četiri su mladića slavno položili godišnje zavjete na ruke dr. fra Josipa Sopte, provincijala Franjevačke provincije sv. Jeronima, kao četiri jablana: fra Nikica Devčić, fra Gabrijel Škibola, fra Davor Piplica i fra Bojan Rizvan. Svaki se spušta na koljena pred glavarom i izgovara:

»Ja brat (taj i taj), jer mi je Gospodin udijelio ovu milost da Evandjelje i stope Gospodina našega Isusa Krista iz bližega slijedim, zavjetujem Bogu Ocu Svetomu i Svemogućemu da ću na godinu dana živjeti u poslušnosti, bez vlasništva i u čistoći.«

Zavjet su položili povlašteno u 800. godini Franjevačkoga reda. Koliki li su kroz osam stoljeća ovako izjavili svoj zavjet!

Pod dojmom zavjetovanja – koje sam istom sada prvi put vidio – prošetah otočićem Košljunom. U vrijeme Rimljana otočić se zvao Castellum, po čemu će se pohrvaćeno nazvati Košljun. Taj utvrđeni ljetnikovac rimskih plemenitaša bit će od 12. do 15. stoljeća samostan, opatija benediktinaca »Sancta Maria gloriosa.« A od 1447. bit će samostan franjevačke pokrajine (provincije) sv. Jeronima sa sjedištem u Zadru. Košljun je optočen morem, prekriven bujnim raslinstvom, poglavito sredozemnim hrastom crnikom. Vele za Košljun da je raj zemaljski, s time da na njemu nema trojega, što je bilo u zemaljskom raju: nema zmije, nema jabuke i nema Eve (žene.) Sinu mi za šetnje: tri zavjeta što su ih danas položili mladi zavjetovanci, dadu se povezati s Košljunom; obvezaše se naime na poslušnost Bogu, suprotno od praroditelja u raju, koji su otkazali poslušnost Bogu, a poslušali zmiju; zavjetovaše se na neposjedovanje »bez vlasništva«, nasuprot praroditeljima koji su se u raju pomamili za zabranjenim voćem (»jabukom«); zavjetovaše se na čistoću, beženstvo (život bez žene i ženidbe.)

Oglasilo se zvono s košljunskog tornja. Podne je. Ulazim u Crkvu Navještenja Marijina i molim podno drevnog poliptiha koji prikazuje navještenje »Anđeo Gospodnji navijestio Mariji – Angelus Domini nuntiavit Mariae«. Molim za četiri zavjetovanika, kao četiri jablana.

Prije mise reko fra Bernardinu Škunci: »Htio sam ići na grob fra Ive Perana. No ne bez vas, koji ste se posvetili njegovu putu na oltar.«

Na malom košljunskom groblju stali smo uz grob fra Ive Perana i molili molitvu sv. Franje: »Hvaljen budi, Gospodine, zbog naše sestre smrti.«



Sumisio sam s provincijalom i franjevcima košljunskog samostana. Služio sam svetu misu za svojega, na današnji dan prije 68 godina, ubijenoga brata Martina. U misi sam bio u prilici pročitati njegovo ime. Kako nisam bio siguran da je primjereno to učiniti na misi u kojoj se obavlja slavlje polaganja zavjeta, odustao sam od spomena svoga brata. Poslije mise sam prvi čestitao četvorici »veličanstvenih« pojedinačno riječima: »Čestitam. Ustrajte.«

Za objeda pak počestitah svima:

»Prošlo je, kako svjedoči fra Mavro (Velnić) 50 godina od mojega prvoga dolaska na Košljun. On se toga sjeća. Rekoh davno da bih imao zvanje za franjevca kad bih bio siguran da ću biti gvardijan na Košljunu. No P. Duda veli za me: ‚Franjevac bez habita.‘ Čestitam zavjetovanicima. Kao pjesnik darujem im pjesme objavljene 2000. godine u ‚Književnoj Rijeci‘ pod naslovom ‚Košljunske krošnje‘. « Pročitah pjesmu »Gospodin je.« »A ovu ‚Biti najmlađi‘ kazujem za 90. godinu života ovdje prisutnoga fra Mavre, koji se u pripisku pjesme kao gvardijan spominje.« Provincijalu fra Josipu Sopti i eksprovincijalu fra Bernardinu Škunci rekoh: »P. Mavro veli da je Hugo Badalić prvi pisao pjesmu o Košljunu. Netko je napisao ‚Košljunske elegije‘. Ja ‚Košljunske krošnje‘. Predlažem da se načini knjiga pjesama o Košljunu.«

»I da se u nju uključe i umjetničke slike Košljuna«, reče Bernardin Škunca.

»I da se prolista provincijski časopis gdje ima pojedinih pjesama o Košljunu«, reče provincijal. Obojica meni vele: »Dobra ideja.« Škunca će se prihvatiti ostvarenja. Slušao sam Boga u sebi i rekao što mi je došlo na um.

Večeras kad smo se uspeli s obale u samostan velim fra Bernardinu i fra Klementu: »Danas sam cio dan franjevac.« Molio sam s njima i večernju i povečerje. Zapravo pjevao. Gode mi ti koralni napjevi. Prenose me u bogoslovske dane, kad smo kao bogoslovi u povorci, nas oko dvije stotine, išli iz Bogoslovije u raketama nedjeljom na pjevanu latinsku večernju u katedralu.

Večeras na obali s pogledom na smokve veli fra Mavro Velnić:

Prvi dan augusta  
prva smokva v' usta.  
Drugi dan augusta  
sve po puna usta.

Kad se je glasilo zvono, pozdravljenje, s košljunskog zvonika, fra Mavro poče: »Angelus Domini.« I sve izmolismo latinski.

\*\*\*

Košljun, 9. kolovoza 2009., sunčana i vjetrovita nedjelja, XIX. kroz godinu.

Nisam otišao u Krasno Polje na gorski zrak. Nemam predodžbe kako je tamo. Fra Bernardin Škunca me odande uvjerava da je dobro. Ovdašnji ekonom fra Stjepan Žužić mi veli da to nije za mene. Način da dođem tamo javnim prijevozom,

s dva barem presjedanja, nije mi prihvatljiv. Ići taksijem tamo, pa onda u Senj na povratku u Zagreb, zacijelo je preskupo.

Evo me s doručka. Pred blagovaonicom me zovnu netko: »profesore!« Naslutih da je to novi gvardijan Damir Cvitić. Sjetio se moje rečenice: »Kad sam krotio mlade lavove.« Kod predavanja naime na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu bih doba kad sam bio rektor Zagrebačke bogoslovije zvao: »Kad sam krotio mlade lavove.« Novi se gvardijan sjeća također kako sam im na predavanju u tečaju pokazao nekoliko mogućih naslovnica knjige »Lice prijatelja« da kažu koja im se kako sviđa. Običavao sam naime pri odabiru naslovnica svojih knjiga ponudena rješenja podastrijeti svojim studentima i čuti njihovo očitovanje. Spomenuh novom gvardijanu da upravo idem telefonom javiti fra Bernardinu Škunci da mi nije moguće doći u Krasno jer nema prijevozne veze. Na to će novi gvardijan

Uz »brata vuka«





da me on može tamo povesti, pa ako mi odgovara visina i uspon, da ostanem, ako ne, da se vratim.

Nazvali smo fra Bernardina Škuncu u Krasno. On je u Velebitu na gorskom zraku na odmoru. Na moja pitanja mi je odgovorio da u (župskom) hotelu nema kapele, da nema poskoka, ima medvjeda, ima hladovine, nema ambulante, ima mjesta u hotelu. On bi da novi gvardijan mene doveze, a njega odveze, no on bi prije s biskupom Bogovićem vidio crkvu u Udbini i s nadbiskupom Devčićem nešto obavio, pa bi u četvrtak išao.

»Meni je to kasno za Krasno«, rekoh smjesta.

Nakon vremenske prognoze rekoh samostanskom ekonomu fra Stjepanu Žužiću, koji me upitao što sam odlučio, kako je fra Bernardin predlagao da novi gvardijan »mene doveze, a njega odveze«.

»On je Novaljac«.

Novi gvardijan je došao i s novim psom – vučjakom. Priča, kad je sinoć iz brodića izišao sa psom, pas – zove se Zara – opaziv Zvjaginov kip sv. Franje s bratom vukom, obilazio je brončanog vuka, njušio i - odustao.

\*\*\*

Košljun, 11. kolovoza 2009.

Noćas je grmjelo, sijevalo, pljuštalo.

Po objedu smo fra Damir, novi gvardijan, i ja nazvali fra Bernardina Škuncu. On je trenutno kod biskupa Bogovića u Gospiću. Predlaže da gvardijan Damir mene odveze u Krasno, a njega doveze na Košljun.

Pri kraju objeda pročitao sam kod stola svoju jutrošnju kajkavsku pjesmu o Iliji u obliku razgovora djeteta s ocem. Uveo me duhovito gvardijan Damir:

»Dok je jedne noćasnja grmljavina preplašila, pjesnika je nadahnula.«

### *Kola svetog Ilije*

Papo, a zakaj grmi?

To se sveti Ilija vozi na oblake.

Vidiš da oblaci nesu jenaki

I zato tutmi,

Zato grmi.

A zakaj se musiče?

To sveti Ilija konje z bičom tera.

Dok z bičom konje flikne,

onda se musikne.

A zakaj negda i tresne?

To je dok se Iliji bič otrgne

i na zemlu opane.

Kam opane, tam tresne.

A je l' si Ilija nemre kupiti bolša kola?

Kaj ne bi tak tutmela?

Ne mre. Bog je po njega poslao kola i jognene konje.

Oni su ga na nebo otpeljali zdavna

I on se fort v tema kole vozi.

A to su već stara kola.

Znaš da mi imamo i stara kola i kak cvile, tutme dok se vozimo po Starem drumu v gorice.

Aha. Znam

Nazvasmo fra Bernardina Škuncu u Krasnom.

»Dobro došli, profesore«, reče mi on.

I dok smo pred ulazom u samostanski klaustar razgovarali novi gvardijan Damir i ja, pas Zara obilazi nas, ponjuši me i ni trenu ne miruje.

»Prošlo je pedeset godina od mojega dolaska na Košljun, a ovo mi je prvi put da šećem s košljunskim psom«, velim. Košljunski pas je naime danju na lancu. Noću pušten, nikoga ne pozna do gvardijana i kuhara. Opasan. Čuva otok. Od mogućih noćnih uljeza.

Novi gvardijan mi večeras za šetnje kaže: »U vezi s razgovorom o zbirci pjesama o Košljunu, bilo bi dobro kad biste vi napisali svoja sjećanja na Košljun.«

»Sjećanja ili onodobne zapise«, rekoh. Novom smo gvardijanu naime rekli novome provincijalu i eksprovincijalu neki dan predloženu misao da se skupe u korice, u zbirku, pjesme pisane o Košljunu ili na Košljunu.

*Košljunski psi*



\*\*\*

Košljun, 12. kolovoza 2009., sunčana srijeda

### Hvala Ti

Hvala Ti  
što si mi dao oko da vidim  
i riječ da izrečem što vidim

Hvala Ti što si mi dao uho da čujem  
i riječ da izrečem što čujem

Hvala Ti što si mi pružio ruku da taknem  
i riječ da izrečem što taknuh

Hvala Ti što si mi dao noge da hodim  
i riječ da izrečem što prohodah

Hvala Ti što si mi dao njuh da mirišem  
i riječ da izrečem što omirisah

Hvala Ti što si mi dao okus  
i riječ da izrazim što blagujem i pijem

Hvala Ti što si mi dao dušu  
da vidim i nevidljivo  
da čujem i nečujno  
da mirišem i nemirisno  
da kušam i neokusivo

Hvala što si mi dao riječ  
da izričem neizrecivo  
(Ovu molitvu napisah bos o uranku)

### Ima jedan otok, zapravo otočić

Ima jedan otok, zapravo otočić  
U rimsko doba zvao se Castellum  
Danas se zove Košljun  
Na njemu su bili benediktinci  
Danas su franjevci  
Čuvar otoka je pas  
Noćni čuvar  
Navečer više gvardijan (što znači čuvar)  
»Neka uđe u samostan  
jer pas ide van  
osim tko želi biti mučenik«  
Došao je novi gvardijan  
I s njim novi pas  
Nije to bilo koji pas  
Ima on rodni list  
Zove se Zara  
Ima i naobrazbu  
Školovan je to pas  
Polijski pas  
Kad je pri dolasku istrčao iz barke  
potrčao je k mjedenom vuku  
na Zvjaginovom kipu  
svetoga Franje i brata vuka  
Obašao ga i njušio  
Izgled je psa  
Ali miris ne  
Miris nema  
Zara obilazi otok  
Upoznaje se s njime prije  
nego ga uzme u posjed  
I tako sam u prilici  
biti uz psa na Košljunu  
bez želje da budem mučenik  
Onjušio me  
Jutros otvorih prozor  
Nagruh se  
Pod prozorom pas  
Ima puno prozora na samostanu  
Odabrao je moj prozor  
Ispružen leži na travi

»Zara«, zovnuh ga.  
Naoštrio je uši  
Podigao njušku  
Usmjerio oči  
Prave vučje  
zapravo vučjakove oči  
Gledamo se  
»Kako to da si ti  
od tolikih prozora izabrao moj«

- pitam ga  
Znam spadamo pas i golub  
u životinjsko carstvo  
Osim toga pas kao i dijete  
zna tko ga voli  
i tko ga se ne boji  
A danas novi gvardijan  
od staroga gvardijan  
preuzima samostan

Za vrijeme doručka fra Klement, dosadašnji gvardijan, veli mi kako čita moju knjigu »Priatelj Božji«:

»Kratko i jasno pišete o knjiškom utjelovljenju riječi Božje.«

I prepričava sadržaj. Spominjem kako je prvo stanje čovjeka i čovječanstva bilo »iskonsko prijateljstvo – amicitia originalis«, a onda je uslijedio »iskonski grijeh – peccatum originale.« Moj je to doprinos »Međunarodnoj teološkoj komisiji u Rimu«.

»Genijalnost«, reče jedna gošća koja sluša.

A ja na to:

»Milost«.

Prije objeda sat vremena govorio sam članicama – njih četiri – Franjevačkoga svjetovnog reda o Duhu Svetomu, Vođi na Putu. Slušale su pomno. Jedna, pravnica, lijevala je suze, dok sam govorio o blaženom Ivanu XXIII. kao primjeru posluha Duhu.

U blagovaonici prije objeda pred provincijalovim delegatom položio je ispovijest vjere fra Damir Cvitić. Potom ga je delegat ustoličio za novoga gvardijana na mjesto fra Klementa. Dogovorno s ovom dvojicom čestitao sam im i pročitao tri pjesme iz rukoveti »Košljunske krošnje«. Rekoh da je u Klementovu imenu nomen omen – »blagost«, a u Damirovu imenu »dati mir – daje mir – mirotvorac.« Žalim što u čestitki fra Damiru nisam kazao Pavlovu riječ Timoteju: »Neka nitko ne prezre tvoju mladost.«

Jedan franjevac iz Pule, moj nekoć učenik (1973./1974.?) veli mi: »Vidim Vas kako dolazite na predavanja, s osmjehom, nikad nervozni, nikad niste prozivali, a dvorana puna da nije bilo mjesta. Imam rokovnike u koje sam pisao Vaša predavanja o Duhu Svetomu.«

Zamolih ga da fra Berardu Barčiću, kojemu je sto godina, ponese u Pulu moj pozdrav i harno sjećanje na davno vodstvo po Košljunu, gdje mi je pokazivao rijetko bilje.

Poslije popodnevnog poćinka napisao sam dopis franjevačkom samostanu, uz koji prilažem »Književnu Rijeku«, 2000, br. 1-2, s rukoveti »Košljunske krošnje«, kako se ne bi zagubila kao ona koju sam još 2000. bio poslao.

Franjevački samostan  
Košljun

Oče gvardijane!

Prošlo je pedeset godina od mojega prvoga dolaska na Košljun. Za spomen podastirem Franjevačkom samostanu na Košljunu časopis za književnost »Književna Rijeka«, godište V, god. 2000, br. 1-2. Zamoljen od Andrije Vučemila, književnika i urednika časopisa, za razgovor o »književnom trenutku sadašnjosti«, uz razgovor (str. 1. – 14.) donio sam i pjesničku rukovet »Košljunske krošnje« (str. 35. – 38.), pjesme sve listom pisane u višegodišnjem rasponu (od 1971. do 1999.) na Košljunu. Urednik me bio zamolio za rukovet pjesama po mogućnosti vezanih uz Kvarner. Zatražio je i sliku mojega lika. Dadoh portret što ga je naslikao Bruno Bulić, posljednje njegovo djelo, objavljen na zadnjoj korici ovoga časopisa. Bruno Bulić je »dvorski slikar« Košljuna od poliptiha, »ikonostasa« u sakristiji, kapele pokoja sv. Franje do kapele Jeruzalema. Urednik je na unutarnjoj strani zadnje korice u rubrici »Mala antologija pjesama za sva vremena« donio moju pjesmu »Moj Oče naš.« Donio je također raspravu »S poezijom Ivana Goluba« (str. 67. – 71.) Leopoldine Veronike Banaš, profesorice književnosti na sveučilištu u Rijeci.

Prijateljski i harno  
Ivan Golub

Košljun, 12. kolovoza 2009., na dan primopredaje gvardijanske službe od fra Klementa fra Damiru

Novom gvardijanu fra Damiru kazah: »Žalim što u zdravici – čestitci ne rekoh Pavlovu riječ Timoteju ,Neka nitko ne prezire tvoju mladost‘.«

Fra Stjepan Žužić veli da je u svojem ponovljenom mandatu uredio u samostanu sobe, ugradio kupaonicu i zahod, uzeo vanjske radnike kao namještenike jer više nema fratara da primaju turiste. »Htjeli bismo da ne budemo samo ,usluga‘ za duhovne susrete nego i organizatori i s tom zadaćom je poslan na Košljun fra Damir« - reče.

Upisah se u Knjigu utisaka u košljunskom Muzeju:

Prošlo je 50 godina  
kako sam utisnuo u Košljun  
prvi trag  
I Košljun je u mene upisao  
ne tek jedan trag  
Prošla je povorka vrlih poglavara  
i procesija svetih fratara.  
Sretni bijahu susreti

s perom i kistom  
Brune Bulića slikara  
s batom Pavla Perića kipara  
Košljun raj zemaljski  
ali bez jabuke, Eve i zmije  
Desetljeća su kako u Košljun  
utisnuh prvi trag  
ostavljam ga i sad

Ivan Golub

Košljun, 12. kolovoza 2009., dan primopredaje  
gvardijana fra Klementa novom gvardijanu fra Damiru

\*\*\*

Krasno, 13. kolovoza 2009., Hotel b.b., soba 7.

Poslije doručka oprostih se od franjevaca na Košljunu. Fra Mavro me pozdravio cjelovom. Gvardijan Damir Cvitić povezo me automobilom. Spomenuh mu i košljunske štakore. I on se pita kako ih iskorijeniti, potamaniti. U Senju smo popili kavu, zapravo on kavu, ja vodu. Od Svetog Jurja skrenusmo put »Krasno«. Stvarno je polje, Krasno polje među brdima. Hotel je na vrhu jednog brijega. Župna crkve sv. Antuna je u mjestu Krasno. A svetište Marijino podno hotela jedva vidljivo. Ušli smo u golem hotel. Za stolom nadbiskup i metropolita riječki msgr. dr. Ivan Devčić, koji je deset dana u rodnome mjestu Krasno bio na odmoru. Rekoh mu da se u Enciklopediji Jugoslavije mjesto zove »Krasno Polje«, a na tabli na ulazu u mjesto piše »Krasno«. Veli da su komunisti pridodali »Krasno Polje.« Pravi je naziv samo »Krasno«.

Kod objeda župnik, graditelj hotela, Nikola Komušanac, pripovijeda kako Isus nije sam ozdravljao, pomagao, nego samo na molbu, traženje, počevši od Marijine molbe u Kani Galilejskoj.

Izabrah sobu sa svjetlom i pogledom, br. 7.

Ispratih gvardijana fra Damira i fra Bernardina. On mi je predstavio »zeta« župnikova, ne valjda »zeta«, koji valjda vodi hotel; zove se Ante. Zatražio mi je Ante osobnu, i odnio ju je. Netko mi stao na palac lijeve noge da sam vrisnuo. Bio je on. Ali je otišao dalje bez riječi. Sjedoh. Boli me. Loš znak. Ako ne mogu hodati, najbolje je da idem sada natrag (u Zagreb.) Župnik ni riječi. Evo Ante s legitimacijom: »Stali ste mi na nogu. Gledajte kud hodate«, zakukah. On je odjurio dalje.

»Ni da bi rekao ‘oprostite’«, rekoh prisutnima. Župnika pogledah, stisnutih je usnica. Fra Damir me otrpao u sobu. Spustio se u kuhinju i donio kocke leda i stavio mi na prignječeni palac.

»Nije poplavio niti natekao«, reče.

»Sada ne, ali možda poslije«, rekoh.

Oni odoše, a ja legoh. Palac je natekao, osjetih »cukanje.« Boli me na dodir. Da mi nije pukla kost u palcu. Temperature nemam.

Šidoh. Saznah da je župnikov »zet« muž župnikove sestre. Pročitah program proštenja Velike Gospe u Krasnom, i na njemu piše da prečasni Ivan Miklenić ima bdjenje uoči svetkovine Uznesenja Marijinoga u Krasnom. Mogao bih se s njime vratiti u Zagreb ako ide u Zagreb. Vidjet ću.

### *Velebit*

Zalazeće sunce  
osvjetlava i ovjenčava  
šumovite vrhunce Velebita  
Našeg roda dika

\*\*\*

Krasno, 14. kolovoza 2009., maglovit, oblačan, grmljavinski, kišni petak

Poslije doručka projurio je župnikov »zet«, nije me počeka da me upita kako mi je. No ja ga uskoro vidjeh na vratima. Ne odlazim, već mu prilazim.

»Kako vam je?«, upita on.

»Evo kako. Nosim upravo iz kuhinje led radi otekline.«

Ženi s kojom razgovaraše veli: »Žurio sam u suvenirnicu i pritom stao na prst gospodinu.«

»Vi ste znali kamo idete, ali niste gledali kud idete. Dobro da nemate sto kila, zdobili biste mi prst«, rekoh s osmijehom.

»Žurba. Ljudi se tuže na nezaposlenost, a neće radit. Tako je ovdje«, veli on. Ponudio mi je vruće kolače.

Svjetlokosog mladića koji nosi kutije, kao i drugi upitah:

»Jeste li odavde?«

»Jesam.«

»Ima li medvjeda?«

»Ima. Velečasni je ostavio kantu s vodom i došao medvjed (danas) kod crkve. Žedan je.«

»A ima li poskoka?«

»Ima, ima. Neće napasti, osim ako ga iznenadite. Medvjed ne će napasti. Ali ako se njezino mlado uputi k vama, medvjedica misli da ćete joj ga vi uzeti pa će vas napasti.«

Pomalo skupljam razloge da odem.

Evo Miklenića. Spominjemo predsjednika Mesića koji napada glavnog urednika Glasa Koncila Ivana Miklenića.

\*\*\*

Krasno, 15. kolovoza 2009., sunčana subota, Velika Gospa iliti »Velika meša«

### *Velebit je katedrala*

Velebit je katedrala  
Gacko polje  
postalo je magleno more  
S velebitskim vrhuncima  
kao otocima  
Stošci bregova  
zelene su kupole  
zeleni su Božji šatori  
Hodočasnici odasvud  
hrle ka Gospi od Krasna  
Majko Božja Krasanska  
moli se za nas  
Mi smo tvoji putnici  
blagoslovi nas

Sinoć sam sumisio na misi bdjenja u 20 sati »sub divo« koju je predvodio Ivan Miklenić. (U sakristiji rekoh preč. Mikleniću da mi je onaj mladić, na kojega pokazah, tumačio jučer medvjede i poskoke, a njega upitah kako se zove, i on reče: »Igor«.) U vrtači oltar. Uokolo stoje stabla kao ljudi i ljudi kao stabla stoje.

Dok se suze mrijeste  
Dok se zvijezde krijese  
Nisam siguran da su sve suze na okupu  
i sve zvijezde u zboru

\*\*\*

Otočac, 15. kolovoza 2009., Župni dvor

Prije 55 godina(?) bijah biciklom u Otočcu s njemačkim bogoslovima esperantistom Josephom Obermeierom i Franzom Reichom, na putovanju od Zagreba, preko Plitvica, Senja, Rijeke do Sežane. Spomenuh to na kraju večernje mise koju je u Marijinoj crkvi predvodio i na njoj propovijedao moj vrli nekoć učenik i nekoć glavni urednik »Spectruma« Ivan Miklenić a sumisili smo otočački župnik msgr. Šporčić, također moj vrli nekoć učenik i ja. Potom put Zagreba.

\*\*\*

Zagreb, 15. kolovoza 2009., Velika Gospa

Po povratku u Zagreb pišem zahvalno pismo vlč. Nikoli Komušancu, župniku i čuvaru svetišta Majke Božje Krasanske, i ovo pismo fra Damiru Cvitiću, gvardijanu (čuvaru) na Košljunu:

Franjevački samostan  
Košljun

Oče gvardijane, vrli nekoć učenice!

Večeras na Veliku Gospu, po povratku s hodočašća proštenja Gospe od Krasna, želim Vama i Vašoj subraći zahvaliti za plemenitu gostoljubivost pod drevnim krovovima slavnoga košljunskog samostana. Vratio sam se s prečasnim Ivanom Miklenićem, glavnim urednikom Glasa Koncila, koji je u Krasnom predvodio misu navečerja svetkovine Marijina Uznesenja na nebo. Hrvatska radiotelevizija je došla i snimala njegovu propovijed od »Draga braćo« do »Amen«, i potom otišla. »Predsjednik države Stjepan Mesić Vam pravi reklamu«, rekoh nekadašnjem učeniku Ivanu Mikleniću, na kojega Predsjednik obilno troši svoje predsjedničke riječi.

Slutim da ćete u svojoj gvardijanskoj službi koju ste neki dan preuzeli, ostvariti svoje osnove, i u tom spletu istrijebiti košljunske štakore (zacijelo uz pomoć deratizacijske službe koja zasigurno može izvesti deratizaciju bez opasnosti za pse i ptice).

Sa zahvalom za plemenitu susretljivost, pozdrav Vama i Vašim predšasnicima (gvardijanima) fra Klementu, fra Stjepanu, fra Mavri i gostu fra Bernardinu;  
Smjerno

Ivan Golub

\*\*\*

Zagreb, 15. kolovoza 2009., Velika Gospa

Ne mogu u općem potopu papirima u svojem »golubinjak« pronaći zapise od poslije Velike Gospe. Upućen sam na sjećanje. Zazvonio je telefon negdje poslije Velike Gospe. Javio se fra Damir Cvitić, gvardijan na Košljunu. Bio sam uvjeren da zove s Košljuna. No prije nego zaustih pitanje o Košljunu i psu na otočiću, reče da se javlja iz bolnice u Rijeci. Kaže da me je više puta već zvao, ali me nije dobio, da me upita kako mi je s palcem, na koji mi je ono netko stao u Krasnom i prignječio ga. Rekoh da me još zaboli, da je otečen, crven, ali jer mogu hodati, zaključujem da nije pukla ili napukla kost. Bio sam ganut. On u bolnici. I ne misli na svoju bolest, nego na moju nevolju. On očito otkako me je ostavio ono u Krasnom misli kako je pošlo za

prignječenim palcem na nozi. Zapitah njega za zdravlje. Sjetih se naime kako mi je na dan preuzimanja »vladalačke palice« na Košljunu rekao da će moje »Košljunske krošnje« u Književnoj Rijeci, darovane samostanu, ponijeti sa sobom u bolnicu u Rijeku. Nešto, veli, da nije s krvi u redu. Kazah da ću se moliti za njegovo zdravlje. A on veli neka se molim da bude kako Bog hoće. Napokon spomenuh psa Zaru: »Kako je psu bez gospodara.« A on veli da misli i na psa. Pravi Franjin franjevac.

\*\*\*

Zagreb, 14. rujna 2009., Uzvišenje svetoga Križa

Ante mi je donio knjigu: Anton Tamarut, »Da bismo imali udjela s Kristom. Izabrane teme iz sakramentalne teologije«, Glas Koncila, Zagreb, 2009. Na korici i na kraju knjige nalaze se ulomci moje izdavačke recenzije. Pisac je rukom napisao posvetu: »Red. prof. emeritusu dr. sc. Ivanu Golubu, recenzentu ove knjige, sa radosnom zahvalnošću učenika i prijatelja Anton Tamarut, autor. U Zagrebu, na blagdan Uzvišenja svetoga Križa, 14. rujna 2009.« U razgovoru spomenuh kako mi je danas košljunski gvardijan Damir Cvitić rekao na telefon da sutra počinje kemoterapiju. Kad kazah da ću sutra služiti misu za njegovo zdravlje, reče da pušta Bogu što on hoće i dodao da moj učenik prof. Tamarut u svojoj knjizi piše da ne trebamo zatrpavati Boga molitvama i svojim planovima, nego pustiti njemu da izvrši s nama što planira. Kazah Cvitiću da mi je drago čuti lijepo o svojim učenicima. A Anti velim da sam i njemu za nedavni rođendan zaželio da ispuni poslanje koje mu je Bog dao kad mu je podario postojanje.

\*\*\*

Zagreb, 15. rujna 2009. oblačan utorak

Misu sam služio za bolesnoga fra Damira Cvitića, košljunskoga gvardijana.

\*\*\*

Zagreb, 21. studenoga 2009. sunčana subota

Misu sam služio za Damira Cvitića, novoga i od leukemije umrloga gvardijana na Košljunu.

\*\*\*

Zagreb, 15. prosinca 2009.

Napisah pismo fra Bernardinu Škunci:

Plemeniti fra Bernardine, dragi doktore!

Primio sam davno Vaše pismo. Hvala Vam. U očekivanju knjige igrokaza fra Ive Perana, koju pismom najaviste, nisam odgovarao a nisam ni znao kamo pisati,

na Košljun ili u Zadar. U pismu ste, kako rekoh, najavili poslati mi nekoliko primjeka knjige kad izađe. Do mene nisu stigle. Možda je što na pošti zakazalo.

Nego čuo sam ili pročitao da je fra Damir Cvitić, gvardijan košljunski, umro. Ne mogu si vjerovati. Kako nas je ono lijepo na Krasno odvezao autom. I još mi se iz bolnice u Rijeci, unatoč svojoj bolesti, javio zabrinut kako je meni s nožnim palcem, koji da mi nije zamalo župnikov rođak ono nesmotreno zgnječio. Ja sam fra Damira nazivao na Dan sv. Franje da mu počestitam franjevački blagdan, ali nije bilo odgovara, pa sam zaključio da je možda trenutno na kemoterapiji. Odslužio sam svetu misu za njegovu plemenitu dušu. Kako njegov pas, kad mu je otišao gospodar? Onaj vučjak što ga je doveo sa sobom na Košljun. Ovo može izgledati neprimjereno, ali je franjevački i franjinski.

Jedan od nauma pokojnoga gvardijana fra Damira bila je od mene predložena antologija pjesama hrvatskih pjesnika napisanih na Košljunu ili o Košljunu. To je prihvatio i provincijal dr. Sopta. --- Hvala Vam na blagim božićnim željama. I Vama želim franjevački Božić pred franjinskim jaslicama, ili onima na Košljunu ili u Zadru. I Vašoj subraći želim isto;

Prijateljski

Ivan Golub

\*\*\*

Zagreb, 15. prosinca 2009.

Pismo fra Bernardina Škunce od 16. prosinca 2009. iz Hvara Ivanu Golubu u Zagreb

Dragi Professore!

Hvala Vam na uzvratnoj čestitci za Božić.

Da, od našeg rastanka u Krasnom dogodila se smrt našeg fra Damira, jednostavnoga, pametnog i dobrog fratra. Njegove posljednje dane u bolnici na Rebru ja sam pratio iz blizine. Bijah naime i ja u bolnici, posve blizu njega, na Jordanovcu. Pohadao sam ga. Volio je razgovore sa mnom. Nakon mog odlaska, uslijedila je njegova e-mail pošta meni i prijateljima. Što iz razgovora u živo, što iz spomenute pošte, svi smo bili edificirani njegovim duboko vjerničkim držanjem. »Mlad - sazero za Vječnost«, napisao sam nakon njegova odlaska s ovoga svijeta. Dostavljam Vam u privitku taj tekst.

\*\*\*

Zagreb, 17. prosinca 2009.

Odgovorih na pismo fra Bernardina Škunce ovim pismom:

Plemeniti fra Bernardine!

Hvala na pismu. Na svjedočenju o fra Damiru. Kad sam mu, dok je još bio u Rijeci u bolnici, rekao da ću služiti misu za njegovo zdravlje, odgovorio je neka to bude

za izvršenje Božje volje s njime. Bio je moj učenik. Putem u Krasno spominjali smo se tih dana. Izenadio me je navođenjem pojedinih sadržaja s mojih predavanja.

Pravo ste u svojoj besjedi istakli njegovu zrelost. U nekoj svojoj pjesmi kazujem stih:

»Neki dozore na Suncu

Neki na mrazu«

Na njegov se životni put može primijeniti riječ Pisma, da je u malo godina proživio puno vremena.

Nisam znao da je u Zagrebu bio u bolnici. Bio bih ga pohodio.

Vama i Vašoj subraći želim sretan Božić;

prijateljski

Ivan Golub

\*\*\*

Zagreb, 15. veljače 2010.

Fra Bojan Rizvan donio mi je knjigu: Fra Ivo Peran, *Igrokazi Božjeg igrača*. Izabrao i priredio fra Bernardin Škunca, Zagreb, 2009. Tu je: »Uvodna riječ: Ivan Golub/ Igrač Božji/ Igrokaz – Kazivanje igrom« (str. 4. – 7.) Na zadnjoj stranici je moj zaključak o Peranovim igrokazima: »Igrokazi su to biblijski natopljeni, teološki prožeti, kristocentrično postavljeni, hrvatsko rodoljubni, svecima posvećeni, košljunski obilježeni (glavnina ih je nastala, vidi se po nadnevcima, na Košljunu), povijesno utemeljeni, narodnim i književničkim pjesništvom urešeni, poetski prodahnuti, duhovni i duhoviti... Ivan Golub.«

Fra Bojan mi kazuje da fra Stipe Nosić sprema knjigu o fra Damiru Cvitiću. Leukemija se, veli, iznenada otkrila temperaturom od 40 stupnjeva. I razorila ga za mjesec dana. Fra Mavro Velnić je na sprovodu fra Damira na Košljunu rekao njemu, fra Bojanu, da je trebao doći k njemu, a ne fra Damiru na sprovod. Pita fra Bojan bih li ja napisao koje sjećanje na fra Damira za knjigu.

»Bio je moj učenik« - rekoh.

\*\*\*

Zagreb, 21. veljače 2010., sunčana nedjelja, I. korizmena

Fra Stipe Nosić, gvardijan Male Braće u Dubrovniku, poziva me da napišem za knjigu »Fra Damirov vrt« sjećanja na bivšega košljunskoga gvardijana fra Damira Cvitića, mojeg nekoć učenika.

Pismo fra Stipe Nosića iz Dubrovnika od 20. veljače 2010.

Cijenjeni gosp. prof. Golub!

Fra Bojan mi reče da ste poznavali fra Damira, i dao mi je Vaš e-mail. Ovo nije knjiga za znanstvenike i tako velike ljude, ali ako imate neku zgodnu crticu iz sus-

reta s našim fra Damirom, bilo bi mi drago da je napišete i pošaljete. Već preko 20 fra Damirovih prijatelja poslalo je svoje kratke priloge. A on sam je opširno opisao svoje burno vojno vrijeme i bijeg, pa ću i to ubaciti unutra.

Zahvaljujem unaprijed, i srdačno pozdravljam

fra Stipe Nosić  
 Franjevački samostan Male braće  
 Dubrovnik

\*\*\*

Zagreb, 21. veljače 2010. prva korizmena nedjelja  
 Moje pismo – odgovor fra Stipi Nosiću:

Plemeniti oče gvardijane!

Plemenita je uistinu Vaša namisao o knjizi posvećenoj neprežaljnom fra Damiru Cvitiću. U Vašem pismu sam pročitao kako Vam je o buđenju došla misao o knjizi. Drago mi je da nisam sam u uvjerenju i iskustvu da nam Bog kao nekoć biblijskim osobama daje u snu ili o uranku poruku odgovor na pitanje kojim smo obuzeti u zadnje vrijeme. Ja sam iskusio, u snima, gdje sanjam rečenicu, ili o uranku da mi je dan odgovor. Tako sam, samo da spomenem, dvojeći da li se odazvati na simpozij o de Dominisu sanjao o njemu i to prepoznao kao poziv na odaziv. I svoje izlaganje sam na simpoziju u Splitu započeo upravo snom. Fra Damir Cvitić bio je moj učenik student i toga se je spominjao pri susretu na Košljunu. Upravo bih iz tog košljunskog vremena mogao podastrijeti koje sjećanje ili zapis o njemu. Vijest o smrti fra Damira, mojeg učenika, zaboljela me je kao njegova učitelja.

Hvala da ste me pozvali da napišem sjećanje na fra Damira.  
 Pozdravite subraću u samostanu Male braće.  
 Smjerno

Ivan Golub

\*\*\*

Pismo fra Stipe Nosića iz Dubrovnika od 21. veljače 2010. meni u Zagreb

Cijenjeni prof. Golub!

Zaista me veseli da ćete nešto napisati za knjigu o fra Damiru. Već ovo što ste meni napisali vrijedno je, i imalo bi mjesta u njoj. Naravno da ću Vaš prilog čekati, i malo duže...

Zahvaljujem na prilogu i pozdravima.  
 Srdačan pozdrav

fra Stipe Nosić

\*\*\*

Zagreb, 4. ožujka 2010., četvrtak

Javio se bogoslov Ljubiša Krmar da bi nešto donio. Donio je naranče domaće s Pelješca i moju knjigu »Najprije čovjek« da se na nju potpišem. Rektor Zagrebačke bogoslovije ju je dan prije, reče bogoslov, na plenumu nekoliko puta citirao. Rekoh prisutnomu prof. dr. Petru Bašiću da je rektor prof. dr. Stjepan Baloban, moj 7. rektorski nasljednik, u sjemenišnoj kapelici o 40. godišnjici mojega imenovanja rektorom Zagrebačke bogoslovije kazao kako je nekoliko puta pročitao moju knjigu »Najprije čovjek.« Reče bogoslov da idu bogoslovi danas na Košljun na duhovne vježbe. I želi knjigu »Najprije čovjek« ponijeti sa sobom. Rekoh mu: »A ja upravo pišem o svojem nekoć učeniku fra Damiru Cvitiću, kratko vrijeme košljunskom gvardijanu. Hoćete li ponijeti svijeću i zapaliti je na njegovu grobu u Košljunu?« Uzeo sam iz svijećnjaka, koji je keramika u obliku goluba, crvenu svijeću i dao mu je u ruke. I ovo je prst Božji. Upravo danas kada pišem »Moje zapise o fra Damiru Cvitiću gvardijanu na Košljunu«, zapravo ih počinjem pisati, dolazi bogoslov koji je nedavno s mojim mještanimom Dariom Pavišom slagao moje knjige, i veli da ide danas na Košljun, na duhovne vježbe. Da je fra Damir živ, on bi im ih držao, kako je zasnovano kad je postavljen za gvardijana na Košljunu; da naime samostan ne daje samo prostor nego i osobu za duhovne susrete. Rekoh bogoslovu: »Moj anđeo čuvar je rekao vašem anđelu čuvaru: 'Potakni svojega štíćenika da se javi momu štíćeniku prije odlaska na Košljun'.«

\*\*\*

U Zagrebu, 14. ožujka 2010., sunčana nedjelja, IV. korizmena zvana »Nedjelja Veseli se – Dominica Laetare.«



## Bernardin Škunca

### 8.34. Sveti fra Damirov nemir

U prilici veoma teškoj i duboko bolnoj zbog doista prerane fra Damirove smrti, želim izreći svjedočanstvo o iznimnom fra Damirovu odlasku s ovog svijeta. U nekoliko dana zajedničkog bolovanja – on na »Rebru«, ja u susjedstvu na »Jordanovcu« – pohodio sam ga nekoliko puta i ostajao s njim u dužem razgovoru, potom u izmjeni telefonskih razgovora, pa elektroničkom poštom. U svakom od tih susreta/razgovora doživio sam, kao nikad u životu, fra Damirovu čudesnu duhovnu zrelost za Vječnost u Bogu.

U bolnom času jedne prerane tjelesne smrti, fra Damirovi roditelji boluju duboku bol nad smrću sina jedinca; mi fratri – ne samo iz zadarske provincije – tugujemo zbog činjenice da nam je jako trebao; jobovski postavljamo Bogu pitanja o fra Damirovim drastično skraćenim danima među nama; s teretom malog broja fratar obuzeti smo težinom provincijskog časa zbog smrti jednoga revnog mladog redovnika, što posebno pogađa košljunsku zajednicu, jer je u fra Damiru bila dobila potrebnu svježnu snagu; njegovi brojni prijatelji žale za fra Damirovim prijateljskim osmjehom i nesebičnom spremnošću da im bude blizu. Svi možemo i smijemo gledati Križ fra Damirove tjelesne smrti, *Križ visok do neba, izdužen do ruku Oca Gospodina našega Isusa Krista i našeg Oca*. Križ shvatljiv i prihvatljiv samo u živoj evanđeoskoj vjeri.

I osobno zahvaćen bolju i pitanjima, upravo u vjeri Uskrsloga, u duši mi se nastani uvjerenje pred smrću fra Damira: *pošao je pred lice Božje u čudesnoj zrelosti vjere*; vjere u Krista Spasitelja, vjere u blizinu Kristove i naše Majke, vjere u blizinu sv. Franje... Sve je to fra Damir kazivao meni i drugima u razgovorima, ili još brojnijima elektroničkom poštom. Sada nam valja s fra Damirov stati pred licem Božjim u velikoj spoznaji kršćanske vjere: u času smrti – kadgod se ona dogodila – bitan je pojedinac, osoba, dijete Božje, izabranik Očev, fra Damir i svatko od nas kad dođe naš čas... Nije u ovom času važno kako će nama biti bez fra Damira. Bilo bi to sebično razmišljanje. Bitan je fra Damirov susret s Ocem, a taj se dogodio u zrelosti vjere, u ljepoti nade i u toplini Očeve ljubavi. U našem »času« bitno je spomenuti se Isusova časa (usp. Iv 17,1) i njegova predanja u ruke Očeve (usp. Mt 26,42.)

Zadivljen sam zrelošću fra Damirove vjere, zrelošću njegova duhovnog zajedništva s Ocem. Fra Damir me je učvrstio u vjeri: Bog je Vječnost, Bog je Blizina, Bog je Dobrota. On pak, fra Damir, po školi je Evanđelja, nošen primjerom sv. Franje, sazeo je nadasve u talionici bolesti i s ovog je svijeta doista pošao u duhovnoj zrelosti, u radosti Božje blizine, u kojoj je sada bez okova kalvarijskog hoda zaslugom Isusove spasiteljske smrti na križu, zagovorom Kristove majke i sv. Franje.

U posljednjem svojem javljanju elektroničkom poštom fra Damir je naveo – ne bez slutnje svoje skore tjelesne smrti – stihove sv. Franje iz »Pohvale stvorenjima«:

Hvaljen budi, Gospodine moj,  
po onima [...] koji rado podnose bijede života.  
Blaženi koji sve podnose s mirom  
jer ćeš ih vječnom okruniti krunom.

Tako je govorio fra Damir u jednostavnoj i živoj vjeri. To svjedočim s mnogima od vas, i to je razlog za ovo sjećanje sa željom da iz našeg pamćenja, iz naše duše ne »pobjegne« ono što u Bogu zauvijek ostaje.

Fra Damirova posljednja dionica zemaljskog života nije slučajna vjernički-franjevački »labuđi pjev«. Ne, nikako. Fra Damirov svojevrsni »hvalospjev umiranja« nije izdvojeni proplamsaj vjere i vjernosti izvan njegova franjevačkog i svećeničkog puta. Podsjećam se njegova hoda s nama fratrima, s ljudima, mladima, starijima i starcima. Pamtim ga u više zajedničkih godina od njegovih početnih dana redovništva i svećeništva. Pratio sam ga u određenim dionicama izbliza (kao njegov odgojitelj, profesor, provincijal.) Izdvojiti ću jednu značajnu crtu s koje ga posebno pamtim: *bio je fratar i svećenik svetog nemira*.

Da, naš Damir se nikad nije mirio s mirovanjem u našim redovničkim i svećeničkim krugovima. Ne rijetko trpio je zbog mirnog formalizma svoje subraće, nekada do mjere da se – opazivši ili osjetivši u sebi da pomak neće polučiti – sklanjao u »svoj« put zbog bojazni nemira, jer je ljubio franjevačko bratstvo. Jedan primjer je ostao upamćen u čitavoj našoj provincijskoj zajednici, i dobro ga je – za pouku svima nama – prenijeti u ovo sjećanje na njega. Dogodilo se da je fra Damir – poznat kao revan molitelj – u jednome od samostana u kojem je živio, odjednom prestao dolaziti na molitvu Časoslova. I braći i meni (tada provincijalu) otvoreno je kazao razlog: »To formalno odčitavanje molitava ne doživljam kao molitvu. Takva molitva me ne dira, nema privlačnosti, rastresa me...« Znakovito je da fra Damiru nitko u zajednici – niti ja kao viši poglavar – nije našao ozbiljna prigovora za tako ozbiljnu gestu »udaljavanja od molitve«. Osjetio sam da je i u toj gesti fra Damir očitovao sveti nemir, i to zbog mirnog formalizma zajednice, a da njegova nje molitve nije zapustio.

Prenijet ću i drugi primjer fra Damirova svetog nemira. Bio je provincijski tajnik u Zadru. Revan u molitvi, točan u tajničkom poslu i dosljedan u življenju bratstva, uvijek veoma uslužan, u svemu pedantan i savjestan, ali i u svemu tome opet nemiran, nezadovoljan s uhodanošću, kadikad i neugodan. »Ne osjećam se dostatno ispunjen u svojem poslanju«, znao mi je govoriti. Sveti je nemir fra Damira slao u poslanje posebnog oblika, za nas u zajednici neobično i osjetljivo: u večerima našega samostanskog mira, dosta kasno – kad pade duboki mrak, kad mladi izlaze! – fra Damir je u habitu izlazio u »šetnju« na zadarsku rivu, posebno u polutamne predjele ispod stabala u parku uz rivu. Tamo je fra Damir nalazio mlade, posebno one koji su se približavali ili već potpuno pali u najzamamniju i najstrašniju pojavu današnje mlade generacije: *drogeraše i dilere*. Nikad mu zbog toga nisam prigovarao što izlazi iz samostanskoga mira. Bio sam uvjeren da fra Damir

ima »svoje« poslanje i bio sam siguran da »oni« neće njega uvući u drogu, nego da će on njih riješiti nje. I imao je uspjeha.

Ostala je činjenica da je fra Damir – možda baš sa svojega svetog nemira – bio privlačan za mlade. Mnogi su mu ostali prijatelji do smrti. I on njima. Ne samo mladi. Njegove »posljednje poslanice« (mislim na njegove meditacije koje je mnogima slao iz »Rebra«) uvelike su učvrstile sliku fra Damirove ljudske blizine, njegova redovničkog i svećeničkog poslanja.

Fra Damir je živio vrlo intenzivnim nutarnjim životom, uvijek obuzet mislima, uvijek u svetom nemiru da poruka Evanđelja i sv. Franje dodirne one kojima se osjećao poslanim. Skroman u življenju i autentičan u duhovnom svjedočenju, nikad nije želio biti »korektiv« za kršćansko i franjevačko poslanje svoje zajednice i vjernika u sredinama svojega djelovanja, ali to je on doista bio. Može li se fra Damirov sveti nemir vidjeti i u njegovoj želji za relativno čestim premještajima redovničkoga i svećeničkog djelovanja? U više je samostana djelovao relativno kratko, izuzev nešto dulji boravak u Dubrovniku. Nije li i radosno prihvaćanje da pođe na Košljun, gdje je započeo gvardijansku službu, dublji izraz čežnje fra Damirove duše za smirenjem u Bogu? On nije slutio kraj svojega zemaljskog puta, ali je činjenica – svi smo tome svjedoci! – da se njegov sveti nemir u posljednjim mjesecima života razbuktao u navještaj Evanđelja, navještaj Franjina puta. Fra Damirov sveti nemir je ostao, samo je zadobio završni oblik. Mogao bih ga nazvati: *fra Damirova franjevačka pjesma umiranja. Bio je to fra Damirov prijelaz u Život.* Nama na dar. Nama na pouku.

## Mario Šikić

### 8.35. S fra Damiirom u ratu i u miru

U vrijeme fra Damirova vojnog roka bio sam provincijal Franjevačke provincije sv. Jeronima. Vratio sam se s Generalnog kapitula u San Diegu, i došavši na Kaptol našao sam fra Damira, koji je upravo bio pobjegao iz Jugoslavenske vojske. Bio je pod dojmom tog riskantnoga, ali hrabrog pothvata. Dogovorili smo da ode s trsatskim franjevcima do Rijeke, a onda ćemo kušati doći do putovnice. Iz Rijeke je fra Damir došao u Zadar jer smo odlučili da fra Damir zbog sigurnosti pođe u Italiju, u Bitteto i da tamo studira. Sjećam se da smo na dan njegova putovanja u Italiju izlazili iz samostana u Zadru. Fra Damira je pratio fra Alfons. Fra Alfons i ja ušli smo u autobus koji je vozio do kolodvora, a Damir je ostao iza nas s nekim od naših, da će doći na kolodvor. Na kolodvoru čekamo mi, čekamo, a njih nema. Prestrašio sam se da je možda netko prepoznao Damira pa ga uhapsio, jer je takvih slučajeva bilo. Vojna policija nadgledala je još tada željeznice i hapsila kad su neko ga pronašli. (Što je s njima poslije bilo, ne treba puno nagađati.) A kad tamo, Damir i pratnja pošli su pješke. (Dalje se znade!)

S fra Damiirom sam živio šest godina u Dubrovniku. Što reći? Bilo je to raznovrsno obogaćenje za naš samostan. Fra Damir je bio aktivan počevši od kopanja i sadenja u đardinu i njegovanja »kuneja« i kokoši do izdavanja katekizma i vođenja radijskih

emisija. K tome je vodio i ekonomiju samostana. Uređivao je sakralni prostor. Bio je vrlo aktivan u pastoralnom radu u našem samostanu i crkvi. Bio je pastoralac muške populacije, a takvih nažalost nema puno u našim krugovima. S mladima je bio mlad, otvoren za njihove probleme i spreman pomoći. Mladi su ga vrlo cijenili jer im je bio neposredan. Njegove propovijedi za naš puk bile su u početku neobične. One su često bile »razgovorne«, propovijedi u kojima bi se koji put spustio s čitaonika k puku. Redovit na zajedničkim slavljenjima Gospodina. Bio je blizak prirodi; ta živio je na selu, radio na selu; blizak čovjeku, što se očitovalo u njegovu pastoralnom radu; da je bio posebno blizak Bogu, znak je u činjenici da ga Bog nije »viđao« u sjemeništima, niti se on »motao« s fratrima po sakristiji ili samostanima kao toliki ministranti. I to je bio znak posebnog Božjeg odabranja. Ali koliko je bio blizak Bogu, doznali smo od njega tek u njegovim nagovorima napisanima u bolesničkoj postelji, koja nam je ostavio kao polog, zalag za naša razmišljanja, učenja i nasljedovanja.

Na kraju: kad sam doznao da je teško bolestan, poslao sam mu poruku da ću moliti Boga za njegovo ozdravljenje. On mi je odmah odgovorio da ne trebam moliti za njegovo zdravlje, nego da se s njime vrši Božja volja. Ja sam mu odgovorio da je možda u Božjoj volji uključeno da molimo za njegovo ozdravljenje. Nije odgovorio ništa. Dana 18. rujna 2009. poslao mi je iz bolnice poruku: »Danas je 15. godišnjica mojih svećanih zavjeta koje ste vi primili, i to sam bio ja jedini!«

Prevrćući u jednoj omotnici razne zabilješke nailazim na Damirovu čestitku za moj imendan prošle godine. Sama mi je Providnost, ako tako smijem reći, dala tu čestitku u ruku. Evo te čestitke, koja nije čestitka, nego daleko više i ljepše, a to je, vjerujem, njegova molitva - na kraju je njegov potpis:

»Bože, ako mi jednom ugasne sjaj u očima i zaboravim gledati ovaj svijet, ako mi jednom umre osmijeh na usnama i zaboravim se smiješiti, a srce postane kamen, bezosjećajno za druge, nemoj dopustiti da se pridružim gomili očajnika tražeći spas u ničemu - pruži mi ruku nade, osmijeh zaboravljene sreće, srce prepuno ljubavi da mogu živjeti za druge i koracati ususret suncu...«

Sretan imendan – Damir, 19. siječnja 2009.

## Mario Šikić

### 8.36. Uz svećeničko ređenje fra Damira

(Govor koji je fra Marijo izrekao u prigodi fra Damirova svećeničkog ređenja)

Preuzvišeni Gospodine i oče biskupe!

Pozdravljam Vas u ime naše redovničke zajednice i ovoga Božjega puka. Pozdravljam i još više, zahvaljujem na Vašoj spremnosti da udijelite sveti svećenički red našem fra Damiru Cvitiću.

Vi ovim činom darujete Vama poklonjen dar, nepotrošiv dar, jer je dar neizmjerljive Božje dobrote, dar kojim bogatite Crkvu, Božji narod novim milostima Božjega blagoslova!

Pozdravljam i tebe, fra Damire! I ujedno čestitam na tebi pripremljenom daru svetog svećeništva. Čestitam na Božjem pozivu tebe i tvom odazivu, na spremnosti stupiti u uzvišenu službu Krista Svećenika, u službu djelatelja Božjih otajstava.

Ponizno pristupi uzvišenom činu i službi, pouzdavajući se u Isusovu dobrotu i snagu, a pod zaštitom i zagovorom Majke Velikog Svećenika, Blažene Djevice Marije!

Pozdravljam i vas, roditelji fra Damira. Vaše dijete postalo je odavna, po sakramentu krštenja, dijete Božje. Sada je izabrano da bude i poseban prijatelj i suradnik Isusa Krista. Budite radosni zbog radosti vašega sina.

Pozdravljam i vas, rodbino našeg ređenika, kao i sve vas dragi vjernici.

S pozornošću i molitvom pratimo ovaj sveti čin.

### *Dragi novi Božji svećeniče!*

Primi izraze radosti naše provincijske zajednice, koja se nakon 6 godina obogaćuje novim svećenikom. Neka ti ta naša radost bude dio čestitke koju ti upućujem u svoje osobno ime i u ime svih onih koji bi isto rekli da su ovdje. Ovo rečeno izgleda kao neko čestitanje iz sebičnosti, jer čestitamo zbog nas. Ali to ne bi bilo tako da nije svećeništvo u sebi veliki razlog ovog čestitanja.

Ja neću sada nabrajati razloge jer si ih čuo kroz studij, kroz duhovne obnove i pripreme - i danas su ti nabrojani prije samog svetog čina. Reći ću ti samo da ih nikad ne zaboraviš. To nam je glavna, velika želja. Budi revan služitelj Božje riječi, Isusove žrtve, svetih sakramenata i Božjih blagoslova.

Neka te prati: zagovor našeg sv. oca Franje i blaženoga Jakova Zadrani-  
na, čiji blaženi spomen danas slavi naša Provincija; zagovor naše nebeske Majke Marije; molitve tvojih roditelja i rodbine kao i nas tvoje subraće.

Dragi roditelji, čestitam vam na ovom odabranju vašega sina. Ali to je i vaše odabranje - biti otac i majka svećenika, to je odabranje i čast!

Kreni, dragi Damire, u novu službu radostan, ali ozbiljan, ponosan, ali i ponizan, spreman na blagoslivljanje od ljudi, ali i na odbacivanje kao i Tvoj Učitelj i Gospodin. Ali tko ustraje do konca, taj će se spasiti, kako nam napisa i naš sv. o. Franjo, koji je danas, ako se tako može reći, barem za jedan stupanj radosniji!

Gospodin ti dao mir, duhovnu snagu i blagoslov. Amen!

## **Marija Glumac**

### **8.37. Hvala ti, Damire**

Teško je napisati nešto kratko o čovjeku koji je s toliko ljubavi i dobrote živio za druge. Radila sam u Gimnaziji godinu i pol dana, a prije toga fra Damir je predavao mojoj kćeri vjeronauk. Bilo je to 2004–2005. godine. Nekoliko puta sam mu skuhalo kavu. Znao bi reći: »Nisam Vam platio kavu, častim Vas!« Uz posao i obveze imao je vremena s ljudima stati i popričati. Zamolila sam ga jednom da mi donese jednu krunicu, da mi je proda. Istog trenutka uzeo je svoju krunicu za pojasom i rekao: »Evo Vam ovu!« Kazala sam mu: »Ne hvala, to je Vaša!« Drugom prilikom mi je donio krunicu, koju nije htio naplatiti. Od tada je nosim stalno sa sobom i nosit ću je do kraja života. Jednom prilikom, pred kraj školske godine, organizirao je ručak na Dančama za sve zaposlenike Gimnazije. Dočekao nas je vrlo raspoložen i domaćinski. Poslije toga sreli smo se na Stradunu. Zaustavio me saznajući preko drugih za nevolje u mojoj obitelji. Zamolio me je da svratim u Samostan Male braće. Govorila sam da ne mogu, ali on je inzistirao. Došla sam. Dao mi je omotnicu s novcem i s porukom na komadu papira. Ta poruka je slomila moje srce i dušu, tako da sam se isplakala. Citiram: »U svako doba bez ustručavanja. Pozdrav, fra Damir.«

*18. svibnja 2009., posljednji put na Srđu*



Hvala Gospodinu što je dao takva svećenika!

Kad je dobio premještaj na Poljud, čuli smo se. Poslije smo se sretali u Crkvi Male braće kad je dolazio u posjet. Dao mi je novi broj mobitela i rekao: »Nazovite me ako Vam šta treba!« Uvijek bi pitao za djecu, kako su. Zadnji put smo se čuli kad je bio na putu prema Istri, doma. Rekla sam mu da sam u 2. zajednici Katedrale (neokatekumenskom putu.) Oduševio se i rekao mi: »Samo idite, to je jako dobro. Pozdravite djecu!« Kad je došla tužna vijest o smrti, toliko me je potresla. Hvala Bogu što mi je dao priliku da čitam na svetoj misi zadušnici za njega. Nije bilo dogovarano, časna sestra jednostavno me uoči mise pozvala da čitam. Bog mi nije mogao dati bolju priliku da kažem fra Damiru - hvala.

## **Stjepan Kirigija** **8.38. Dobri fratar**

Što sada reći o fra Damiru, ili našem dobrom fratra, kako smo ga znali zvati, s tugom u srcu koja je nas, koji smo ga dobro poznavali, obuzela nakon njegovog preranog odlaska. Nije na meni da nabrajam činjenice i događaje iz njegova života, da govorim o njegovim dobrim djelima i radu koji ga je obilježavao. To bi netko pozvaniji mogao puno bolje i opširnije iskazati. Priča o fra Damiru za mene je puno osobnija. Jako mi je žao što ga nisam uspio posjetiti u bolnici, iako vjerujem da bi fra Damir više volio da ga pamtimo kao veseloga i nasmijanog. Jer, zaista vrlo rijetko je bio ljutit, a tu kratkotrajnu ljutnju vrlo brzo bi prekrpio osmijeh na njegovu licu. A znali smo ga ljutiti; da, vjerojatno svaki put kad smo ga susreli, zbijali bismo bezazlene šale s njim, a kako mladi ne znaju povući granicu, nekad bismo sigurno pretjerali. Samo njegovo veliko strpljenje moglo je izdržati takva iskušenja. A upravo takva, veseloga i nasmijanog pamtit ćemo ga svi, pa i oni koji su ga vidjeli u trenucima kada je njegovo tijelo bilo najslabije, a njegov duh najjači. Nisam poznao nikoga toliko otvorenoga za druženje i raspravu s mladima. I sam mlad, išao je ukorak s tehnološkim dostignućima današnjice, pa će nam ostati poznat kao jedan od rijetkih svećenika koji se aktivno koristio internetom, chatom i svim ostalim novotarijama, »blagodatima« komunikacijskih tehnologija. Tako se podsjećam da mi nitko ne bi vjerovao kad bih rekao da se dopisujem s jednim fratrom na chatu. Ne treba zaboraviti ni mobitel, koji je uvijek bio uz njega i bio mu je, toliko potreban, ured u pokretu. Sama činjenica da je s mladima bio »na ti« govori puno o njegovu posebnom odnosu prema njima. Znao bi mi reći da se odlučim kako mu se obraćati, jer, čini se, nisam bio siguran je li mi prijatelj ili učitelj, a bio je oboje. Nisu mladi bili jedini sretni imati takvog svećenika za prijatelja. Ljubio je doista sve ljude. Shvaćao je probleme koje imaju u današnje vrijeme i činio sve da im pomogne. Sjednio se s pukom, proživljavao njegove muke, veselio se s njim. Moglo bi se reći da je svojim primjerom i vlastitim životom najviše približio Crkvi ljudima. I njegove propovijedi ostat će, meni i drugima koji su u njima uživali, u sjećanju kao najkvalitetnije, najnormalnije i najljudskije poruke koje su razumljive svakom čovjeku. U isto vrijeme je bez prevelikog mudrovanja i zamršenih jezičnih konstrukcija mogao

prenijeti svaku misao, pa i onu koja duboko dira naše srce. To zasigurno nije bio njegov jedini talent. Imao je iznimne organizacijske sposobnosti, a uz to i volju i želju da pridonese zajednici, ne samo svojim duhovnim vrijednostima već i materijalnim djelima. U nekima od njegovih poznatih »radnih akcija« sudjelovalo je i nekoliko nas, tadašnjih gimnazijalaca. Sjećam se tako prenošenja i slaganja knjiga u police tada obnovljene knjižnice Samostana Male braće, jedne od poznatijih i vrjednijih knjižnica na našim prostorima. Ništa manje vrijedno nije bilo ni uređivanje vrta i jednog krila poljudskog samostana u Splitu. Zanimljivi i poučni bili su ti dani provedeni uz padre Damira. Pustio bi da se navečer slobodno družimo i zabavljamo onako kako to samo mladi znaju činiti, no, htio je dati do znanja, da sve u životu treba zaraditi i zaslužiti. Uspomena na sva naša druženja ima previše da stanu na papir, ali još dugo ćemo ih se podsjećati, kad god ga se sjetimo, a sjećanje na njega nikad neće izbljedjeti. Mislim da će tako biti sa svakim koga je i samo dotaknuo tek djelićem svoga ovozemaljskog postojanja. To je bilo njegovo poslanje! Malo je reći da sam zahvalan što sam imao priliku osjetiti njegovu dobrotu i biti svjedokom njegova poslanja. Nadam se da je, zakoračivši u novi život, ušao u potpuno jedinstvo s Bogom, kao što njegovi tekstovi iz bolnice i daju naslutiti. Zbog toga bismo trebali na trenutak zaboraviti da smo samo ljudi i barem donekle ignorirati tugu koju nam je donijela njegova prerana smrt. Pokušajmo, teška srca, zajedno s njim veseliti se njegovu životu s Kristom. Hvaljen Isus, navijeke, Damire!



*Fra Damir u dubrovačkom vremenu*

*Iz Željki*ne kašete

**8.39. Jedna s interneta**

Od 1.600 napisa, koje pod imenom »Damir Cvitić« izbacila internetska tražilica »Google«, nalazi se i jedna sasvim kratka »crtica«, tamo postavljena kao vijest u ponedjeljak 12. listopada 2009., a glasi:

*Umro je...  
jedan svećenik,  
jedan fratar,  
kojeg su ljudi voljeli,  
fra Damir Cvitić.  
U krilu anđela,  
sada pjeva Bogu psalme...*